ALEXANDRE DUMAS

A RÉGENS LÁNYA

Regény

Fordította
GÖRÖG LÍVIA

TARTALOM

ELSŐ FEJEZET
Egy apátnő a XVIII. századból

MÁSODIK FEJEZET
A család jó útra tér

HARMADIK FEJEZET
A patkány és az egér

NEGYEDIK FEJEZET
Mi történt három nappal később, száz mérföldre a Palais Royaltól?

ÖTÖDIK FEJEZET
melyben a véletlen a gondviselést megszégyenítő módon siet hősünk segítségére

HATODIK FEJEZET
Az utazás

HETEDIK FEJEZET
A „Királytigrishez” címzett szálló egyik szobájában

NYOLCADIK FEJEZET
Egy vadász, az orléans-i herceg őkegyelmessége libériájában

KILENCEDIK FEJEZET
A pecsétek hasznáról

TIZEDIK FEJEZET
A látogatás

TIZENEGYEDIK FEJEZET
melynek során Dubois bebizonyítja, hogy az ő rendőrsége jobban működött ötszázezer frankért, mint a miénk hárommillióért

TIZENKETTEDIK FEJEZET
Megint Rambouillet-ban

TIZENHARMADIK FEJEZET
La Jonquière kapitány

TIZENNEGYEDIK FEJEZET
Moutonnet úr, a Saint-Germain-en-Laye-i posztókereskedő

TIZENÖTÖDIK FEJEZET
Így bízzon az ember az ismertetőjelekben!

TIZENHATODIK FEJEZET
Olivarès herceg őexcellenciája

TIZENHETEDIK FEJEZET
Uram, bretonok vagyunk!

TIZENNYOLCADIK FEJEZET
André úr

TIZENKILENCEDIK FEJEZET
A kis ház

HUSZADIK FEJEZET
A művész és a politikus

HUSZONEGYEDIK FEJEZET
A vér szava

HUSZONKETTEDIK FEJEZET
Mi történt ezalatt ott, ahová Gastont várták: a rue du Bacon?

HUSZONHARMADIK FEJEZET
Bretagne-ban

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET
A savenay-i boszorkány

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET
A letartóztatás

HUSZONHATODIK FEJEZET
A Bastille

HUSZONHETEDIK FEJEZET
Hogy éltek akkoriban a Bastille-ban a halálraítéltek?

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET
Egy éj a Bastille-ban

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET
Új fogolytárs

HARMINCADIK FEJEZET
Az ítélet

HARMINCEGYEDIK FEJEZET
Családi gyűlölet

HARMINCKETTEDIK FEJEZET
Államügyek és családi ügyek

HARMINCHARMADIK FEJEZET
amelyből kiviláglik, hogy nem tanácsos másokat önmagunk után megítélni, különösen akkor nem, ha az embert Dubois-nak hívják

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET
Monceaux

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET
A régens megbocsát

HARMINCHATODIK FEJEZET
Az utolsó találkozás

HARMINCHETEDIK FEJEZET
Nantes

HARMINCNYOLCADIK FEJEZET
A tragédia

HARMINCKILENCEDIK FEJEZET
Epilógus

ELSŐ FEJEZET

Egy apátnő a XVIII. századból

1719. február 8-án egy címeres hintó gördült a chelles-i apátság román boltívű kapuja alá, pontban tíz órakor. A kocsi előtt két fullajtár és egy apród lovagolt, címerén három francia liliom díszelgett, a címerfejben az orléans-i ág tornagallérjával.

Amint a kocsi megállt az árkád alatt, az apród, ki már előbb leszállt a nyeregből, ugrott ajtót nyitni, s a kocsi két utasa kiszállt.

Egy negyvenöt-negyvenhat éves forma, alacsony és inkább köpcös, vörös képű, könnyed mozgású férfi szállt ki elsőnek. Magabiztos mozdulatairól lerítt, hogy parancsoláshoz szokott.

A második utas lassan lépegetett le a kocsiházcsó három fokán. Ő is alacsony volt, de vézna és törődött, arca nem csúnya, mégis valamiképpen visszataszító, a száj szögletében bujkáló, gunyoros mosoly s a nem közönséges értelmet sugárzó tekintet ellenére. Fázékonyan húzta összébb bő köpenyét - csípős hideg volt -, és dideregve követte útitársát.

Az egyenesen a lépcsőhöz tartott, mint aki jól ismeri a járást, fürgén felsietett, átvágott a tágas előcsarnokon, olyan sebes léptekkel, hogy futásnak is beillett, fogadta néhány apáca köszönését, akik földig hajoltak előtte, s végül megállapodott a félemeleti fogadóteremben, amelynek berendezése sajnálatosan híján volt annak a dísztelen egyszerűségnek, amelyet az ember méltán elvárna és illőnek tartana egy kolostorban.

A második utas lassan ballagott fel a lépcsőn, sietség nélkül áthaladt ugyanazokon a helyiségeken, amelyeken társa, fogadta ugyanazoknak az apácáknak a köszöntését, akik majdnem olyan mélyre hajoltak előtte is, a fogadóteremben végre beérte társát.

- Te várj itt rám - mondta az első férfi -, legalább felmelegszel, majd én beszélek a lányommal. Tíz perc alatt végzünk, fejére olvasom mindazt, amit jelentettél róla, s ha tagadni próbál, vagy bizonyítékra lesz szükségem, hívatlak.

- Tíz perc, fenség! - felelte a köpönyeges férfiú. - Két óra is kevés lesz rá, hogy fenséged egyáltalán szóba hozza látogatása tárgyát. Ó, a chelles-i apátnő nagy mester a köntörfalazásban. Vagy már elfelejtette fenséged?

Azzal fogott egy karosszéket, odahúzta a kandalló mellé, és nagy kényelmesen elhelyezkedett, vézna lábát a kandallórácson pihentetve.

- Istenemre, nem - válaszolta a fenségnek címzett férfi ingerülten -, s ha netán elfelejteném, te gondoskodnál róla,- hál' istennek, hogy örökösen eszembe idézzed. Ördögadta! minek is hurcoltál ma ide, hóban-fagyban?

- Mert tegnap nem óhajtott jönni fenséged.

- Tegnap igazán nem jöhettem, milord Staerral volt öt órakor megbeszélésem.

- Egy eldugott kis házban, a rue des Bons-Enfants-on. Milord Staer elköltözött volna az angol nagykövetség palotájából?

- Abbé úr, nem megmondtam, hogy ne merjen utánam kémkedni?

- Fenség, kötelességem tiltja, hogy engedelmeskedjem.

- Jó, hát ne engedelmeskedj, de legalább hagyj békén hazudni, ha úgy tartja kedvem, s ne add orcátlanul tudtomra, hogy hazugságon kaptál, csak azért, hogy bebizonyítsd: rendőrséged a helyzet magaslatán áll.

- Nyugodjék meg, fenség, ezentúl minden szavát elhiszem.

- Én nem ígérem, hogy bizalmadért hasonló bizalommal fizetek, apát úr, mert úgy rémlik, ezúttal bakot lőttél.

- Fenség, tudom, mit beszélek, amit mondtam, fenntartom, sőt kezeskedem róla.

- De nézz körül, mindenütt csend van, sötétség, kolostori béke! Megbízhatatlanok az értesüléseid, kedves barátom, ügynökeid elkésve tájékoztattak.

- Fenség, tegnap ötventagú zenekar húzta a talpalávalót itt, ahol fenséged áll, ahol pedig az a fiatal szolgálónővér térdepel buzgó imába merülve, ott állt a tálalóasztal; hogy mi volt rajta, nem sorolom elő, bár tudom; emitt, balkézről, a konviktusban, ahol ma szerény lencsefőzeléket és sajtot készülnek feltálalni az Úr szent szolgálóleányainak, nagyban folyt a tánc, az ivászat és...

- És? Mi még?

- Szavamra, fenség, a paráználkodás, egyszerre kétszáz résztvevővel.

- Tyű, az áldóját, és ez biztos?

- Biztosabban tudom, mintha a saját szememmel láttam volna. Fenséged igenis jól tette, hogy eljött, bár még jobban tette volna, ha tegnap jön el. Ez az életmód nemigen illik egy apátnőhöz, fenség.

- Nem, ugye? az csak az abbéknak való, abbé uram!

- Én státuszférfi vagyok, fenség.

- Az én lányom meg státusz-apátnő, és punktum!

- Ezen ne múljék, fenség! Ha nagyságodnak nincs ellene kifogása, maradjon minden a régiben. Nem vagyok én erénycsősz, ezt fenséged tudhatja legjobban. Holnap új gúnydalt költenek rám, de sebaj, ezt megtették tegnap is, és megteszik holnapután is, eggyel több vagy kevesebb igazán nem számít. A *Honnan, honnan, szép apátnő?* nagyon alkalmatos párja lesz a *Hová, hová, apát uram?*-nak.

- Elég! elég! Nem bánom, megyek, és megmosom a fejét.

- Hallgasson rám, fenség, ha jót akar, pirongassa meg itt, énelőttem, mindjárt nagyobb bizalmam lesz az eredményhez. Ha nem jutna alkalmas érv az eszébe, vagy cserbenhagyná az emlékezete, csak intenie kell, s én kisegítem fenségedet.

- Igazad van, csakugyan - mondta erre az a férfiú, aki az igazság bajnokának készült felcsapni, s akiben olvasóink remélhetőleg rég felismerték Orléans-i Fülöp régenst. - Véget vetünk e botrányos életmódnak, illetve legalább korlátozzuk. A chelles-i apátnő hetente legfeljebb kétszer tarthat fogadást, az örökös dáridónak vége, helyre kell állítani a klauzurát; tűrhetetlen, hogy egy kolostorba úgy sétálgassanak ki-be, mint vadász az erdőbe. Az orléans-i hercegnő akaratom ellenére felcserélte a tékozlást a hitbuzgalommal, áttette székhelyét a Palais Royal-ból Chelles-be, noha mindent megtettem, hogy ebbéli szándékáról lebeszéljem. Hát ha apátnő akart lenni, legyen apátnő, legalább a hét öt napján; aztán két napon át lehet felőlem hercegnő, ez untig elég, úgy hiszem.

- Pompás, igazán pompás, fenséged kezdi helyesen látni a dolgot.

- Nem így gondoltad?

- De, pontosan így; az a véleményem, fenség, hogy ha egy apátnő harminc belső inast, tizenöt lakájt, tíz szakácsot, nyolc vadászt és egy egész kutyafalkát tart, és mellesleg vív, hegedül, trombitál, felcserkedik, parókát készít, bútort esztergál, célba lő és tűzijátékot fabrikál, úgy vélem, hogy ez az apátnő nem unhatja túlságosan a kolostori életet.

- Ami sok, az sok! - fakadt ki a herceg. - Hát nem jelentették a lányomnak, hogy megérkeztem? - Szavait ahhoz az öreg apácához intézte, aki egy nagy kulcscsomót zörgetve éppen átment a fogadószobába. - Tudni óhajtom, a szobájában fogad-e, vagy itt várjam be?

- A fejedelemasszony máris jön, fenség - felelte az apáca, tiszteletteljes bókkal.

- Még szép - dohogott a régens. Kezdte úgy érezni, hogy a nagytiszteletű apátnő a kelleténél régebben várakoztatja, ahhoz képest, hogy lánya is, alattvalója is.

- Rajta, fenség, gondoljon a híres bibliai példázatra: „Jézus kiűzi a kufárokat a templomból”; hiszen ismeri, annak idején tudta is, vagy legalább tudnia kellett volna, magam tanítottam rá fenségedet, sok más egyéb közt, amikor még a nevelője voltam. Űzze ki innen a léhűtőket, zenészeket, farizeusokat, komédiásokat, anatómusokat, ne többet, csak hármat fajtánként, és meglátja fenséged, csinos kíséretünk lesz a hazaúton.

- Ne félj, máris nagy prédikálhatnékom van.

- A legjobbkor - mondta rá Dubois, és felállt. - Megjött az apátnő.

S csakugyan abban a pillanatban feltárult egy ajtó, mely a kolostor belső helyiségeibe vezetett, s a nehezen várt hölgy megjelent a küszöbön.

Mondjuk el két szóban, ki is volt ez a nevezetes személyiség, aki addig halmozott őrültséget őrültségre, míg sikerült magára haragítania Orléans-i Fülöpöt, akinél elnézőbb, pipogyább apa nem akadt egész Franciaországban és Navarrában.

Mademoiselle de Chartres, Louise Adelaïde d’Orléans hercegnő a régens második és legcsinosabb lánya volt; vakító bőre, gyönyörű arcszíne, szép szeme, formás termete és kecses kis keze volt, de a legfőbb éke mégis a fogsora: nagyanyja, a palotahercegnő azt mondta, hogy olyan, mint egy igazgyöngysor, korálltokban.

A hercegnő ráadásul jól táncolt, kiválóan énekelt, kottából, első látásra, s gyönyörűen kísérte saját énekét. Tanítómestere Cauchereau volt, az Opera egyik vezető művésze; irányítása alatt a hercegnő bámulatos előmenetelt tanúsított, sokkalta nagyobbat, mint hölgyek, s még inkább hercegnők szoktak. Az is igaz, hogy rendkívüli buzgalommal járt leckeórákra; e buzgalom nyitját olvasóink rövidesen meglelik, mint annak idején az anyahercegnő is.

Minden más tekintetben egészen férfias hajlamokat mutatott a hercegnő, mintha csak nemet és jellemet cserélt volna fivérével, Lajossal: szerette a kutyákat, a lovakat és a lovaglást, naphosszat vívott, célba lőtt pisztollyal, puskával, röppentyűket sütögetett, a női foglalatosságokat ellenben lefitymálta; még arca ápolásával sem gondolt, holott, mint említettük, igazán megérte volna a fáradságot.

Mademoiselle de Chartres mindazonáltal zenei tehetségét becsülte a legtöbbre számos talentuma közül, valósággal vakbuzgó híve lett a művészet eme ágának, olyannyira, hogy a világért el nem szalasztotta volna mestere, Cauchereau egyetlen fellépését az Operában, s elismerése ékes tanúbizonyságául ugyanolyan lelkesen tapsolt neki, mint akármelyik közönséges halandó; sőt, egy este, amikor az énekes felülmúlta önmagát egy nagy ária közben, úgy fellelkesült, hogy hangosan odakiáltotta neki: „Brávó, brávó, drága Cauchereau-m!”

Orléans hercegnő túlzottnak ítélte lánya lelkesedését, s mi több, a közbekiáltást vérbeli hercegnőhöz méltatlannak. Ezért úgy határozott, hogy mademoiselle de Chartres zenei tudása nem szorul további tökéletesítésre; Cauchereau eddigi szolgálatait bőkezűen megfizette, s egyben megizente neki, hogy tanítványa befejezte tanulmányait, miért is az ő megjelenésére nem tartanak többé igényt a királyi palotában.

Lányát pedig felszólította, utazzon el két hétre a chelles-i kolostorba, amelynek apátnője, Villars marsall nővére, a hercegnő barátnője volt.

Mademoiselle de Chartres, akiről Saint-Simon azt mondta, hogy minden dolgában hirtelen és csapongó volt, nyilván e két hét leforgása alatt jutott arra az elhatározásra, hogy búcsút mond a világ hívságainak; mindenesetre 1718-ban engedélyt kért és kapott apjától, hogy Chelles-ben végezze húsvéti gyónását, áldozását, de a húsvéti ünnepek elteltével sem tért többé vissza a palotába, hogy ott elfoglalja az őt mint vérbeli hercegnőt megillető helyet, hanem kijelentette, hogy Chelles-ben kíván maradni, egyszerű apácaként.

A régens mindent megtett, hogy lányát e különös elhatározásáról lebeszélje, gondolván, hogy elég egy családban egy szerzetes - így nevezte ugyanis törvényes fiát, Lajost -, arról nem is szólva, hogy egyik törvénytelen fia Saint-Albin perjele volt. Mademoiselle de Chartres annál konokabbul ragaszkodott szándékához, minél inkább ellenezte azt apja, úgyhogy a régens végül is engedett, s a hercegkisasszony 1718. április 23-án letette a fogadalmat.

Az orléans-i herceg ekkor tárgyalásokba bocsátkozott Villars kisasszonnyal, abból a meggondolásból kiindulva, hogy lánya mégiscsak vérbeli hercegnő, ha százszor apáca is. Tizenkétezer frank évjáradék ellenében Villars kisasszony át is adta az apátságot. Chartres kisasszonyt azonnal beiktatták örökébe. Azóta ő töltötte be e magas tisztséget, de olyan különös módon, hogy mint láttuk, kihívta a régens és első minisztere rosszallását.

Ilyen volt tehát a chelles-i apátnő, akit olyan türelmetlenül vártak, és aki most megjelent végre, hogy édesapja rendelkezésére álljon, nem a tegnapi, előkelő és világias udvartól környezve, mely a hajnal első sugaraira szétoszlott, hanem hat, feketébe öltözött apáca kíséretében, kiknek mindegyike egy égő gyertyát hozott; úgyhogy a régens már-már azt gondolta, lánya elébe megy óhajának, egyszer s mindenkorra búcsút mond a mulatozásnak, léhaságnak, kicsapongásnak, ezentúl kizárólag komor arcokkal és gyászos öltözékekkel veszi körül magát.

De aztán más jutott az eszébe. Hátha csak azért várakoztatták meg, hogy e gyászos színjátékot megrendezzék?

- Nem szeretem a képmutatást - mondta a régens szárazon. - Könnyen megbocsátom a vétket, ha nem álcázza magát erénynek. Ezek a gyertyák, asszonyom, egészen úgy festenek, mintha a tegnapi, ünnepi kivilágításból maradtak volna meg. Ej, hát úgy lehervasztotta ez az egy éjszaka virágait, úgy elcsigázta vendégeit, hogy egyetlen csokrot, egyetlen léhűtőt nem mutathat már nekünk?

- Uram, rosszkor jön, ha mulatságot, szórakozást keres nálunk - felelte az apátnő méltóságteljesen.

- Hm, látom - s a régens megjártatta tekintetét a lányát körülfogó kísérteties alakokon -, és azt is látom, hogy ha tegnap itt farsangot ültek, ma temetik.

- Azért jött, uram, hogy vallatóra fogjon? Nem tudom, mivel vádolhattak, de amit fenséged itt saját szemével lát, az ékesebben szóló cáfolat minden beszédnél.

- Azért jöttem, asszonyom, hogy megmondjam, életmódja ellenemre van - szólt a régens bosszankodva, hogy lóvá akarják tenni. - Tegnapi kicsapongásai nem válnak egy apáca becsületére, mai vezeklése túlzott egy vérbeli hercegnő részéről, kérem, döntse el egyszer s mindenkorra, mi akar lenni: apátnő vagy királyi fenség. A világ máris szájára vette, elég ellenségem van, felesleges kolostora mélyéről újabbakat rám uszítania.

- Sajnálom, uram - felelte az apátnő megadással. - Egykor estélyeket, bálokat, koncerteket adtam, s úgy mondták, a legszebbeket Párizsban, mégsem nyerhettem meg sem fenséged ellenségei, sem fenséged, sem a magam tetszését; hogy nyerhetném meg most, amikor visszavonultan, a világtól elzárva élek? Tegnap volt utolsó találkozásom a nagyvilággal, ma reggel visszavonhatatlanul szakítok vele; az imént határoztam így, bár nem tudtam nagyságod jöveteléről, s elhatározásom megingathatatlan.

- És mit határozott? - kérdezte a régens, előre sejtve, hogy lánya valami új bolondériával lepi meg.

- Lépjen az ablakhoz és tekintsen ki - mondta az apátnő.

A régens csakugyan az ablakhoz lépett, s kinézett az udvarra, melynek közepén nagy máglya lángolt. Dubois, aki olyan kíváncsi volt, mint egy igazi abbé, utánasurrant.

A máglya körül emberek sürögtek-forogtak, s különféle furcsa tárgyakat hánytak a lángok közé.

- Hát ez mi? - kérdezte a régens meghökkenve Dubois-tól, aki ugyancsak meghökkenten bámulta a jelenetet.

- Hogy mi az a tárgy, amelyik éppen most ég el? - kérdezte az abbé.

- Igen.

- Hitemre, fenség, megtévesztően hasonlít egy nagybőgőhöz.

- Úgy van - szólt közbe az apátnő -, az én nagybőgőm, kitűnő hangszer, Valery készítette.

- És elégeti? - hördült fel a régens.

- Mindezek a tárgyak a kárhozat eszközei - szólt az apátnő kenetteljesen, a legmélyebb megbánás hangján.

- Ni, az ott egy csembaló - vágott a szavába a régens.

- Az én hangszerem, uram, olyan remek hangszer volt, hogy világias gondolatokra csábított. Ma reggel ezt is pusztulásra ítéltem.

- És az a sok papír, amivel a tüzet táplálják? - kérdezte Dubois. A látvány nyilvánvalóan felcsigázta érdeklődését.

- Saját szerzeményeim, uram, ezeket is elégettetem.

- A szerzeményeit? - hüledezett a régens.

- Igen, sőt fenséged szerzeményeit is, figyeljen csak; hamarosan láthatja, mint ég el operája, a *Pantheia*; remélem, megérti fenséged, hogy ha egyszer így határoztam, nem tehettem kivételt.

- Nohát, asszonyom, ez csakugyan kész őrültség! Kottákból tüzet rakni, s a tüzet nagybőgőkkel és csembalókkal táplálni, vajmi költséges fényűzés.

- Vezeklek, uram.

- Hm, mondja inkább, hogy a háztartását kívánja felújítani; ez az egész cécó nyilván arra szolgál, hogy új bútorokat vehessen, mert a régiekre ráunt.

- Szó sincs róla.

- Hát miről van szó? Halljam, de igazán.

- Nos, eluntam a mulatságokat, ezentúl mást cselekszem.

- Ugyan mit?

- Egyenest a kriptába vonulok, apácáim társaságában, hogy megszemléljem a helyet, mely egykor porhüvelyemet befogadja, azaz: leendő síromat.

- Vigyen el az ördög, fenség, ha nem ment el végleg az esze! - mondta az abbé.

- Ez felettébb épületes időtöltés, nemde, uram? - kérdezte az apátnő ünnepélyesen.

- De mennyire! Nem kétlem: egész Párizs ezen nevet majd, ha csakugyan megteszi; sokkal jóízűbben még, mint korábbi dáridóin - morogta a régens.

- Elkísérnek, uraim? - folytatta az apátnő. - Pár percre be is fekszem koporsómba, ez régi, hő vágyam.

- Pedig ráérne még, asszonyom - mondta a régens. - Ezt a mulatságot egyébként sem ön találta fel, az elsőbbség érdeme kétségkívül V. Károlyé, aki körülbelül úgy lett szerzetes, ahogy ön apáca, maga sem tudván, miért.

- Egyszóval nem kísér el fenséged? - kérdezte az apátnő, ezúttal egyenesen apjához fordulva.

- Hogyisne! - tiltakozott a régens, aki általában nem szívelhette a gyászos gondolatokat. - Még hogy én kriptákba szaladgáljak, a *De profundis*-t hallgassam!... Istenemre, nem! Elég baj, hogy nem kerülhetem el végleg a kriptát és a *De profundis*-t, csak az a gondolat vigasztal, hogy az előbbit akkor már nem látom, az utóbbit nem hallom.

- Hát fenséged nem hisz a lélek halhatatlanságában? - kérdezte az apátnő felháborodva.

- Csak egyet hiszek, lányom, hogy kötözni való bolond vagy. Ördögadta abbéja, tivornyát ígér, és temetésre hoz.

- Fenség, hitemre, magam is jobban szerettem a hercegnő tegnapi hóbortját, az legalább vidám volt.

Az apátnő köszönt, és az ajtó felé indult. A régens és az abbé összenézett; nem tudták, sírjanak-e vagy nevessenek.

- Egy szóra még - fordult a régens lányához -, komoly elhatározás ez, vagy múló láz, mely gyóntatóatyjáról ragadt önre? Ha az előbbi, nincs mit mondanom, de ha agyláz, a manóba is! azt akarom, hogy gyógyíttassa magát. Azért fizetem Moreau-t és Chiracót, hogy engem és enyéimet kúráljanak.

- Ne feledje, uram - szólt az apátnő -, hogy magam is értek valamicskét az orvosláshoz. Ha betegnek tudnám magam, kikúrálnám, de teljes bizonyossággal állíthatom: nem vagyok beteg. Janzenista vagyok, ennyi az egész.

- Á, úgy! - fortyant fel a régens. - Megint Le Doux atya keze van a dologban! Átkozott benediktinusa!... No, legalább az ő bajára tudok orvosságot.

- S mi lenne az? - kérdezte az apátnő.

- A Bastille! - vágta rá a régens.

Azzal sarkon fordult, és dühösen kirohant. Dubois hahotázva követte.

A kocsi már Párizs közelében járt, amikor a régens megtörte a hosszúra nyúlt hallgatást:

- Láthatod, hogy az értesüléseid fabatkát sem érnek. Egyszer lett volna kedvem prédikálni, s akkor is mi történik? Engem prédikálnak ki.

- Ej, fenséged boldog atya, ennyi az egész. Gratulálok ifjabb leánya, mademoiselle de Chartres jó útra téréséhez. Sajnos, ami az idősebbet, Berri hercegnőt illeti...

- Ne is beszélj róla, Dubois, ő az én átkom. Tudod mit, úgyis kutya kedvemben vagyok...

- Tehát?

- Nagy hajlandóságot érzek egy füst alatt vele is leszámolni, míg futja a mérgemből.

- A Luxembourg-palotában van?

- Úgy hiszem.

- Akkor gyerünk a Luxembourg-ba, fenség.

- Velem jössz?

- Ma éjjel nem tágítok nagyságod mellől.

- Ugyan már!

- Terveim vannak nagyságoddal.

- Velem?

- Elviszem vacsorázni.

- Nők lesznek?

- Igen.

- Hány nő?

- Kettő.

- Egyszóval: négyszög? - tudakolta a régens.

- Az, az.

- És jól fogok szórakozni?

- Meghiszem.

- Vigyázz, Dubois, nagy felelősséget veszel a válladra!

- Fenséged szereti az újat?

- Szeretem.

- Hát a váratlant?

- Azt is.

- Nohát, mindkettőben lesz része. Többet most nem mondhatok.

- Legyen - bólintott a régens. - Gyerünk előbb a Luxembourg-palotába... és azután?

- A faubourg Saint-Antoine-ra.

S az új döntés megszületvén, a kocsisnak megparancsolták, hogy a Luxembourg-palotához hajtson, a Palais Royal helyett.

MÁSODIK FEJEZET
A család jó útra tér

Berri hercegnő, akihez a régens betoppanni készült, előbbi kifakadása ellenére is kedvence volt apjának. A hercegnő hétéves korában súlyos betegségbe esett, az orvosok halálosnak ítélték a bajt, és lemondtak életéről. Apja, aki köztudomásúlag konyított valamit az orvosláshoz, maga vette kezébe a dolgot, a maga módján kúrálta a beteget, és megmentette. Ettől fogva atyai szeretete lánya iránt végletes engedékenységgé fajult. A gyermek akaratos volt és büszke, ő meg mindent ráhagyott; a kishercegnő mindig a saját feje után mehetett, aminek neveltetése súlyos kárát látta. Egyébiránt ez nem akadályozta meg XIV. Lajost abban, hogy őt szemelje ki unokája, Berri herceg feleségéül.

Tudjuk, hogy tarolta le a halál a Napkirály három örökösét. Néhány hónap leforgása alatt meghalt a trónörökös, majd a trónörökös elsőszülött fia, a burgundi herceg, a burgundi hercegné és végül Berri herceg.

A húszéves fejjel özvegységre jutott, szép, ifjú és gyönyörvágyó Berri hercegnő majdnem oly gyengéden szerette apját, mint az őt, s amikor választania kellett Versailles és a Palais Royal között, egy percig sem habozott; azontúl osztozott a régensherceg minden szórakozásában, eljárt estélyeire, olykor még tivornyáira is. Hamarosan különös rágalmak keltek szárnyra apa és lány viszonyáról, s gyorsan gyűrűztek tova Saint-Cyrből és Sceaux-ból, madame de Maintenon és madame du Maine környezetéből. Az orléans-i herceg szokott könnyelműségével hagyta nőni-dagadni a hírverést, amely végül takaros vérfertőzési váddá kerekedett; s e vád mind a mai napig tartja magát, mert bár a legcsekélyebb történelmi hitele sincs a kor alapos ismerői szemében, alkalmas fegyver mindazok kezében, akiknek érdekük a magánembert befeketítem, hogy a politikus nagyságán csorbát ejthessenek.

S ez még nem minden; az orléans-i herceg apai gyengeségében újabb tápot adott a híresztelésnek azáltal, hogy lányának saját vagyona rovására négyszázezer frank évjáradékot biztosított, egymillióra emelve a hercegnő korábban is tetemes, hatszázezer franknyi jövedelmét; továbbá átengedte neki a Luxembourg-palotát és saját testőrségéből egy kompániát; de leginkább azzal háborította fel a régi etikett híveit, hogy amikor Berri hercegnő szabályos diadalmenetet rendezett Párizsban, dobszóval, harsonákkal, a derék polgárok őszinte felháborodására, ő csak a vállát vonogatta; és jót nevetett, amikor a hercegnő egy háromlépcsős trónszéken ülve fogadta a velencei követet, ami kis híján összeveszítette Franciaországot a velencei köztársasággal.

A régens már-már azon a ponton volt, hogy teljesíti lánya legújabb, hajmeresztő kérését, ami kétségkívül nemesi felkelést robbantott volna ki - azt tudniillik, hogy saját külön baldachinja legyen az operában -, amikor a közcsend hasznára, de a régensherceg szerencsétlenségére Berri hercegnő beleszeretett Riom lovagba.

Riom lovag auvergne-i kadét volt, Lauzun herceg unokaöccse vagy unoka-unokaöccse. 1715-ben jött föl Párizsba szerencsét próbálni, és meg is találta a szerencséjét a Luxembourg-palotában. Madame de Mouchy, akkori szeretője mutatta be a hercegnőnek, s a lovag ugyanolyan ellenállhatatlan - s mondhatni, örökletes - vonzást gyakorolt a hercegnőre, mint fél évszázaddal előbb nagybátyja, Lauzun herceg Gaston d'Orléans lányára. Egykettőre hivatalos szeretővé lépett elő, hiába ágált ellene kézzel-lábbal elődje, Lahaie, akit sürgősen kiküldtek Dániába, követségi attasénak.

Berri hercegnőnek tehát mindössze két szeretője volt, ami, ha jól meggondoljuk, e korban egy hercegnő részéről szinte önmegtartóztatásnak számított: Lahaie, akit titkolt, és Riom, akit ország-világ előtt vállalt. A szegény hercegnő igazán nem adott tehát okot rá, hogy oly ádázul üldözze a közvélemény. De ne feledjük, hogy az ádáz indulatok forrása nem is ez volt, hanem - amiről nemcsak Saint-Simon tesz említést, de a korszak minden krónikása - az a szerencsétlen diadalmenet Párizsban meg az a szerencsétlen, háromlépcsős trón, amelyen a hercegnő Velence követét fogadta és végül fennhéjázó kívánsága, hogy saját külön testőrség mellé még külön baldachinja is legyen az Operában.

Az orléans-i herceg haragját mégsem azzal hívta ki a hercegnő, hogy a közvéleményt maga ellen lázította, hanem azzal, hogy alázatosan tűrte szeretője zsarnokoskodását. Riom ama Lauzun herceg tanítványa volt, aki reggel a monacói hercegnő kezét tapodta a csizmasarkával, s este ugyanazt a csizmát Gaston d'Orléans lányával húzatta le, és aki félelmes tanácsokkal látta el hercegnő-ügyekben az unokaöccsét, melyeket az betű szerint követett: „A királyi hercegnőket *vaskézzel* kell kormányozni." Nagybátyja sikerein felbuzdulva, Riom olyan alaposan megnevelte Berri hercegnőt, hogy az nem mert véleménye kikérése nélkül vacsorát adni, nem mert engedélye nélkül az Operába elmenni, és nem mert egy ruhát tanácsa ellenére felvenni.

A régens imádta lányát, s ennek folytán úgy meggyűlölte Riom lovagot, amennyire egyáltalán képes volt bárkit gyűlölni, könnyelmű és gondtalan ember létére. Mintha csak a hercegnő kedvéért tenné, előbb egy ezredet bízott Riomra, majd kinevezte Cognac város parancsnokává; végezetül kötelezte, hogy foglalja el állomáshelyét, ami a Riomot ért kegyet egy csapásra kegyvesztésként leplezte le mindazok szemében, akik valamennyire is ismerték az ügy hátterét.

Természetesen a hercegnő is rögtön megértette, miről van szó; személyesen sietett el a Palais Royalba, noha csak nemrég kelt föl a gyermekágyból. Előbb könyörögve kérlelte apját - hiába; a könyörgést hamarosan veszekedés, fenyegetődzés, duzzogás követte, mindhiába; végül elrohant, miután a régenst engesztelhetetlen haragjával fenyegette, és dacosan kijelentette, hogy Riom a kapott parancs ellenére sem fog távozni. A régens másnap reggel újra távozásra szólította fel Riom lovagot, s Riom tisztelettudóan azt izente vissza, hogy haladéktalanul engedelmeskedni fog.

S csakugyan még aznap, vagyis egy nappal történetünk kezdete előtt, tüntetően távozott a Luxembourg-palotából. Dubois személyesen jelentette az orléans-i hercegnek, hogy az új parancsnok málháival és kíséretével elindult Cognac irányába, reggel kilenckor.

A régens azóta sem találkozott lányával; bár az imént azt állította, hogy le akar vele számolni, míg tart a haragja, tulajdonképpen megbékíteni akarta, nem megszidni.

Dubois tudta, hányadán áll a dolog, jól ismerte ő a régenst, de elérte célját, Riom elindult Cognacba. Úgy gondolta, a lovag távollétében majd csak sikerül egy ifjú miniszteri titkárt vagy gárdahadnagyot belopni a hercegnő szívébe, és Riomot végképp feledtetni. Akkor Riom parancsot kap majd, hogy csatlakozzék Berwick marsall Spanyolországban harcoló hadseregéhez, s több szó nem esik róla, ahogy a Dániába száműzött Lahaie-ről sem.

Fölöttébb logikus terv volt, ha nem is a legerkölcsösebb. Nem tudjuk, beavatta-e urát e tervbe a miniszter.

A hintó megállt a Luxembourg-palota előtt, amely fényárban úszott, mint rendesen. A régens leszállt, és szokásos fürgeségével felsietett a lépcsőn. Dubois a hintó egyik sarkába húzódott; a hercegnő ki nem állhatta. A herceg egy perc múlva csalódott arccal jelent meg a kapuban.

- Ó, ó, csak nem talált fenséged zárt ajtókra? - kérdezte Dubois.

- Nem, csakhogy a hercegnő nincs itthon.

- Hát hol van? A karmelitáknál?

- Meudonban.

- Meudonban? Februárban, ilyen hidegben? Fenség, nekem gyanús ez a hirtelen támadt természetkedvelés.

- Nekem is, megvallom. Mi az ördögöt kereshet a lányom Meudonban?

- Egyszerűen megtudhatjuk.

- Hogyan?

- Menjünk Meudonba.

- Kocsis, hajts Meudonba! - szólt a régens, miközben felugrott a hintóba. - Huszonöt perc alatt ott legyünk!

- Fenséged engedelmével megjegyezném, hogy a lovak tíz mérföldet tettek már meg - mondta a kocsis, bocsánatkérő hangsúllyal.

- Huszonöt perc alatt Meudonban legyünk, ha beledöglenek is.

A parancs nem tűrt ellentmondást.

A kocsis megsuhogtatta az ostort a lovak feje fölött, s a nemes állatok berzenkedve, hogy bárki azt hiheti, ilyen végletes eszközökhöz kell folyamodnia ellenükben, sebes vágtába csaptak, mintha csak most kötötték volna el őket a jászoltól.

Egész úton nem esett szó a kocsiban. Dubois hallgatott, a régens gondolataiba mélyedt; olykor ki-kipillantott egyikük vagy másikuk az útra, de ott semmi figyelemre méltót nem láthatott. Így érkeztek végül Meudonba, anélkül hogy a régensnek sikerült volna rendet teremteni ellentmondó gondolatai szövevényében.

Ezúttal mindketten leszálltak, a kimagyarázkodás apa és lánya között hosszúnak ígérkezett, s Dubois kényelmesebb helyen szerette volna a végét bevárni, mint a hintó ülésén.

A főbejáratnál díszruhás gárdista posztolt. A régenst felismerhetetlenné tette a prémes kabát, Dubois-t a bő köpeny. A gárdista útjukat állta. A régens megnevezte magát.

- Bocsánat, fenség, nem tudtam, hogy a hercegnő várja fenségedet - szabadkozott a gárdista.

- Várt, nem várt, itt vagyok. Azonnal jelentse a hercegnőnek, hogy megérkeztem - parancsolta a régens.

- Fenséged a szertartásra jött? - kérdezte az ajtónálló, látható zavarban. Nyilván szigorú parancsot kapott a titoktartásra.

- Természetesen a szertartásra jött őfensége - vágott közbe Dubois, nehogy a herceg kimondja, ami már a nyelvén volt: „Miféle szertartásra?” - Magam is hivatalos vagyok rá.

- Egyenesen a kápolnába vezessem őfenségét?

Dubois és a régens összenézett, egy szó nem sok, annyit sem értettek az egészből.

- A kápolnába? - kérdezte a herceg.

- Igenis, fenség, a szertartás jó húsz perce megkezdődött.

- Hát ez mi? - kérdezte a herceg, Dubois füléhez hajolva. - Berri hercegnő is felcsap apácának?

- Fogadni mernék, nagyságos uram, hogy inkább férjhez megy - felelte Dubois.

- Ezer ördög és pokol! - hördült fel a régens. - Még csak ez hiányzott.

S futva indult neki a lépcsőknek, Dubois-val a sarkában.

- Fenséged nem parancsolja, hogy elkísérjük? - kérdezte a gárdista.

- Felesleges - kiáltott vissza a régens a lépcső tetejéről -, ismerem a járást.

S csakugyan, szokásos - és egy ilyen testes embertől meglepő - fürgeségével iramodott teremről teremre, folyosóról folyosóra. Dubois mindenütt a nyomában, ördögi kíváncsiságtól sarkallva - ez a tulajdonsága tette, hogy Mefisztofelésze lehetett nem ugyan Faustnak, hanem az ismeretlen egy másik kutatójának: Orléans-i Fülöp hercegnek.

Így érkeztek a kápolna ajtajához. Az ajtó zárva volt, de első kísérletükre engedett a kilincs.

Dubois sejtelme igazolódott.

Riom titokban visszajött, miután nagy csinnadrattával eltávozott, s most ott térdelt a hercegnő jobbján az oltárnál, Berri hercegnő házi káplánja előtt. Az esküvői leplet de Pons úr, Riom egyik rokona és La Rochefoucauld márki, a hercegnő testőrségének parancsnoka tartotta a jegyespár feje fölé, mellettük kétfelől Mouchy és Lauzun urak álltak, az előbbi a hercegnő bal oldalán, az utóbbi Riom jobb oldalán.

- Nincs szerencsénk, fenség - mondta Dubois. - Két percet késtünk.

- De a nemjóját! - káromkodott a régens, és a szentély felé lódult. - Azt majd mindjárt meglátjuk.

- Nyugalom, fenség, papi minőségemben kötelességem nagyságodat e szentségtöréstől megóvni. Ha használna, nem bánnám, de ez csak árthat.

- Micsoda? Hát már megesküdtek? - kérdezte a régens, s önkéntelenül hátralépett egy oszlop árnyékába, minthogy Dubois megrántotta a kabátját.

- De meg ám, fenség. Maga az ördög sem választhatja el őket többé, a szentatya engedélye nélkül.

- Mi sem egyszerűbb, írok Rómába - szólt a herceg.

- Attól őrizkedjék nagyságod! - kiáltott fel Dubois. - Ne pazarolja hitelét efféle semmiségekre, szüksége lesz még rá, ha - majd engem akar kardinálisnak kineveztetni.

- De hisz ez tűrhetetlen mésalliance!

- A mésalliance manapság felettébb divatos - vélte Dubois -, jóformán egyébről se hall az ember. Mésalliance-ra lépett XIV. Lajos király őfelsége, amikor elvette madame de Maintenont, akinek fenséged a mai napig özvegyi kegydíjat folyósít; ugyanezt tette Gaston d'Orléans lánya, amikor hozzáment Lauzun úrhoz; s fenséged is mésalliance-ot kötött, amikor Blois kisasszonyt elvette, úgyannyira, hogy nagyságod édesanyja, a palotahercegnő őfensége e házasságról értesülvén, pofon legyintette fenségedet. Végezetül mésalliance-ot követtem el én magam is, ugyebár, amikor a falumbéli iskolamester lányát elvettem. Ennyi magasztos példán felbuzdulva miért ne tehetné ugyanezt fenséged lánya?

- Hallgass, sátán - mordult fel a régens.

- Egyébként is úgy áll a dolog, fenség - folytatta Dubois -, hogy Berri hercegnő szerelmi ügyei máris nagyobb port vertek fel, mint kívánatos, a Saint-Sulpice-i apát szájjártatása folytán; a titkos házasság, amelyről holnap egész Párizs tudni fog, egy csapásra véget vet a botránynak,

senki nem szólhat többé egy szót se, fenségedet is beleértve. A család határozottan jó útra tér, fenség.

Az orléans-i herceg iszonyú káromkodásra fakadt; Dubois ellenben ördögi gúnykacajra, hogy Mefisztofelész maga is megirigyelhette volna.

- Hé, csönd legyen ott hátul! - kiáltotta a sekrestyés, nem sejtvén, kit utasít rendre. Nyilván attól tartott, hogy az ifjú pár el találja szalasztani a káplán kegyes intelmeinek egyikét-másikát.

- Csend legyen! - visszhangozta Dubois. - Látja, fenség, máris megzavarta a szertartást.

- Meglásd, megérem, hogy a lányom kitessékel, ha nem hallgatunk - lódította a herceg.

- De csend legyen hát! - kiáltotta újra a sekrestyés, és alabárdja nyelével megdöngette a kápolna kőpadlóját. Berri hercegnő hátraküldte Mouchy urat, nézzen utána, ki mer itt csendet háborítani.

Mouchy úr engedelmeskedett a hercegnő parancsának. A félhomályban úgy rémlett neki, hogy a két rendbontó személy igyekszik elbújni előle; roppant erélyes léptekkel, büszkén felszegett fejjel közeledett.

- Hogy merészelnek itt lármát csapni? És ki engedte meg, uraim, hogy behatoljanak a kápolnába? - kérdezte.

- Az, akinek nagy kedve lenne az egész társaságot az ablakon kihányatni - felelte a régens -, de aki egyelőre beéri azzal, hogy meghagyja önnek: tudassa Riom úrral abbeli parancsomat, hogy haladéktalanul induljon Cognacba, s közölje Berri hercegnővel, hogy ezennel kitiltom a Palais Royalból.

E szavakkal sarkon fordult, és elsietett, maga után intve Dubois-t. Mouchy herceg, a nagy pocakjával, döbbenten bámult a jelenés után.

- A Palais Royalba! - adta ki az utasítást a herceg, miközben felszökött a hintóba.

- A Palais Royalba? - vágott közbe Dubois. - Dehogy oda, nagyságod megfeledkezik megállapodásunkról. Vállaltam, hogy elkísérem nagyságodat, de csak azzal a feltétellel, hogy nagyságod is elkísér engem... Kocsis! a faubourg Saint-Antoine-re megyünk!

- Menj a pokolba! nem vagyok éhes.

- Ha nem, ne egyék fenséged.

- Nincs kedvem mulatni.

- Ha nincs, ne mulasson fenséged.

- De mit tegyek, ha se nem eszem, se nem mulatok?

- Nézze, hogy esznek és mulatnak mások.

- Mit akarsz ezzel mondani?

- Azt, hogy Isten ma egyik csodát a másik után teszi fenséged kedvéért; nosza használjuk ki a ritka alkalmat, elvégre Isten sincs mindennap csodatevő kedvében; két csodát láttunk már ma este, vétek volna a harmadikat elszalasztani.

- A harmadikat?

- Igenis, *numero Deus impare gaudet*, a páratlan szám kedves Istennek. Remélem, nem felejtette még el a latin tudományát nagyságod?

- Beszélj végre érthetően - mondta a régens mogorván; nem volt éppen tréfás kedvében. - Te ugyan jól beillesz szfinksznek, amilyen csúf vagy, de én már kiöregedtem Oidipusz szerepéből.

- Nos, úgy értettem, fenség, hogy minekutána ma este alkalmunk volt látni, mint lép fenséged két lánya - korábbi bolondériáikra rácáfolva - az erény útjára, alkalma lehet azt is végignézni, mint lép eddigelé túlságosan erényes fia a züllés útjára.

- Lajos fiam?

- Ő, személyesen. Ma lesz a napja, akarom mondani az éjjele, hogy megokosodik, fenség, s van-e ennél, kedvesebb látvány egy apa szívének? Van-e, mely nagyobb büszkeséggel töltené el? Hát erre invitálom fenségedet.

A herceg kétkedően rázta a fejét.

- Hiába rázza a fejét nagyságod, ez így van - mondta Dubois.

- No, és mennyire fog megokosodni a fiam?

- Ó, alapvetően, fenség. M. lovagnak meghagytam, legyen tanítómestere és kalauza; ez órában ülnek éppen asztalhoz négyesben, a herceg, a lovag és két hölgy.

- Miféle hölgyek? - kérdezte a régens.

- Én csak az egyiket ismerem, a másikat a lovag hozza.

- És Lajos ráállt?

- Örömmel.

- Lelkemre, Dubois, kezdem hinni, hogy ha Szent Lajos király idején éltél volna, őt magát is elhurcoltad volna az akkori Fillonhoz.

Diadalmas mosoly ült ki Dubois majomarcára.

- Parancsára, fenség. Nemde az volt az óhaja, hogy Lajos is rántson végre kardot, ahogy fenséged megtette hajdanán, és megteszi olykor még ma is, amilyen esztelenül bátor. Gondoskodtam róla, hogy ez megtörténjék.

- Igazán?

- Igazán. Vacsora közben M. lovag majd beleköt a hercegbe, ebben ő úgyis nagy mester. Fenséged óhaja volt továbbá, hogy Lajos hercegnek akadjon végre egy kellemetes kis szerelmi kalandja. Nos, ha képes ellenállni annak a szirénnek, akit én rászabadítottam, Szent Antal elbújhat mellette.

- Magad választottad ki?

- Ez csak természetes! Fenséged tudhatja, hogy ha a család becsületéről van szó, nem bízom a dolgot senki másra. Ma éjjel meglesz a tivornya, holnap a párbaj. S holnap este a mi neofitánk nyugodt lélekkel nevezheti magát Orléans-i Lajosnak, anélkül hogy fenséges édesanyja becsületébe gázolna; mindenki láthatja majd, hogy a herceg csakugyan apja vére, amiben már-már kételkedne az ember, különös magaviselete láttán.

- Aljas vagy, Dubois! - A régens elnevette magát, először, mióta Chelles-ből eljött. - Kárhozatba taszítod a fiút, ahogy valamikor kárhozatba vitted az apját is.

- Ahányszor csak fenséged parancsolja - felelte Dubois. - Lajos úrfinak el kell végre döntenie, herceg-e hát vagy sem, férfi vagy szerzetes; legfőbb ideje, hogy válasszon. Nagyságodnak csak

ez az egy fia van, a fiú maholnap tizenhat éves, nagyságod mégis tiltja a hadviseléstől, azzal az ürüggyel, hogy egyetlen fia, valójában azért, mert fél, hogy szégyent talál hozni a fejére...

- Dubois! - szólt közbe intőn a régens.

- Nos, holnapra tudni fogjuk, mihez tartsuk magunkat, fenség.

- Istenemre, ez az ügy tetszik nekem - szólt a régens.

- Egyszóval azt reméli fenséged, hogy Lajos becsülettel helytáll?

- Hé, akasztófavirág, a végén még megbántasz! Hát csakugyan azt hiszed, hogy lehetetlen szerelemre lobbantam a véremből való férfit, hogy csak egy csoda - és nem is akármilyen csoda - nyomhat fegyvert az én nevemet viselő herceg kezébe? Barátom, Dubois, te abbénak születtél, s az is maradsz, míg élsz.

- Azt már nem, fenség! - kiáltotta Dubois. - A patvarba is, ennél többre vágyom!

A régens felnevetett.

- Te legalább becsvágyó vagy, nem úgy, mint az én hülye Lajos fiam, aki az égvilágon semmire se vágyik. Nem is képzeled, milyen jól elszórakozom ezen a te becsvágyadon.

- Lám! - mondta Dubois. - Nem hittem volna, hogy ilyen mulatságos vagyok.

- Sose szerénykedj, te vagy a világ legszórakoztatóbb figurája, kivéve, amikor a legelvetemültebb; miért is, esküszöm, hogy azon a napon, amikor püspökké szentelnek...

- Bíborossá, fenség!

- Á, bíboros akarsz lenni?

- Egyelőre bíboros, aztán pápa.

- No jó, egyszóval, esküszöm, hogy azon a szent napon...

- Amikor megválasztanak pápának?

- Nem, aznap, amikor felszentelnek bíborosnak, jót nevetünk majd a Palais Royalban.

- Csekélység ahhoz képest, ahogy Párizs nevet majd, fenség. De sebaj! Mint fenséged mondotta, olykor úgyis roppant nevetséges vagyok, és én igazán örömest nevettetem fenségedet; egy okkal több, hogy ragaszkodjam a bíborosi kalaphoz.

Abban a pillanatban, amikor Dubois e kívánságát kinyilvánította, a kocsi megállt.

HARMADIK FEJEZET

A patkány és az egér

A hintó megállt a faubourg Saint-Antoine-on, egy ház előtt. Magas fal takarta a kis házat. Mögötte még magasabbra nyúló jegenyék sora, mintha még a fal elől is rejtegetni kéne.

- Nini - szólt a régens -, úgy rémlik, errefelé van valahol Nocé kisháza.

- Nagyságod emlékezőtehetsége bámulatos, éppen az ő házát kértem ma estére kölcsön.

- Jól elrendeztél mindent, Dubois? A vacsora méltó egy vérbeli herceghez?

- Magam állítottam össze a menüt. Ó, Lajos hercegnek mindene meglesz, amit szeme-szája kíván. Apja inasai szolgálják fel az ételt, amelyet apja szakácsa főzött, no, és szeretni is azt...

- Mondd csak ki!

- Eh, majd meglátja fenséged, hadd tartogassak nagyságod számára valami meglepetést.

- Hát az italok?

- Fenséged saját pincéjéből valók, egytől egyig; remélem, e családi italok megszólaltatják végre a herceg ereiben buzgó apai vért - úgyis túlságosan régen hallgat...

- Az én véremet bezzeg könnyen megszólaltattad, he, vén kerítő?

- Nagy a rábeszélőképességem, fenség, de meg kell adni, fenséged könnyen hajlott az okos szóra. Lépjünk be.

- Van kulcsod?

- Hogyne lenne!

Dubois előhúzta zsebéből a kulcsot, s ügyesen beleillesztette a zárba. A kapu nesztelenül nyílt ki, s ugyanolyan nesztelenül csukódott is be a herceg és minisztere mögött; igazi kisház-kapu volt, tudta, mi a kötelessége a nagyurak irányában, akik átméltóztatják lépni küszöbét.

A betett zsaluk résein imitt-amott fény szivárgott ki; a vacsora megkezdődött, jelentették az előcsarnokban posztoló inasok a két illusztris vendégnek.

- Diadalmaskodsz, abbé! - mondta a régens.

- Siessünk elfoglalni leshelyünket, fenség - felelte Dubois -, mi tagadás, alig várom már, hogy saját szememmel lássam, miképpen boldogul el Lajos herceg.

- Én is alig várom - bólintott a régens.

- Akkor kövessen, fenség! És: egy szót se!

A régens némán követte Dubois-t egy kis szobába, amelyet egy nagy, félköríves ablak választott el az ebédlőtől; a nyílást virágokkal takarták el, de úgy, hogy a szárak között akadálytalanul be lehetett látni az ebédlőbe.

- Á, á! - mondta a régens, ahogy a kis szobát meglátta -, ismerős terepen vagyok.

- Még ismerősebb a terep, mint fenséged hiszi, de ne feledje: bármit lát vagy hall, hallgatnia kell vagy legalább halkan beszélni.

- Légy nyugodt.

Mindketten az ebédlőre nyíló ablakhoz siettek, feltérdeltek az odakészített heverőre, s kissé félrehúzták a virágokat, hogy az elkövetkezendőkből semmit el ne szalasszanak.

A régens tizenöt és fél éves fia egy karosszékben ült, éppen szemközt apjával. Vele átellenben, tehát a leselkedőknek háttal foglalt helyet M. lovag. Két - inkább feltűnően, mint előkelően felcicomázott - hölgy egészítette ki négyre a létszámot, ahogy Dubois a régensnek előre megmondta. Egyikük az ifjú herceg mellett ült, a másik a lovag mellett. A vendéglátó házigazda nem ivott, de annál többet beszélt, a mellette ülő hölgy minduntalan el-elfintorította az arcát, s ha nem fintorgott, nyíltan ásítozott.

- Nocsak! - mondta a régens, aki rövidlátó volt. - Úgy rémlik, mintha ezt az arcot már láttam volna valahol - s erőlködve próbálta kivenni a szemközti nő vonásait.

Egyre figyelmesebben nézegette a nőt lornyonján. Dubois befelé nevetett.

- Nini - álmélkodott a régens -, a hölgy haja barna, a szeme kék!

- Haja barna, szeme kék - ismételte meg Dubois a régens szavait. - No, rajta, fenség.

- Elragadó termet, karcsú ujjak...

- Tovább, tovább.

- Fitos orrocska...

- No még, tovább.

- Teringettét! De hisz ez az Egér, ha nem csalódom!

- Hát persze!

- Micsoda! Gazházi, hát éppen az Egeret kellett kiválasztanod!

- Elbűvölő lány, fenség, igazi opera-nimfa. Úgy véltem, nála alkalmasabbat keresve sem találnék egy fiatalember kiokosítására.

- Szóval ezt a meglepetést tartogattad számomra, ezért mondtad, hogy az apja inasai szolgálják ki, az apja borait ihatja és szeretni is...?

- Az apja szeretőjét szeretheti, igen, fenség, pontosan így gondoltam.

- Te nyomorult! Ez majdhogynem vérfertőzés! - kiáltotta a régens.

- Ugyan! - legyintett Dubois. - Fő, hogy a herceget elindítsuk...

- S az a szemérmetlen kis perszóna kötélnek állt?

- Ez a mestersége, fenség.

- És mit mondtak neki, kit fog szórakoztatni?

- Egy vidéki nemesúrfit, aki feljött Párizsba, az örökségét elverni.

- Hát a társnője?

- Fogalmam sincs. M. lovag vállalta, hogy szerez egy negyediket.

Ebben a pillanatban megfordult a lovag mellett ülő nő - úgy rémlett neki, suttogást hall a háta megett.

- Nohát! - Most Dubois-n volt a sor, elképedni. - Ő az! Tévedés kizárva.

- Miről beszélsz?

- A másik nő...

- Ki a másik nő? - kérdezte a herceg.

A csinos vendég ismét hátrafordult.

- Julie! - kiáltotta Dubois. - A nyomorult!

- Istenemre, így kerek a világ - mondta a régens -, a te szeretőd meg az enyém! Szavamra, sokért nem adnám, ha egy jóízűt nevethetnék.

- Várjon, nagyságos uram, várjon.

- Hé, megbolondultál? Mi az ördögöt csinálsz, Dubois! Megparancsolom, maradj veszteg. Szeretném látni, mi lesz mindennek a vége.

- Engedelmeskedem, fenség - mondta Dubois -, de ezennel kijelentem...

- Mit jelentesz ki?

- Hogy nem hiszek többé a női erényben.

A régens nevettében hanyatt vágta magát a heverőn. - Dubois - mondta, mialatt az is követte példáját -, elragadó vagy, szavamra! De hadd nevetem ki magam, különben megfúlok.

- Hitemre, fenség, nevessünk - felelte Dubois -, de minél csendesebben. Nagyságodnak igaza van: ki kell várnunk a végét.

S mindketten nevettek egy darabig, olyan halkan, ahogy csak bírtak, majd újra elfoglalták helyüket az ablaknál.

Szegény Egér akkorákat ásított, hogy majd leszakadt az állkapcsa.

- Tudja-e, fenség, hogy Lajos hercegen nem látszik meg az ital? - jegyezte meg Dubois.

- Azt gondolná az ember, nem is ivott.

- S hát az üres üvegek az asztalon? Gondolja nagyságod, hogy elpárolgott a tartalmuk?

- Igazságod van, de a nemesúrfi feltűnően komor.

- Türelem, türelem. Ni, éppen mozdul, figyelje csak, fenség, beszélni készül.

Az ifjú herceg csakugyan felállt karosszékéből, egyik kezével eltolta az üveget, amelyet Egér odakínált, és oktató hangon rákezdte:

- Tudni akartam, milyen egy tivornya; nos, láttam, kipróbáltam, untig elég is ennyi. Egy régi bölcs azt mondta: *Ebrietas omne vitium deliquit*.

- Miket beszél ez? - horkant fel a herceg.

- Rosszul kezdődik - bólintott Dubois.

- Hogyan, uram! - nevetett rá az ifjú hercegre szomszédnője, kivillantva gyöngynél fehérebb fogsorát. - Hogyan, hát nem szeret lakomázni?

- Nem szeretek- sem enni, sem inni, ha elvertem éhemet, szomjamat - felelte Lajos herceg.

- Az ostobája! - mormolta a régens, s Dubois felé fordult. Az, az ajkát harapdálta.

Lajos ivótársa gúnyosan felnevetett, s azt mondta:

- Remélem, uram, e kijelentését nem vonatkoztatja bájos hölgyvendégeinkre.

- Hogy érti ezt, uram?

- Á, á, haragszik! - mondta a régens. - Ez jó jel!

- Jó - visszhangozta Dubois.

- Úgy értem, uram - folytatta a lovag -, hogy nem sértheti meg a hölgyeket korai távozásával, amivel azt adná tudtukra, hogy nem leli kellő örömét társaságukban.

- Későre jár, uram - felelte Orléans-i Lajos.

- Ugyan! - vont vállat a lovag. - Még éjfél sincs.

- És egyébként is... - a herceg láthatóan valami mentség után kutatott -, és egyébként is vőlegény vagyok.

A hölgyek fölkacagtak.

- Címeres ökör! - dünnyögte Dubois.

- Hé, ügyelj a szádra! - mordult rá a régens.

- Ó, bocsánat, fenség, valóban megfeledkeztem magamról!

- Kedves barátom - szólt a lovag -, ön hajmeresztően vidéki.

- Hát ez mi! - ütötte fel a fejét a régens. - Hogy az ördögbe mer ez a fiatalember így beszélni egy vérbeli herceggel!

- Úgy kell tennie, mintha nem tudná, ki a társa, s egyszerű nemesúrfinak nézné. Egyébként is én mondtam neki, hogy kössön bele.

- Bocsánat, uram - mondta az ifjú herceg -, úgy rémlik, nekem szólt, de a hölgy is éppen akkor fordult hozzám, nem értettem, mit mondott.

- Elismételjem? Ez az óhaja? - kérdezte a lovag, gúnyos nevetéssel.

- Lekötelezne.

- Nos, azt mondtam, hogy ön hajmeresztően vidéki.

- Ezt örömmel hallom, uram, ha úgy érti, hogy bizonyos, általam is jól ismert párizsi vonások híján vagyok - mondta Lajos herceg.

- Lám, lám, jól megadta neki - szólt a régens.

- Ugyan! - legyintett Dubois.

- Ha ezzel rám célzott, uram, azt felelem rá, hogy ön udvariatlan, de hagyján, míg irányomban az, akinek elégtételt adhat érte, ellenben megbocsáthatatlan lenne, ha a hölgyeket is megsértené.

- Embered túl sokat enged meg magának - szólt a régens nyugtalanul -, mindjárt elvágják egymás torkát.

- Ej, akkor közbelépünk - vont vállat Dubois.

Az ifjú hercegnek a szempillája se rebbent, felállt, megkerülte az asztalt, odalépett vendégéhez, és félhangosan mondott neki valamit.

- Látod? - horkant fel a régens idegesen. - Vigyázz, abbé! Nem akarom, hogy megöljék a fiamat!

De Lajos mindössze ezt mondta a lovagnak:

- Tegye kezét a szívére, uram, hát ön jól szórakozik? Mert ami engem illet, én majd meghalok unalmamban. Ha kettesben lennénk, örömest elbeszélgetnék önnel egy fontos kérdésről, amely mostanában foglalkoztat. Szent Ágoston *Vallomásai*-nak hatodik kötetében bukkantam rá.

- Hogyan, uram, ön hittudománnyal foglalkozik? - kérdezte a lovag, s megdöbbenése ezúttal a lehető legőszintébb volt. - Ammondó vagyok, korán kezdi...

- Uram, az ember nem gondolhat elég korán lelki üdvére - felelte a herceg kenetteljesen.

A régens nagyot sóhajtott, Dubois megvakarta az orra tövét.

- Nemesi szavamra! - bosszankodott a régens -, ez a fiú szégyent hoz a fajtánkra, a hölgyek mindjárt elalszanak.

- Várjunk még, hátha éppen ettől jön meg a bátorsága - reménykedett Dubois.

- Fékomadta! rég felbátorodott volna, ha egyáltalán képes lenne felbátorodni, a kicsike olyan pillantásokat vetett rá, hogy attól egy halott is feltámadna... És nézd csak, milyen elbűvölő az Egér így alva!

- Hopp, most jut eszembe, valamit meg akartam kérdezni öntől - mondta Lajos. - Mi a véleménye Szent Jeromos azon állításáról, hogy a kegyelem csak akkor hatékony, ha a bűnbánat révén száll ránk?

- Vigye el az ördög! - fortyant fel a lovag. - Uram, ha ön részeg, azt kell mondanom, rosszat tesz önnek a bor.

- Uram, ezúttal rajtam a sor megjegyezni, hogy ön udvariatlan irányomban, s nagy kedvem lenne hasonló hangon válaszolni, ha nem lenne bűn megbotránkozni és megbotránkoztatni. De Istennek hála! jobb keresztény vagyok, mint ön.

- Ha az ember elmegy egy kisházba, vacsorázni, ne jó keresztény legyen, hanem jó cimbora. Torkig vagyok, uram, a társaságával! Szívesebben látnám magát Szent Ágostont, akár megtérése után is.

Az ifjú herceg csöngetett. Az inas belépett.

- Kísérje ki az urat, és világítson neki - parancsolta Lajos, hercegi méltósággal. - Én egy negyedóra múlva távozom. Itt a kocsija, lovag úr?

- Nincs.

- Ez esetben vegye igénybe, kérem, az enyémet - mondta az ifjú herceg. - Sajnálom, hogy le kell mondanom barátságáról, de mint már mondottam, ízlésünk nagyon is különböző, s én egyébként is hamarosan visszatérek szülőföldemre.

- Tyűha! Az lenne még csak az érdekes, ha azért küldené el vendégét, hogy a két hölggyel egyedül maradjon - vélte Dubois.

- Érdekesnek érdekes lenne - válaszolta a herceg -, de nem úgy lesz.

Mialatt e rövid szóváltás lefolyt a herceg és Dubois között, a lovag eltűnt, s Lajos magára maradt a két hölggyel. Mindkettő édesdeden aludt. A herceg előhúzott a kabátzsebéből egy nagy papírtekercset, a mellényzsebéből elővett egy kis ezüstceruzát, s igazi teológus buzgalommal nekiült jegyzetelni a még gőzölgő tálak, félig üres üvegek előtt.

- Ha ez az én hercegi fiam valaha magára vonná családunk idősebb ágának féltékenységét, igazán balsors üldözött embernek tekinteném magam - sóhajtotta a régens. - S még mondja valaki, hogy a gyerekeimet titokban a trónra szánom!

- Fenség, esküszöm, majd belebetegedtem - mondta Dubois.

- Dubois, Dubois, átok ül rajtam: ifjabb lányom janzenista, idősebb lányom filozófus, egyetlen fiam teológus. Ha nem fékezném magam, becsületszavamra, elégettetném, ahány bajhozó csuhás csak van.

- Vigyázzon, fenséged, ha elégetteti őket, azt fogják mondani, a Napkirály és Madame de Maintenon nyomdokaiba lépett.

- Hadd fussanak hát! De érts meg, Dubois; ez az én mamlasz fiam, aki máris ívrét papírosokat firkál tele, egy birkát is kihozna a sodrából. Meglásd, ha meghalok, hóhérral égetteti majd el Daphnisz és Khloéról készült metszeteimet.

Orléans-i Lajos még vagy tíz percig jegyzetelt, majd amikor végzett munkájával, gondosan visszahelyezte a papírtekercset kabátja zsebébe, töltött magának egy pohár vizet, belemártott egy kenyérhéjat, áhítattal elmondta az asztali áldást, és látható gyönyörűséggel elköltötte remetéhez illő estebédjét.

- Már meg önsanyargat! - dünnyögte kétségbeesetten a régens. - Ki az ördög taníthatta ilyesmire, mondd meg, Dubois?

- Én nem, fenség, annyi szent - felelte Dubois.

Az ifjú herceg felállt, és újból csöngetett.

- Visszaérkezett a kocsim? - kérdezte a lakájtól.

- Igenis, fenség.

- Rendben van, megyek. A hölgyek, mint látja, elaludtak: ha felébrednek, álljon rendelkezésükre.

A lakáj meghajolt, s a herceg kivonult méltóságteljesen, mint egy püspök, aki éppen áldást osztogat.

- A mennykő csapjon beléd! Mért nézetted ezt végig velem! - hördült fel a régens.

- Boldog atya! háromszorosan boldog fenséged az apák közt - felelte Dubois. - Gyermekei sorra szentté válnak; hogy is meri a világ szájára venni ezt a szent családot! Bíborosi kalapomra mondom, sokért nem adnám, ha a királyi hercegek itt lehettek volna!

- Nohát, én megmutatnám nekik, hogy teszi jóvá egy apa a fiú vétkeit... - mondta a régens. - Gyerünk, Dubois!

- Nem értem, mit parancsol fenséged.

- Az ördögbe, Dubois, hát téged is megfertőzött a ragály?

- Engem?

- Igen, téged... Orrod előtt a terített vacsoraasztal... a felnyitott, teli borosüvegek... két alvó nő... és te nem érted! Dubois, éhes vagyok! Dubois, szomjas vagyok! Gyerünk, folytassuk ott, ahol az a golyhó abbahagyta. Érted már?

- Hitemre, nagy eszme! - felelte Dubois, kezét dörzsölgetve. - Fenséged az egyetlen ember, aki mindig hírnevéhez méltóan cselekszik!

A két nő aludt. Dubois és a régens előjött búvóhelyéről, s átvonult az ebédlőbe. A herceg leült fia hűlt helyére, Dubois a lovag székére. A régens átvágta egy pezsgősüveg dugójának a drótborítását, a dugó kirepült, s a durranásra felriadtak a hölgyek.

- Á, végre ráfanyalodott az ivásra, uram? - kérdezte az Egér.

- Hát te felébredsz-e végre? - vágott vissza a herceg.

E hang úgy érte szegény teremtést, mint a villanyütés. Megdörzsölte a szemét, mint aki azt hiszi, álmodik, felszökött ültéből, s felismerve a régenst, visszarogyott karosszékébe, kétszer is felsikoltva: Julie, Julie.

Julie mintegy elbűvölten bámulta Dubois gúnyos tekintetét, rángó arcát.

- Ej, ej, Egér - szólt a régens -, látom, derék lány vagy, hozzám húzol; idehívtalak Dubois útján vacsorára, s te elfogadtad a meghívást, pedig annyi a dolgod, hogy alig győzöd.

Julie még az Egérnél is jobban elrémült: pirulva nézett hol Dubois-ra, hol a hercegre, hol az Egérre. Láthatóan iszonyú zavarban volt.

- Mi a baj, Julie kisasszony? - kérdezte Dubois. - Őfensége tévedne? Netán mások kedvéért jött volna ide?

- Azt én egy szóval se mondtam - lehelte Julie kisasszony.

Az Egér felnevetett.

- Ha csakugyan őfensége hívatott - mondta -, úgyis tudja, s kár minden szóért, ha nem ő hívatott, tapintatlan a kérdés, tehát nem felelek rá.

- Hát nem megmondtam, abbé - rikkantotta a régens, s csak úgy rázta a nevetés -, hát nem megmondtam, hogy eszes lány ez!

- S én nem megmondtam, fenség - szólt Dubois, miközben töltött a kisasszonyoknak, és megnedvesítette ajkát pezsgővel telt poharában -, hogy kitűnő a borunk?

- Mondd csak, Egér, nem ismerős neked véletlenül ez a bor? - kérdezte a régens.

- Istenemre, fenség, a borokkal is csak úgy van az ember, mint a szeretőivel - felelte a táncosnő.

- Értem, nem káptalan a fejed, Egér, hogy mindre emlékezzél. Mondhatom, Egér, te vagy a legbátrabb és a legbecsületesebb lány, akit valaha láttam. *Te* nem vagy álszent, te aztán igazán nem! - folytatta a régens, nagyot sóhajtva.

- Nos, ha így fogja fel fenséged... - kezdte újra az Egér.

- Halljuk!

- Én tennék fel egy kérdést.

- Kérdezz csak, én megfelelek rá.

- Fenséged ért az álmokhoz?

- Született álomfejtő vagyok.

- Megfejtené, mit jelent iménti álmom?

- Jobban, mint bárki, Egér. Egyébként, ha belesülnék, itt az abbé úr is, aki évi kétmillió frankot vasal be tőlem bizonyos különleges kiadásokra, melyek célja kifürkészni, ki álmodott jót s ki rosszat országomban.

- Vagyis?

- Vagyis ha én belesülnék, az abbé úr majd kisegít. Halljuk az álmot.

- Fenséged nyilván tudja, hogy beleunván a várakozásba, Julie meg én elaludtunk.

- Tudom, tapasztaltam, úgy aludtatok, mint a tej, amikor betoppantunk.

- Nos, fenség, nemcsak aludtam, álmodtam is.

- Igazán?

- Igazán, fenség. Nem tudom, Julie mit álmodott, mit nem, de én úgy láttam álmomban, mintha...

- Figyelj csak, Dubois, kezd a dolog érdekessé válni!

- ...az abbé úr helyén egy tiszt ült volna, de vele nem törődtem, úgy rémlett, Julie kedvéért van itt.

- Hallja, kisasszony, micsoda szörnyű bűnnel vádolják? - kérdezte Dubois.

Julie, csúfnevén: a patkány - azért nevezték így, mert rendszerint elkísérte az Egeret szerelmi kalandjaira - együgyű teremtés volt. Nem felelt, de fülig pirult.

- Hát az én helyemen ki ült? - kérdezte a herceg.

- Éppen most akartam elmondani - felelte az Egér -, fenséged helyén, álmomban persze...

- Hogy a csudába ne! - mondta a herceg. - Álmodban, persze hogy csak álmodban.

- Egy tizenöt-tizenhat esztendős, deli ifjú ült, de olyan furcsán viselkedett, hogy az ember lánynak nézte volna, ha nem tudott volna latinul.

- Szegény kis Egerem, mit nem mondasz! - kiáltott fel a herceg.

- Egy álló óra hosszat beszélgettünk teológiáról, s miután végighallgattam néhány felettébb érdekes eszmefuttatást Szent Jeromosról és Szent Ágostonról, továbbá egy-két ragyogó megjegyzést Janseniusról, megvallom, fenség, elaludtam, persze csak álmomban...

- Vagyis abban a pillanatban azt álmodtad, hogy álmodsz? - kérdezte a herceg.

- Azt, azt! S mindez olyan bonyolult, hogy majd kifúrja az oldalamat a kíváncsiság, megtudni, mi lehet a megfejtése. De hiába töröm rajta a fejem, magamtól nem lelem a nyitját, Julie-t, gondolom, hiába is kérdezném, így hát fenségedhez fordultam magyarázatért, miután az imént kegyeskedett kijelenteni, hogy nagy álomfejtő...

- Egér, kóstold csak meg újra a bort - szólt a régens, s ismét teletöltötte szomszédnője poharát -, de jól figyelj; úgy hiszem, az imént rágalmaztad ínyedet.

- Valóban, fenség - bólintott az Egér, miután kiürítette poharát -, ez a bor hajszálra olyan, mint az a másik, amelyiket eleddig csak egy helyen ittam...

- A Palais Royalban?

- Szavamra, ott!

- No, ha ilyen bort eddig csak a Palais Royalban ittál, az nyilván annak a jele, hogy ilyet csak ott találni. Te elég jártas vagy a világban, tapasztalhattad, pincémnek nincs párja.

- Hirdetem is, fennen és örömest!

- Márpedig, ha ilyen bor csak a Palais Royalban terem, nyilván én küldettem ide.

- Fenséged küldette?

- Én vagy Dubois, egyre megy, tudod, hogy nemcsak a kincstárom kulcsa van nála, a pincémé is.

- A pincekulcs meglehet - mondta Julie kisasszony végre elszánva magát a társalgásra -, de hogy a kincstár kulcsa is nála van, azt alig hinné az ember.

- Hallottad ezt, Dubois? - kiáltott a herceg.

- Fenség - felelte Dubois -, a gyermek ritkán szól, mint fenséged is tapasztalhatta, de ha egyszer megteszi, bölcsesség csepeg ajkáról, mint Aranyszájú Szent Jánoséról.

- Ha pedig én küldettem ide bort, azt csak egy Orléans házbeli herceg kedvéért tehettem.

- Hát két orléans-i herceg van? - kérdezte Egér.

- Kettő bizony! - mondta a herceg.

- Apa és fiú, Orléans-i Lajos és Orléans-i Fülöp.

- Tűz, tűz, Egér!

- Hogyan! - kacagott fel a táncosnő, hátravetve magát karosszékében. - Hát az a fiatalember, az, az ifjú szüzecske, a teológus, a janzenista...?

- Mondd csak ki nyugodtan.

- Akit álmomban láttam?...

- Az, az.

- Itt, fenséged helyén?

- Ezen a szent helyen.

- Orléans-i Lajos őfensége volt?

- Személyesen.

- Jaj, fenség, mennyire nem ütött apjára a fiú! És mennyire örülök, hogy felébredtem!

- Nem úgy, mint én - bökte ki Julie.

- No, mit mondtam, fenség! - kiáltott fel Dubois. - Édes lányom, Julie, aranyat érsz.

- Hát szeretsz még, Egér? - kérdezte a régens.

- Az, az igazság, hogy kedvelem fenségedet.

- Álmaid ellenére?

- Igen, fenség, s olykor éppen álmaim következtében.

- Nem valami hízelgő, ha minden álmod olyan, mint a mai volt.

- Ó, fenség, könyörgöm, higgye meg, nincs minden éjjel lidércnyomásom.

S e válasz után, mely megerősítette ő királyi fenségét abbeli véleményében, hogy az Egér határozottan eszes lány, vígan folytatódott a félbeszakadt lakoma, s tartott éppen éjjeli három óráig.

Három órakor a régens hazavitte az Egeret fia hintaján a Palais Royalba, mialatt Dubois Julie-t kísérte haza, őfensége kocsiján.

De a régens, aki egész éjjel bánatával küszködött, s csak nehezen fojthatta azt el, lefekvés előtt még megírt egy levelet, majd becsengette belső inasát.

- Fogd ezt a levelet - mondta az inasnak -, és holnap kora reggel, külön postával indítsd útnak; de ügyelj rá, hogy a címzett tulajdon kezébe adják.

A levél címzettje *Ursule* asszony volt, a *clissoni Orsolya-rendi apácakolostor főnöknője*.

NEGYEDIK FEJEZET

Mi történt három nappal később, száz mérföldre a Palais Royaltól?

Három nappal az után, hogy a régens Párizsból Chelles-be, Chelles-ből Meudonba és Meudonból a faubourg Saint-Antoine-ra kocsizott, csalódást csalódásra halmozva, pontosabban szólva: a mondott nap éjjelén egy történetünk megértése szempontjából olyannyira fontos jelenet zajlott le Nantes közvetlen közelében, hogy egyetlen részletét sem szabad elszalasztanunk. Így tehát, élve regényírói hatalmunkkal, az olvasót ezennel odarepítjük a jelenet színterére.

Nantes-tól két-három mérföldre, a clissoni országút mentén, ama kolostor közvetlen közelében, melyet Abélard ott-tartózkodása tett híressé, egy nagy fekete épület emelkedett Bretagne jellegzetes, zömök, sötét törzsű fáitól környezve. A házat minden irányból sövénykerítés oltalmazta: az út felől, a kerti oldalon, a falak mentén, mindenütt, ameddig a szem ellátott, sövénybe ütközött a tekintet, sűrű, bozótos, áthatolhatatlan sövénybe, amelyet csak egyetlen helyen szakított meg egy fából ácsolt, magas kapu, tetején feszülettel. Így festett kívülről ez a világtól gondosan elzárt épület. A kapun belépve még mindig csak egy előkertfélében találta magát a látogató, melynek végében újabb kőfal állta útját; a falba vágott, alacsony, de tömör és erős ajtó mindig zárva volt. Messziről börtönnek, komor kínok hajlékának tetszett e zord, szomorú építmény - de közelebbi vizsgálatra kitűnt, hogy csupán Ágoston-rendi apácák kolostora. Fiatal lakói enyhe regula alatt éltek a tartomány erkölcseihez viszonyítva, de szigorú regula alatt Versailles és Párizs erkölcseihez képest. Három oldalról megközelíthetetlen volt a kolostorépület, de a negyedik - azaz az országútra néző - oldalán, amelyet a falak és a fák teljesen eltakartak, úgyhogy az útról csupán a háztető egy darabja látszott, a falak tövében egy mesterséges, kis tó terült el; ide nyíltak a refektórium ablakai, mintegy tizenkét láb magasságban a fodros, hullámzó víztükör fölött. A tavacskát láthatólag éppoly gondosan elkerítették, mint a kolostor egész területét. Körös-körül magas fapalánk övezte, mely a tó egyik végén óriás nádak sűrűjébe veszett; a víz színét itt egészen elborították a vízililiom széles levelei, s e zöld szőnyeg közein itt-ott bájos, üde fehér és sárga virágok pompáztak - megannyi miniatűr liliom. Alkonyatkor rajokban lepték el a nádast a madarak, főleg seregélyek, s megtelepedve a nád közt, vidáman csiviteltek, csevegtek napnyugtáig. De az éjszaka első árnyaival a csend vette birtokába a kis tavat, s kívülről bekúszott-áradt a kolostorba. Könnyű, füstszerű pára lebegett a víz felszínén, majd lassan felszállt, mint fehér kísértet a sötét éjszakában, melynek nyugalmát azon túl nem háborította semmi, legfeljebb elvétve egy-egy béka panaszos brekegése, a kuvik éles kiáltása vagy a bagoly elnyújtott huhogása. Egyetlen bejárat nyílt a tóra: egy mozgatható vasrács. Alatta torkollt a medencébe a tavacskát tápláló kis patak, melynek vize a túloldalon egy hasonló, de nem nyitható, erős rács alatt lépett ki a tómederből. Senki nem hatolhatott be a patak folyása mentén, sem egyik, sem másik irányból a kolostor területére, mert a rács rúdjai mélyen benyúltak a víz alá, alattuk átbújni lehetetlen volt. Nyaranta egy kis halászcsónak szunnyadozott a rácskapuhoz kikötve íriszek és kardliliomok között, melyek zöld levelei szőnyegként fedték el a rácsra lerakódott rozsdát. A kolostor kertészének tulajdona volt a kis bárka, azon evezett ki néhanap a tavacska halban leggazdagabb szögletébe, hogy horgászbottal vagy merítőhálóval halat fogjon, s a látvánnyal akaratlan elszórakoztassa a kolostor szegény, unatkozó foglyait.

De - ugyancsak nyaranta, ám mindig az éjszaka legközepén - olykor megnyílt, mintegy varázsütésre, a rácskapu, s egy köpenybe burkolt férfialak szállt be zajtalanul a kis bárkába, mely mintegy magától oldódott el a rácstól, amelyhez kikötötték, és nesztelenül, rezzenéstelen, mintha láthatatlan fuvallat hajtaná, siklott át a tavon, egyenesen a kolostor falához, ahol is

megállt a refektórium egyik nagy rácsos ablaka alatt. Akkor felhangzott a megbeszélt - békabrekegést, kuvikkiáltást vagy macskabagoly-huhogást utánzó - kurta hívás, s egy fiatal lány jelent meg az ablakban, amelynek rácsköze elég tág volt, hogy a lányka kidughassa rajta bájos, szőke fejecskéjét, de magasabban feküdt, hogy sem a fiatalember akár csak a kisujja hegyét megérinthette volna, bármint erőlködött is; így hát mindketten beérték annyival, hogy gyengéd és bátortalan szavakat váltsanak - s még ezeket is elnyelte félig-meddig a víz csobogása, a szél zúgása. Így beszélgettek vagy egy óra hosszat, aztán búcsúzkodni kezdtek - az is eltartott egy újabb óráig -, végezetül megbeszélték, mikor találkoznak legközelebb, s mi lesz a hívójel, majd a csónak eltávolodott a faltól, s azon az úton, amelyen jött, visszatért a helyére; a rács újra bezárult a fiatalember mögött, ugyanolyan nesztelenül, ahogy elébb kinyílt, a fiatalember egy utolsó csókot dobott az ablak felé és eltűnt, s a fiatal lány nagyot sóhajtva becsukta az ablakot. Most azonban nyoma sincs csónaknak, nyárnak. Február elején vagyunk, mint mondottuk, 1719 farkasordítóan hideg telén. A szép fák ágait nem sűrű lomb borítja, hanem dér lepi, a nádas néptelen, vidám vendégei elszéledtek, ki enyhébb éghajlat alá költözött, ki melegebb búvóhelyet keresett magának. A vízililiomok, kardvirágok rég elhullatták szirmaikat, roncsaik korhadtan feketéllnek a tó hóbefútta, zöldes jegén. A sötét kolostorépület még gyászosabbnak tetszik fehér köpenyében, mely úgy borul rá, mint a szemfödél, dértől csillogó-villogó zsindelytetejétől vastag hószőnyeg takarta lépcsejéig. A tavon lehetetlen lenne csónakkal átkelni: felszíne jéggé dermedt.

S mégis, akadt egy lovas, aki a koromsötét éjszaka, a csípős hideg s a csillagtalan ég ellenére magányosan, kísérő nélkül neki mert vágni az országútnak. Nantes város főkapuját maga mögött hagyva, a várároktól mintegy száz lépésre letért a Nantes-ból Clissonba vezető országútról egy mellékösvényre. Mihelyt az ösvényre ért, lova nyaka közé dobta a kantárt. A kitűnően idomított telivér nem kezdett óvatlanul vágtába, mint egy kevésbé jól iskolázott ló tette volna, hanem kényelmes ügetésbe fogott, hogy kellő elővigyázattal és biztonsággal haladjon a szemre tükörsima, valójában göröngyös, kátyús úton, melynek egyenetlenségeit a hó alattomosan elfedte. Kezdetben, vagy negyedórán át, nem is volt semmi baj; a szél bele-belekapott a lovag köpenyébe, de nem gátolhatta futását, gyorsan maradoztak el jobb s bal kéz felől a csontvázcsupasz, fekete fák, mint megannyi kísértet. A hó visszfénye - az egyetlen fény, mely a lovast kalandos útján elkísérte - gyengécskén világított, de arra éppen elég volt e halvány derengés is, hogy útját folytathassa. Csakhogy a ló, ösztönös óvakodása ellenére, hamarosan kőbe hágott. Szegény pára kis híján el is vágódott volna, de a kantár első rándulása talpra állította. Mindez a pillanat törtrésze alatt zajlott le, de a lovas - bár mélyen elmerült gondolataiba - rögtön megérezte, hogy lova lesántult. Előbb nem sokat törődött vele, folytatta útját, hanem a sántítás egyre rosszabbodott. Egy szilánk fúródhatott az állat patájába, az bántja, gondolta erre fiatalemberünk, és leugrott a lóról, hogy közelebbről megvizsgálja. Kitűnt, hogy a ló lábáról levált a patkó, sőt, vérző seb keletkezett rajta; visszatekintve tisztán látszott a havon a véres nyom. A fiatalembert láthatóan nagyon kellemetlenül érintette a baleset, s éppen azon törte a fejét, hogy segíthetne rajta, amikor úgy rémlett neki, mintha lódobogást hallana, bár a hótakaró erősen tompította a zajt. Egy pillanatig hallgatódzott, hogy megbizonyosodjék a dologról, s nyilván arra a belátásra jutott, hogy nem is egy, hanem több lovas követi. Ha csakugyan őt üldözik, úgyis hamarosan utolérik. Egy pillanat alatt határozott; felpattant a lovára, tízlépésnyire eltávolodott az ösvénytől, behúzódott egy facsoport mögé, hóna alá fogta meztelen kardját, elővonta egyik pisztolyát a pisztolytáskából, és várt.

A lovasok gyors vágtában közeledtek, máris idelátszott fekete köpönyegük és egyikük fehér lova. Négyen voltak; némán jöttek egyre közelebb. A fiatalember visszafojtott lélegzettel várakozott, s a ló, mintha csak megértette volna, hogy gazdája veszélyben forog, ugyanolyan mozdulatlanul és némán állt, mint az. A négy lovas túl is haladt a facsoporton, mely a lovat és

lovasát elrejtette, s a fiatalember már-már azt hitte, megszabadult kellemetlen kísérőitől, bárkik legyenek, amikor hirtelen leállt a vágta. Az, aki a többiek vezetőjének tűnt, leugrott a nyeregből, köpenye redői alól elővont egy tolvajlámpást, meggyújtotta, és az ösvényre irányí-totta. A hó töretlen volt, a nyom, melyet idáig követtek, eltűnt; a négy ember rögtön belátta, hogy túlhaladtak a célon. Megindultak visszafelé, és hamarosan felfedezték a helyet, ahol ló és lovas letért az ösvényről. A lámpavivő ekkor néhány lépést tett irányukba, s rávilágított a facsoportra; a következő pillanatban mind a négyen tisztán látták a fák közt mozdulatlanul és némán álló embert és lovat. Négy csattanás jelezte, hogy rögtön felhúzták pisztolyuk kakasát.

A csendet elsőnek a sebesült ló gazdája törte meg:

- Hahó, uraim - kiáltotta -, kik önök és mit akarnak tőlem?

- Ő az - mondták egyszerre ketten-hárman is -, nem tévedtünk.

A lámpást tartó férfi egyre közeledett az ismeretlen lovas felé.

- Még egy lépés, és lövök, uram - mondta a fiatalember -, nevezze meg magát, de tüstént, hogy tudjam, kivel van dolgom.

- Sose lőjön, Chanlay úr - válaszolta az nyugodtan -, higgye meg, okosabb, ha elrakja a pisztolyát.

- Ön az, Pontcalec márki? - kérdezte az, akit az imént Chanlay-nak szólítottak.

- Az vagyok, uram.

- És mit keres itt, ha szabad tudnom?

- Azért jöttem, hogy magyarázatot követeljek öntől, lépjen tehát közelebb, és válaszoljon kérdéseimre.

- Furcsa hangon invitál közelebb, márki úr. Ha csakugyan azt akarja, hogy engedelmeskedjem, legyen szíves más hangon, más modorban megismételni kérését.

- Jöjjön, Gaston - szólalt meg egy másik hang -, csakugyan beszédünk volna önnel, kedves barátom.

- Így már jól van! Montlouis, ez a hang önre vall. Mi tagadás, Pontcalec márki modorát nem sikerült eddigelé megszoknom.

- Modorom nyers és őszinte, uram, mint minden igaz bretoné - felelte a márki. - Nekem nincsenek titkaim a barátaim előtt, és nem bánom, ha ugyanolyan nyíltan kérdeznek, ahogy én másokat.

- Csatlakozom Montlouis véleményéhez - avatkozott közbe egy másik hang. - Barátilag kérjünk magyarázatot Gastontól, elvégre mindnyájunk elsőrendű érdeke, úgy hiszem, hogy ne kapjunk hajba.

- Köszönöm, du Couëdic - mondta lovasunk -, magam is így gondolom, úgyhogy máris jövök.

S e békülékeny felszólításra a fiatalember csakugyan visszarakta pisztolyát a nyeregtáskába, visszadugta kardját hüvelyébe, és megindult az út közepén várakozó csoport felé.

- Talhouet úr - mondta Pontcalec márki, annak az embernek a hangján, aki jogot szerzett vagy kapott rá, hogy parancsolgasson -, őrködjék biztonságunkon; ha bárki közeledne, figyelmez-tessen.

Talhouet úr azonnal engedelmeskedett; lóra ült, s tág körben cirkált a csoport körül, szüntelenül a távolt kémlelve és hallgatódzva, ahogy meghagyták neki.

- Nos, megleltük, akit kerestünk, elolthatjuk a lámpást - szólt Pontalec márki.

- Uraim - mondta Chanlay lovag -, hadd mondjam meg önöknek, furcsállom mindazt, ami itt történt és történik. Önök, a jelek szerint, üldözőbe vettek, vagy hogy az önök szavait idézzem: engem kerestek, és most, hogy megtaláltak, első dolguk a lámpást eloltani. Mit jelentsen mindez? Ha tréfa, megvallom, nem tartom szerencsésnek a hely és az időpont megválasztását.

- Nem, uram, nem tréfa - vágott közbe ridegen Pontcalec márki. - Kihallgatás.

- Kihallgatás? - Chanlay lovag felvonta a szemöldökét.

- Jobban mondva: magyarázatkérés - mondta Montlouis.

- Kihallgatás vagy magyarázatkérés, egyre megy - vette át a szót ismét Pontcalec márki. - Helyzetünk sokkal súlyosabb, hogysem szavakon lovagolhatnánk. Akár kihallgatásnak nevezzük, akár egyébnek: válaszoljon, Chanlay úr, kérdéseinkre.

- Nyersen parancsolgat, márki úr - szólt Chanlay lovag.

- Jogom van parancsolni. Én vagyok a vezető, vagy nem?

- Ön a vezetőnk, márki úr, de ez nem ok rá, hogy nemesemberekhez méltatlan hangot üssön meg.

- Chanlay úr, Chanlay úr! Okvetetlenkedése egyre inkább azt a benyomást kelti, mintha így akarna kibújni a felelősségrevonás alól. Ön engedelmességet fogadott - engedelmeskedjék.

- Engedelmességet fogadtam, uram, de nem lakáji engedelmességet - fortyant fel a lovag.

- Rabszolgai engedelmességet fogadott, uram, engedelmeskedjék, vagy viselje engedetlensége következményeit.

- Márki úr!

- Kedves Gaston - lépett ismét közbe Montlouis -, könyörögve kérlek, beszélj! Minél előbb túlesünk rajta, annál jobb, egyetlen szóval eloszlathatod gyanúnkat.

- Gyanútokat! - kiáltott a lovag elsápadva, dühtől remegve. - Tehát gyanúba fogtatok?

- Természetesen - vágta rá Pontcalec, szokott nyers őszinteségével. - Mit képzel, lovag, miért szántuk rá magunkat ilyen kutya időben arra, hogy a nyomába szegődjünk, ha nem azért, mert igenis gyanú merült fel ön ellen?

- Vagy úgy! Az más, márki úr - felelte a lovag fagyosan. - Ha gyanú merüli föl ellenem, hadd hallom mielőbb a vádat.

- Engedje meg, lovag, hogy előbb néhány tényre emlékeztessem. Négyen esküdtünk össze; nem mi hívtuk magunk közé, ön ajánlkozott, mondván, hogy nemcsak a közüdv szolgálatának vágya hozza közénk, de személyes sérelme is. Így történt vagy sem?

- Így.

- Mi tárt karokkal fogadtuk, baráti, testvéri szeretettel öleltük magunkhoz, megvallottuk önnek minden titkos reményünket, beavattuk terveinkbe. Mi több: a sors önt jelölte ki a legdicsőbb, leghasznosabb tettre. Mindannyian felajánlottuk, hogy cserélünk önnel, ön elutasította ajánlatunkat. Így volt?

- Márki úr, minden szava maga a színtiszta igazság.

- Ma reggel húztunk sorsot... ma este kellett volna Párizsba indulnia... s ehelyett hol lelünk önre? a clissoni országúton. S ki lakik Clissonban? a breton függetlenség legádázabb ellensége, esküdt ellenségünk, Montesquiou marsall.

- Ej, uram! - kiáltott megvetően Gaston.

- Válaszoljon, Chanlay úr, de ne megvető mosolyokkal, hanem világos és egyértelmű beszéddel. Feleljen, azt parancsolom.

- Az istenért, Gaston, válaszoljon - unszolta kórusban Gastont du Couëdic és Montlouis.

- S ha szabad tudnom: mire válaszoljak?

- Ön két hónap óta gyakran el-eltűnik, titkolódzik, hetente egy vagy két alkalommal távol marad éjjeli tanácskozásainkról. Nos, Gaston, megvalljuk: titkolódzása, távollétei már régen aggasztanak. De csak egy szót szóljon, egyetlen szót - és megnyugszunk.

- Bűnösségét mi sem bizonyítja inkább, uram, mint hogy elbújt előlünk, ahelyett hogy útját folytatta volna.

- Nem folytathattam utamat, mert a lovam megsebesült. Láthatja, márki úr: ott a véres nyom a havon.

- De miért rejtőzött el előlünk?

- Mert tudnom kellett, kik az üldözőim... Elvégre ugyanannyi okom van letartóztatástól félni, mint önöknek, vagy nem?

- Hova indult tehát?

- Ha folytatták volna útjukat, uraim, s nyomon követtek volna, saját szemükkel győződhettek volna meg róla, hogy nem Clissonba igyekeztem.

- De nem is Párizsba!

- Uraim, kérve kérem önöket, bízzanak meg bennem, tiszteljék titkomat... Férfititok. S nem csupán az én becsületem forog kockán, hanem egy másik személyé is; nem is sejtik, uraim, milyen kényes vagyok erre.

- Szóval: szerelmi titok? - kérdezte Montlouis.

- Igen, uraim, s mi több: első szerelmem titka.

- Üres kibúvó! - mordult fel Pontcalec.

- Márki! - Gaston hangjában büszke öntudat csengett.

- Ennyivel nem érhetjük be, kedves barátom - mondta most Couëdic. - Hogy higgyük el, hogy légyottra indultál, ilyen időben, s ráadásul nem Clissonba, holott kétmérföldnyi körzetben nincs egy valamirevaló ház, az apácakolostortól eltekintve.

- Chanlay úr! - vágott közbe Pontcalec márki, roppant ingerülten. - Ön esküvel fogadta, hogy úgy engedelmeskedik nekem, mint vezérének, s hogy testestől-lelkestől szent ügyünket szolgálja. Chanlay úr, a tét a lehető legnagyobb: vagyonunk, szabadságunk, fejünk s ami ennél is több: becsületünk forog kockán. Utoljára mondom: válaszoljon végre egyértelműen és világosan kérdéseinkre, amelyeket mindnyájunk nevében önhöz intézek, mert ha nem, nemesi becsületszavamra, élni fogok végső jogommal, amelyet önként és szabad akaratukból ruháztak, rám. Ismétlem: nemesi becsületszavamra keresztüllövöm.

Komor, néma csend követte a márki szavait, senki nem emelt többé szót Gaston védelmében, s amikor ő körülhordozta tekintetét barátain, mind kitértek e tekintet elől.

- Márki - mondta ekkor a lovag felindultan -, gyanúja vérig sért; az a kijelentése pedig, hogy másként e gyanút el sem oszlathatom, mint titkom felfedésével, legsebezhetőbb pontomon talált el. - Azzal elő vont a zsebéből egy tárcát, a legfelső lapra ceruzával sebtiben néhány sort vetett, s a beírt lapot letépte. - Tessék - mondta -, itt a titok az egyik kezemben, a másikkal fogom a pisztolyt, így ni, és felhúzom a kakast. S ezennel felszólítom önöket: vonják vissza e rám nézve megbecstelenítő vádat, mert ha nem, nemesi becsületemre mondom, hogy ebben a szent percben golyót röpítek az agyamba. Ha ez megtörtént, önök kivehetik a kezemből a cédulát, elolvashatják, s meggyőződhetnek róla, hogy nem szolgáltam rá gyanújukra.

S Gaston máris halántékához emelte a pisztoly csövét. Nyugodt, eltökélt arca, mozdulata elárulta, hogy a szót csakugyan tett követné.

- Megállj, Gaston - kiáltotta Montlouis, miközben du Couëdic lefogta a lovag kezét -, az ég szerelmére, megállj! Márki, ha kimondta, meg is teszi! Bocsásson meg neki, s ő mindent el fog mondani. Ugye, Gaston, nem titkolódzol tovább barátaid, testvéreid előtt, ha hitvesünk, ha gyermekeink fejére kérünk: beszélj!

- Hogyne bocsátanék meg neki - felelte a márki -, tiszta szívemből megbocsátok, hiszen szeretem őt, s ezt ő is tudja, istenemre! Adja végre bizonyságát ártatlanságának, s én nyomban megkövetem, úgy, amint dukál. De addig nem tehetem. A lovag fiatal, családtalan, neki nincs se felesége, se anyja, se gyermekei, mint nekünk, nem kockáztatja szerettei boldogságát, vagyonát, csupán saját életét, s azzal nem sokat gondol az ember húszéves korában. S jóllehet, saját életével együtt a miénket is kockára veti, csak egy szót mondjon, egyetlen szót, ami tisztára mossa, és én leszek az első, aki keblemre ölelem.

- Rendben van, márki - bólintott Gaston, pillanatnyi töprengés után. - Kövessen, s megkapja a kért bizonyítékot.

- Hát mi? - kérdezte Montlouis és du Couëdic, egyszerre.

- Jöjjenek bátran, uraim, önök is nemesemberek, titkomat négyükre éppúgy rábízhatom, mint egyikükre.

A márki odaszólította Talhouet-t, aki egész idő alatt lankadatlanul őrködött. Talhouet csatlakozott a társasághoz, s némán a lovag nyomába szegődött, egy árva szóval nem firtatva a történteket. Immár ötösben folytatták az utat, de jóval lassabban, mint elébb; Gaston lova alig vonszolta magát. A lovag elvezette társait a kolostorhoz, amellyel már megismerkedtünk. Fél óra múltán elérték a kis patak partját. A rácstól tíz lépésre Gaston megállt.

- Helyben vagyunk - mondta.

- Itt?

- Az apácakolostornál?

- Bizony, uraim. E kolostorban él az a fiatal lány, akit egy álló éve szeretek, mióta Nantes-ban, az úrnapi körmenetben megláttam. Ő is felfigyelt rám, én követtem, kifürkésztem, hol lakik, és becsempésztem hozzá egy levelet.

- De hogy találkoznak? - kérdezte a márki.

- Száz arannyal megvesztegettem a kertészt, s ő ideadta e rácskapu egyik kulcsát. Nyáron csónakkal közelítem meg a kolostor falait, tízlábnyira a tó felszínétől van egy kis ablak, ahol ő már vár rám. Ha valamivel világosabb lenne, önök is ellátnának odáig; én a sötétben is tisztán látom.

- Értem, nyáron. De most használhatatlan a csónak.

- Igaz, uraim, de csónak híján is eljuthatok a falig; ma éjjelre vékony jégréteg képződött a tó felszínén, ma tehát a jégen vágok át. Lehet, hogy beszakad alattam, s elnyel a tó, de sebaj! remélem, gyanújuk oda is követ, uraim, s velem együtt vész a tóba.

- Mázsás kő gördült le a szívemről - mondta Montlouis.

- Ó, szegény Gastonom! de boldoggá teszel, mert ne feledd, ketten kezeskedtünk érted, du Couëdic meg én.

- Lovag, bocsáss meg és ölelj meg - kiáltotta a márki.

- Örömmel, márki, bár csorbát ejtett boldogságomon.

- Hogyan?

- Nem akartam senkivel megosztani szerelmem titkát; s ma még kevésbé, mint bármikor, hiszen égető szükségem lesz minden bátorságomra, illúziómra. Ma este látom őt utoljára!

- Ki tudja, lovag? Úgy vélem, túl sötéten látja a jövőt.

- Tudom, mit beszélek, Montlouis.

- Ha vállalkozása sikerül - s amilyen bátor, elszánt és hidegvérű, bizonyára sikerülni fog -, Franciaország szabad, s mert önnek köszönheti szabadságát, cserébe minden kívánságát teljesíti majd.

- Ó, márki, ha sikerrel járnék is, legfeljebb önök látják hasznát, az én sorsom elvégeztetett.

- Ej, lovag, fel a fejjel! de addig is, engedje meg, hogy szerelmi kalandja kezdetét végignézzük.

- Még mindig bizalmatlan irányomban, márki?

- Mindig és mindenki irányában, kedves Gastonom, önmagamat sem kivéve, s ez természetes is, minthogy önök rám ruházták a megtisztelő vezetői megbízatást. Az én vállamon nyugszik minden felelősség, kötelességem biztonságukon őrködni, önmaguk ellenében is.

- Akkor hát nyissa jól ki a szemét, márki. Türelmetlenebbül várom, hogy eljussak ama falhoz, mint ön, hogy ott lásson. Minek késlekednék tovább!

Gaston odakötötte lovát egy fához, egy deszkát átvetett a patakon, úgy hogy pallóul szolgált, kinyitotta a rácsot, pár percig a fapalánk mentén haladt, megkerülve azt a részt, ahol a patak vizének mozgása megakadályozta a jégképződést, s végül rálépett a jégre. Tompa, hosszan tartó recsegés hallatszott.

- Az ég szerelméért! - kiáltotta Montlouis félhangosan. - Gaston, ne legyen könnyelmű!

- Isten irgalmazzon! Nézze, márki.

- Gaston - mondta Pontalec -, hiszek önnek, hiszek.

- Ez a tudat megkétszerezi bátorságomat - felelte Gaston.

- Még egy szóra, Gaston: mikor indul Párizsba?

- Holnap ilyenkorra minden valószínűség szerint huszonöt-harminc mérfölddel közelebb leszek Párizshoz, márki, mint ma.

- Akkor hát jöjjön vissza, hadd öleljük meg búcsúzóul egymást. Jöjjön, Gaston!

- Kész örömmel.

A lovag visszatért, s mind a négy társa szívélyesen megölelte, megcsókolta. Azután sem mozdultak el helyükről; megvárták, míg Gaston nyaktörő útja céljához nem jutott, készen arra, hogy segítségére siessenek, ha baj érné.

ÖTÖDIK FEJEZET

melyben a véletlen a gondviselést megszégyenítő módon siet hősünk segítségére

Gaston bátran haladt a recsegő-ropogó jégen, de hogyisne! hiszen minél közelebb ért, annál tisztábban látta - s e látványra felgyorsult szívverése -, hogy a téli esők megduzzasztották a kis tó vizét, s ma alighanem eléri az ablakot.

Nem is tévedett. Az ablak alá érve, utánozta a macskabagoly nyávogását. Abban a pillanatban kinyílt az ablak.

S keretében megjelent, az övével csaknem egy magasságban, a szeretett lányka bájos feje - ó, édes kárpótlás a kiállt veszedelmekért! - s egy meleg, puha kezecske szorítását érezte, egy év óta most első ízben. Gaston fellelkesülten ragadta meg a kis kezet, s elborította csókjaival.

- Hát mégis eljött, Gaston, ebben a hidegben, csónak nélkül, a jégen, ugye? Nem megtiltottam levelemben, hogy megkockáztassa? Éppen csak hogy befagyott a tó!

- Levelével szívemen, Hélène, nem érhetett baj! Nos, mi az a fontos és szomorú dolog, amit el kell mondania? De hisz kegyed sírt!

- Ó, jaj, barátom, egyebet se tettem ma reggel óta.

- Ma reggel óta! milyen különös - suttogta Gaston, bánatos mosollyal. - Én is sírhatnék reggel óta, ha nem volnék férfi.

- Mit mond, Gaston?

- Semmit, semmit, édes barátnőm. Térjünk vissza, Hélène, a kegyed bánatára. Mi történt?

- Jaj nekem! mint tudja, szegény árva vagyok, nem ura saját sorsomnak; itt nevelkedtem, otthonom, hazám, mindenem ez a kolostor. Nem mondhattam soha senkinek: apám, anyám. Anyám, úgy hiszem, meghalt, apámról mindig azt mondták, távol időzik; s én egy láthatatlan hatalomtól függök, mely csak fejedelemasszonyunknak nyilatkozik meg. Ma reggel hívatott mindnyájunk jóságos anyja, s könnyes szemmel tudtomra adta, hogy el kell utaznom.

- Elutazni? Hélène, hát itt hagyja a kolostort?

- Igen, a családom hívat, Gaston.

- A családja? Istenem, micsoda csapás!

- Az, az, csapás, Gaston, bár jó anyánk úgy közölte, mint örömhírt. De én boldog voltam itt, a kolostorban, s imáimban is csak arra kértem az Urat, engedje meg, hogy itt maradjak mind-addig, míg felesége nem lehetek, Gaston. Isten másként rendelte. Mi lesz most velem?

- És a parancs, mely elszakítja kegyedet otthonától...

- Nem tűr ellentmondást, sem halasztást, Gaston. Fájdalom, úgy látszik, nagy és fényes család sarja vagyok, apám nagyon nagy úr. Amikor jó anyám tudtomra adta, hogy el kell válnunk, zokogva lábaihoz vetettem magam, s úgy kérleltem: hadd maradjak mindig mellette, lévén ez szívem leghőbb vágya. Ő ekkor gyanút fogott, hogy van más titkos okom is e kérésre, vallatóra fogott, faggatott; s én szükségét éreztem, hogy valakivel megosszam titkomat, hogy valaki megszánjon, és megvigasztaljon - bocsánat érte, Gaston! Mindent elmondtam neki: hogy szeretem önt, s ön is szeret, mindent, kivéve azt az egyet, hogy miképpen szoktunk találkozni. Féltem, ha ezt is bevallom, megakadályozzák, hogy még egyszer, utoljára láthassam önt, pedig mindenáron el akartam búcsúzni.

- S azt nem mondta el, Hélène, mik a szándékaim? Hogy jelenleg ugyan egy szövetség rendelkezik személyem fölött fél évig vagy talán egy évig még, de mihelyt visszanyerem szabadságomat, nevem, kezem, vagyonom, egész életem az öné?

- Megmondtam, Gaston, s éppen innen gondolom, hogy valami nagyúr lánya lehetek, mert a jó mater Ursule erre azt felelte: „El kell feledned a lovagot, lányom, ki tudja, beleegyezne-e valaha családod e frigybe!”

- De hiszen családom a legrégibbek egyike Bretagne-ban, s vagyonom, ha nem is nagy, bőségesen elegendő a független életre. Ezt is említette, Hélène?

- Ó, azt mondtam a főnökasszonyunknak: „Gaston akkor szemelt ki menyasszonyául, amikor szegény, névtelen árva voltam; elszakíthatnak tőle, tisztelendő anyám, de ha elfelejteném, rút hálátlansággal fizetnék jóságáért; soha nem is fogom elfelejteni.”

- Hélène, angyali Hélène-em! De kik lehetnek vajon ismeretlen rokonai, akik hívatják, s mi sorsot szánnak kegyednek? Nem is sejti, Hélène?

- Nem, ez állítólag a legszigorúbb titok, s annak is kell maradnia, eljövendő boldogságom érdekében. De mint mondtam, Gaston, attól tartok, nagyon nagy urak a rokonaim, mert úgy rémlett - bár talán csak képzelődtem -, hogy fejedelemasszonyunk bizonyos tisztelettel bánt velem.

- Kegyeddel, Hélène?

- Velem.

- Nos, annál jobb! - mondta Gaston, nagyot sóhajtva.

- Annál jobb! Hogy mondhat ilyet, Gaston! - döbbent meg Hélène. - Csak nem örül elválásunknak?

- Nem, Hélène, annak örülök, hogy fellelte családját, s éppen akkor, amikor, úgy lehet, elveszti egyik jó barátját.

- Elvesztem egy jó barátomat, Gaston? De hisz önön kívül nincs barátom! Önt vesztem el?

- Úgy áll a dolog, Hélène, hogy egy időre mindenképpen el kellett volna hagynom.

- Hogy értsem ezt?

- Azt akarom mondani, hogy a végzet egyformán sújt bennünket, s nem kegyed az egyetlen, aki nem tudja, mit tartogat számára a jövő.

- Gaston, Gaston, mit jelentsen ez a különös beszéd?

- Hélène, engem is fátumom vezérel, melynek engedelmeskednem kell, fölöttem is egy fensőbb, kérlelhetetlen hatalom uralkodik.

- Fátum? Ó, Istenem!

- Ez a hatalom arra ítélhet, hogy egy hét, két hét vagy egy hónap múlva elhagyjam kegyedet, s nemcsak kegyedet, de talán Franciaországot is, örökre.

- Jaj, mit kell hallanom, Gaston!

- Azt, Hélène, aminek kimondásában eddig meggátolt szerelmem vagy talán inkább önzésem. Mind a mai napig vakon mentem sorsom elébe, de ma reggel felnyílt a szemem. Válnunk kell, Hélène.

- De miért? Mire készül? Mi lesz önnel?

- Ó, jaj, Hélène, nekem is megvan a magam titka - szólt a lovag, bánatosan bólogatva -, s csak arra kérem istent, hogy a kegyedé ne legyen oly iszonyú, amilyen az enyém.

- Gaston!

- Hát nem az imént mondta, Hélène, hogy el kell válnunk? Elsőül mondta ki, s bátran viselte a válás gondolatát. Áldott legyen, Hélène, áldott a bátorsága, melyből erőt meríthetek, mert, ami engem illet, én gyenge voltam a búcsúra.

S a lovag e szavakkal ismét rányomta ajkát a szép kis kézre, melyet egy pillanatra nem vontak ki az övéből. Hélène riadtan látta, hogy szerelmese sír, bár óriási erőfeszítéssel próbálja visszanyelni könnyeit.

- Istenem, istenem, miért is ver bennünket az ég ilyen kegyetlenül - jajdult fel Hélène.

Gaston felrezzent e kiáltásra.

- Bátorság - mondta, mintegy magának -, bátorság! vannak az ember életében elkerülhetetlen fordulatok, amelyek elől nincs kitérés. Engedelmeskedjünk hát, Hélène, mindketten sorsunk parancsának, ne ágáljunk s ne is lázadozzunk ellene; talán megenyhül irányunkban, beletörődésünk láttán. Láthatom még elutazása előtt, Hélène?

- Nem hiszem, holnap indulok.

- Merre?

- Párizs irányába.

- Hogyan, csak nem...

- Párizsba utazom.

- Nagy Isten! - kiáltotta Gaston. - Én is.

- Ön is?

- Én is! És nekem is holnap kell indulnom. Hélène, tévedtünk! Nem válunk el.

- Istenem, istenem! Mit mond, Gaston?

- Hogy igazságtalanul kárhoztattuk a Gondviselést, mely íme, többet ad, mint amennyit kérni mertünk volna. Nemcsak együtt tehetjük meg az utat, de Párizsban is találkozhatunk, illetve Párizsban sem szakadunk el végleg egymástól. Milyen járművön utazik?

- Gondolom, a kolostor batárján, váltott lovakkal és gyakori pihenőkkel, hogy ne fáradjunk el nagyon az úton.

- Ki lesz a kísérője?

- Egy idevalósi apáca, aki nyomban visszatér a kolostorba, mihelyt átadott azoknak, akik várnak.

- Akkor minden rendben, Hélène. Én lovon követem a batárt, mint ismeretlen, idegen utas. Esténként majd találkozunk, de ha nem sikerül találkoznunk, akkor is láthatom távolról. Hélène, nem szakadunk el egészen egymástól.

S két ifjú szerelmesünk mosolyogva és bizalomteli szívvel távozott a találkáról, ahová könnyezve s dúlt lélekkel jöttek. Oly nagy húszéves korban lelkünkön a remény hatalma!

Gaston másodszor is átkelt a befagyott tavon, ugyanolyan szerencsésen, mint előbb. Egyenesen a fához tartott, hová lovát kikötötte volt, de Montlouis barátja lovát találta ott, a magáé helyett. E baráti figyelemnek köszönhette, hogy alig háromnegyed óra alatt beért Nantes-ba, minden baj nélkül.

HATODIK FEJEZET
Az utazás

Gaston még az éjjel folyamán megírta végrendeletét, s másnap letétbe helyezte egy nantes-i közjegyzőnél.

Minden vagyonát Hélène de Chavernyre hagyományozta, arra kérve Hélène-t, hogy ha ő, Gaston elhalálozna, ne fordítson hátat fiatal fejjel a világnak, hanem éljen olyan boldogul, amint csak élhet, csupán azt tegye meg, hogy első fiát Gaston névre kereszteli, szerelmese emlékére, aki családjának utolsó sarja volt.

Majd meglátogatta barátait, hogy búcsút vegyen tőlük, elsősorban Montlouis-tól, akihez a legszívélyesebb kapcsolat fűzte, s aki előző éjjel leginkább támogatta. Mindnyájukat megnyugtatta, hogy feltétlenül bízik vállalkozása sikerében, Pontcalec-től átvett egy félbe vágott aranypénzt s egy ajánlólevelet egy bizonyos La Jonquière nevezetű kapitányhoz címezve, aki az összeesküvők párizsi megbízottja volt, s e minőségében rá hárult az a feladat, hogy Gastont a fővárosban néhány fontos személyiséggel kapcsolatba hozza. Mindezek után Gaston összeszedte, amennyi készpénze csak volt, becsomagolt, és egyetlen inasa kíséretében útnak indult. Oven, az inas, immár három éve szolgálta, s Gaston úgy hitte, megbízhat benne. Barátai óvakodtak elkísérni, nehogy gyanút keltsenek.

Dél volt, amikor elindultak, csodálatos idő, vakítóan szikrázott a földeket borító hó a ragyogó téli napsütésben, a jégcsapok úgy csillogtak a fák ágain, mint a gyémántkristályok. De hiába kémlelt Gaston előre-hátra, a kihalt országúton híre-pora sem volt a kolostor jól ismert, zöld-fekete batárjának, mely a jámbor clissoni apácák növendékeit szállította haza és vissza a kolostorba. Gaston nekivágott az országútnak, inasától követve; arcán az a szorongással elegy, ámuló öröm játszott, mely a természet szépségei láttán rendszerint elfogja annak az embernek a lelkét, aki tudja, hogy egy végzetes és elkerülhetetlen esemény örökre megfoszthatja mind e gyönyörűségtől. Gaston előre megállapodott barátaival útitervében, Nantes-tól Mans-ig kijelölve a pihenők helyét-idejét, de e tervet számos okból fel szándékozott borítani. Mindenekelőtt a fagy miatt, mely az utat tükörsimává és síkossá változtatta, s jóformán leküzdhetetlen akadálya volt a gyorsabb előrehaladásnak; Gaston egyébiránt akkor is annak tekintette volna, ha történetesen képes lett volna leküzdeni, lévén erre, mint láttuk, alapos oka. Inasára való tekintettel mégis úgy tett, mintha szörnyen sietne, de lova kétszer is megcsúszott, első nekiiramodásra, Oven lova pláne el is esett; jobb ürügy igazán nem kellett rá, hogy útjukat lépésben folytassák.

Ami az inast illeti, neki első perctől fogva láthatóan sürgősebb volt az útja, mint gazdájának; igaz, ahhoz az emberfajtához tartozott, amelyik alig várja, hogy maga mögött tudja az utazást, minthogy annak kizárólag kellemetlenségeit, kényelmetlenségét észleli, tehát igyekszik a lehető legrövidebb idő alatt túlesni rajta. Amellett rajongott Párizsért, ahol ugyan soha nem járt, de - mint mondta - mások csodákat meséltek neki a fővárosról, s bár gyatra lovas volt, folyton azon sopánkodott, miért is nincs a lónak szárnya, hogy néhány óra alatt hipp-hopp ott teremjenek. Gaston fölöttébb kényelmes tempóban lovagolt Oudonig, de hiába; a clissoni apácák batárja még lassúbbnak bizonyult. Ez idő tájt az országúti személyközlekedés nemigen zajlott gyorsabban, mint manapság a teherszállítás, különösen, ha hölgyek voltak a kocsi utasai, s ha az utazóknak nem állt módjukban ostorral hajtani - nem a lovakat, hanem a kocsisokat. A lovag megszállt Oudonban. Választása a „Koronás szekér” nevezetű fogadóra esett, melynek két, kiugró ablakából messzire be lehetett látni az országutat, egyébként is azt mondták neki, hogy ez a város legnevezetesebb fogadója, s az utazókocsik találkozóhelye. Mialatt ebédje

készült, Gaston kiállt a szoba erkélyére, a hidegnek fittyet hányva, hogy szemmel tartsa az utat, de közel s távol nem látott egyebet nehéz társzekereknél és zsúfolt postakocsiknál, a várva várt zöld-fekete batár csak nem akart feltűnni. Gastont elfogta az aggodalom; azt képzelte, Hélène talán már meg is előzte, s régen itt van, a fogadóban. Hirtelen elhatározással a szoba hátsó, udvari ablakához sietett, ahonnan jól láthatta a kocsiszínben rostokoló kocsikat, hintókat. A kolostor batárja nem volt köztük; Gaston mégis ott maradt megfigyelőhelyén. Inasát pillantotta meg ugyanis, élénk beszélgetésben egy szürke ruhás férfival, aki olyan köpönyeget viselt, mint a katonák. A férfi hamarosan befejezte az eszmecserét Ovennel, felpattant egy jó postaló hátára, s olyan nyaktörő iramban nyargalt el, hó és jég ellenére, mint akinek felettébb sürgős a dolga. Mindazonáltal baj nélkül kiért az udvarról. Gaston a távolodó lódobogásból arra következtetett, hogy a lovas Párizsba tart.

Ekkor véletlenül felpillantott az inas, és észrevette, hogy gazdája figyeli. Fülig vörösödött, mint akit tetten értek, s hogy zavarát palástolja, nekiállt sujtásos köpenyéről lesöpörni, csizmájáról lerázni a havat. Gaston odaintette az ablak alá: Oven látható kelletlenséggel fogadta a parancsot, de engedelmeskedett.

- Kivel beszélgettél, Oven? - kérdezte a lovag.

- Egy emberrel - felelte az, jellegzetesen paraszti, együgyű ravaszkodással.

- No, ne mondd! És ki volt az illető?

- Egy utas, egy katona, aki útbaigazítást kért tőlem.

- Hová tartott?

- Rennes-be.

- De hiszen te nem is tudod, merre kell Rennes-be menni, nem vagy idevalósi.

- Megkérdeztem a fogadóstól, Gaston úr.

- Miért nem fordult ő maga a fogadóshoz?

- Mert összeszólalkoztak az ebéd árán, s nem akart többé szóba állni vele.

Gaston hümmögött.

Hát hiszen csakugyan nem volt a dologban semmi rendkívüli; Gastont mégis töprengésbe ejtette az eset. Oven eddig hűségesen szolgálta, az igaz, de édes unokaöccse a volt bretagne-i kormányzó, de Montaran úr belső inasának. Montaran urat nemrég váltották le a tartomány lakosainak kérésére a kormányzóságról, ekkor lépett örökébe Montesquiou úr. A komornyik-nagybácsi volt az, aki Párizst oly csábító színekben festette le Oven előtt, ő ültette el szívébe a forró vágyat, mely minden valószínűség szerint hamarosan teljesülni fog: meglátni Párizst.

Alaposabb megfontolás után Gaston mégis oszladozni érezte gyanúját, s most már azon töprengett, nem fenyegeti-e az a veszély, hogy elgyávul, s éppen akkor, amikor oly útra lépett, melyen minden bátorságára szüksége lesz. De homlokáról nem tűnt el most sem egészen a ború, mely akkor ült ki rá, amikor Ovent beszélgetni látta a szürke ruhás emberrel; annál kevésbé, mert a zöld-fekete batár csak nem akart előkerülni.

Már-már arra gondolt - a legtisztább szív sem mentes olykor az efféle gondolatoktól! -, hogy Hélène szándékosan más utat választott, így akarván őt zaj-baj nélkül lerázni, de azután felülkerekedett a józan belátás: az utazással elvégre együtt jár a véletlen kaland, azaz a késés. Visszaült az asztalhoz, jóllehet már régen befejezte az ebédet. Oven belépett, hogy leszedje az asztalt, s csodálkozva bámult gazdájára.

- Bort - rendelkezett Gaston, hogy a látszatot megóvja, mint alig negyedórával előbb Oven tette.

Oven rég eltüntette az asztalról az első, megkezdett üveget, mivel a maradék bor jog szerint őt illette meg. Elképedve meredt máskor oly mértéktartó gazdájára:

- Bort? - kérdezte.

- Igen, bort! - válaszolta Gaston ingerülten. - Inni akarok... mi van ezen csodálkozni való?

- Semmi, uram.

S Oven máris az ajtóhoz lépett, hogy gazdája parancsát egy szolgához továbbítsa. A szolga térült-fordult, s meghozta a második üveg bort. Gaston töltött, egy hajtásra kiitta, és újra töltött. Oven szeme kikerekedett a nagy ámulattól.

S mert úgy gondolta, hogy kötelessége megállítani gazdáját a lejtőn, amelyre rálépett, no meg érdeke is ezt parancsolta, hiszen a második megkezdett üveg éppúgy az ő jussa volt, mint az első, megszólalt:

- Uram, azt hallottam, hogy hideg időben fölöttébb ártalmas lehet az ital a lovasemberre. Ne feledje uraságod: hosszú út áll még előttünk, s minél tovább halogatjuk az indulást, annál hidegebb lesz, arról nem is beszélve, hogy ha sokáig késlekedünk, tán nem is kapunk lovat.

Gaston gondolataiba merült, de olyan mélyen, hogy egy szó nem sok, annyit sem válaszolt Oven bölcs intelmeire.

- Megjegyezném továbbá, uram - folytatta Oven -, hogy mindjárt három óra, és fél ötkor besötétedik.

Az inas makacskodása szeget ütött Gaston fejébe.

- Ej, de sürgős, Oven - mondta. - Nincs véletlenül találkád Párizsban azzal az utassal, aki az imént tőled tudakolta az utat?

Oven nem jött zavarba.

- Uraságod tudhatja, hogy ez lehetetlen - felelte -, már csak azért is, mert az illető Rennes-be ment, mi meg Párizsba tartunk.

De akaratlanul elpirult Gaston átható tekintetére, s a lovagnak már a nyelvén volt egy újabb kérdés, amikor Nantes irányából kocsizörgés hallatszott. Gaston rohant az ablakhoz, s lám, csakugyan a zöld-fekete batár érkezett meg.

Erre a látványra Gaston minden egyébről elfeledkezett, Oven még magához se tért az iménti ijedelemből, amikor ő már kirohant a szobából.

Oven első dolga volt utánanézni, mi lehet az a nevezetes dolog, ami ennyire kihozta gazdáját a sodrából; kisietett az erkélyre, és megpillantotta a zöld-fekete batárt, amely éppen akkor állt meg. A kocsi bakján ülő, nagy posztóköpenybe burkolt férfi szállt le elsőnek, s kinyitván az ajtót, utat engedett egy ifjú, fekete kabátos hölgynek meg egy Ágoston-rendi apácának. A két hölgy odaszólt a fogadósnak, hogy különszobát kérnek, evés után rögtön indulni szándékoznak, s mindjárt fel is vonultak a szobába, de ehhez előbb át kellett vágniok a fogadó nagytermén, ahol már várta őket Gaston, a kályha mellé húzódva s közönyt színlelve. Sikerült is egy gyors, de sokatmondó pillantást váltania Hélène-nel. Nagy megelégedéssel tapasztalta, hogy az a köpönyeges ember, aki az imént a bakról leszállt, nem más, mint a kolostor kertésze, akitől ő a rács kulcsát megszerezte. Az adott körülmények között ez nagy szerencse volt: a kertész hathatós segítőtársuk lehetett az úton.

Gaston dicséretre méltó önfegyelemmel hagyta kétszer is elmenni orra előtt a kertészt, menet és jövet, s csak akkor szegődött a nyomába, amikor az, az udvaron átvágva az istálló felé igyekezett. Pedig alig várta már, hogy kikérdezhesse; egy aggodalma volt még, az tudniillik, hogy a kertész netán csak Oudonig kísérte el a hölgyeket, s innen visszafordul.

De a kertész az első szóra megnyugtatta, közölvén, hogy a hölgyeket egészen Rambouillet-ig, Hélène utazásának pillanatnyi végcéljáig kell elkísérnie. Onnan visszatérnek, ő meg soror Thérèse - így hívták az apácát - a clissoni kolostorba; a főnökasszony nem akarta a nővért egyedül kitenni a nagy út viszontagságainak. Az istálló ajtajában lezajlott beszélgetés végére érve Gaston véletlenül felpillantott, s meglátta Ovent, aki őt figyelte az ablakból. Az inas kotnyeleskedése bosszantotta Gastont.

- Mit keresel ott, Oven? - szólt a lovag.

- Uraságod parancsait várom - felelte a megszólított. Nem volt abban semmi rendkívüli, hogy egy unatkozó inas az ablaknál bámészkodik. Gaston nem szólt semmit, csak összevonta a szemöldökét.

- Ismeri ezt a fickót? - fordult ismét a kertészhez.

- Oven urat, az ön inasát? - csodálkozott a kertész. - Hogyne ismerném, földim.

- Hm - dünnyögte a lovag -, no, mindegy.

- Ó, Oven úr derék ember - vélte a kertész.

- De Hélène-ről egy szót se szóljon neki, kérem - intette Gaston.

A kertész mindent megígért, egyébként saját jól felfogott érdeke is azt parancsolta, hogy eltitkolja kapcsolatát a lovaggal. Ha valaha kiderülne, hogy odaadta neki a kulcsot, az azonnali elbocsátását vonná maga után, márpedig kevés olyan kitűnő állás van, mint kertésznek lenni egy Ágoston-rendi apácakolostorban, ha valaki érti a módját. Gaston visszatért a nagyterembe, s ott találta Ovent; hogy megszabaduljon társaságától, megparancsolta neki, nyergelje föl a lovakat. Ezalatt a kertész nógatására a postakocsisok kifogták a lovakat a batár elől, és friss lovakat fogtak be; a kocsi máris indulásra készen állt, csak utasaira várt. A hölgyek gyorsan megebédeltek - böjtnap lévén, ebédjük szerény és egyszerű volt. A nagyterem ajtajában ott várta őket Gaston, hajadonfőtt, készen arra, hogy a felszállásnál segítségükre legyen. Az effajta lovagi szolgálat fiatal hölgyek irányában magától értetődő volt e korban, Chanlay egyébként sem számított vadidegennek, még az apáca szemében sem, úgyhogy eszébe sem jutott elutasítani a lovag szolgálatkészségét, sőt, kedves mosollyal megköszönte. Mondanunk sem kell, hogy miután Thérèse nővért felsegítette, Gaston joggal felajánlhatta Hélène-nek is karját. S hogy természetesen ez volt tulajdonképpeni célja.

- Uram - szólalt meg Oven a lovag háta mögött -, a lovak készen állnak.

- Rendben van! - felelte Gaston. - Iszom még egy pohár bort és indulunk.

Gaston elköszönt a hölgyektől, s mialatt a batár kigördült az udvarról, ő felment szobájába, s inasa növekvő álmélkodására egy újabb üveg bort rendelt, miután a második felbontott üvegnek éppúgy lába kelt, mint az elsőnek. Igaz viszont, hogy Gaston a három üveg borból nem ivott többet másfél pohárnál.

Gaston még vagy negyedórát töltött ily módon a terített asztal mellett, hanem aztán igazán nem volt többé oka Oudonban időznie. Ő maga is alig várta már, hogy útnak indulhasson, majd olyan türelmetlenül várta, mint Oven. Negyed mérföldet tehettek meg, amikor egy kanyarban, ötven lépésről megpillantották a zöld-fekete batárt. Hátsó kereke oly mélyen megsüllyedt egy

keréknyomba, az azt fedő jégréteget beszakítva, hogy kárba veszett a kertész minden erőfeszítése, aki a kereket próbálta kiemelni, kárba a kocsis ostorpattogtatása, biztatása is; a batár nem mozdult se előre, se hátra.

Valósággal az ég küldte ezt a balesetet. Gaston nem hagyhatta lovagiatlanul cserben a két hölgyet, különösen azután nem, hogy a kertész, megismervén földijét, Ovent, aki őt nem ismerte volt meg csuklyás köpenyegében, néven szólította és segítségét kérte. Gaston és Oven leszállt a nyeregből, s mivel a derék apáca félholt volt a rémülettől, kinyitották a kocsiajtót, kisegítették a két hölgyet, majd nekigyűrkőztek, és hathatós segítségükkel sikerült kiemelni a megrekedt batárt. A két hölgy visszaült, a kocsi elindult.

Csakhogy időközben megtörtént a bemutatkozás, éspedig a lovagra nézve felettébb kedvező módon: úgy, hogy szolgálatot tehetett a hölgyeknek. Rohamosan sötétedett. Thérèse nővér félénken megtudakolta a lovagtól, biztonságosak-e errefelé az utak. A szegény apáca, aki a lábát ki nem tette soha a kolostorból, azt képzelte, hogy az országút mentén minden bokorban rabló lapul. Gaston óvakodott őt túlságosan megnyugtatni, mindössze annyit mondott, hogy miután ő is arra tart, amerre a hölgyek, és ugyanott is készül meghálni Ancenisben, szívesen elkíséri őket, inasával együtt. Thérèse nővért tökéletesen megnyugtatta ez a gáláns ajánlat, s habozás nélkül el is fogadta. Hélène bámulatos élethűen alakította szerepét e kisded komédia során, bizonyságául, hogy a legártatlanabb, legtisztább lelkű fiatal lányban is él a tettetés ösztöne, s csak a kedvező alkalomra vár, hogy teljesen kifejlődjék. Együtt folytatták tehát az utat Ancenis irányában, s mivel az országút errefelé keskeny volt, göröngyös és csúszós, Gaston szorosan a batár mellett lovagolt, úgyhogy Thérèse nővérnek alkalma nyílt néhány kérdést intézni kísérőjükhöz. Megtudta, hogy a fiatalembert Livry lovagnak hívják, hogy fivére az apácák egyik kedvenc növendékének, aki három éve Montlouis-hoz ment feleségül; ez adatok birtokában Thérèse nővér igazán nem látott többé semmi kivetnivalót azon, hogy elfogadja a felkínált kíséretet; Hélène őrizkedett attól, hogy a jó sorort felvilágosítsa. Ancenisben megálltak, ahogy megbeszélték. Gaston ismét karját nyújtotta a két hölgynek, hogy kisegítse őket a kocsiból, a lehető legudvariasabb és legtartózkodóbb modorban. Miután a kertész is megerősítette, hogy a lovag csakugyan Livry kisasszony rokona, Thérèse nővér lelkében a gyanú árnyéka sem merült fel, sőt, igen kellemes és udvarias nemesembernek találta Gastont, aki mindig a lehető legtisztelettudóbb meghajlással köszöntötte őt.

Másnap kora reggel, amikor a hölgyek megjelentek, hogy kocsira szálljanak, a nővér nagy örömére a lovag inasostul már kinn várt rájuk, a fogadó udvarán, menetkészen, lóháton. Mondanunk sem kell, hogy a hölgyek közeledtére Gaston rögtön lenn termett, s a szokásos bókok és hajlongások közepette karját nyújtotta a két hölgynek, hogy felsegítse őket a batárba. Felszállás közben Hélène érezte, hogy imádója egy levélkét csúsztat a kezébe, s egy pillantással tudtára adta, hogy estére megkapja rá a választ.

Az út még járhatatlanabb volt, mint az előző napon, a segítség még nélkülözhetetlenebb, úgyhogy Gaston egy pillanatra el nem távolodott többé a batár közeléből; hol mély kátyúkba bukdácsolt a batár, s ilyenkor a kertész és a kocsis szorult rá Gaston segítségéré, hol a hölgyek szorultak rá, mert a meredekebb útszakaszokon ki kellett szállniok a kocsiból. A szegény apáca nem győzött hálálkodni.

- Istenem - mondogatta Hélène-nek -, mi lett volna belőlünk, ha Isten nem küldi segítségünkre e derék, talpig becsületes nemesurat?

Estefelé, Angers határában Gaston megtudakolta a hölgyektől, hol óhajtanak megszállni. Az apáca elővette kis noteszét, melyben jó előre gondosan feljegyezte útjuk minden állomását, s azt felelte, hogy az „Aranykapu” fogadóban kívánnak megszállni. Puszta véletlenségből a lovag

is ezt a fogadót szemelte ki szállásául, s mindjárt előreküldte Ovent, szobát foglalni. A fogadó kapuja előtt Gaston megkapta a várva várt választ; Hélène még az ebéd alatt megírta, s a kiszállásnál kezébe csúsztatta a levélkét. Szegény gyermekek! Máris feledni látszottak mindazt, amit utolsó éjszakai találkozójukon egymásnak elmondtak, s úgy beszéltek szerelmükről, mintha örökre szólna, boldogságukról, mintha örökké tartana, s nem e rövid út végéig.

Gastont mély szomorúság kerítette hatalmába, mire végigolvasta Hélène levelét. Ő nem áltatta magát, olyannak látta a jövőt, amilyen a valóságban volt, azaz reménytelennek. Fogadalom kötötte, összeesküvő volt, s félelmes megbízatás hozta Párizsba; mostani boldogságát csak pillanatnyi haladéknak tekintette balvégzete útján, s öröme mögött folyton ott lappangott fenyegető, iszonyú balsorsának tudata is.

Napközben mégis sokszor elfeledkezett mindenről, mialatt a batár mellett lovagolt, mialatt a karját nyújtotta Hélène-nek, hogy a batárba felsegítse, s határtalanul gyengéd pillantásokat váltott vele, hogy majd megszakadt boldogságában a szíve. Egy-egy elejtett szó, amelyet rajtuk kívül senki nem érthetett meg, s amely örök szerelmet ígért, egy-egy üdvözítő mosoly a mennyekbe emelte szegény lovagot. Hélène minduntalan kidugta bájos fejecskéjét az ablakon, mintha a hegyoldalban, a völgykatlanban gyönyörködne, de Gaston tudta, hogy szerelmese csak őt látja, hiszen a legfestőibb táj sem fakaszthat senkit ily imádandóan szerelmes tekintetre. Mióta a barátság megszilárdult, Gaston nem tágított többé a kocsi közeléből; volt rá ürügye ezer is, s ő kapva kapott az alkalmon; boldogtalan hősünk életének ezek voltak első és utolsó boldog pillanatai. Keserűen lázadozott végzete ellen, mely íme, csak azért engedi belekóstolni a boldogságba, hogy mindjárt meg is fossza tőle, feledve, hogy ő maga kért részt, erőnek erejével, az összeesküvésből, mely most rátelepedett, fojtogatja, s oly útra kényszeríti, mely a bitóhoz vezet vagy a száműzetésbe; holott nyitva állt előtte egy másik, kies és örömteli út is, mely zökkenő és kitérő nélkül a boldogsághoz kalauzolta volna. Igaz: amikor e végzetes összeesküvéshez csatlakozott, nem ismerte még Hélène-t, magányosnak és családtalannak tudta magát. Ó, ez a szegény, meggondolatlan fiatalember huszonöt éves fejjel azt képzelte, hogy a világ sivár és örömtelen, s önként hátat fordított gyönyöreinek! Egy szép napon találkozott Hélène-nel, s attól fogva olyannak látta a világot, amilyen az a valóságban; azaz: ígérettel teljes annak a számára, ki várni és tűrni képes, jutalommal kecsegtető annak, aki méltónak mutatkozik rá. De már késő volt, Gaston rálépett az útra, amelyről nincs visszatérés, s immár nem volt más választása, mint rendületlenül haladni előre, útja szerencsés vagy szerencsétlen, de mindenképpen véres végpontjáig.

Ezért is csüggött a boldogtalan lovag egész figyelmével Hélène-en e végső percekben. Nem szalasztotta el egyetlen kézszorítását, szavát, szívből jövő sóhaját, boldoggá tette, ha térdük véletlenül összeért a fogadói asztal alatt, ha Hélène gyapjúköntöse futólag érintette arcát, mialatt a kocsiba felsegítette, ha testének édes súlya egy percre karjára nehezedett, mialatt a kocsihágcsóról leemelte.

Ovenről eközben végleg megfeledkezett; iménti rosszkedvű pillanatában támadt gyanúja úgy elillant, mint az éj sötét madarai a hajnal első sugarára. Ezért is nem vette észre, hogy Oven Oudontól Mans-ig még két ízben bocsátkozott tárgyalásba lovas emberekkel, akik ugyanolyan öltözéket viseltek s ugyanúgy Párizsba tartottak, mint az első lovas, akit Gaston elnyargalni látott.

Oven azonban nem volt szerelmes, s ő alaposan megfigyelte, mi játszódik le Gaston és Hélène között.

Minél közelebb jutottak Párizshoz, annál komorabb lett Gaston: már nem is napokban, de órákban számolta boldogságát. Egy álló hete voltak úton, s akármilyen lassan vergődtek előre, előbb-utóbb elkerülhetetlenül meg kellett érkezniök. Amikor aztán Chartres-ba érve a fogadós azt felelte Thérèse nővér faggatására, megnyugtatóan mély és közönyös hangján: „Holnap ilyenkorra Rambouillet-ban lesznek, ha egy kicsit igyekeznek", az úgy hangzott Gaston fülének, mintha azt mondta volna: „Holnap örökre válnotok kell." Hélène figyelmét nem kerülte el a döbbenet, mely a fogadós szavaira Gastonon úrrá lett; a lovag úgy elsápadt, hogy szerelmese önkéntelenül közelebb lépett, s riadtan kérdezte: nincs-e valami baja. Gaston mosolyogva nemet intett - s Hélène mindent megértett.

Lelke mélyén ő sem volt nyugodt. Szegény Hélène! úgy szerette Gastont, ahogy csak nők képesek szeretni, ha igazán szeretnek, a szenvedély egész erejével vagy inkább gyengeségével. Szerelméért kész lett volna mindent feláldozni, s nem értette, miért nem talál rá módot a lovag, férfi létére, hogy kijátssza a sors igazságtalan végzését, mely őket válásra ítéli. Akármilyen gondosan ügyeltek is a kolostorban, hogy ifjú növendékeiket elzárják a rájuk nézve oly ártalmas könyvektől, amelyeket közönségesen regénynek nevezünk, hébe-hóba eljutott Hélène-hez is a *Clélie*-nek vagy a *Grand Cyrus*-nek egy-egy ronggyá olvasott példánya, s ezekből megtudhatta, hogy s mint cselekedtek hasonló helyzetben a hajdankor lovagjai: üldözőiket kijátszva felkutattak egy-egy tiszteletre méltó remetét, aki kőoltár és fafeszület előtt annak rendje-módja szerint összeadta a szerelmeseket. E lovagok ráadásul nemegyszer kemény próbatételeket álltak ki, hogy az ifjú leányzót üldözői körme közül kiragadják: őröket vesztegettek meg, falakat döntögettek ki, varázslókat vagy szellemeket nyársaltak fel kardjuk hegyére, s mégis mindig diadalmaskodtak. Gastonnak igazán nem kellett volna hasonló hős-tetteket végbe vinni: se őröket megvesztegetni, hiszen Hélène egyetlen őre a szegény apáca volt, se falat kidönteni, hiszen csak egy ajtó választotta el őket egymástól, se varázslókkal vagy szellemekkel viaskodni, lévén egyetlen lehetséges ellenfele a jámbor kertész, aki ráadásul Gaston szövetségese volt, a kulcshistória után ítélve.

Hélène tehát nem értette, miért hajt térdet-fejet a lovag a Gondviselés parancsa előtt, s önmaga előtt sem tagadhatta, hogy igenis elvárta volna tőle: szálljon szembe a végzettel. De igazsá-talan volt Gaston irányában. Annak is megfordult mindez a fejében, s kegyetlen kínokat állt ki miatta. Tudta, kiolvashatta a lány szeméből, hogy elég lenne egyetlen szót szólnia, s Hélène követné akár a világ végére is; pénze volt elég, egy málhányi arany; ha egyik este Hélène kioson, ahelyett hogy aludni térne, s felülnek az első - nem táltosok, csak jó lovak vonta - postakocsira, nem is kellene egyebet tenniök, mint amit ilyenkor tenni szokott az ember: bőkezűen megfizetni a postakocsisokat, és hajtani, hajtani. Két nap alatt túljutnának a határon, maguk mögött hagyva üldözőiket, s azontúl boldogan és szabadon élhetnének, nem egy óra hosszat, nem is egy hónapig, hanem életük végéig.

Igen, de volt egy akadálya mindennek: egyetlen szó, nyolc kurta betű, s amit ez a néhány betű jelent egyes embereknek, bár mások szemében esetleg semmiség; s ez az egy szó így hangzik: *becsület*.

Gaston becsületszavát adta négy becsületes férfinak, akiket úgy hívtak: Pontcalec, de Montlouis, du Couëdic és Talhouet. Ha megszegi, örökre eljátszotta becsületét.

A lovag szentül eltökélte, hogy inkább elviseli, amit balvégzete rámér, semhogy szavát szegje, de valahányszor legyűrte a mindig újra feltámadó kísértést, éles fájdalom járta át a lelkét.

Egyik ilyen lelki tusája közben vetette rá Hélène a szemét, s egy pillanatig attól tartott, Gastont a halál környékezi, úgy belesápadt győzelmébe. Ma este Gaston végre tenni vagy szólni fog, gondolta erre Hélène, de csalódnia kellett, Gaston nem tett és nem is szólt semmit, úgyhogy a

fiatal lány könnyes szemmel, elszorult szívvel tért nyugovóra, mert most már bizonyosra vette, hogy Gaston nem szereti őt úgy, ahogy ő Gastont. Pedig nagyot tévedett. Gaston le sem hunyta a szemét egész éjjel, s reggelre kelve sápadtabb és elkeseredettebb volt, mint valaha. Chartres-ból, ahol mint mondottuk, a szerelmesek könnyezve s bánkódva töltötték az éjszakát, kora reggel továbbindultak Rambouillet-ba, Gaston útjának közbülső, Hélène útjának végállomására. Chartres-ban Oven újabb megbeszélést folytatott egy szürke ruhás lovassal, aki, mint az előbbiek is, egyenesen rájuk látszott várni. Az inas úszott a boldogságban, hogy a vágyva vágyott Párizs oly közel van, s igyekezett mindenkit gyorsabb haladásra nógatni. Déltájban egy faluban villásreggeliztek. Némán ülték körül az asztalt. Az apáca arra gondolt, hogy még az este indulhat vissza, kedves kolostorába, Hélène arra, hogy ha Gaston végre el is szánná magát a cselekvésre, már késő lenne, Gaston arra, hogy a szeretett nő édes közelségét ma este jóvátehetetlenül és örökre fel kell cserélnie ismeretlen, titokzatos férfiak félelmes társaságával, akikhez végzetes vállalkozása köti. Délután három óra tájban egy meredek útszakaszhoz érve, a hölgyeknek ismét ki kellett szállniok a kocsiból. Gaston Hélène-nek ajánlotta fel karját, az apáca a kertész karjára támaszkodott, s nekivágtak a meredélynek. Mialatt kart karba öltve haladtak, a két szerelmes szíve majd megszakadt bánatában. Hélène érezte, hogy arcán néma könnyek patakzanak, Gaston lelkére mázsás súllyal nehezedett a fájdalom, de ő nem sírt, nem mintha nem lett volna rá kedve, de mert szégyellte volna férfi létére.

Így értek fel az emelkedő tetejére, jóval az öreg apáca előtt. Mindketten egyszerre pillantottak meg az ég alján egy templomtornyot, s körülötte elszórtan házak csoportját, amelyek úgy vették körül a haranglábat, mint nyáj a pásztort. Nem mondta senki, hogy ez Rambouillet, mégis tudták mindketten. Gaston törte meg először a csendet, bár őt még jobban leverte a látvány, mint Hélène-t.

- Itt válnak el útjaink, talán örökre, itt - mondta, és lemutatott a toronyra, a házakra. - Esdve kérem, Hélène, őrizzen meg szíves emlékezetében, s történjen bármi: ne átkozzon el.

- Miért ejt mindig kétségbe, barátom? - fakadt ki Hélène. - Ahelyett hogy bátorságot öntene belém - hiszen oly nagy szükségem lenne rá! -, összetöri a szívemet. Istenem, istenem, hát semmi biztatót nem mondhat? Jelenünk iszonyú, tudom jól, de a jövőnk? Az is csak oly iszonyú lehet, mint a jelen? Hiszen a jövő olyan tág, annyi reményt tartogathat számunkra! Fiatalok vagyunk, szeretjük egymást; csakugyan nem lenne mód harcolni pillanatnyi balvégzetünk ellen? Ó, Gaston, én hihetetlen erőt érzek magamban, s ha ön azt mondaná... De mi ütött belém? Szenvedek, s mégis én vigasztalom önt.

- Értem, Hélène, hogyne érteném - felelte Gaston, megremegve -, egy szót vár tőlem, egyetlen biztató szót. S látja, milyen nyomorult vagyok: azt sem mondhatom ki! Ha csak egy évet tudhatnék magaménak - nem húszat, nem tízet, csak egyetlenegyet! - azt kegyednek ajánlanám fel, s boldog embernek tekinteném magam. De ennyim sincs. Abban a pillanatban, amint elváltunk, elveszítem kegyedet s kegyed engem. Holnaptól fogva nem vagyok szabad.

- Ó, én szerencsétlen. - kiáltott föl Hélène, aki szó szerint értelmezte Gaston kijelentését. - Hát becsapott? Nem szeret igazán? Menyasszonya, felesége van?

- Szegény barátnőm - mondta Gaston -, ha több nem is telik tőlem, erre nézve bízvást megnyugtathatom. Soha nem szerettem mást, mint kegyedet, s nincs más menyasszonyom, kegyeden kívül.

- De hisz akkor boldogok lehetünk még, Gaston! Hátha beleegyezik új családom abba, hogy az ön felesége legyek?

- Hélène, hát nem látja, hogy minden szava tűrdöfés szívemnek?

- De miért? Mondjon már valamit!

- Hélène, vannak kötelességek, amelyek alól senki nem vonhatja ki magát, vannak kötelékek, amelyeket eltépni lehetetlen.

- Számomra nincsenek! - tört ki Hélène. - Családdal, vagyonnal, fényes névvel kecsegtetnek; nos, Gaston, egy szót mondjon csak, egyetlenegy szót, s én mindezt odadobom önért! Miért ne tehetné ön is ugyanezt?

Gaston némán lehorgasztotta a fejét. E pillanatban beérte őket az apáca. Már sötétedett, nem láthatta a fiatalok feldúlt arcát.

A két nő visszaült a batárba, Gaston és Oven lóra szállt, s megindultak Rambouillet felé.

A várostól egy mérföldre az apáca odaintette Gastont a batár ajtajához. Arra akarta figyelmeztetni, hogy Hélène elé jöhetnek rokonai, s ők joggal nemkívánatosnak tekintenék idegenek, különösen idegen férfiak jelenlétét. Gastonnak már előbb is eszébe jutott ez az eshetőség, de nem volt szíve az apácát figyelmeztetni. Közelebb léptetett a kocsihoz. Hélène az utolsó percig várt és remélt. Hogy mit várt, s mit remélt? Azt maga sem tudta.

Talán azt, hogy Gastont a végső kétségbeesés cselekvésre készteti; de a lovag beérte egy mély meghajlással, megköszönve a hölgyeknek, hogy társaságukban tehette meg az utat, és máris távozni készült.

Hélène-ben rendkívüli lélek lakozott, s mert leolvasta Gaston arcáról, hogy vérző szívvel búcsúzik, vakmerően utánakiáltott:

- Isten velünk, lovag, vagy a viszontlátásra?

Gaston megremegett és visszafordult:

- A viszontlátásra! - mondta. - Ha megtisztel bizalmával.

És sarkantyúba kapva lovát, elvágtatott.

HETEDIK FEJEZET

A „Királytigrishez” címzett szálló egyik szobájában

Gaston egy szóval nem említette távozása előtt, hogy hol találkoznak majd és miként, de Hélène úgy gondolta, ez már a férfi dolga, nem szólt tehát, csak nézett Gaston után, míg el nem nyelte alakját az éjhomály. Negyedórával később a batár befutott Rambouillet városába.

Az apáca elővont köntöse mély zsebéből egy cédulát, s az ajtó mellé erősített csóva fényénél kibetűzte: „Madame Desroches, Királytigris-szálló”.

Rögtön megadta a címet a kocsisnak, s tíz perc múlva a batár megállt a szálló előtt.

Abban a pillanatban megjelent a szálló kapujában egy asszony, aki nyilván valamelyik földszinti helyiségben várt a kocsira. Tisztelettudóan bókolt, kisegítette a hölgyeket, majd egy sötét kerti úton a néhány lépésre fekvő kis pavilonhoz vezette őket. Előttük egy szolga haladt, két színes lámpással.

Csinos előszobába nyitottak be. Desroches asszony az ajtóban félreállt, s udvariasan előreengedte Hélène-t és Thérèse nővért. Öt perc múltán egy puha heverőn üldögéltek mindketten, pattogó, lobogó kandallótűz mellett.

A szoba nagy volt és szép, bútorzata választékos. A helyiség berendezésére a kor - viszonylag szigorú - ízlése nyomta rá bélyegét - ekkoriban nem jött még el annak a szeszélyes divatnak az ideje, amelyet mi rokokónak kereszteltünk; architekturális kiképzése a Napkirály uralkodásának bánatos és méltóságteljes stílusát idézte: a kandalló felett és vele átellenben óriási, aranykeretes tükrök függtek, a mennyezetről aranyozott, karos csillár, s a kandalló párkányát két aranyozott oroszlán tartotta.

Négy ajtó nyílt e fogadóteremből: az első az előszobába vezetett - ezen léptek be, a második kivilágított, jól fűtött ebédlőbe, ahol terített asztal várta a vendégeket, a harmadik egy csinosan berendezett hálószobába. A negyedik ajtót bezárták.

Hélène megcsodálta, különösebb lelkesedés nélkül, a berendezés pompáját, a fegyelmezett, udvarias, hallgatag inasokat - be mások voltak is az útközben megismert, lármás, buzgó, kedélyes fogadósok! Az apáca az asztali áldást mormolta - alig várta már, hogy nekiláthasson az asztalon gőzölgő ételeknek, és magában azon örvendezett, hogy istennek hála, nincs böjtös nap. Pár pillanat múltán ismét megjelent Desroches asszonyság, aki közvetlen azután, hogy a hölgyeket bevezette a fogadószobába, eltűnt, egyenesen az apácához tartott, és egy levelet nyújtott át neki. Thérèse nővér látható sietséggel bontotta fel.

A levél így hangzott:

> „Thérèse nővér kedve szerint hálhat Rambouillet-ban, vagy hazaindulhat még az este, minekutána átvett kétszáz Lajosaranyat, Hélène ajándékát kedves kolostorának. Védencét nyugodtan Desroches asszonyság gondjaira hagyhatja, akit Hélène rokonai bizalmukkal tüntetnek ki.”

A levél végén egy jel állt, aláírás helyett. Az apáca elővett egy Clissonból magával hozott levelet, pecsétjét egybevetette a jellel, majd miután konstatálta az azonosságot, azt mondta:

- Drága gyermekem, vacsora után elválunk.

- Máris! - riadt meg Hélène. Thérèse nővér volt az utolsó szál, mely múltjához fűzte.

- Igen, gyermekem. Igaz, felajánlották, hogy itt hálhatok, de alig várom már, hogy viszontlássam drága bretagne-i rendházunkat, ahol kedvemre élhetek szokásaimnak, ahol semmi nem hiányzik majd boldogságomhoz, kivéve önt, drága gyermekem.

Hélène sírva borult a jó nővér nyakába. Eszébe jutott gyermekkora, mely oly békésen telt el a jó apácák körében, akik versengve kényeztették, vagy mert a fejedelemasszony így hagyta meg nekik, vagy mert igazán a szívükbe zárták. Egyszeriben megjelent lelki szemei előtt a maga eleven valóságában - az emlékezés csodatétele folytán, amit megmagyarázni a tudomány sem fog soha - a drága clissoni gyertyános, a szép tó, a harangok, s egész elmúlt, immár tündérálomnak tetsző élete.

A jó Thérèse nővér is forró könnyeket ontott. Ez a váratlan fordulat úgy elvette az étvágyát, hogy már indulni akart volna, vacsora nélkül, amikor Desroches asszonyság közbelépett. Jelentette a két hölgynek, hogy a vacsora tálalva van, s figyelmeztette Thérèse nővért, hogy ha egész éjjel utazni szándékozik, holnap reggelig nem talál nyitott fogadót, s így enni sem lesz módja; okvetlen harapnia kell tehát valamit vagy legalább összekészíteni némi útielemózsiát. Thérèse nővér engedett az ésszerű érveknek, asztalhoz ült, s addig kérlelte Hélène-t, hogy tartson vele, míg nagy nehezen ő is helyet foglalt a nővér mellett, de egy falat nem sok, annyi sem ment le a torkán. Az apáca nagy sietve evett pár szem gyümölcsöt, ivott rá egy fél pohár xeresi bort, majd felállt, még egyszer megölelte, megcsókolta Hélène-t, és indult. Hélène ki akarta kísérni a batárig, de ezt Desroches asszonyság megakadályozta, mondván, hogy a „Királytigris" fogadóban ma sok az idegen szállóvendég, s Hélène nemkívánatos találkozásoknak tenné ki magát, ha lakosztályát elhagyná. Hélène ekkor kifejezte azt az óhaját, hogy el szeretne búcsúzni másik kísérőjétől, a kertésztől is. A szegény ember maga is kérte, hogy engedjék elbúcsúzni a kisasszonytól, de mondanunk is felesleges, hogy senki rá se hederített e bugris érzékenykedésére. Ám mihelyt Desroches asszonyság meghallotta, hogy Hélène-nek is ez a kívánsága, behívatta a kertészt, kegyesen megengedve neki, hogy még egyszer, s mint ő hitte, utoljára láthassa Hélène-t.

A végbúcsú pillanataiban - s ilyen pillanatokat élt át most Hélène - hirtelen megnő minden egyes tárgy, személy jelentősége, váratlanul kedves lesz szívünknek. Hélène is úgy érezte, nincs jobb, közelibb barátja, mint az öreg apáca meg a szegény kertész. Alig bírt tőlük megválni; végül már a küszöbről hívta őket vissza, hogy utoljára még az apáca gondjába ajánlja barátnőit, a kertész gondjába a virágait, s hogy valamiképp a kertész tudtára adja, milyen hálás neki a rácskapu kulcsáért.

A zsebébe nyúlt, de hiába ami kevés pénze volt, az a málhája mélyén rejtőzött. Desroches asszonyság éles szemét nem kerülte el a mozdulat:

- Parancsol valamit a nagyságos kisasszony? - kérdezte.

- Szerettem volna e jó embernek némi csekélységet adni emlékül.

Desroches asszonyság átnyújtott Hélène-nek huszonöt aranyat, s ő a pénzt számolatlanul a kertész markába nyomta. E váratlan és nagylelkű ajándék megkettőzte a jó ember sopánkodását, könnyeit. Végül mégiscsak válni kellett. Mihelyt becsukódott az ajtó az apáca s a kertész mögött, Hélène futott az ablakhoz, de hiába: a kilátást elzárták a vastag ablaktáblák. Hallgatódzott; egy pillanat múltán kocsizörgés hallatszott. A robaj gyorsan távolodott, s amikor végleg elhalt, Hélène leroskadt egy karosszékbe.

Desroches asszonyság ekkor közelebb lépett, s szerényen megjegyezte, hogy Hélène asztalhoz ült ugyan az imént, de nem evett semmit. Hélène engedett a rábeszélésnek, nem mintha éhes lett volna, de időt akart nyerni; remélte, hogy Gaston még aznap este hírt ad magáról.

Újra asztalhoz ült hát, s oda invitálta Desroches asszonyságot is, aki csak nagy könyörgésre volt hajlandó helyet foglalni; arra azonban semmi módon rá nem bírhatta a fiatal lány társnőjét, hogy egyék is, sőt, tűrnie kellett, hogy az kiszolgálja őt.

A vacsora végeztével Desroches asszony odavezette Hélène-t a hálószoba ajtajához, és megmutatta neki a szobát.

- Ha bármit óhajtana a kisasszony, csöngessen, egy szobalány várja parancsait. Úgy számítson, nagyságos kisasszony, hogy valószínűleg még ma este meglátogatják.

- Meglátogatnak! - kiáltott Hélène, izgalmában félbeszakítva Desroches asszonyt.

- Igenis, kisasszony, egy rokona fel fogja keresni - felelte az.

- Az a rokonom, aki eddig is gondomat viselte?

- Aki születése óta gondját viseli, kisasszony.

- Jaj, istenem! - Hélène a szívéhez kapott. - S azt mondja, még ma este meglátogat?

- Úgy hiszem, kisasszony, mert türelmetlenül várta már a találkozást.

- Jaj - sóhajtott Hélène -, jaj nekem, úgy érzem, elájulok. Desroches asszony fürgén odaugrott és átkarolta.

- Hát így fél a kisasszony szívbéli jóakarójától?

- Nem félelem ez - mondta Hélène -, hanem megrendülés. Nem gondoltam volna, hogy még az este meglátogat valaki; s e számomra sorsdöntő hír olyannyira váratlanul és előkészítetlenül ért, hogy belekábultam.

- Ez még nem minden - folytatta Desroches asszony. - Az illető kénytelen kilétét szigorúan titkolni.

- Ugyan miért?

- E kérdésre nem válaszolhatok, kisasszony.

- Istenem, istenem! Ki és mi vagyok én? szegény árva leány. Mire jó hát ez a nagy elővigyázat?

- Higgye meg, kisasszony: szükséges.

- Mi a teendőm?

- Mindenekelőtt: nem szabad az illető arcát látnia, kisasszony, hogy ha másutt véletlenül összetalálkozna vele, ne ismerje fel.

- Hát álarcot fog viselni az illető?

- Nem, kisasszony, de jövetele előtt eloltunk minden lámpást, gyertyát.

- Vaksötétben leszünk?

- Igen.

- De ön velem marad, nemde, Desroches asszony?

- Nem maradhatok, kisasszony, ezt a leghatározottabban megtiltották.

- Ki tiltotta meg?

- Az a személy, aki önt ma meglátogatja.

- Hát ön feltétlen engedelmességgel tartozik e személynek?

- Nemcsak feltétlen engedelmességgel, kisasszony, de a legmélyebb hódolattal is.

- Az illető - magas rangú ember?

- Kevés nagyobb úr van nála Franciaországban.

- S ez a nagyúr - rokonom?

- Nagyon közeli rokona.

- Az ég szerelmére, kérem, Desroches asszony, legalább erre az egy kérdésre válaszoljon!

- Voltam bátor már említeni, kisasszony, hogy bizonyos kérdésekre tilos válaszolnom.

S Desroches asszony indult az ajtó felé.

- Hát magamra hagy? - kiáltott Hélène.

- Nem akarom zavarni, míg átöltözik.

- De asszonyom...

Desroches asszony szertartásosan, mélyen bókolt, majd kihátrált a szobából, s kívülről becsukta az ajtót.

NYOLCADIK FEJEZET

Egy vadász, az orléans-i herceg őkegyelmessége libériájában

Mialatt a fentebb elmondott jelenet lezajlott a Királytigrisszálló különépületében, a szálló egyik szobájában egy férfi rázogatta le csizmájáról a havat, lobogó kandallótűz mellett, majd nekilátott nagy írómappája fűzőzsinórját kibontani.

A vadászruhás férfi az Orléans-ház libériáját viselte: ezüsttel kihányt, vörös kabát, bőrnadrág, hosszú szárú csizma, aranydíszes, háromszögletű kalap. Szeme élénk volt, orra hosszú, hegyes és borvirágos, boltozatos homloka őszinteségre vallott, keskeny, szorosra zárt ajka az ellenkezőjére. Figyelmesen vizsgálta, olvasgatta az iratokkal teletömött tárca tartalmát, s közben magában beszélt, rendes szokása szerint, pontosabban szólva félhangosan dünnyögött, a foga közt szűrve a szót; olykor hangos kiáltásra vagy káromkodásra fakadt, kizökkenve addigi gondolatmenetéből; ilyenkor láthatóan más ügyek ötlöttek fel hirtelen elméjében.

- Lám, lám - mormolta -, Montaran úr nem csapott be, bretonjaim máris működésbe léptek. De hogy az ördögbe jöhetett az ipse ilyen csigatempóban? 11-én délben indult, s csak 21-én este érkezett meg. Hm! Emögött nyilván valami újabb titok lappang. No, majd kifaggatom a fickót, akit Montaran úr figyelmembe ajánlott, s akivel embereim egész úton fenntartották a kapcsolatot. Hé, valaki!

A vörös zekés férfi megrázott egy ezüstcsengőt. Abban a pillanatban feltárult az ajtó, s egy szürke ruhás férfi lépett be - ugyanolyan ruhát viselt, mint a nantes-i országúton látott társai.

- Maga az, Botos? - kapta fel a fejét a vörös kabátos férfi.

- Én, nagyuram. Tekintettel az ügy fontosságára, magam jöttem.

- Kikérdezte a megfigyelőit?

- Igenis, nagyuram, de nem tudnak egyebet, mint hogy hol és mikor szállt meg útközben az összeesküvő. Egyébiránt ez is volt a feladatuk.

- No, majd megpróbálom az inast kifaggatni. Miféle ember ez?

- Afféle ravaszdi tökfilkó, félig normann, félig breton. Egyszóval: hitvány csirkefogó.

- Mit mivel jelenleg?

- Felszolgálja gazdájának a vacsorát.

- Akit, mint meghagytam, egy földszinti szobában szállásoltak el?

- Oda, nagyságos uram.

- Függöny nincs az ablakán?

- Nincs, nagyságos uram.

- S az ablaktáblán fúrattak kémlelőlyukat?

- Igenis, nagyuram.

- Rendben van. Küldje majd be az inast, Botos, de maga is maradjon itt, elérhető közelben.

- Itt leszek.

- Helyes.

A vörös kabátos férfi előhúzott mellényzsebéből egy ékköves órát, s megnézte.

- Fél kilenc - mondta. - Őfensége most ér haza Saint-Germainből, s Dubois-t kéreti. Dubois nincs, jelentik neki, mire ő a kezét dörzsölgeti, és sürgősen elkövet valami jó kis őrültséget. De hadd dörzsölgesse csak a kezét őfensége, hadd mulatozzon, a veszély nem Párizsban les rá, hanem itt. Hohó! meglátjuk, fog-e még fenséged eztán is titkosrendőrségemből gúnyt űzni. De ni, megjött az emberünk.

Botos csakugyan bevezette Ovent.

- Meghoztam a kérdéses személyt - jelentette.

És máris visszavonult, az ajtót gondosan bezárva maga mögött.

- Lépj közelebb, barátocskám - mondta Dubois.

De ez a szívélyes felszólítás olyan metszően hangzott, hogy Oven sokért nem adta volna, ha százmérföldnyire tudhatta volna magát ettől az úriembertől és vizsla tekintetétől.

- Mi lesz! - szólt Dubois, látva, hogy Oven csak áll, mint egy tuskó. - Nem hallottad, mit mondtam, jómadár?

- Hallottam én, nagy jó uram - felelte Oven.

- Miért nem engedelmeskedsz?

- Nem hihettem, hogy nagy jó uram az iménti felszólítást hozzám kegyeskedett intézni.

S Oven közelebb óvakodott az asztalhoz.

- Ötven aranyat kaptál, hogy elmondd nekem, mit tudsz? - folytatta Dubois.

- Engedelmet, nagy jó uram, nem kaptam én egy fityinget sem, az aranyakat csak ígérték - mondta Oven, aki némi bátorságra kapott ez állításnak is beillő kérdés hallatán.

Dubois kimarkolt a zsebéből egy nagy csomó aranyat, ötvenet leszámolt, és feltornyozott az asztalon; ferdén, eldőléssel fenyegetve ingadozott az oszlop az asztallapon.

Ovent mintha kicserélték volna: mindig fátyolos, tompa tekintete villámokat lövellt.

Aha! - gondolta Dubois elégedetten. - Kapzsi a fickó!

Oven az ötven aranyat mesébe illő, hihetetlen összegnek tartotta, nem is a beígért jutalom reménye, csak vágya bírta rá, hogy gazdáját elárulja. S lám, most itt van orra előtt az ötven arany.

- Elvehetem? - kérdezte, s már nyúlt volna az aranyakért.

- Várjunk csak! - mondta Dubois, akit mulattatott a fickó pénzéhsége. Egy városi ember igyekezett volna a helyében érzéseit leplezni, de Oven, a paraszt, nyíltan kimutatta. - Várjunk csak! előbb alkudjunk meg.

- Hogyan? - döbbent meg Oven.

- Itt a beígért ötven arany.

- Azt látom - bólintott Oven, és önkéntelenül megnyalta a szája szélét, mint a kutya, ha koncot lát.

- Ahány kérdésemre jól megfelelsz, annyiszor tíz aranyat kapsz még az ötvenen felül, de minden ostoba vagy képtelen válaszodért levonok tíz aranyat.

Oven rábámult Dubois-ra. Lerítt a képéről, hogy a megállapodást a kelleténél egyoldalúbbnak tartja.

- No, kezdjük - szólt Dubois. - Honnan jössz?

- Egyenesen Nantes-ból.

- Kivel jöttél?

- Gaston de Chanlay lovaggal.

Az aranyhalom nem nőtt, nem is fogyott az első kérdések alatt, amelyek nyilván csak bevezetőül szolgáltak.

- Most vigyázz! - szólt Dubois, s kezét kinyújtotta az oszlop irányában.

- Csupa fül vagyok, nagyuram - felelte Oven.

- Gazdád saját neve alatt utazik?

- Úgy indult, de útközben más nevet vett fel.

- Miféle nevet?

- Livry úrnak mondta magát.

Dubois kiszámolt tíz aranyat, de mert az oszlop túlságosan magas volt, nem a többire rakta, hanem melléjük, új oszlopba. Oven felkiáltott örömében.

- Lassan a testtel! - intette Dubois. - Ne örülj korán, még messze vagyunk a végétől. Ide süss. Van Nantes-ban ilyen nevű ember?

- Nincs, nagyuram, de van egy Livry kisasszony.

- Ki ő?

- Montlouis úrnak, gazdám legjobb barátjának a felesége.

- Jól van! - mondta Dubois, és megint hozzátett a többihez tíz aranyat. - És mit művelt a gazdád Nantes-ban?

- Amit a többi fiatal nemesúr: vadászott, vívott, bálozott.

Dubois elvett tíz aranyat. Oven hátán végigfutott a hideg.

- Várjon csak, várjon! - kiáltotta. - Mást is csinált ám a gazdám.

- Halljuk, mit?

- Hetente egyszer-kétszer este nyolc órakor elment hazulról, s hajnali három-négy óra tájban vetődött haza.

- Helyes - biccentett Dubois -, és hova ment ilyenkor?

- Azt már nem tudom - felelte Oven.

Dubois a markában tartogatta a tíz aranyat.

- S mióta útnak indultatok, mit csinált a gazdád?

- Oudonon, Ancenis-en, Mans-on, Nogent-on, Chartres-on át idejött.

Dubois kinyújtotta a kezét, hegyes ujjaival ismét magához kaparintott tíz aranyat. Oven tompán felnyögött.

- Útközben nem kötött ismeretséget senkivel? - kérdezte Dubois.

- De igen, a clissoni apácakolostor egyik növendékével, aki egy Thérèse nevezetű nővér társaságában utazott.

- Hogy hívják a növendéket?

- Hélène de Chaverny kisasszonynak.

- Hélène? Sokat sejtető név. Ez a Szép Heléna nyilván gazdád szeretője?

- Honnan tudnám? - felelte Oven. - Gazdám, ugyebár, nem köti az ilyet az orromra.

- Szellemes a fickó! - mordult fel Dubois, s a nagyobbik oszlopból - az ötven aranyból - elvett tízet.

Oven homlokát kiverte a hideg verejték. Még négy ilyen válasz, és ingyen árulta el gazdáját!

- A hölgyek is Párizsba utaztak? - kérdezte Dubois.

- Nem, uram, Rambouillet-ban megálltak.

- No nézd csak! - kiáltott Dubois.

Oven úgy érezte, jó nyomon van.

- Thérèse nővér már vissza is utazott - tette még hozzá.

- Nincs ugyan a hírnek különösebb jelentősége, de a kezdőket bíztatni kell - mondta Dubois.

És visszarakott tíz aranyat.

- A leányzó tehát egyedül maradt? - kérdezte aztán.

- Nem - rázta meg a fejét Oven.

- Hogyhogy nem?

- Egy párizsi hölgy várta.

- Egy párizsi hölgy?

- Igen.

- Tudod a hölgy nevét?

- Hallottam, hogy Thérèse nővér Desroches asszonynak szólította.

- Desroches asszonynak? - hűlt el Dubois, s egy újabb oszlopocskát rakott ki aranyakból. - Azt mondtad: Desroches asszony?

- Azt - bólintott Oven, sugárzó arccal.

- Nem tévedsz?

- De nem ám! - rikkantotta Oven. - Íme a bizonyság: az illető asszonyság magas, sovány és sárga.

Dubois visszatett tíz aranyat. Oven mélyen megbánta, hogy nem tartott szünetet egy-egy jelző között, láthatóan húsz aranyat vesztett túlzott sietsége következtében.

- Magas, sovány, sárga - ismételte Dubois. - Ő az.

- Negyven-negyvenöt éves - tette hozzá Oven, de mindjárt el is hallgatott.

- Ő az! - ismételte Dubois, és megint visszatett tíz aranyat.

- Nagyvirágos selyemruhát viselt - folytatta Oven, újabb jutalom reményében.

- Jó, jó - intette le Dubois.

Oven belátta, hogy kérdezője már eleget tud az asszonyról. Várta a következő kérdést.

- Azt mondod, gazdád útközben ismerkedett össze az ifjú hölggyel?

- Azazhogy, jobban meggondolva, uram, úgy vélem, az ismerkedés csak komédia volt.

- Mit akarsz ezzel mondani?

- Úgy hiszem, már előbb is ismerték egymást, azazhogy tudom is: őrá várt a gazdám Oudonban három óra hosszat.

- Jól van - mondta Dubois, s újabb tíz aranyat rakott a többihez -, ha így folytatod, még viszed valamire.

- Egyebet nem óhajt tudni, uram? - kérdezte Oven, s mohón nyúlt ismét a két oszlopért, annak a játékosnak az arckifejezésével, aki besöpörni készül nyereségét.

- Még egy pillanat - tartóztatta fel Dubois. - A fiatal hölgy szép?

- Mint egy angyal.

- Nyilván újabb találkát beszéltek meg Párizsban, ő és gazdád?

- Nem, uram, ellenkezőleg, úgy hiszem, örökre búcsút mondtak egymásnak.

- Újabb komédia.

- Nem hiszem. Chanlay úr búskomor volt, amikor elváltak.

- Többé nem is találkoznak?

- De, úgy hiszem, még egyszer, utoljára.

- No, fogd a pénzed, de ne feledd: ha eljár a szád, halál fia vagy.

Oven rávetette magát a pénzhalomra, s egyetlen szempillantás alatt nadrágzsebe legfenekére süllyesztette.

- És most mehetek utamra, nemde uram? - kérdezte.

- Dehogy mehetsz, ostoba! Jó pénzen megvettelek, e perctől az én emberem vagy. Párizsban lesz csak igazán szükségem rád.

- Ez esetben maradok, uram - szólt Oven, nagyot sóhajtva. - Ígérem.

- Sose fogadkozz, kár a fáradságért.

Nyílt az ajtó. Botos jelent meg a küszöbön, dúlt arccal.

- Mi van? - kérdezte Dubois, aki jól ismerte emberei arcát.

- Nagyon fontos dolog történt, uram, de távolítsa el előbb ezt az embert.

- Térj vissza gazdádhoz - mondta Dubois Ovennek -, s ha netán levelet írna valakinek, ne feledd: szerfelett érdekel minden sora.

Oven megkönnyebbülten köszönt és távozott.

- No, Botos úr, halljam, mi történt? - fordult Dubois Botoshoz.

- Az, uram, hogy a Saint-Germain-i vadászat után ő királyi fensége nem tért vissza Párizsba. A kíséretét hazaküldte, ő maga azonban Rambouillet-ba hajtatott.

- Rambouillet-ba? A régens idejön?

- Egy félórán belül itt lesz, s máris itt lenne, ha nem tért volna előbb be a kastélyba, valamit harapni, minthogy, szerencsénkre, megéhezett.

- De mit keres itt a régens?

- Nem tudom, uram, hacsak nem ahhoz a fiatal lányhoz jön, aki az imént érkezett meg egy apáca kíséretében, s akit a szálló pavilonjában szállásoltak el.

- Igaza lesz, Botos, a lányhoz jön, csakis hozzá; Desroches asszonyság... ez az. Tud róla, Botos, hogy Desroches asszonyság itt van?

- Nem, uram, sejtelmem sem volt róla.

- De biztos benne, Botos, hogy a régens idejön? Kedves jó Botosom, megbízhatók a hírei?

- Nagyuram, Szemfülest küldtem ő királyi fensége után. Amit Szemfüles mond, az szentírás, tudhatja nagyságod.

- Igaz, igaz - bólintott Dubois, aki, úgy látszik, jól ismerte az imént magasztalt fogdmeg erényeit -, ha Szemfüles mondja, nincs kétség.

- Annyira nincs, nagyságos uram, hogy a szegény fiú kénytelen volt a lovát halálra hajszolni; alighogy beért Rambouillet-be, a ló összerogyott alatta, s fel se kelt többé.

- Harminc arany a lóért! Hadd keressen a legény az árán, ha tud.

Botos átvette a harminc aranyat.

- Kedves barátom - folytatta Dubois -, ismeri, ugye, a pavilon fekvését?

- Mint a tenyeremet.

- Írja le.

- Egyik oldala a szálló hátsó udvarára néz, a másik egy elhagyott kis sikátorra.

- Állítsa ki embereit őrködni az udvarra, a sikátorba, lovásznak, istállószolgának álcázva vagy aminek akarja. Teremtett lélek nem léphet be a pavilonba, őfenségét és engem kivéve. Botos úr, ő királyi fensége élete forog kockán!

- Minden rendben lesz, uram.

- Hopp! Ismeri bretonunkat?

- Megnéztem magamnak, amikor leszállt a lóról.

- Az emberei is ismerik?

- Mind látták őt idejövet, az úton.

- Nos, figyelmébe ajánlom az illetőt.

- Letartóztassam?

- Ördög-pokol! Eszébe ne jusson, Botos úr. Hadd járjon-keljen, tegyen-vegyen, sőt, engedjük minél hosszabb pórázra, hogy mielőbb cselekvéshez lásson. Ha letartóztatjuk, egy szót nem csikarunk ki belőle, és az összeesküvés elvetél. Ördög-pokol! ebből nem kérek, hadd fiadzzon csak.

- Mit fiadzhat, nagyuram? - kérdezte Botos, aki a jelek szerint meglehetős bizalmas lábon állt Dubois-val.

- Érseki süvegemet, Lecocq úr - felelte Dubois. - S most menjen a dolga után, én is azt teszem.

Mindketten kivonultak a szobából, lesiettek a lépcsőn, de a kapunál elváltak: Botos eliramodott a városka északi vége felé, Párizs irányába, Dubois a szálloda falához lapulva odasurrant a lovag ablakához, s hiúzszemét ráillesztette a kémlelőlyukra.

KILENCEDIK FEJEZET
A pecsétek hasznáról

Gaston éppen végzett az evéssel - mert ebben a korban a természet mindig megköveteli a magáét, ha mégoly szerelmes vagy kétségbeesett is az ember; aki huszonöt éves fejjel képes lemondani a többé-kevésbé bőséges vacsoráról, az gyomorbajos.

A lovag az asztalra könyökölve töprengett. Arcán eláradt a lámpa fénye; Dubois akadálytalanul kielégíthette kíváncsiságát.

Szokatlan s szinte ijesztő figyelemmel fürkészte áldozatát: okos szeme kitágult, csúfondáros ajkára baljós mosoly ült ki - ha valaki így láthatta volna, ezzel a mosollyal, ezzel a tekintettel, méltán hihette volna, hogy magát a Sátánt látja, amint a sötétben áldozatára les, aki máris rálépett a kárhozat útjára.

Mialatt a lovagot figyelte, szokása szerint morfondírozott:

- Fiatal, szép, a szeme koromfekete, a szája büszke, vérbeli breton, őt nem vennék le a lábáról az udvarbéli hölgyek csábító pillantásai, mint elfajzott cellamare-i összeesküvőinket. Ez a sátánfi nem teketóriázik! Amazok bezzeg csak a szájukat jártatták: elraboljuk, detronizáljuk... Üres locsogás! Hanem ez... Ördög-pokol... az ám! - folytatta Dubois, rövid szünet után - ...csakhogy hiába kutatom tiszta homlokán a ravaszság bélyegét, nyíltságra, hiszékenységre valló szája szögletén az ármány jegyét. Pedig nem is kétséges, hogy csapdát állított a régensnek, rajta akar ütni, mialatt a clissoni szűzzel enyeleg. S még mondja valaki, hogy a bretonok fafejűek! De mégsem - folytatta Dubois, újabb vizsgálódás után -, nem így lesz, valami nem világos. Lehetetlen, hogy ez a bánatos, de nyugodt tekintetű ifjú alig negyedóra múlva megöljön egy másik embert. És milyen embert?! Franciaország régensét, egy királyi vérből való herceget! Nem, nem, ez lehetetlen, senki emberfiától nem telhet ki ilyen hidegvér. De a kutyafáját, mégiscsak így kell lennie. A régens el akarta titkolni előlem - énelőlem, akinek mindent elmond! - legújabb kalandját. Elmegy vadászni Saint-Germainbe, nagy hangon kijelenti, hogy vadászat után egyenesen hazatér a Palais Royalba, majd hirtelen megváltoztatja korábbi rendelkezéseit, és megparancsolja a kocsisnak, hogy hajtson Rambouillet-ba. Rambouillet-ba, ahol már várja a kislány. Desroches asszony fogadta, ki mást várhatna, mint a régenst? S ez a fiatal lány a lovag szeretője. De vajon csakugyan a szeretője-e? No, majd megtudjuk, éppen itt jön Oven barátunk - a nyolcvan aranyát persze már biztonságba helyezte -, papírt, tintát hoz a gazdájának. A lovag írni készül, a legjobbkor, végre megtudjuk, hányadán állunk. No lássuk csak, megbízhatunk-e ebben az akasztófáravaló inasban.

Dubois ellépett leshelyéről. Didergett - mert mint olvasóink is emlékezhetnek, nem volt éppen barátságos az időjárás.

A lépcsőn újra lesbe állt; őt magát elrejtette a sötétség, de ő annál jobban láthatta Gaston szobájának kivilágított ajtaját.

Pillanat múltán nyílt az ajtó, és Oven jelent meg keretében. Egy-két másodpercig töprengve forgatta-nézegette a rá bízott levelet, végre elszánta magát, s megindult felfelé az emeletre.

- Jól van, jól! - mormolta Dubois. - A fickó megízlelte a tiltott gyümölcsöt; immár testestől-lelkestől az enyém.

Váratlanul Oven elé toppant, és rászólt:

- Minden rendben, add csak ide a levelet, amit hoztál, és várj meg itt.

- Honnan tudja uraságod, hogy levelet hoztam? - kérdezte Oven elképedve.

Dubois vállat vont, kikapta Oven kezéből a levelet, és eltűnt. Szobájába érve mindenekelőtt a pecsétet vette szemügyre. A lovag, nem lévén se pecsétviasza, se pecsétnyomója, a palackról lefejtett viasszal ragasztotta le a levelét, s gyűrűjével pecsételte be. Dubois óvatosan a gyertya lángja fölé tartotta a levelet; a viasz megolvadt.

Ekkor széthajtotta a papírt, s olvasta, amint következik:

> „Drága Hélène, bátorsága megkettőzte az enyémet; segítsen hozzá, hogy bejussak a házba, s akkor elmondom, mi a tervem."

- Á, á! - mondta magában Dubois. - Egyszóval a hölgy még nincs beavatva, az ügy nem tart oly előrehaladott stádiumban, mint hittem.

Gondosan összehajtogatta ismét a levelet, az ujjait elborító gyűrűk közül kiválasztott egyet, melynek rajza leginkább hasonlított a lovag pecsétgyűrűjének rajzára, megint a láng fölé tartotta a viaszt, hogy megolvadjon, s akkurátusan lepecsételte újból a levelet.

- Itt a gazdád levele - mondta aztán Ovennek -, vidd el a címzettnek, de a választ megint elhozod ide. Kapsz érte tíz aranyat.

Még ilyet! - hüledezett Oven. - Aranybányája van ennek az embernek, vagy mi?

Azzal nyaka közé szedte a lábát.

Tíz perc múlva megjelent ismét a várva várt levéllel. Ez csinos, illatos papirosra íródott, pecsétjén egyetlen H betű díszlett.

Dubois kinyitott egy ládikót, elővett belőle valami masszát, s elkezdte gyúrni, hogy meglágyítsa, s levegye a pecsét lenyomatát; mialatt ezt művelte, egyszerre szemébe ötlött, hogy a levelet véletlenül úgy hajtogatták össze, hogy felbontatlanul is kényelmesen elolvashatja.

- No, így még egyszerűbb - mondta Dubois.

S kicsit megtágítva a rést, olvasni kezdte a levelet, amint következik:

> „Az a személy, aki engem Bretagne-ból felhívott, nem Párizsban vár, hanem elém jön, mert, mint izente, nem győzi tovább türelemmel; úgy hiszem, még ma éjjel el is távozik. Keressen fel holnap reggel kilenc óra előtt, akkor majd elmondom, mi történt köztünk, és megbeszéljük a továbbiakat."

Ez már világos beszéd - gondolta Dubois, aki változatlanul a lovag cinkosának hitte Hélène-t. - Ördög-pokol! micsoda furfangos kis perszóna! Ha így nevelik a clissoni apácák növendékeiket, sürgősen kifejezem szerencsekívánataimat a fejedelemasszonynak. És a régens még azt képzeli, hogy ez a tizenhat esztendős fruska - ártatlan szüzecske. Majd megbánja, hogy nem rám bízta a dolgot, ha én veszem a kezembe, ennél jobbat is felhajtok neki.

- Ne, a tíz aranyad meg a levél - mondta Ovennek. - Láthatod, tiszta haszon!

Oven zsebre vágta a tíz aranyat, és eltávozott a levéllel; a derék inas egy kukkot sem értett az egészből, s azon tűnődött, mi várhat vajon rá Párizsban, ha már elővárosában is ilyen bőven hull az égi manna. Éppen ekkor ütötte el a toronyóra a tizet, lassú, ütemes kondulásaiba belevegyült egy vágtázva közelgő hintó kerekeinek tompa döreje. Dubois kiállt az ablakba, és végignézte a hintó érkezését. A kocsiban egy kellemetes külsejű nemesúr terpeszkedett, akiben első pillantásra felismerte La Fare-t, ő királyi fensége testőrségének kapitányát.

- Nocsak - mondta Dubois -, őfenségébe több elővigyázat szorult, mint hittem. De hol van ő maga?... Á, á!

E felkiáltást a következő látvány csalta ki a miniszterből: a hintó mögött egy vadász léptetett, pompás kis spanyol ménen; ugyanolyan vörös libériát viselt, mint maga Dubois is, nagy köpönyege alatt, s nyilvánvalóan egy-két perce ülhetett át paripájára, mert míg a hintót húzó lovakat a hideg ellenére kiverte a hab, a spanyol lovacska még csak nem is pihegett.

A kocsi megállt a szálló ajtaja előtt, a kitóduló szolgák La Fare körül sürögtek-forogtak, a kapitány fontoskodott, nagy hangon lakosztályt, vacsorát követelt. Ezalatt a vadász leugrott lováról, odadobta a kötőféket egy apródnak, és besietett a pavilonba.

- Szép, szép! - mondta Dubois. - Mindez átlátszó és tiszta, mint a kristályvíz, de hogy a csodába lehet, hogy a lovagnak se híre, se hamva? Úgy belemerült volna a levélke olvasásába, hogy nem hallotta meg a kocsizörgést? No, mindjárt megnézzük közelebbről. Ami nagyságodat illeti - folytatta Dubois eszmefuttatását -, legyen egész nyugodt, nem zavarom meg légyottját. Szórakozzon el kedvére a kis ártatlansággal, aki máris a legszebb reményekkel kecsegtet. Hej, nagyságos uram, rövidlátóbb már nem is lehetne...

E monológ közben Dubois leballagott a lépcsőn, s ismét elfoglalta őrhelyét Gaston ablakánál.

Éppen akkor lesett be a lyukon, amikor Gaston eltette a levelet irattárcájába, a tárcát gondosan zsebre vágta, és felállt.

- Hű, a kutyafáját! - nyögte Dubois, és önkéntelenül kinyújtotta karmait a lovag felé, de csak a falat markolta meg. - A kutyafáját! Az a tárca, az kéne nekem, drágán megfizetném. Nini, a fiatalúr sétára indul, felköti a kardját, köpenyéért nyúl, ugyan hová készül? Lássuk csak: ő királyi fenségét meglesni, amikor távozik? A mennykőbe is, nem, ilyen képpel nem készülhet senki gyilkolni, inkább amondó lennék, hogy imádottja ablakai alatt szándékozik epekedni. Hitemre, ez jó ötlet lenne részéről, akkor talán volna mód... - Dubois arcára elmondhatatlan vigyor ült ki. - Az ám! - mondta, mintegy önmagával vitatkozva -, milyen jót nevetne őfensége, ha sikerülne egy alapos kardvágást beszereznem. De semmi! nem olyan nagy a veszély, embereim régen őrhelyükön állnak, és egyébként is: bátraké a szerencse!

S a hetyke közmondáson felbuzdulva, Dubois gyors léptekkel megkerülte a szálló épületét, hogy a sikátor egyik végére érjen, mire a lovag a másik végén felbukkan, ha valóban nem akar mást, mint szeretője ablakai alatt sétafikálni, mint ezt Dubois Gaston bánatos, de nyugodt arckifejezéséből kikövetkeztette. Számítása pontosan bevált. A sikátor bejáratánál Botos mesterbe ütközött, aki a belső udvar őrizetét Szemfülesre hagyta, magára vállalva az utca felőli oldal biztosítását. Dubois sebtében beavatta Botost tervébe. Az válaszul odamutatott a bejárati lépcsőre, ahol egyik embere hevert, alvást mímelve, majd egy szegletkőre, ahol a másik fogdmeg egy rossz gitárt nyaggatott, mintha vándorénekes lenne, aki fogadóról fogadóra jár alamizsnát koldulni. Valahol a közelben volt Botosnak még egy harmadik embere is, de az olyan jól elbújt, hogy nem láthatták.

Dubois-t megnyugtatta az a tudat, hogy kellő támogatásra számíthat. Orra hegyéig beburkolódzott köpenyébe, és nekivágott a kis köznek.

Alig tett egy vagy két lépést, amikor a sikátor másik végén feltűnt egy árnyék, egészen olyanforma, mint az a személy, akit Dubois keresett.

Amint elmentek egymás mellett, Dubois csakugyan felismerte a lovagot; az úgy elmerült gondolataiba, hogy eszébe se jutott megnézni, ki ment el mellette, ha egyáltalán észrevette, hogy valaki elment mellette.

Dubois nem így gondolta, ő igenis össze akart akaszkodni a lovaggal, s látva, hogy az ugyan nem fog belekötni, elhatározta, hogy maga provokálja.

Visszafordult, s a lovag elé plántálta magát. Gaston éppen azon tűnődött, melyik lehet vajon annak a szobának az ablaka, ahol Hélène tartózkodik, a sikátorra néző négy-öt ablak közül.

- Hé, barátocskám - szólította meg Dubois rekedt hangon -, ha szabad érdeklődnöm, mit keres éjnek idején e ház előtt?

Gaston visszahozta tekintetét az égről a földre, s maga is visszazuhant álmai édenéből e sártekére.

- Megbocsásson, uram, úgy rémlik, hozzám szólt? - fordult Dubois-hoz.

- Igen, uram, azt kérdeztem: mit keres itt? - felelte az.

- Járjon békével, uram - mondta a lovag. - Én nem törődöm az ön dolgával, ön se törődjék az enyémmel.

- Így is történhetne éppen, csakhogy az ön jelenléte terhemre van - vágta rá Dubois.

- Akármilyen szűk ez a sikátor, két ember elfér benne. Sétáljon az egyik oldalon, uram, én majd a másikon sétálok.

- De én egyedül óhajtok sétálni - mondta Dubois. - Ezennel felszólítom, hogy keressen magának más sétahelyet, van Rambouillet-ben elég ablak.

- És miért ne sétálhatnék éppen ezek alatt az ablakok alatt, ha úgy tartja kedvem? - kérdezte Chanlay.

- Mert ezek az én feleségem ablakai - harsogta Dubois.

- Teringettét - mormolta Gaston -, ez az úr alighanem annak a hölgynek a férje, akinek a gondjaira bízták Hélène-t.

S hirtelen legyűrve ingerültségét, nehogy eljátssza annak a személynek a rokonszenvét, akinek a jóindulatára később még rászorulhat, így szólt, udvarias főhajtással:

- Így már más, uram, örömest átengedem önnek a terepet, én elvégre csak véletlenül tévedtem erre.

- Ördög-pokol! - káromkodott magában Dubois -, ki látott mái ilyen udvarias összeesküvőt? De nem hagyhatom ennyibe a dolgot, hajba kell kapnunk, mindenáron.

Gaston távozni készült.

- Hé, uram - kiáltott utána Dubois -, ön be akart csapni.

A lovag hirtelen visszafordult, mintha kígyó marta volna meg; ám még mindig türtőztette magát, elsősorban Hélène kedvéért, de titkos megbízatása kedvéért is.

- Miért vonja kétségbe szavaimat, uram? - kérdezte. - Talán mert ügyeltem rá, hogy udvariasan fogalmazzak?

- Lárifári, ön csak azért udvariaskodik, mert fél. Igenis, saját szememmel láttam, hogy a feleségem ablakát bámulta.

- Mit? Hogy én félek? - horkant fel Chanlay, s egyetlen ugrással támadója előtt termett. - Azt merészelte mondani, uram, hogy félek?

- Azt bizony - felelte Dubois.

- Belém akar kötni?

- Mi mást akarnék? Ezt csak a vak nem látja. Ej, uram, honnan szalajtották? Quimper-Corentinból?

- De a nemjóját! - káromkodott a lovag, kardjához kapva. - No hát kezdjük, uram. Kard ki kard!

- Hohó, le a kabáttal, köpönyeggel, uram - felelte Dubois, köpenyét ledobva, s már gombolta is ki a zekéjét.

- Le a kabáttal? De miért? - hűlt el a lovag.

- Mert nem ismerem önt, uram, s az éjszakai kóborlók köpenye nemegyszer páncélinget rejt.

Még végig sem mondta, amikor a lovag köpenye, kabátja nagy ívben lerepült, de abban a pillanatban, amint Gaston kivont karddal rárontott ellenfelére, a részeg ember odagurult a lába elé, a gitárpengető koldus megragadta jobb karját, a rendőrtiszt a balt, s a negyedik fogdmeg, aki az előbb láthatatlan volt, hátulról rávetette magát.

- Párbaj, uraim! - kiáltozták mind a négyen. - Párbaj! A király tilalma ellenére! - és a lovagot a főbejárat felé vonszolták, amelynek lépcsőjén előbb az álrészeg hevert.

- Merénylet! - mormolta a lovag. Kiáltani nem mert, nehogy Hélène-t kompromittálja. - Nyomorultak!

- Uram, elárultattunk - mondta Dubois, miközben összetekerte s a hóna alá kapta a lovag köpenyét, kabátját -, de holnap is lesz nap, ne aggódjék.

Azzal elfutott a szálló irányába, mialatt a fogdmegek bezárták Gastont a földszinti nagyterembe.

Dubois szempillantás alatt fenn termett az emeleten, bezárkózott a szobájába, és előkereste a lovag kabátzsebéből a becses tárcát. A tárca egyik, titkos rekeszében egy félbe tört zecchinót talált és egy nevet.

A zecchino nyilván ismertetőjel.

A név bizonyára annak az embernek a neve, akihez Gastont irányították: La Jonquière kapitány. A papírszeletet, amelyre a nevet felírták, ugyancsak különleges alakúra nyírták.

- La Jonquière! - mondta félhangosan Dubois. - La Jonquière! Minden egybevág. Az ipsét már egy ideje megfigyelés alatt tartjuk. Nagyon jó!

Gyorsan végigböngészte a tárca tartalmát, de egyebet nem talált.

- Nem sok - vélte Dubois -, de elég.

Kivágott egy papírszeletet, ugyanolyan alakúra, mint a tárcában talált cédula, felírta a nevet, majd csöngetett. Halkan kopogtak az ajtón. Dubois az imént kulcsra zárta maga mögött.

- Igaz - kapott észbe -, el is felejtettem.

Ajtót nyitott. Botos úr állt az ajtóban.

- Mit csináltak vele? - kérdezte Dubois.

- Bezártuk a földszinti nagyterembe, és őrt állítottunk az ajtó elé.

- Vigye vissza ezt a köpenyt, kabátot oda, ahová a lovag dobta, hogy mindent úgy találjon, ahogy hagyta, kérjen tőle bocsánatot, és engedje szabadon. De jól ügyeljen: semmi ne hiányozzék a kabát zsebéből, se irattárca, se pénztárca, se zsebkendő, nagyon fontos, hogy emberünk ne gyanakodjék. Egyúttal elhozhatja az én zekémet, köpenyemet is a csatatérről.

Botos úr földig hajolt, majd ment, hogy teljesítse a kapott parancsot.

TIZEDIK FEJEZET
A látogatás

Az iménti jelenet, mint mondottuk, Hélène ablakai alatt zajlott, a sikátorban. Hélène meghallotta a szóváltás, dulakodás zaját, s mert felismerni vélte a lovag hangját, nyugtalanul az ablakhoz sietett, hogy kitekintsen, amikor váratlanul nyílt a szoba ajtaja, és Desroches asszony lépett be rajta. Azért jött, hogy felkérje Hélène-t: vonuljon át a szalonba, az a személy, akinek látogatását várták, megérkezett.

Hélène megremegett, úgy érezte, elhagyja eszmélete. Szólt volna, de nem jött hang a torkára. Így hát némán és egész testében reszketve követte Desroches asszonyt.

Az a teljesen elsötétített fogadószobába vezette. Minden gyertyát gondosan eloltogattak, csupán a kandalló hamvadozó tüze vetett a szőnyegre némi halvány fényt, de a szobában tartózkodók arcára nem vetődött egyetlen sugár sem. Desroches asszony mégis fogott egy kancsót, s tartalmát a pislákoló lángokra zúdította. A szobára teljes sötétség borult. Desroches asszony elvonult, utoljára még Hélène lelkére kötve, hogy ne féljen. Pillanat múltán Hélène egy férfi hangját hallotta a negyedik, zárt ajtó mögül.

A hang hallatára összerezzent.

Önkéntelenül közelebb lépett az ajtóhoz, és feszülten figyelt.

- Itt van? - kérdezte a férfihang.

- Itt, nagyságod szolgálatára - felelte Desroches asszony.

- Nagyságod! - riadt meg Hélène. - Istenem, hát ki és mi ő?

- Egyedül van?

- Egyedül, nagyságos uram.

- Tudja, hogy megérkeztem?

- Tudja, nagyságos uram.

- Nem fog senki megzavarni bennünket?

- Nagyságod megbízhat bennem.

- Sötét van a szobában?

- Koromsötét.

Közeledő léptek zaja hallatszott, majd hirtelen az ajtó közvetlen közelében megszakadt a lábdobogás.

- Desroches asszony - szólt ismét az előbbi hang -, mondja meg, de őszintén, csakugyan olyan szép, mint hírlik?

- Szebb, mint fenséged gondolná.

- Fenséged? Istenem! miket beszél ez az asszony? - Hélène-t már-már az ájulás környékezte.

Csikorogva tárult fel az ajtó, súlyos lépések közeledtek Hélène felé, meg-megreccsentve a padlót, bár a vastag szőnyeg jócskán felfogta a léptek zaját. Hélène érezte, hogy kifut az arcából a vér.

- Kisasszony - szólt az iménti hang -, kérem, fogadjon és hallgasson meg.

- Itt vagyok - sóhajtotta Hélène, az izgalomtól félholtan.

- Csak nem fél tőlem?

- Megvallom, igen, nagy... hogy szólítsam, nagyságos uramnak vagy uramnak?

- Szólítson barátjának.

Az ismeretlen Hélène keze után nyúlt.

- Desroches asszony, itt van? - kiáltotta Hélène, önkéntelenül hátratántorodva.

- Desroches asszony - mondta a hang -, közölje, kérem, a kisasszonnyal, hogy Isten hajlékában sem lehetne nagyobb biztonságban, mint itt.

- Bocsásson meg nagyságod, térden állva kérem.

- Keljen fel, gyermekem, és üljön le ide, mellém. Desroches asszony, zárja le az ajtókat. És most - folytatta az ismeretlen, Hélène-hez fordulva -, adja szépen ide a kezét.

Hélène kinyújtotta a kezét, de ezúttal nem kapta el, amikor az ismeretlen megszorította.

- Mintha ő is remegne - mormolta Hélène.

- Nos, mi van, drága gyermekem? - kérdezte az ismeretlen. - Csak nem fél tőlem?

- Nem - felelte Hélène -, de amikor megszorította a kezemet, oly különös érzés... érthetetlen remegés fogott el...

- Beszéljen, Hélène - kérlelte az ismeretlen határtalan gyengédséggel. - Tudom, hogy szép, de a hangját most hallom először. Beszéljen, én majd hallgatom.

- Hát ön már látott engem? - kérdezte Hélène, bájos kíváncsisággal.

- Emlékszik, gyermekem, két éve a fejedelemasszony megfestette arcképét?

- Hogyne emlékeznék. Még azt is mondták, hogy a festő egyenesen emiatt jött le Párizsból.

- A festőt én küldtem Clissonba.

- S az arckép is önhöz került?

- Itt a kép - s e szavakkal az ismeretlen elővette a miniatűr portrét. Hélène a sötétben nem láthatta, de megtapinthatta.

- Mi bírta rá, uram, hogy megfestesse és ilyen nagy becsben tartsa egy szegény árva arcképét?

- Hélène - válaszolt az ismeretlen, rövid habozás után -, én vagyok az ön édesapjának legjobb barátja.

- Édesapámnak! - kiáltott fel Hélène. - Hát él?

- Igen.

- Láthatom majd?

- Talán.

- Áldja meg az Isten, uram - rebegte Hélène, megszorítva az ismeretlen kezét -, áldja meg e jó hírért.

- Ó, drága gyermek! - sóhajtott az ismeretlen.

- Ha apám csakugyan él - folytatta Hélène, hirtelen feltámadt gyanakvással -, miért nem törődött soha lányával?

- Havonta tudakozódott ön után, Hélène, s a távolból folytonosan gondot viselt önre.

- De ismerje el: tizenhat esztendeje nem látogatott meg - Hélène hangjából szelíd szemrehányás csendült ki.

- Higgye meg, nagyon alapos okai voltak rá, hogy önmagát e boldogságtól megfossza.

- Elhiszem, uram. Egyébként sincs jogom apámat vádolni.

- De joga van megbocsátani neki, ha megvallja vétkét.

- Hogy én megbocsássak apámnak? - döbbent meg Hélène.

- Igen, drága gyermekem, s mert ő maga nem jöhet bocsánatát kérni, eljöttem én, hogy ezt az ő nevében megtegyem.

- Uram - mondta Hélène -, nem értem önt.

- Hallgasson meg tehát - felelte az ismeretlen.

- Hallgatom, uram.

- De előbb nyújtsa, kérem, ide a kezét.

- Tessék.

Rövid hallgatás után, mely alatt az ismeretlen látogató emlékezetében látszott kutatni, így folytatta:

- Az ön apja, Hélène, Istenben boldogult királyunk hadseregében szolgált, magas rangban. A nerwindei ütközetben ő vezette a király háza népét rohamra. Egyik fegyverhordozóját, Chaverny urat, kilőtték mellőle. Ő segítségére akart sietni, de a seb halálos volt, s ezt a sebesült tudta a legjobban, úgyhogy elhárította a segítséget, mondván: „Ne velem törődjék, hanem a lányommal.” Az ön édesapja, Hélène, ígérete jeléül kezet szorított a sebesülttel, aki addig fél térden állt, de abban a szent pillanatban hátrahanyatlott, és kiadta a lelkét, mintha csak erre a végső bizonyságra várt volna. Figyel rám, ugye, Hélène? - szakította hirtelen félbe önmagát az ismeretlen.

- Hogy kérdezhet ilyet! - kiáltott fel Hélène.

- Édesapja első dolga volt, mihelyt a hadjárat befejeződött, hogy a kis árvát gondjaiba vegye. Bájos, tíz-tizenkét éves lányka volt a kis árva; már akkor látszott rajta, hogy olyan szép lesz, mint ön ma. Apja, Chaverny úr halála megfosztotta egyetlen támaszától és minden vagyonától. Az ön édesapja beadta a kislányt a Visitatio-rendi apácák faubourg Saint-Antoine-i kolostorába, előre bejelentvén, hogy ha védence eladósorba jut, ő gondoskodik majd a hozományáról.

- Hála néked, Istenem! - fohászkodott Hélène. - Hála és köszönet, hogy ilyen szavatartó ember lánya lehetek.

- Várjon, Hélène - intette az ismeretlen -, mert most jön az a fordulat, amelyért apját nem dicséret, hanem gáncs illeti.

Hélène elnémult, és az ismeretlen folytatta:

- Atyja, ígéretéhez híven, hű gondviselője lett az árvának, aki időközben tizennyolc éves, elbűvölő hajadonná serdült. Apja azon vette magát észre, hogy gyakrabban jár a kolostorba és hosszabban időzik ott, mint illenék. Beleszeretett gyámleányába. Előbb visszaborzadt e szerelemtől, hisz nem felejtette el a halálra sebesült Chavernynak tett ígéretét, és tudta: ha elcsábítja a lányt, megszegi adott szavát. Hogy a lány sorsát elegyengesse, felkérte a főnökasszonyt, igyekezzék alkalmas férjjelöltet találni Chaverny kisasszonynak. A főnökasszony erre

elmondta, hogy unokaöccse, egy fiatal breton nemesember itt járt őt meglátogatni, ez alkalomból meglátta és megszerette Chaverny kisasszonyt, s leghőbb vágya lett volna kezét elnyerni.

- És aztán? - kérdezte Hélène, látva, hogy az ismeretlen elhallgat, mintha nehezére esnék folytatni.

- Nos, édesapját szerfelett meglepte, Hélène, amikor azt hallotta a főnökasszonytól, hogy Chaverny kisasszony kijelentette: nem akar férjhez menni, egyetlen vágya, hogy élete végéig a kolostorban maradhasson, ahol felnevelkedett, és az lesz élete legboldogabb napja, amelyen leteheti a fogadalmat.

- Szeretett valakit? - kérdezte Hélène.

- Kitalálta, gyermekem - bólintott az ismeretlen. - Sorsát senki el nem kerülheti! Chaverny kisasszony szerette az ön apját. Szerelme titkát sokáig szívébe rejtette, de egy szép napon, amikor az ön atyja megpróbált újólag a lelkére beszélni, hogy eltérítse különös szándékától, a szegény gyermek nem bírta tovább, s mindent bevallott. Míg atyja egyoldalúnak tudta szerelmét, megbirkózott vele, de mihelyt rádöbbent, hogy csak kívánnia kell, és beteljesül, elgyengült. Hisz mindketten oly fiatalok voltak! Atyja alig huszonöt éves, Chaverny kisasszony pedig még tizennyolcadik életévét sem töltötte be. Megfeledkeztek az egész világról, s csak egyet tudtak: hogy boldogok lehetnek egymással.

- De ha igazán szerették egymást, miért nem házasodtak össze? - kérdezte Hélène.

- Erre nem is gondolhattak, oly nagy volt köztük a rangkülönbség. Nem mondták még önnek, Hélène, hogy apja nagyon nagy úr?

- Ó, jaj nekem, mondták - felelte a fiatal lány.

- Egy évig boldogan éltek, boldogabban, mint remélhették, de egy év múltán ön a világra jött, Hélène, és...

- És? - lehelte Hélène.

- És édesanyja életével fizetett érte.

Hélène felzokogott.

- Úgy, úgy - az ismeretlen hangját ellágyította a felidézett emlék -, sírjon csak, Hélène, sirassa édesanyját, mert szent asszony volt, nagyszerű asszony, s esküszöm, édesapja mindig híven őrizte emlékét, bánatban, örömben, sőt kicsapongásai közepette is. És édesanyja iránt érzett egykori szerelmét önre vitte át, Hélène.

- Mégis elküldött magától - mondta Hélène, csendes szemrehányással -, és születésem óta soha meg nem látogatott.

- Hélène - válaszolta az ismeretlen -, e tekintetben mentse fel apját; ez nem az ő bűne. Ön 1703-ban született, XIV. Lajos uralkodásának legszigorúbb évében. Édesapja máris kegyvesztett lett a király, azaz inkább Madame de Maintenon előtt, s nem annyira az anya, mint inkább a gyermek miatt; ezért kellett önt eltávolítania. Bretagne-ba küldte hát, s a jó mater Ursule gondjaira bízta, ama kolostor főnökasszonyára, ahol felnevelkedett. Miután XIV. Lajos meghalt, s Franciaországban sok minden megváltozott, apja úgy döntött, hogy visszahozatja önt, s mint tapasztalhatta, egész ideútja alatt nem szűnt meg biztonságán őrködni. Ma pedig, hallván, hogy ön megérkezett Rambouillet-ba, ön elé sietett, Hélène. Nem bírt egyetlen napig sem várni.

- Ó, édes Istenem! - kiáltott fel Hélène. - Hát igaz lenne?

- S amint meglátta önt, Hélène, jobban mondva, amint meghallotta a hangját, úgy tetszett neki, nem is önt, de édesanyját látja-hallja - szakasztott ugyanazok a tiszta arcvonások, ugyanaz a hanglejtés. Hélène! Hélène! legyen boldogabb, sokkal boldogabb, mint édesanyja, ezt kívánom önnek szívem egész hevével, ezért könyörgök az éghez.

- Istenem! - kiáltott fel Hélène -, hogy remeg a keze felindulásában... uram, ó, uram, azt mondta, apám elém jött?

- Igen.

- Ide, Rambouillet-ba?

- Ide.

- Azt is mondta, boldog, hogy viszontláthat?

- Ó, igen, nagyon-nagyon boldog.

- De nem érte be ezzel az örömmel, ugye? beszélni akart velem, maga akarta elmondani születésem történetét, azt akarta, hogy hálát mondhassak apai szeretetéért, hogy térden állva kérjem áldását? Ó, atyám, itt vagyok lábainál - Hélène térdre hullt -, áldjon meg!

- Hélène, gyermekem, leányom! - kiáltotta az ismeretlen.

- Ne lábaimhoz - idejöjj, ölelő karjaimba!

- Apám! édesapám! - rebegte Hélène.

Pedig más elhatározással jöttem - mondta az ismeretlen -, szentül eltökéltem, hogy nem fedem fel kilétemet, megőrzöm inkognitómat. De mihelyt magam mellett éreztelek, mihelyt megszorítottam a kezedet, hallottam édes hangodat, elgyengültem; jól ügyelj, Hélène, hogy ne kelljen megbánnom gyengeségemet, őrizd meg titkomat...

- Anyámra esküszöm, megőrzöm! - vágott közbe izgatottan Hélène.

- Nos, akkor minden rendben lesz - bólintott az ismeretlen. - Figyeljen jól rám, gyermekem, mert hamarosan mennem kell.

- Máris? Ó, édesapám!

- Így kell lennie.

- Parancsoljon, apám, én engedelmeskedem.

- Holnap reggel utazzék Párizsba, lányom. A ház, ahol lakni fog, berendezve várja. Desroches asszony majd odavezeti, vele már közöltem további utasításaimat. Mihelyt más irányú elfoglaltságaim engedik, fel fogom ott keresni.

- Hamarosan, ugye, apám? mert ne feledje: egyedül állok a világban.

- Amilyen hamar tehetem.

Az ismeretlen még egyszer, utoljára Hélène fölé hajolt, s egy tiszta csókot lehelt homlokára, egyikét ama csókoknak, melyek éppoly édesek az apaszívnek, mint a forró szerelmes csók a szerelmes szívnek.

Tíz perccel később belépett Desroches asszony, egy égő gyertyával. Hélène térden állva imádkozott, fejét egy karosszék ülésére hajtva; felnézett, de imáját nem szakította félbe, némán intett Desroches asszonynak, hogy a gyertyát helyezze a kandalló párkányára, ami meg is történt, és Desroches asszony visszavonult.

Hélène imádkozott még néhány percig, aztán felállt, és körülpillantott, mert úgy érezte, mintha mindezt csak álmodta volna. De a tárgyak, amelyek tanúi voltak Hélène és édesapja találkozásának, mind itt voltak most is, és némán hirdették a történteket. Az a magányos gyertya, amelyet Desroches asszony az imént hozott be, s amely alig világította be a helyiséget, az a korábban szigorúan zárt ajtó, amelyet Desroches asszony távoztában félig nyitva felejtett, és mindenekfelett az a mélységes megrendülés, mely Hélène lelkét átjárta - megannyi beszédes bizonyítéka volt annak, hogy a fiatal lány nem álmodta, hanem igazán átélte az iménti, sorsdöntő eseményt. Majd újra eszébe jutott Gaston. Ó, apja, akivel úgy félt találkozni, s aki olyan jó és gyengéd, aki maga is forrón szeretett és sokat szenvedett, nem ellenezheti lánya szándékait. Gaston nem főrangú származék, nem is visel fényes nevet, de az egyik legősibb breton család utolsó sarja. S ami ennél is többet számít: Hélène halálosan szereti. Ha apja csakugyan úgy szereti lányát, mint állította, nem törhet a vesztére.

Igaz, egyelőre Gaston részéről is nehézségbe ütközik valamiért a házasság, de ez nyilván csekélység, ahhoz képest, amilyen akadályokat Hélène családja támaszthatott volna; bizonyára el is fog simulni. Hélène szíve eltelt reménnyel; szentül hitte, hogy a jövő, amelyet nemrég még oly sötétnek láttak ifjú szerelmeseink, csupa boldogságot, szerelmet tartogat számukra.

Hélène tehát derűs gondolatokkal aludt el, és szép álmokat látott reggelig.

Gastont eközben sűrű bocsánatkérések közepette szabadon engedték rabtartói, azt állítva, hogy mással tévesztették össze. Aggódva sietett kabátját, köpenyét megkeresni; legnagyobb örömére ott találta mindkettőt, ahol hagyta. Futva indult vissza a „Királytigris”-szállóba, szobáját gondosan kulcsra zárta, és első dolga volt tárcáját átvizsgálni. A tárca érintetlennek látszott, titkos rekeszében ott lapult a félbe tört zecchino és La Jonquière kapitány címe. A papirost nyomban el is égette, nagyobb biztonság okáért.

Aztán, ha nem is felvidulva, de némileg megnyugodva lefekvéshez készülődött - az iménti esetet véletlennek könyvelte el; aki késő este magányosan sétára indul, mindig ki van téve ilyen és hasonló balesetnek. Ovennek kiadta másnapi rendelkezéseit, majd aludni tért, Hélène nevével ajkán, aminthogy Hélène is az ő nevét suttogta el, mielőtt álomba merült.

Ezalatt két hintó hajtott ki a „Királytigris”-szálló kapuján. Az első - fényesen kivilágított - hintóban két vadászruhás nemesúr üldögélt, előtte és mögötte két-két lovas fullajtár haladt.

A második, kivilágítatlan hintó, melynek egyetlen utasa állig köpenyébe burkolódzott, kétszáz lépés távolságra követte állhatatosan az elsőt; csak az Étoile-kapunál vált el a két kocsi útja. A fényesen kivilágított hintó a Palais Royal főlépcsője elé kanyarodott, a kivilágítatlan befordult a rue de Valois-ba, s a palota mellékbejárata előtt állt meg.

Egyébként mindkét hintó baj nélkül célhoz ért.

TIZENEGYEDIK FEJEZET

melynek során Dubois bebizonyítja, hogy az ő rendőrsége jobban működött ötszázezer frankért, mint a miénk hárommillióért

Ha reggelig talpon volt is, ha egész éjszaka kurizált vagy tivornyázott is az orléans-i herceg, sosem tért el szokott napirendjétől. Délelőttjeit az államügyeknek szentelte, a hét megszabott napjait más és más természetű ügyeknek. Rendszerint még reggeli toalettje előtt nekiült a munkának, egyedül vagy Dubois társaságában, s csak ezután következett a „lever" szertartása, amelyet mindig rövidre fogott, s amelyre kevesen nyertek bebocsáttatást. A lever után kihallgatáson fogadta a jelentkezőket, tizenegy-tizenkét óráig, majd főbb tanácsnokait hívatta: elsőnek La Vrillère-t, utána Leblanc-t, aki a kémek munkájáról referált, harmadikként Torcyt, aki bemutatta a fontosabb leveleket, amelyeket sikerült megkaparintania, végezetül Villeroy marsallt, nem azért, hogy tanácskozzon vele, hanem - mint Saint-Simon mondja - hogy a mérgét kiadja. Fél három óra tájban behozták a régens csokoládékávéját - egyebet késő délutánig soha nem is evett -, ezt mindig nyilvánosan fogyasztotta el, beszélgetve, nevetgélve. Körülbelül fél órát pihent így, majd a nők audienciája következett. Ennek végeztével rendszerint felkereste az orléans-i hercegnét, majd tisztelgő látogatást tett az ifjú királynál. Erre minden áldott nap sort kerített, s érkezésekor, távoztában egyaránt a legmélyebb hódolattal illette az ifjú királyt, szinte földig hajolt előtte, hogy ország-világnak példát mutasson: így kell egy királlyal bánni. A program hetente egyszer a külföldi nagykövetek fogadásával bővült, vasár- és ünnepnapokon pedig misehallgatással a családi kápolnában.

Ha a tanács összeült, hat órakor, ha nem, ötkor véget ért a herceg munkanapja, s többé államügyekről szó nem eshetett. A régens operába ment vagy ellátogatott madame de Berrihez, de ez utóbbi programpontot kénytelen volt mással felcserélni, mert - mint történetünk kezdetén láthattuk - összeveszett kedvenc lányával, amiért az feleségül ment Riom lovaghoz. Végre késő éjjel lakomához ült a régens - hírhedett tivornyái, melyek akkoriban rengeteg szóbeszédre adtak okot, nyaranta Saint-Cloud-ban vagy Saint Germainben, telente a Palais Royalban zajlottak le.

Tíz-tizenöt személy jelent meg rendesen a lakomákon, ritkán több és ritkán kevesebb: a legkülönfélébb emberek. Elmaradhatatlan résztvevői voltak: Broglie herceg, Noël, Brancas, Byron, Canillac, továbbá néhány szellemességéről vagy kicsapongó életmódjáról híres ifjonc - Saint-Simon „alkalmi ficsúraknak" nevezi őket. A hölgyek: de Parabère, de Phalaris, de Sabran, d'Avran asszonyságok és egy-két jobb nevű operatündér, énekesnők vagy táncosnők. Berri hercegnő is gyakran eljött. Mondanunk sem kell, hogy az est fesztelen vidámságát ő királyi fenségének a jelenléte sohasem korlátozta, sőt sokszor fokozta.

E vacsorákon a legteljesebb egyenlőség honolt, s mindenki terítékre került: királyok, miniszterek, tanácsnokok, udvarhölgyek. Mindenkit ízekre szedtek, kiveséztek, elevenen felboncoltak. A francia nyelv a latinnal vetélkedett szabadosságára nézve, itt mindent ki és el lehetett mondani, bármit tenni-szólni, feltéve, hogy szellemesen mondták-tették. A régens úgy szerette ezeket a lakomákat, hogy mihelyt ütött az óra, mihelyt az utolsó vendég is megérkezett, becsukták, elreteszelték háta megett az ajtókat; s történt légyen bármely - a királyt, Franciaországot vagy akár a régenst magát érdeklő - esemény, hasztalan próbált volna bárki behatolni, másnap reggelig zárva maradt az ajtó.

Dubois ritkán vett részt e tivornyákon, gyenge egészségére való tekintettel. Ellenségei éppen ezért megragadták az alkalmat, s lecsaptak rá. Az orléans-i herceg teli torokból nevetett minisztere rovására, s a többiekkel versenyre kelve maga is örömest csipkedte, karmolászta, marta, ebek harmincadjára vetette volt nevelőjét. Dubois tudta, hogy a vacsora résztvevői

többnyire rajta köszörülik a nyelvüket, de mert azt is tudta, hogy a régens másnap reggelre elfelejti mindazt, ami az éjszaka elhangzott, nem sokat törődött a személyét ért támadásokkal; tekintélye, amelyet éjszakáról éjszakára leromboltak, napról napra szilárdult.

A régens ugyanis érezte, hogy öregszik, s tudta: feltétlenül számíthat Dubois éberségére. Dubois őrködött, mialatt a régens aludt, vacsorázott, vagy kirúgott a hámból. S Dubois - jóllehet úgy festett, mint akibe csak hálni jár a lélek - fáradhatatlan volt. Mindenütt ott volt, ahol a régens: a Palais Royalban, Saint-Cloud-ban, a Luxembourg-ban, az Operában, árnyékként követte őt, nyestképe majd itt tűnt fel, majd ott, egy folyosón, a fogadóterem küszöbén, egy páholy hátterében. Egyszóval egészen úgy tetszett, mintha Dubois rendelkezne a mindenütt jelenvalóság adományával.

Rambouillet-ból hazatérve, ahol, mint láttuk, mindenre kiterjedő gonddal és körültekintéssel őrködött a régens biztonságán, nyomban Botos mestert hívatta. Botos lovásznak álcázva csatlakozott a herceg kíséretéhez, s a sötétség leple alatt velük együtt tért észrevétlenül haza egy kitűnő, angol paripán. Dubois jó óra hosszat tanácskozott még Botossal, kiadta másnapi rendelkezéseit, majd alig négy-öt órai alvás után kora hajnalban talpon termett, reggel hét órakor már ott állt a herceg hálószobájának kis ajtaja előtt, előre élvezve eljövendő diadalát a régens felett, s máris azt számítgatva, hogy aknázhatja ki leggyümölcsözőbben. Ő királyi fensége belső inasának parancsa volt Dubois-t saját kérésére bármikor bebocsátani, tekintet nélkül arra, egyedül volt-e a régens vagy sem.

A régens még aludt.

Dubois odasétált az ágy elé, s jellegzetes, félig majomszerű, félig sátáni vigyorával egy darabig elnézte gazdáját.

Végre elszánta magát.

- Hahó, nagyuram, hahó, ébredjen fel - kiáltotta a régens fülébe.

A herceg kinyitotta a szemét, meglátta miniszterét, s megpróbálta, szokása szerint, egy gorombasággal lerázni, de Dubois úgy megszokta az efféle sértéseket, hogy lepergett róla, mint kutyáról a víz.

- Á, te vagy az, abbé? - ásított a herceg. - Menj az ördögbe! - És újra a falnak fordult.

- Tőle jövök, nagyuram, de a sok dolga miatt nem ért rá fogadni, és nagyságodhoz utasított.

- Hagyj békén, fáradt vagyok.

- Meghiszem, kimerítő éjszakája volt nagyságodnak, nemde?

- Miket beszélsz? - kapta fel a régens a fejét.

- Azt mondom, hogy aki reggel hétre beszél meg találkát, ne töltse az éjszakát olyan munkálatokkal, amikkel nagyságod.

- Én rendeltelek ide hét órára, abbé?

- Nagyságod bizony, tegnap reggel, mielőtt elindult Saint-Germainbe.

- Teringettét, mondasz valamit! - hökkent meg a régens.

- Akkor még nem tudta nagyságod, hogy ilyen fárasztó éjszakája lesz.

- Fárasztó? Hétkor megvacsoráztam.

- Meg, meg, de aztán?

- Mit aztán?

- Jól szórakozott legalább, uram? Megérte az ifjú hölgyike az út fáradalmait?

- Miféle útról beszélsz?

- Nagyságod tegnap esti útjáról, annak utána, hogy hét órakor megvacsorázott.

- Úgy teszel, mintha nagy és fáradságos utazás lenne Saint-Germainből hazajönni.

- Nagyságodnak igaza van, Saint-Germain ide csak egy ugrás, de lehet hosszabb utat is választani.

- Miféle utat?

- Azt, amelyik Rambouillet-n át vezet.

- Félrebeszélsz, abbé.

- Rendben van, nagy jó uram, félrebeszélek. Hadd mesélem tehát el lázálmomat; fenséged láthatja majd, hogy még álmomban is csak fenségeddel törődöm.

- Eh, üres fecsegés.

- Éppen nem. Azt álmodtam, hogy fenséged a Treillage mellett felverte a szarvast, s az, mint jól nevelt vadhoz illik, engedelmesen tűrte, hogy négy négyzetmérföldön belül becserkéssze, és Chambourcynál elejtse.

- Idáig megtévesztően hasonlít álmod a valóságra. No, folytasd csak, abbé.

- Ezek után nagyságod visszatért Saint-Germainbe, pontban fél hatkor asztalhoz ült, megparancsolva, hogy címer nélküli hintaja álljon elő négy lóval, s hogy kocsi és ló menetkészen várja pontban fél hétkor.

- Nem rosszul adod, abbé, nem rosszul!

- Fél hétkor nagyságod hazaküldte egész kíséretét, La Fare-t kivéve, majd kocsira szállt az említett úr társaságában. Így történt, nagyuram?

- Folytasd, abbé, folytasd!

- A kocsi megindult Rambouillet irányába, ahová is háromnegyed tízkor ért be; a város határában megállt, fenséged leszállt, ott már várták egy hátaslóval, s fenséged vadászruhában, lóháton követte La Fare-t, aki a hintón behajtott a „Királytigris”-szálló udvarára.

- Álmod ezen a ponton elhomályosul, nemde, abbé?

- Nem túlságosan, nagyságos uram.

- Akkor hát folytasd.

- Mialatt az a beképzelt La Fare excellenciádnak tituláltatta magát, s úgy tett, mintha csakugyan el akarná költeni a megrendelt, silány vacsorát, nagyságod egy apródra bízta a lovát, és bevonult a kis pavilonba.

- Hé, te sátán, hol rejtőztél?

- Én, nagyságos uram? ki se tettem a lábam a Palais Royalból, s úgy aludtam, mint a bunda, amire a legjobb bizonyság, hogy most is éppen álmomat mesélem fenségednek.

- No, és mi várt a pavilonban?

- Hát mindenekelőtt kint, a kapuban egy szörnyeteg őr: egy sovány, sárga, sótlan asszonyság.

- Dubois, beajánllak Desroches asszonyság kegyeibe; nyugodt lehetsz, az első adandó alkalommal kikaparja a szemedet.

- Odabent pedig, tyűha! odabent...

- No, oda ugyan nem láthattál be, még álmodban sem, szegény jó abbém.

- Már miért ne? Nagy jó uram, ha még ennyi se telne ki tőlem, hogy átlássak a falakon, remélem, saját jól felfogott érdekében rögtön megvonná tőlem azt az ötszázezer frankot, amit külön rendőrségem fenntartására megszavazott.

- Mohát, mit láttál a falakon túl?

- Hitemre, nagyságos uram, egy elbűvölő kis breton hajadont; tizenhat-tizenhét esztendős lehetett a lelkem, szép, mint egy angyalka, sőt, szebb is, mint némely angyalkák. Egyenesen a clissoni apácakolostorból érkezett Rambouillet-ba, egy jámbor öreg apáca kíséretében, akit nyomban eltávolítottak, nehogy feszélyezően hasson, nemde?

- Dubois, sokszor elgondoltam már, hogy te alkalmasint valódi ördög vagy, s csak azért bújtál abbébőrbe, hogy a kárhozatba rántsál.

- Hogy megmentsem nagyságodat, hogy megmentsem, én mondom, Dubois.

- Hogy megmentsél? Látod, ez eszembe se jutott.

- No, halljam csak - folytatta Dubois ördögi mosolyával -, hogy tetszett a kicsike, nagyuram?

- Nagyon tetszett, Dubois! Bájos kislány.

- Hát ami azt illeti, elég messziről hozatta ide nagyságod, ha még csak elbűvölő se lenne, méltán érezhetné magát kárvallottnak.

A régens összeráncolta a szemöldökét. Hanem aztán arra a belátásra jutott, hogy Dubois máris többet tud az elégnél, de szerencsére nem mindent; s szemöldökei rögtön elsimultak, ajka mosolyra húzódott.

- Nohát, Dubois - mondta -, szavamra, nagy ember vagy.

- Lám, nagyuram az egyetlen, aki ezt elismeri, és mégis megvonta tőlem kegyeit...

- Tőled!

- Úgy bizony, hiszen újabban titkolja előlem szerelmeit.

- Ej, Dubois, csak nem sértődtél meg?

- Volna rá okom, fenség, ne tagadja.

- Ugyan miért?

- Mert, szavamra mondom, könnyűszerrel találtam volna nagyságod számára ilyen, sőt ennél különb szórakozást. Az ördögbe is, hát miért nem mondta nagyságod, hogy breton lánykákra támadt gusztusa? Előteremtettem volna én, fenséged, előteremtettem volna egy perc alatt százat.

- Igazán?

- Hogy a csodába ne! Fenséged dúskálhatott volna a breton lánykákban.

- Ilyen lánykákban?

- Ennél különbekben is!

- Abbé!

- Piha! Ugyan nagy dolog, mondhatom.

- Dubois úr!...

- Fenséged azt képzeli, ugye, hogy valóságos gyöngyszemet talált?

- Hé, hagyd abba!

- Ha tudná fenséged, ki ez a lány és milyen veszélynek teszi ki magát miatta!

- Abbé úr, ha jót akar, hagyjon fel a tréfálkozással.

- Igazán mondom, a szívem fáj fenségedért.

- Hát ezt hogy érted?

- Fenséged felül a látszatnak, egyetlen éjszaka úgy megrészegíti, mint egy iskolásfiút, s másnapra kelve nincs párja új kedvesének. Hát olyan csinos a kicsike, nagyuram?

- Elbájoló!

- És amellett jó kislány, ugye? Maga a szűzi erény. Száz lány közül egy ha akad hozzá fogható?

- Ahogy mondod, kedvesem.

- Nohát, én ezennel kijelentem, hogy fenséged vesztébe rohan.

- Én?

- Fenséged breton lánykája veszedelmes perszóna.

- Elhallgass, abbé!

- Miért hallgassak?

- Egy szót se többet, megtiltom, érted - horkant fel a régens, baljós arckifejezéssel.

- Ej, fenséged is álmot látott, rossz álmot. Hadd fejtem meg!

- Joseph úr, a Bastille-ba csukatom.

- Csukasson felőlem akár a Bastille-ba, ha úgy tetszik, nagyuram, mégsem hallgathatom el, hogy ez az aljas nőszemély...

- A lányom, abbé úr!

Dubois hátratántorodott, arcáról lehervadt a csúfondáros mosoly, s a legmélyebb döbbenet kifejezése ült ki rá.

- Fenséged lánya? s ki a csuda a kedves mama?

- Egy feddhetetlen erényű asszony, abbé, aki éppen ezért úgy halt meg, hogy nem ismert téged.

- És a gyermek?

- A gyermeket elrejtettem a világ szeme elől, hogy a hozzád hasonló, kígyólelkű emberek pillantása be ne mocskolja.

Dubois földig hajolt, és lógó orral, alázatosan, megverten távozott. A régens diadalittasan nézett minisztere után, míg az ajtó be nem csukódott mögötte. De, mint tudjuk, Dubois nem csüggedt el egykönnyen; jóformán be sem tette még maga mögött az ajtót, mely a régenstől elválasztotta, amikor máris új fény gyúlt ki a szemeit egy pillanatra elhomályosító sötétségben, káprázatosabb a legkáprázatosabb örömtűznél.

- S én még azt mondtam - morfondírozott magában, mialatt a lépcsőn leballagott -, hogy ez az összeesküvés meghozza érseki süvegemet! Ó, én hülye! Ha ügyesen, szőrmentin bánunk vele, meghozza az a bíborosi kalapomat is, de meg ám!

TIZENKETTEDIK FEJEZET

Megint Rambouillet-ban

Gaston a megbeszélt időben beállított Hélène-hez, de, bár égett a türelmetlenségtől, várni kényszerült; Desroches asszony nem nézte jó szemmel a látogatást. Hélène azonban a sarkára állt, és kereken kijelentette, hogy van annyira illetékes megítélni, mi illik, mi nem, mint akárki más, és igenis ragaszkodik hozzá, hogy fogadja földijét, Livry urat, aki búcsúzni jött. Olvasóink bizonyára emlékeznek még rá, hogy Gaston egész úton Livry úrnak tituláltatta magát, s továbbra is e néven kívánt a világ előtt szerepelni, leszámítva néhány embert, azokat, akikkel az összeesküvés ügyében kellett Párizsban kapcsolatba lépnie.

Desroches asszony kénytelen-kelletlen visszavonult saját szobájába, meglehetős rosszkedvűen. Próbált volna hallgatódzni, de Hélène élt a gyanúperrel; saját kezűleg csukta be a folyosóra vezető ajtót, sőt, el is reteszelte.

- Végre itt, kedves barátom! - mondta aztán. - Nehezen vártam, a szemem se hunytam le egész éjszaka.

- Én sem, Hélène. De hadd csodálom meg előbb új kincseit. - Hélène elmosolyodott. - Illetve mindenekelőtt kegyedet: lám, selyemruha, új hajviselet... Milyen szép így, Hélène!

- Úgy látszik, nem örül neki túlságosan, Gaston!

Gaston elengedte füle mellett a megjegyzést, s folytatta a szemlét.

- A kárpit drága kelméből készült, a falakon nagy értékű képek, a párkányzat ezüstből, aranyból van. Pártfogói a jelek szerint gazdag emberek, Hélène.

- Úgy hiszem, csakugyan gazdagok - mosolygott Hélène. - Mert nekem azt mondták, hogy ez a kárpit, ez a sok aranyozás, amit én is éppúgy megcsodáltam, mint ön, már ócska, kiment a divatból, tehát nemsokára felújítják.

- Látom már, hogy Hélène-em egykettőre előkelő és hatalmas dáma lesz - mondta Gaston, erőltetett mosollyal. - Máris megvárakoztatott.

- Drága barátom, hát ön nem várakoztatott meg engem, a kis tó partján? Sokszor órákig vártam a csónakra.

- Hélène, kegyed akkor a kolostor lakója volt, s én kénytelen-kelletlen a főnökasszony szeszélyeihez igazodtam.

- Ugye, ez szent cím?

- Az, az.

- Ugye, biztonságot ad, tiszteletet parancsol, engedelmességre késztet?

- Igen.

- Nos, gondolja el, barátom, micsoda szerencse ért; itt felleltem ugyanazt az oltalmat, szeretetet, csak ez még erősebb, tartósabb, biztosabb.

- Hogyan? - kérdezte meglepetten Gaston.

- Megtaláltam...

- Beszéljen, Hélène, az ég szerelmére!

- Apámat!...

- Apját! Ó, drága Hélène-em, szívből osztozom örömében. Micsoda boldogság!... Lesz már, aki az én barátnőmnek, az én kis feleségemnek gondját viselje!

- Igen, gondomat viseli... a távolból.

- Hogyan? Hát ismét megválik öntől?

- Ó, jaj, a világ választ el bennünket.

- Miért? Vagy ez titok?

- Számomra is az. Mert gondolhatja, Gaston: ellenkező esetben ön már tudna mindent, ön előtt nincs titkom.

- Születési hiba? Családját üldözik? Vagy más, múló akadályról van szó?

- Nem tudom.

- Látom már, csakugyan titok. De - tette hozzá Gaston, mosolyogva - bízom kegyedben; azt sem vehetném rossz néven, ha apja utasítására egyet-mást elhallgatna előlem. Ha nincs ellenére, feltennék még néhány kérdést.

- Kérdezzen.

- Boldog, Hélène? Apja olyan ember, akire büszke lehet?

- Azt hiszem. Jószívűnek, nemes lelkűnek vélem, hangja is szelíd és kedves.

- A hangja?... de... hasonlít önre?

- Nem tudom. Nem láthattam.

- Nem látta?

- Nem, persze... sötét volt.

- S ő nem akarta látni tulajdon lányát? Kegyedet, aki olyan szép!... Ó, ijesztő közöny!

- Dehogy közöny, kedves barátom. Jól ismer ő engem, nála van az arcképem; tudja, Gaston, az a portré, ami miatt féltékenykedett is múlt tavasszal.

- Hiába, nem értem.

- Mondom, hogy sötét volt.

- Sötétben meg szokás gyújtani a csillárt - mondta Gaston hideg mosollyal.

- Igen, ha az ember azt akarja, hogy lássák, de ha jó oka van rejtőzködni...

- Miket beszél, Hélène? - mondta Gaston elgondolkodva. - Lehet-e egy apának oka rá, hogy lánya elől elrejtőzzék?

- Alapos oka van rá, úgy hiszem, s önnek, férfi létére, ezt igazán meg kellene értenie. Lám, én nem csodálkoztam...

- Mit nem mond, drága Hélène! - Gaston arca elkomorult. - Egészen elrémít.

- S ön rám ijeszt, a rémüldözésével.

- Mondja csak, Hélène, miről beszélt kegyeddel az apja?

- Arról, hogy születésem óta forrón szeret.

Gaston arca megrándult.

- Esküdözött, hogy boldoggá tesz, hogy sorsom gyökeresen megváltozik, hogy ezentúl félreveti mindazokat a meggondolásokat, amelyek eddig arra kényszerítették, hogy megtagadjon.

- Szavak... szavak! De adta-e kézzelfogható bizonyságát szeretetének?... Bocsássa meg őrült kérdéseimet, Hélène; iszonyú szerencsétlenségtől tartok. Már-már azt kívánnám, hogy angyali ártatlansága, melyre oly büszke vagyok, egyetlen pillanatra a sátán pokoli ravaszságának adjon helyt, akkor egyszeriben megértené, mitől tartok, s nem kellene kegyedet e méltatlan, de jövendőbeli boldogságunk miatt elkerülhetetlen vallatásnak alávetnem.

- Nem értem a kérdést, Gaston, Ha érteném, válaszolnék rá.

- Gyengéd volt kegyedhez?

- Nagyon gyengéd, igen.

- De mit mondott, hogy közeledett kegyedhez - a sötétben?

- Megszorította remegő kezemet - s keze az enyémnél is jobban remegett.

Gaston - ugyancsak remegő - keze dühében önkéntelenül ökölbe szorult.

- Meg is csókolta, ugye? atyaian?

- Egy csókot nyomott a homlokomra... egyetlenegyet... s én térden állva fogadtam e csókot.

- Hélène! - hördült fel Gaston. - Hélène! Balsejtelmeim igazolódnak! Visszaélnek ártatlanságával, pokoli csapdát állítottak kegyednek! Hélène, az a férfi, aki elrejti arcát, aki fél a világosságtól, aki kegyedet lányának nevezi, az a férfi nem apja kegyednek!

- Ne, Gaston, megszakad a szívem!

- Hélène, ártatlan szívét a mennybéli angyalok is megirigyelhetnék, de itt ezen a sártekén mindennel visszaélnek, az emberek megszentségtelenítik, besározzák az angyalokat is. Én azonban megtudom, meg én, ki ez a férfi! Előkerítem a föld alól is, és erővel rákényszeríteni, hogy megvallja titkát lányának, aki oly tiszta szívvel szereti és becsüli őt, s majd elválik akkor, aljas gazember-e, vagy sem, apámnak nevezhetem-e én is, vagy megölöm a csirkefogóját!

- Gaston, térjen észhez, miket beszél! Hogy gyanúsíthatja őt ilyen rút árulással? De mert szavai felkeltették az én gyanakvásomat is, mert az emberi szív legaljasabb rejtelmeibe világított be a gyanú fáklyájával, melybe mind e percig óvakodtam betekinteni, én is oly nyersen szókimondó leszek, mint ön. Hát nem voltam testestől-lelkestől e férfi hatalmában? Nem övé-e a ház, ahol vagyunk? Nem az ő parancsainak engedelmeskednek-e mindazok, akik bennünket körülvesznek?... Gaston, ön rosszat gondolt apámról! Ha szeret, megkövet érte.

Gaston elkeseredetten belevetette magát egy karosszékbe.

- Barátom, ne keserítse meg tiszta örömömet, melyhez hasonlót alig éreztem életemben - folytatta Hélène -, ne mérgezze meg boldogságomat; hisz eleget keseregtem már azon, hogy árva vagyok, elhagyatott, hogy nem ismerhettem másfajta szerelmet, mint azt, amellyel, az ég akaratából, fukaron kell bánnunk. Hadd lelek végre kárpótlást a tiszta gyermeki szeretetben sok lelkifurdalásomért amiatt, hogy önt kárhozatos szenvedéllyel szeretem.

- Bocsásson meg, Hélène - szólt felindultan Gaston. - Igaza van, igen, igaza van: beszennyezem alantas gyanúmmal tiszta örömét, s tán édesapja nemes szeretetét is, de drága barátnőm, Isten nevére kérem, akinek képmása e festményről tekint alá ránk, hallgasson szerelmem, élettapasztalatom intő szózatára. Nem először történik meg, hogy a bűnös szenvedély az ártatlanok hiszékenységére építi terveit. Érvei nem győztek meg, Hélène: oly balfogás lett volna elhamarkodva kimutatni a vétkes szerelmet, amitől egy ügyes csábító óvakodik. Lassan,

észrevétlen megrontani a kegyed tiszta szívét, szemkáprázató pompával, sosem látott fényűzéssel eltántorítani, újfajta gyönyörökhöz és új és új élvezetekhez szoktatni testét-lelkét, egyszóval: elkábítani, elcsábítani - ó, ez sokkalta édesebb győzelemmel kecsegtet, mint az erőszak. Drága Hélène, hallgasson huszonöt évem tapasztalatára, elővigyázatára! Elővigyázatot mondok, mert szavaimat a legtisztább szerelem sugallja, s majd meglátja, Hélène, mire képes e szerelem; nem lesz nálam odaadóbb, igazabb híve apjának - mihelyt bebizonyosodik, hogy igazán az, akinek mondja magát.

Hélène némán lehorgasztotta a fejét.

- Könyörögve kérem, Hélène - folytatta Gaston -, ne határozzon elhamarkodva, és főleg: járjon nyitott szemmel! Ha illatszerekkel, aranyló borokkal, édes álommal kínálják, ne kérjen belőle. Vigyázzon magára, Hélène, vigyázzon, hisz kegyed a becsületem, a boldogságom, az életem!

- Azt teszem, amit parancsol, barátom. De higgye meg, apámat nem fogom kevésbé szeretni, mint ahogy máris szeretem.

- Imádja bátran, ha tévedtem, drága Hélène.

- Ön igaz barátom, Gaston... Mindent megbeszéltünk, ugye?

- Ha a legcsekélyebb gyanúja támad, írjon nekem.

- Írjak! Hát elhagy?

- Párizsba kell mennem, a már említett, családi ügyben... Az „Ámor hordójához” címzett fogadóban szállok meg, a rue des Bourdonnais-n, írja fel a címet, drága barátnőm, de ne mutassa meg senkinek.

- Mire jó ez a nagy elővigyázat?

Gaston habozott.

- Mert ha amazok megtudnák, hogy kegyednek akadt személyemben egy hűséges védelmezője, könnyen keresztezhetnék terveimet - feltéve persze, hogy szándékaik tisztességtelenek.

- Ej, ej, kedves Gastonom, ön percről percre rejtélyesebb. Van egy apám, aki elrejtőzik előlem, és van egy... egy szeretőm, ó, de nehéz volt kimondani... aki most készül elrejtőzni előlem...

- De ennek ismeri a szándékait - nevetett Gaston kényszeredetten, hogy zavarát palástolja, miközben fülig pirult.

- Hallga, Desroches asszony közeleg... már a külső ajtó kilincsét próbálgatja, hosszallja beszélgetésünket, barátom. Hiába, felügyelet alatt állok... akárcsak a kolostorban.

Gaston búcsúzóul egy csókot nyomott Hélène kis kezére. Abban a pillanatban nyílt az ajtó, és belépett Desroches asszony. Hélène szertartásos bókot vágott ki Gaston felé, aki azt hasonló, illemtudó meghajlással viszonozta. E némajelenet alatt Desroches asszony állhatatosan Gastonra függesztette a tekintetét: nincs az a kopó, aki pontosabb személyleírást adna a megfigyelt, gyanús személyről, mint ő ad majd Gastonról.

A lovag rögtön indult Párizsba. Oven már türelmetlenül várta. Aranyait bevarrta lovaglónadrágja bélésébe, nehogy csörgésükkel elárulják, vagy tán hogy a lehető legközelebb tudja őket magához. Három óra leforgása alatt befutottak Párizsba. Ezúttal Oven sem vádolhatta gazdáját túlzott lassúsággal: mire a városkapuhoz értek, tetőtől talpig kiverte a hab a lovakat is, lovasaikat is.

TIZENHARMADIK FEJEZET

La Jonquière kapitány

Volt a rue des Bourdonnais-n, mint olvasóink is tudják, hiszen Gaston szájából hallották, amikor megadta Hélène-nek párizsi címét, volt tehát a rue des Bourdonnais-n egy vendégfogadó, mely kis híján beillett volna szállónak is. Az utazó itt tűrhető kosztot, kvártélyt kapott, s innivalót annyit, amennyi belefért. Botos mesternek Dubois még az éjjel továbbadta a hírhedett La Jonquière kapitány nevét; Botos továbbadta a nevet Szemfülesnek, Szemfüles továbbadta a rendőrbrigádok vezetőinek, s azok rögtön nekiálltak felkutatni az összeesküvéssel gyanúsított kapitányt; a rendőri közegekre jellemző eréllyel és módszerességgel töviről hegyire átkutatták Párizs minden rossz hírű házát, csapszékét. A cellamare-i összeesküvésből - melynek történetét „Chevalier d'Harmental" (Harmental lovag) című regényünkben elbeszéltük, s amely hasonló szerepet töltött be a régensség kezdetén, mint e második összeesküvés a végén - minden rendőrnyomozó megtanulta, hogy az összeesküvőket elsősorban ilyen helyeken kell keresni; a breton ügy egyébként is amannak a spanyol összeesküvésnek volt mintegy a függeléke. *In cauda venenum* (Farkában hordja a mérgét), ahogy Dubois mondta, latin tudományát fitogtatva. Hja, aki valaha kollégiumi professzor volt - ha csak egy óra hosszat is -, az élete végéig viseli a mesterség bélyegét!

A rendőrök tehát nyakukba vették a várost; de megint csak Botos mester bukkant rá - lévén szerencsés fickó vagy tán ügyesebb a többinél -, kétórás, eszeveszett hajsza után, a Bourdonnais utcai hírneves „Ámor hordója" fogadóra, melyről fejezetünk elején már beszéltünk, s ahol a Dubois álmát megrontó, híres La Jonquière kapitány hadiszállását felütötte. Botost a fogadós a fiskus emberének nézte, és készségesen válaszolgatott kérdéseire: igen, La Jonquière kapitány itt lakik, de mivel éjfél után tért nyugovóra, jelenleg még az igazak álmát alussza - amit senki nem is vehet tőle rossz néven, hajnali hat órakor.

Több se kellett Botosnak, aki egyenes észjárású, majdhogynem matematikus elme volt, s módszeresen haladt következtetésről következtetésre. La Jonquière kapitány itt alszik; ha itt alszik, itt is hált, ha itt hált, itt is lakik.

Botos visszasietett a Palais Royalba, egyenesen Dubois-hoz, aki csak az imént lépett ki a régens szobájából, s akit a bíborosi kalap reménye szokatlanul rózsás hangulatba ringatott. De jó is volt, hogy így volt, mert enélkül már rég kitette volna emberei szűrét; azok ugyanis egyik ál-La Jonquière kapitányt a másik után szállították be a Fort l'Évéque-be.

Az első egy La Joncière nevezetű csempészbanda-vezér volt, őt Szemfüles hajtotta fel és tartóztatta le, s aránylag még az ő neve hasonlított legjobban az igazi kapitány nevéhez. A második a La Jonquille névre hallgatott, s a királyi testőrség őrmestere volt. A kopók figyelmébe ajánlották a rossz hírű házakat, s mivel La Jonquille koma, vesztére, éppen egy ilyen házban tartózkodott, letartóztatták, saját múló gyarlósága és az abbé fogdmegének tévedése következtében. A harmadikat La Jupinière-nek hívták, s egy nagy házban szolgált, vadászként, de szerencsétlenségére a portás hebegett, s az ügybuzgó fogdmeg a La Jupinière nevet La Jonquière-nek hallotta.

Máris tíz embert tartóztattak le, pedig az osztag nagyobbik fele még vissza se tért portyájáról; nagyon valószínű volt hát, hogy a letartóztatást hullám továbbhömpölyög, s minden ilyenforma nevű polgár sorra kerül; mióta Dubois kiadta a parancsot a kapitány kézre kerítésére, az analógia zsarnoki uralma dúlt Párizsban. Dubois, jókedve ellenére, megállás nélkül szidta az

embereit és káromkodott, nehogy kijöjjön a gyakorlatból. Mialatt Botos jelentését hallgatta, dühödten megvakarta az orra tövét; ez jó jel volt.

- Egyszóval te az igazi La Jonquière kapitányt találtad meg? - kérdezte Dubois.

- Igenis, uram.

- La Jonquière-nek hívják?

- Úgy, uram.

- La, mint La, Jon, mint Jon, quière, mint quière? - kérdezte Dubois, minden szótagot megismételve.

- Igenis, La Jonquière - bólintott Botos mester.

- Kapitány?

- Igen, uram.

- Igazi kapitány?

- Láttam a tollforgóját.

Ez a közlés láthatóan megnyugtatta Dubois-t a kapitány rangját, de nem a személyazonosságát illetően.

- No jó! - folytatta a vallatást. - És mit csinál a kapitány?

- Vár, unatkozik és iszik.

- Ő lesz az - mondta Dubois. - Vár, unatkozik, iszik.

- Iszik, de még mennyit - lódította Botos.

- És fizet is? - Dubois nyilvánvalóan nagy fontosságot tulajdonított a kérdésnek.

- Készpénzzel, uram.

- Nagyszerű, Botos, neked aztán van eszed!

- Nagy jó uram, hízeleg nekem - felelte Botos szerényen -, ez igazán gyerekjáték: ha nem fizetne, nem lenne veszedelmes.

Botos mestert logikus elmével áldotta meg az ég, mint már említettük. Dubois tíz arannyal jutalmazta Botost, kiadta neki további utasításait, meghagyta titkárának, hogy közölje az eztán beérkező fogdmegekkel: untig elég La Jonquière kapitányt hajtottak már fel, ő maga pedig sietve felöltözött, és gyalog elindult a rue des Bourdonnais-ba.

Voyer d'Argenson őurasága fél tucat fegyverest bocsátott reggel hattól Dubois rendelkezésére, testőr egyenruhában, megfelelő instrukciókkal ellátva. Két-három fegyverest előreküldtek, a többi Dubois-t követte.

Most pedig írjuk le röviden a fogadó belsejét, ahová az olvasót elvezetjük.

Az „Ámor hordója" félig fogadó volt, félig kocsma, mint már említettük. A vendég kedvére ehetett, ihatott, s ha kívánta, meg is szállhatott az „Ámor hordójá"-ban; az épület első emeletén helyezkedtek el a vendégszobák, földszintjén a kocsmai helyiségek.

A legnagyobb földszinti helyiségben, az ivóban, négy tölgyfa asztal állt és rengeteg háromlábú szék; ablakain, az ősi kocsmáros hagyományhoz híven, piros-fehér függönyök. A fal mentén néhány hosszú lóca, egy polcon vakítóan tiszta poharak, a falon körben festmények, pompázatos arany léckeretben: egy részük a bolygó zsidó kalandjait ábrázolta, más részük Duchauffour

elítéltetését és kivégzését. Így festett e fölöttébb tisztes helyiség - ahogy az angolok mondják: parlour - berendezése; az egész barnállott az évek során elnyelt pipafüsttől, és émelyítő füstszagot árasztott. A helyiségben egy veres képű, kövér, harmincöt-negyvenéves forma férfi gurult ide-oda, s egy tizenkét-tizennégy éves, halvány képű kislány fickándozott: az „Ámor hordója" fogadó tulajdonosa és egyetlen lánya, házának és iparának vároményosa, aki most tanult bele jövendő mesterségébe, apja felügyelete alatt.

A konyhában egy kukta ebédet kotyvasztott, a fedő alól átható bor- és veseszag áradt.

A terem üres volt; de abban a pillanatban, amint a falióra elütötte az egyet, egy testőr lépett be az ajtón. A küszöbön megállt, s azt mormolta:

- Rue des Bourdonnais, az „Ámor hordója" fogadó nagyterme, a bal kéz felőli asztal; leülni és várni.

S a haza dicső védelmezője máris indult a parancs szerint a megjelölt asztal irányában, egy gárdaindulót fütyörészve. Menet közben katonásan megpödörte a bajuszát - igazán élethűen csinálta! Alig ült le az asztal mellé, alig emelintette meg az öklét, hogy az asztalt megdöngesse - ami a világ minden kocsmájának nyelvén annyit tesz, mint „Bort ide!", amikor újra nyílt az ajtó, s ismét egy testőr jelent meg a küszöbön, szakasztott úgy öltözve, mint az első. Ő is elmormolt néhány szót az ajtóban, majd rövid tűnődés után megindult a bal oldali asztal felé, és helyet foglalt az első gárdista mellett. A két katona egy pillanatig farkasszemet nézett egymással, majd mindkettő egyszerre kiáltott fel. Azt kiáltották: Á, á!, ami a világon mindenütt a meglepetés kifejezése.

- Hát te vagy az, Enyveskezű? - mondta az egyik.

- Hát te vagy az, Elemelő? - mondta rá a másik.

- Mit keresel itt?

- Hát te?

- Nem tudom.

- Én sem.

- Szóval te is...

- Felsőbb parancsra jöttem.

- Szakasztott úgy, mint én.

- És kire vársz?

- Egy férfira, aki később jön.

- És aki tudja a jelszót.

- Úgy van. És ha kimondja?

- Engedelmeskedni kell, úgy, mint Botos mesternek.

- Ez az. Nohát akkor várjunk. Kaptam egy fél tallért, italra.

- Fél tallért én is kaptam, de nem mondták, hogy ihatom.

- És mit teszel e kétségben?

- A kétségben nem tartózkodom, mint az egykori bölcs tanácsolta.

- Rajta, igyunk!

S a gárdista felemelt ökle végre lezuhant az asztallapra, hogy a fogadóst odahívja, ami egyébiránt felesleges fáradság volt. A fogadós rögtön észrevette, hogy két vendége érkezett, s mivel az egyenruhából arra következtetett, hogy az illetők nem vetik meg a bort, máris ott állt vigyázzállásban az asztal mellett, bal kezét a nadrágvarratra szorítva, jobb kezében levett gyapotsipkáját tartva.

Mókás férfiú volt az „Ámor hordója” tulajdonosa.

- Bort! - harsogta a két gárdista, egy emberként.

- Orléans-it - tette hozzá az egyik, aki láthatóan jobban értett a borokhoz, mint a társa. - Az jó karcos bor, azt szeretem.

- Uraim - mondta a kocsmáros, visszataszító vigyorral -, borom nem karcol, de annál jobban csúszik.

Térült-fordult, hozta a palackot, felnyitva. A két vendég töltött, felhajtotta a bort, majd mindketten egyszerre lecsapták a poharat, keserves fintorral; fintoraik különböztek, de a véleményük tökéletesen egyezett.

- Az ördögbe! Hogy mondhattad erre, hogy nem karcos? Hiszen ha csak karcolna, de vág!

- Ó, uraim, ez nem akármilyen bor ám! - lelkendezett a vendéglős.

- Nem is - vágta rá a másik gárdista -, éppen csak egy kis üröm hiányzik még belőle!

A fogadós igyekezett tréfára venni a dolgot. Szélesen vigyorgott.

- Parancsolnak még egy üveggel? - kérdezte.

- Ha parancsolunk, majd szólunk.

A fogadós meghajolt, s elértve a burkolt felszólítást, magukra hagyta vendégeit.

- Ugye, többet is tudsz, mint amit az előbb elárultál? - kérdezte egyik gárdista a másikat.

- Tudom, hogy valami kapitány miatt jöttünk - felelte az.

- Úgy van. Remélem, kapunk segítséget a kapitány letartóztatásához?

- Bizonyára. Kettő egy ellen, az kevés.

- Megfeledkezel a jelszavas emberről. Ő a harmadik.

- Jobb lenne még két ember, lehetőleg erős fickók... De ni, zajt hallok.

- Úgy van, valaki jön lefelé a lépcsőn.

- Pszt!

- Csend!

A gárdisták sietve teletöltötték ismét poharukat, és kiitták, lopva a lépcsőt fürkészve; akkor sem teljesíthették volna szolgaibb buzgalommal a kapott parancsokat, ha igazán katonák lettek volna.

A két leselkedő nem tévedett. A lépcső - melyet az imént elfelejtettünk megemlíteni, s amely a fal mentén húzódott -, a lépcső csakugyan meg-megreccsent egy tisztes súlyú férfi léptei alatt. Az ivó két vendége előbb a közelgő férfi lábát látta meg, aztán feltűnt a törzse is, s végül a feje. Lábán ránctalan selyemharisnya feszült, s finom gyapjúkelméből készült, buggyos nadrág, testén kék zeke; háromszögletű kalap díszelgett a fején, kackiásan félrecsapva. Hogy az illető valóban kapitány, azt a gárdistáknál jóval tapasztalatlanabb néző is könnyűszerrel

megállapíthatta volna: vállrojtja és kardja világosan jelezte rangját. A kapitány - aki valóban azonos volt La Jonquière kapitánnyal - mintegy öt láb két hüvelyk magas, jól megtermett s elég fürge mozgású férfiú volt; okos szeme bámulatos gyorsan és biztosan mérte fel a helyzetet. Mintha csak megszagolta volna a gárdista egyenruha mögött a rendőrkémet, rögtön hátat fordított a két katonának, és sajátos elővigyázattal fogalmazta a fogadóshoz intézett szavait.

- Örömest ebédeltem volna itt, annál is inkább, mert nehéz ennek az ínycsiklandó párolt vese illatnak ellenállni, de cimboráim a „Paphosz furulyájához" címzett vendéglőben várnak. Lehet, hogy időközben jelentkezni fog egy fiatalember - földim -, akinek száz aranyával tartozom. Ma reggelre ígérkezett, tovább nem várhatok rá; ha megjönne és megnevezné magát, mondja meg neki, kérem, hogy egy óra múlva itt leszek, várjon rám.

- Parancsára, kapitány uram - felelte a fogadós.

- Hé, bort! - kiáltották a gárdisták.

- Nini! - dörmögött a kapitány, látszólag gyanútlan pillantást vetve a két ivóra. - Ez a két katona nem tiszteli túlságosan a tiszti vállrojtot.

Majd a fogadós felé fordulva így folytatta:

- Szolgálja ki nyugodtan az urakat, láthatja, sürgős a dolguk.

- Ha a kapitány úr megengedi - pattant föl az egyik gárdista.

- Megengedem, hogyne engedném - mondta La Jonquière, barátságosan mosolyogva, noha ellenállhatatlan kedve támadt jól elagyabugyálni a két rossz képű fickót. De az esze mást parancsolt. Némán indult az ajtó felé.

- Hé, uram, kapitány úr - állította meg a fogadós -, nem mondta meg a fiatal nemesúr nevét, aki keresni fogja.

La Jonquière habozott. Az egyik gárdista éppen hátrafordult, megtévesztően katonás mozdulattal keresztbe vetette a lábát, és pödört egyet a bajuszán, ez valamelyest megnyugtatta a kapitányt; a másik gárdista kipöckölte a borosüveg dugóját, a pezsgőspalack durranásához hasonló hangot hallatva. La Jonquière gyanúja végképp eloszlott:

- Gaston de Chanlay lovag - mondta a fogadósnak.

- Gaston de Chanlay - ismételte meg a fogadós a nevet. - A csudába! még majd elfelejtem! Gaston, Gaston, jó, ezt nem felejtem el, majd arra gondolok: Gascon. És Chanlay; jól van, erre is emlékezni fogok, Chandelle.

- Helyes - bólintott komoly képpel a kapitány. - Gascon de Chandelle. Kedves házigazdám, miért nem indít mnemotechnikai tanfolyamot? Ha tud még néhány ilyen bevált szabályt, holtbiztos meggazdagszik rajta.

A fogadóst kellemesen érintette a bók: elvigyorodott. La Jonquière kapitány kilépett az ajtón, de előbb alaposan körülnézett, mintha csak az időjárást kémlelné, holott a kapualjakat és a szegleteket vette szemügyre.

Végre elindult a rue Saint-Honoré irányában. Száz lépésre, vagy annyira se haladt, amikor Dubois megjelent, és belesett „előbb a nagyterem ablakán, majd az ajtó üvegén. Útközben találkozott La Jonquière kapitánnyal, de nem ismerte, nem is ismerhette fel a nevezetes személyiséget, minthogy soha nem látta. Megnyugodva, hetykén lépte át az ivó küszöbét. Kezében egy kopott kalapot szorongatott, lábát vastag harisnya, barna bugyogó fedte, testét szürke kabát - egyszóval a vidéki kereskedők szokásos öltözékét viselte.

TIZENNEGYEDIK FEJEZET

Moutonnet úr, a Saint-Germain-en-Laye-i posztókereskedő

Dubois egy futó pillantást vetett a sarokban iddogáló gárdistákra, majd odalépett a fogadóshoz, aki fel-alá sétált a lócák, zsámolyok és elszórt dugók között.

- Uram - szólította meg félszegen -, itt lakik La Jonquière kapitány? Beszédem volna vele.

- La Jonquière kapitánnyal akar beszélni? - kérdezte a fogadós, és tetőtől talpig végigmérte az újonnan jöttet.

- Ha lehetne - felelte Dubois. - Nagy örömömre szolgálna.

- De igazán arra a kapitányra gondol, aki itt lakik? - puhatolódzott tovább a fogadós, minthogy az új vendég nem is emlékeztetett arra, akit a kapitány leírása alapján elképzelt.

- Úgy hiszem - válaszolta szemlesütve Dubois.

- Tagbaszakadt, köpcös ember?

- Az, az.

- Nagyivó?

- Úgy van.

- És mindjárt a botjához kapkod, ha nem az történik, amit parancsolt?

- Úgy, úgy. Ó, a kedves La Jonquière kapitány!

- Hát ismeri? - kérdezte a fogadós.

- Én? Én ugyan nem - rázta a fejét Dubois.

- Persze, nem ismerheti, hiszen az utcán bizonyára összefutottak.

- Ördög-pokol! Hát elment? - kérdezte Dubois rosszul leplezett bosszúsággal. De mindjárt észbe kapott, s hogy helyreüsse a dolgot, mézesmázos mosolyt erőltetett az arcára.

- Istenúgyse! Öt perce sincs, hogy elment - felelte a fogadós.

- De ugye, visszajön? - kérdezte Dubois.

- Egy óra múlva.

- Megvárhatom itt, uram?

- Természetesen. Feltéve, hogy fogyaszt valamit.

- Hozzon hát egy adag pálinkás cseresznyét - mondta Dubois -, bort csak étkezéshez iszom.

A két gárdista szája megvető mosolyra rándult, összekacsintottak.

A fogadós hozta a megrendelt cseresznyét, kis üvegpohárban.

- Ni csak öt szem van benne - mondta Dubois. - Saint-Germain-en-Laye-ben hat szemet adnak.

- Lehetséges, uram - vágta rá a fogadós -, de Saint-Germainban nincs behozatali vám.

- Igaza van, uram - bólogatott Dubois -, teljesen igaza van. Megfeledkeztem a vámról, bocsásson meg, uram.

S bekapott egy cseresznyét. Önkéntelenül elfintorodott, nem mindennapi önuralma ellenére. A fogadós szemmel tartotta vendégét: a fintor láttán elégedett vigyor ült ki arcára.

- És hol lakik vitézlő kapitányunk? - kérdezte Dubois mintegy mellékesen.

- Itt a szobája - mutatott a fogadós egy ajtóra -, ragaszkodott hozzá, hogy a földszinten szállásoljuk el.

- Látom, látom - morogta Dubois. - A szoba ablakai az utcára nyílnak?

- Sőt, van egy hátsó kijárata is, a rue des Deux-Boules-ra.

- Á, van egy hátsó kijárata is, a rue des Deux-Boules-ra? A patvarba! Kényelmes, alkalmatos dolog. De nem zavarja a kapitányt a lárma?

- Ó, van neki odafönt még egy szobája, hol itt alszik, hol olt.

- Mint Dionüszosznak, a tirannosznak - mondta Dubois, aki élt-halt a latin idézetekért és a történelmi példázatokért.

- Hogyan? - kapta fel a fejét a fogadós.

Dubois belátta, hogy újfent bakot lőtt; bosszúsan az ajkába harapott. Szerencséjére az egyik gárdista bort követelt, s a fogadós, akinek ezt nem kellett soha kétszer mondani, máris kiiramodott a teremből. Dubois utánanézett, majd amikor eltűnt, a két gárdistához fordult:

- Köszönöm a segítséget.

- Mi a baj, atyafi? - kérdezték a katonák egyszerre.

- *Franciaország* és *Régens* - felelte Dubois.

- A jelszó! - kiáltotta a két ál-katona, s vigyázzba vágták magukat.

- Menjetek be ide - mutatott Dubois La Jonquière kapitány szobájára -, nyissátok ki a rue des Deux-Boules-ra vezető ajtót, és bújjatok el a függöny mögé, az asztal alá, egy szekrénybe vagy ahova akartok, de jól. Akinek a füle csücskét meglátom, amikor belépek, az hat hónapra búcsút mondhat a fizetésének.

A két gárdista sietve felhajtotta a maradék bort - hja, nem olyan emberek voltak ők, hogy hagyják kárba veszni a földi javakat - és bevonultak a szobába. Dubois észrevette, hogy elfelejtettek fizetni, odavetett az asztalra hatvan centime-ot, majd az ablakhoz futott, kinyitotta, s kiszólt a ház előtt veszteglő fiáker kocsisának:

- Szemfüles, vigye át a hintót sürgősen a rue des Deux-Boules-ra, a hátsó kisajtóhoz, és mondja meg Botosnak, hogy mihelyt jelt adok, azaz megkocogtatom az ablaküveget, jöjjön. A többit ő már tudja. De szaporán ám, Szemfüles.

Abban a pillanatban elindult kint a kocsi. Dubois betette az ablakot.

Legfőbb ideje volt! A fürge fogadós már jött is vissza. Azonnal konstatálta, hogy a két gárdista eltűnt.

- Ejnye, hová lettek a vendégeim? - kérdezte.

- Egy őrmester toppant be, és elhívta őket.

- Meglógtak a pénzemmel! - kiáltotta a fogadós.

- Dehogy, dehogy, amint látja, otthagytak az asztalon hatvan centime-ot.

- Az ördögbe is! Hatvan centime-ot - méltatlankodott a fogadós. - Én negyven centime-ért vesztegetem az orléans-i bor palackját.

- Hm, bizonyára azt gondolták, hogy mint katonák, kaphatnak némi engedményt kegyelmedtől.

A fogadós így is megtalálhatta a számítását, mert gyorsan megvigasztalódott.

- Hászen nem olyan nagy a károm - mondta. - A mi mesterségünkben számolni kell efféle balesetekkel.

- La Jonquière kapitánynál nem kell, ugyebár, ilyesmitől tartania? - kérdezte Dubois.

- De nem ám, jobb vendéget kívánni sem lehet, fizet, mint a köles, és sosem alkuszik. Az is igaz, hogy mindent lefitymál.

- Nohát! - álmélkodott Dubois. - Ez afféle mánia nála, nem?

- Uraságod fején találta a szöget, pontosan az: mánia. Én is így gondoltam, csak nem találtam a helyes kifejezést.

- Hanem azt igazán nagy örömmel hallottam, amit az imént mondott a kapitányról: hogy pontosan fizet.

- Uraságod netán pénzért jött? - kérdezte a fogadós. - A kapitány említette, hogy idevár valakit, akinek száz aranyával tartozik.

- Éppen megfordítva: én hoztam neki ötven aranyat - felelte Dubois.

- Ötven arany, az ördögbe is! szép kis summa - csettintett a fogadós. - No, alkalmasint félre-értettem; nem ő tartozik, neki tartoznak. Nem Gaston de Chanlay lovagnak hívják véletlenül uraságodat?

- Gaston de Chanlay lovag! - Dubois nem bírt úrrá lenni kitörő örömén. - A kapitány idevárja Gaston de Chanlay lovagot?

- Legalábbis úgy mondta - felelte a fogadós, némileg megütközve a cseresznyekedvelő kliens lelkendezésén. Dubois ugyanis kötelességtudóan eszegette a cseresznyét, olyan fintorokat vágva közben, mint a majom, ha keserű mandulába harap. - Uraságod az a bizonyos Gaston de Chanlay lovag, igen vagy nem?

- Ó, nem, dehogy vagyok én nemesúr, becsületes nevem: Moutonnet, csak így, egyszerűen.

- Nem az a fontos, ki nemes, ki nem - jelentette ki a fogadós nagy bölcsen. - Lehet valaki talpig becsületes ember, ha úgy hívják is, hogy Moutonnet.

- Úgy, úgy, Moutonnet - helyeselt Dubois bólogatva -, Moutonnet, Saint-Germain-en-Laye-i posztókereskedő.

- S azt mondja, ötven aranyat hozott a kapitánynak?

- Annyit, uram - Dubois lelkiismeretesen kiitta a maradék levet, ahogy előbb lelkiismeretesen megette a cseresznyét, az utolsó szemig. - Uram, múltkoriban átnéztem jó atyám régi üzleti könyveit, s mit kellett látnom? Hogy ötven arannyal adósa maradt La Jonquière kapitánynak. Rögtön felkerekedtem, uram, s addig nem volt nyugtom, míg fel nem kutattam - az apa helyett, aki időközben elhalálozott - a fiút.

A fogadós elhűlt, ekkora becsületesség láttán.

- Tudja-e, Moutonnet uram - mondta -, hogy ritka madár ám az olyan adós, mint kelmed.

- Hja, uram, ez nálunk családi vonás, ilyenek vagyunk mi, Moutonnet-k mind. Hanem aztán, ha nekünk tartozik valaki, hu, akkor nem ismerünk irgalmat! Volt például egy fickó - amúgy, szavamra, becsületes, rendes ember -, aki a Moutonnet és fia cégnek százhatvan frankjával adósa maradt. Nohát, nagyapám bezáratta az illetőt az adósok börtönébe, ott maradt három nemzedéken át, sőt, ott is halt meg. Uram, éppen két hete csináltam számadást: ez a jómadár kereken tizenkétezer frankunkba került a harminc év alatt, míg a börtönben csücsült. De sebaj, fő, hogy az elven nem esett csorba! Hanem megbocsásson, kedves vendéglátó gazdám - szakította félbe önmagát Dubois egy sanda pillantást vetve a bejárati ajtóra, melyre egy árny vetült, éspedig egészen olyanforma alak, mint a kapitány -, megbocsásson, én itt csak fecsegek mindenféle érdektelen dolgokról, és feltartom. Úgy látom, új vendége érkezett.

- No lám, megjött, akire uraságod vár.

- A vitézlő La Jonquière kapitány?

- Ő... Jöjjön gyorsan, kapitány, várják - mondta a fogadós.

A kapitány ismét feltámadt gyanakvása nem oszlott még el. Az utcán nyüzsögtek az ismeretlen - s neki úgy rémlett: rosszban sántikáló - alakok. Baljós előérzettel lépte át a küszöböt. Mindenekelőtt kutató pillantást vetett a sarok felé, ahol az előbb a két gárdista ült; a katonák eltűntek, s ez kissé megnyugtatta. Majd az újonnan jöttet vette aggódva szemügyre. De azok az emberek, akik örökösen háborgó lelkiismerettel élnek, végül is éppen a szorongásaikból merítenek bátorságot rá, hogy előérzeteiknek fittyet hányjanak, jobban mondva úgy megszokják a félelmet, hogy oda se figyelnek többé szavára. La Jonquière kapitányt egyébként is megnyugtatta az állítólagos Saint-Germain-en-Laye-i posztókereskedő becsületes képe. Előzékenyen köszönt. Dubois illemtudó meghajlással viszonozta a kapitány üdvözletét.

La Jonquière mindenekelőtt a fogadóshoz fordult, s megtudakolta, nem jött-e meg időközben barátja.

- Csak ez az úr jött - felelte az -, de a kapitány úr nem veszít semmit a cserén, sőt: a barátja elvitte volna száz aranyát, ez az úr meg ötven aranyat hozott.

La Jonquière meglepetten pillantott Dubois-ra. Az rendületlenül állta a kapitány fürkész tekintetét, s igyekezett a tőle telhető legegyügyűbb és legszívélyesebb arcot vágni. Majd előadta meséjét, olyan pergőn és talpraesetten, hogy a kapitány, ha nem is hitte el fenntartás nélkül, belekábult, sőt örült a váratlanul ölébe hullt pénznek, mert az ilyen anyagi-természetű meglepetéseket az emberek általában véve a kelleténél is jobban szeretik. Erre való tekintettel, és mert meghatotta az ismeretlen nagylelkűsége, aki, lám a fél országot tűvé tette, csak azért, hogy megfizesse rég feledett adósságát, egy palack spanyol bort rendelt a fogadóstól, és Dubois-t beinvitálta a szobájába. Dubois visszament a kalapjáért - otthagyta a széken, az ablak alatt -, s mialatt a kapitány a fogadóssal beszélgetett, csendben megkocogtatta az ablaküveget. Ekkor fordult meg a kapitány.

- De nem zavarom uraságodat a szobájában? - kérdezte Dubois, olyan derűsen, ahogy csak bírta.

- Dehogy, dehogy - mondta a kapitány. - Szobámból kellemes kilátás nyílik az utcára, iszogatunk majd, és elnézzük a járókelőket, a rue des Bourdonnais-n sok ám a csinos hölgy. Á, látom, mosolyog!

- Hm, hm - dünnyögte Dubois, és szórakozottan megvakarta az orra tövét.

Ez az önfeledt mozdulat óhatatlanul leleplezte volna a Palais Royal környékén, de a rue des Bourdonnais-n nem tűnt fel. La Jonquière ment elöl, őelőtte a fogadós, a fogadós előtt az üvegek. Dubois-nak, aki hátramaradt, épp annyi ideje volt, hogy intsen Botosnak, aki két emberével megjelent az ivó küszöbén, majd mint jól nevelt úriemberhez illik, szépen becsukta maga mögött a szoba ajtaját.

A Botos nyomában belépő két ember egyenesen az ablakhoz ment. Leeresztették az ivó függönyét. Főnökük ezalatt beállt La Jonquière szobájának ajtaja mögé, úgy, hogy a kinyíló ajtószárny eltakarja. Ekkor lépett ki a fogadós: már felszolgálta a bort a kapitánynak és Moutonnet úrnak, és bezsebelt a kapitánytól, aki mindig készpénzzel fizetett, egy háromfrankos aranyat. Sürgősen be akarta könyvelni a bevételt, és elzárni az aranypénzt kazettájába, de alighogy becsukta maga mögött az ajtót, Botos, aki lesben állt, rávetette magát, egy kendővel átkötötte a száját, gyapotsapkáját lehúzta az álláig, felkapta, mint a pelyhet, és kivitte abba a fiákerbe, amely most állt meg éppen az ajtó előtt. Egyik kísérője ezalatt nyakon csípte a kislányt, aki éppen tojást tört fel, a másik egy abroszba csavarva hóna alá kapta a kuktát, aki a serpenyő nyelét tartotta, s egy szempillantás múltán a fiáker már vitte is a fogadóst, a lányát és mártásrontóját (ha szabad ezt a szokás és gyakorlat szentesítette szót használnunk) két fegyveres őrizete alatt a Saint-Lazare börtön felé; ámbár sokkal gyorsabban haladtak, sokkal jobb két ló vonta a kocsit, és sokkal ügybuzgóbb volt a kocsis, hogysem valódinak tarthatnók a fiákert.

Botos, rendőrkopó-szimatával, rögtön előkotort a konyhai faliszekrény mélyéről egy gyapotsipkát, abaposztó mellényt és egy köténytt, majd beintett az utcáról egy járókelőt, aki a kirakatüvegben nézegette magát. Az fürgén besurrant, és nem kevésbé fürgén átalakult meglehetősen elfogadható külsejű csaposlegénnyé. Egyidejűleg fülsiketítő lárma - felboruló asztal, üvegcsörömpölés zaja - hallatszott a kapitány szobájából, majd lábdobogás, szitkozódás, majd egy kard csörrenése a padlón, majd csend lett.

S egy perc múltán a rue des Deux-Boules-on vágtázva távolodó fiáker robaja verte fel a házat.

Botos nyugtalanul fülelt a zajokra, egy nagy konyhai késsel a kezében, készen arra, hogy berontson a szobába. Most felderült az arca, és fellélegzett.

- Jól van! - mondta. - A dolog sikerült.

- Épp ideje volt, mester - felelte a csaposlegény. - Vendégünk érkezik.

TIZENÖTÖDIK FEJEZET

Így bízzon az ember az ismertetőjelekben!

Botos azt várta, hogy Gaston de Chanlay lovag érkezik meg, de csalódnia kellett: egy jó-asszony jött, bort venni.

- Mi történt szegény Bourguignon úrral? - kérdezte. - Fiákeren vitték el, gyapotsipkában.

- Haj, haj, drága hölgyem, váratlan szerencsétlenség! - felelte Botos. - Szegény Bourguignont megütötte a laposguta, miközben mit sem sejtve velem beszélgetett.

- Jóságos ég!

- Haj, haj! - sopánkodott Botos, égre emelt szemmel. - Hiába, drága hölgyem, mindnyájan halandók vagyunk.

- Hát a kislányt minek vitték el? - kérdezte a pletykaéhes asszonyság.

- Ő fogja édesapját ápolni, elvégre ez a kötelessége.

- És a kuktát? - faggatódzott a szomszédasszony, aki mindenáron tisztán akart látni.

- Ő fog gazdáinak főzni, elvégre ez a mestersége.

- Istenem uram! a kapu alól jól láttam mindent, de egy kukkot sem értettem belőle, kaptam hát a kancsót, és átfutottam fehér bort venni, bár nincs is borra szükségem, csak hogy megtudjam, hányadán áll a dolog.

- No, most már mindent tud, drága hölgyem.

- Hát uraságod kicsoda?

- Champagne vagyok, Bourguignon úr unokaöccse. Véletlenül beállítottam hozzá ma reggel, hazulról hoztam híreket a családjáról, s egyszer csak a nagy öröm, a megrendülés... megártott neki, és nyekk! volt Bourguignon, nincs Bourguignon. Kérdezze csak meg Grabigeont, így volt-e - és Botos odamutatott segédjére, aki a konyhában foglalatoskodott, azt a tojáslepényt emelte éppen le a tűzről, amelyet még a fogadós lánya és a kukta kezdett el sütni.

- Ó, ó, istenem! hajszálra úgy történt minden, mint Champagne úr mondja - felelte Grabigeon, és fakanala nyelével egy könnyet törült ki a szeméből.

- Szegény Bourguignon úr! Azt mondja, imádkozzunk érte Istenhez?

- Istenhez imádkozni mindig üdvös - felelte Botos kenetteljesen.

- Ej, no, ne olyan sietve, mérje legalább becsületesen meg a boromat!

Botos bólintott, és ügyesen kiszolgálta a szomszédasszonyt. Egyébként nem volt nehéz dolga, bőkezűségét nem a saját zsebe bánta. Bourguignon úr hangosan jajveszékelt volna, ha láthatta volna, amint Botos színültig megtölti a kancsót jó maconi borral, potom tíz centime-ért.

- Lám, lám - lelkendezett az asszonyság -, megyek, megnyugtatom a szomszédságot, mert már aggódtak, ugye. És ígérem, hűséges vevője leszek, Champagne úr. Sőt, ha Bourguignon úr nem édes nagybátyja lenne, megmondanám amúgy istenigazában, mit gondolok felőle.

- Mondja csak, szomszédasszony, mondja, sose feszélyezze magát.

- Nohát, most látom csak, hogy a nagybátyja csúnyán meglopott. Maga színültig töltötte a kancsómat tíz centime-ért, ő még húszért is csak felibe-harmadába.

- Hallatlan! - mondta Botos.

- Ó, Champagne úr, hiába mondjuk, hogy nincs igazság a földön, de odafent, az égben ki-ki megkapja, ami neki jár, mégiscsak szerencse, hogy kelméd átvette a kocsma vezetését.

- Meghiszem azt - mondta Botos magában -, mármint a vendégeknek.

Sietve kitette az asszony szűrét, mert attól tartott, hogy bármely percben megérkezhet, akit várnak, s az gyanút talál fogni, ha ilyen beszédeket hall. S csakugyan, alighogy a toronyóra elütötte a fél hármat, nyílt az ajtó, s egy nemes arcvonású fiatalember lépett be, hólepte, kék köpenyben.

- Ez az „Ámor hordója” fogadó? - kérdezte a lovag.

- Szolgálatára, uram - felelte Botos.

- Itt lakik La Jonquière kapitány?

- Itt lakik, uram.

- Idehaza van?

- Szolgálatjára, uram, az imént jött meg.

- Nos, legyen szíves, jelentse neki, hogy Gaston de Chanlay lovag megérkezett.

Botos meghajolt, hellyel kínálta a lovagot, amit az visszautasított, majd bevonult La Jonquière kapitány szobájába.

Gaston lerázogatta csizmájáról, köpenyéről a rátapadt hópiheket, majd hogy a várakozási időt valamivel kitöltse, jobb híján az ivó falát borító képeket kezdte nézegetni, nem is gyanítva, hogy a tűzhely mellett négy-öt penge lapul, készen arra, hogy az alázatos, szívélyes gazda egyetlen szemvillantására előpattanjon hüvelyéből, s szívébe fúródjék.

Botos öt perc múlva visszatért, s a szoba ajtaját feltárva betessékelte a lovagot:

- La Jonquière kapitány őurasága szívesen látja Chanlay lovagot.

Gaston belépett. A szobában katonás rend honolt. Középén ott állt az a személy, akit a fogadós La Jonquière kapitány néven mutatott be, s bár Gaston nem volt gyakorlott lélekbúvár, első pillantásra látta, hogy a kapitány vagy nagyon ügyesen leplezi valódi énjét, vagy nem lehet valami nagy vitéz.

Alacsony, sovány, rezes orrú, szürke szemű emberke; gyűrött, hónaljban szűk egyenruhája lötyög rajta, kardja majd akkora, mint ő maga: ilyennek látta Gaston a félelmetes hírű kapitányt, akiről pedig Pontcalec márki és a többi összeesküvő is azt mondta, hogy a legnagyobb tisztelettel és tapintattal kell vele bánni.

Rút ember, olyan mint egy sekrestyés - gondolta Gaston.

Majd látva, hogy az illető elébe jön, megkérdezte:

- La Jonquière kapitányhoz van szerencsém?

- Az vagyok - bólintott a kapitánynak álcázott Dubois, és most ő kérdezte: - Gaston de Chanlay lovag úr tisztelt meg látogatásával?

- Igen, uram - felelte Gaston.

- Önnél vannak a megbeszélt ismertetőjelek? - kérdezte az álkapitány.

- Itt a félarany.

- És itt a másik fele - mondta Dubois.

Összerakták a két fél zecchinót: tökéletesen illeszkedtek.

- Lássuk most a két papírszeletet - mondta Gaston.

És elővette zsebéből a különös alakúra nyírt papírszeletet, amelyen La Jonquière kapitány neve állt.

Dubois egy hasonló papírszeletet vett elő, Gaston de Chanlay nevével. Egymásra helyezték a két papirost. Pontosan fedték egymást, nemcsak a körvonaluk egyezett meg, a bevágások is.

- Nagyszerű! - vélte Gaston. - Jöhet a tárca.

Összehasonlították Gaston és az ál La Jonquière tárcáját: a két, vadonatúj tárca tökéletesen egyforma volt, s mindkettőben egy 1700-as - tehát tizenkilenc évvel korábbi - kalendárium lapult. Ezt az óvatossági pótrendszabályt azért találták ki, hogy az utánzás veszélyét elhárítsák. De Dubois-nak nem kellett utánzással bíbelődnie, egyszerűen elszedte La Jonquière kapitány holmiját, és ördögi éleslátással, pokoli ösztönével mindent kitalált, mindenből hasznot húzott.

- És most, uram? - kérdezte Gaston.

- Most megbeszélhetjük kisded ügyeinket - felelte Dubois. - Vagy nem így gondolta, lovag?

- De. Csak azt nem tudom, biztonságban érezhetjük-e itt magunkat.

- Ó, egy pusztaság közepén sem lehetnénk nagyobb biztonságban.

- Akkor hát foglaljunk helyet és beszéljük meg az ügyet.

- A legnagyobb örömmel, lovag.

Leültek egymással szemközt az asztal mellé, melyen egy üveg xeresi bor állt és két pohár.

Dubois teletöltötte az egyik poharat, de amikor a másikat is tele akarta tölteni, a lovag lefedte tenyerével, így jelezve, hogy nem óhajt inni.

- Ördög és pokol! - mondta magában Dubois. - A fickó cingár és józan, ez rossz jel, már Julius Caesar megmondta, nem bízik a sovány emberekben, akik megvetik a bort; ilyen volt Brutus és Cassius is.

Gaston tűnődni látszott, s időről időre fürkésző pillantásokat vetett Dubois-ra.

Dubois nyugodtan szürcsölgette xeresi borát, és állta Gaston pillantásait.

- Kapitány - törte meg végül a csendet Gaston -, ha az ember olyan vállalkozásba fog, melyben a fejét kockáztatja, mint mi most, úgy hiszem, tanácsos alaposan megismerni a másikat; a múlt a jövő záloga. Engem Montlouis, Talhouet, du Couëdic és Pontcalec ajánlott be önhöz, ismeri nevemet és állapotomat. Bátyám, aki apám helyett apám volt, személyes okokból gyűlölte a régenst, én örököltem gyűlöletét, s ezért történt, hogy három éve, amikor a breton nemesek szövetsége megalakult, magam is az összeesküvők sorába léptem. A breton összeesküvők engem bíztak meg azzal, hogy Párizsba jőve felvegyem a kapcsolatot az itteni összeesküvőkkel, Valef báróval, aki csak az imént érkezett Spanyolországból, s a tőle kapott instrukciókat továbbítsam Olivarès herceghez, ő katolikus felsége párizsi megbízottjához, s a herceg jóváhagyását kikérjem.

- No, és mit keres mindebben La Jonquière kapitány? - kérdezte Dubois, olyan hangon, mintha csak próbára akarná tenni a lovagot.

- Ő mutat majd be a hercegnek. Uram, két órája érkeztem Párizsba, első utam Valef báróhoz vezetett, a második ide... Bemutatkoztam, uram, ön úgy ismeri máris az életemet, mint én magam.

Dubois figyelmesen hallgatta Gastont, mesterien színlelve a megfelelő érzelmeket - a legjobb színész is megirigyelhette volna. Amikor a lovag végzett mondókájával, ő előkelő nemtörődömséggel hátravetette magát karosszékében, s azt mondta:

- Ami engem illet, lovag, élettörténetem valamivel hosszabb és kalandosabb, mint az öné. De ha úgy kívánja, tartom kötelességemnek, hogy elbeszéljem.

- Mint az imént már mondottam, kapitány - felelte Gaston udvarias meghajlással -, a mi helyzetünkben elengedhetetlenül szükséges egymást jól megismernünk.

- Nos, mint tudja, La Jonquière kapitánynak hívnak - kezdte a mesét Dubois. - Már az apám is katonatiszt volt. A mi mesterségünkben könnyen halmoz dicsőséget dicsőségre az ember, de garast garasra bajosan. Dicső emlékezetű atyám is úgy halt meg, hogy nem hagyott rám egyebet, mint a kardját meg az egyenruháját. Én felkötöttem a kardot, bár kissé hosszú volt, felöltöttem az egyenruhát, bár kissé bő volt. Ez időből való az a szokásom - és Dubois itt egy mozdulattal túl bő zekéjére hívta fel a lovag figyelmét, egyébiránt feleslegesen, mert az magától is felfigyelt rá -, hogy nem tűrhetem a szoros ruhát, mely gátol a szabad mozgásban.

Gaston biccentett, jeléül, hogy nincs kifogása e szokás ellen, s hogy, bár az ő öltözéke jóval testhezállóbb, mint a kapitányé, azon sem lát semmi kivetnivalót.

- Jó kiállású legény voltam, első szóra felvettek a király itáliai regimentjébe, melyet takarékossági okokból, no meg azért is, mert Itáliát elvesztettük, Franciaországban toboroztak. Megbecsültek, előléptettek, de a malplaquet-i csata előestéjén, sajnos, nézeteltérésem támadt az őrmesteremmel, mivelhogy felemelt bottal adta ki a parancsot, ahelyett hogy a botot leengedte volna, ahogy illik.

- Bocsánat - szólt közbe Gaston -, nem értem, mi a különbség? Mi köze a botnak a parancshoz?

- A különbség onnan adódott, hogy amikor őrmesterem a botját leengedte, véletlenül súrolta a kalpagomat, és leverte a fejemről. Úgy, hogy az a földre röpült. Ügyetlenségének következménye lett: egy kis párbaj, melynek során fel találtam nyársalni az őrmestert. Nos, mivel kétséget kizáróan agyonlőttek volna, ha vagyok olyan előzékeny és bevárom, míg letartóztatnak, balraátot csináltam, és - vigyen el az ördög, ha tudom, hogy s mint - másnap reggel már Marlborough herceg táborában ébredtem.

- Azaz: dezertált - mosolyodott el a lovag.

- Coriolanus és a nagy Condé példája lebegett előttem - felelte Dubois -, s úgy véltem, ez kielégítő mentségemül szolgálhat az utókor szemében is. Nos, tehát részt vettem a malplaquet-i csatában, s ezt őszintén meg kell mondanom, hiszen úgy egyeztünk, hogy semmit el nem hallgatunk egymás elől. Részt vettem, csak éppen a patak egyik oldalán álltam, és nem a másikon, s nem háttal a falunak, hanem szemközt vele. Úgy hiszem, e helycserének nagy hasznát látta uraságod legalázatosabb szolgája; az itáliai regiment nyolcszáz halottat hagyott a csatatéren, volt századomnak írmagja se maradt, hálótársamat kettészelte egy ágyúgolyó, a tizenhétezer ágyúgolyó egyike, melyeket a nap folyamán kilőttek. A nagy Marlborough úgy fellelkesült boldogult regimentem dicsteljes végén, hogy ott helyben, a csatatéren zászlóssá ütött. Sokra vihettem volna, ilyen pártfogóval a hátam mögött, de haj, mint tudja, a felesége, lady Marlborough - Isten ne nyugossza! - ügyetlenségében ráborított egy pohár vizet Anna királynő ruhájára, s e hallatlan esemény megváltoztatta Európa arculatát. Mire a nagy fel-

fordulás véget ért, nem maradt más pártfogóm, mint tulajdon érdemeim, no meg az érdemeim szerezte ellenségek.

- És mihez fogott? - kérdezte Gaston. Növekvő érdeklődéssel hallgatta az állítólagos kapitány kalandos életét.

- Mi mást tehettem, magamra hagyottan, mint hogy felajánljam szolgálataimat ő katolikus fenségének? Becsületére legyen mondva: kegyesen meghallgatott. Három év leforgása alatt egész a kapitányságig felvittem, de napi harminc real zsoldunkból húszat lefogtak, s ráadásul örökösen azt hajtogatták, micsoda megtiszteltetés, hogy a spanyol király hitelezői lehetünk. Én azonban úgy véltem, hogy a pénzbefektetésnek ez a módja nem a legbiztonságosabb, tehát engedélyt kértem ezredesemtől, hogy kiléphessek ő katolikus felsége szolgálatából, és visszatérhessek szép hazámba, lehetőleg ajánlólevelekkel felszerelve, nehogy azt a bizonyos, malplaquet-i ügyet felhánytorgassák. Az ezredes a Cellamare-i herceg őexcellenciájához irányított, s a herceg be is vont a róla elnevezett, hírhedett összeesküvésbe, miután megállapította, hogy természetadta hajlamom van ellenvetés nélkül engedelmeskedni bármely parancsnak, feltéve, hogy megfelelő hangon és megfelelő zenekísérettel adják ki. Nos, mint tudja, az összeesküvés kudarcba fúlt, a Fillon és egy nyomorúságos, Buvat nevezetű író feljelentése folytán. Ám a herceg őfensége nagy bölcsen úgy gondolta, hogy ami késik, nem múlik, és beajánlott utódjához. Remélem, az illető hasznát látja apró szolgálataimnak, s mindenesetre szívből hálás vagyok neki, hogy önnel, a lovagok gyöngyével megismertetett. Parancsoljon velem, lovag, legalázatosabb és legengedelmesebb szolgája vagyok.

- Kapitány, mindössze egy kérésem van: szíveskedjék bemutatni Olivarès hercegnek, lévén ő az egyetlen, akinek, utasításom értelmében, tervünket előadhatom, s Valef báró üzenetét átadhatom. Én tartom magam utolsó szóig a kapott utasításokhoz, kapitány; arra kérném tehát, mutasson be őexcellenciájának.

- Még ma megteszem, uram - felelte Dubois, hirtelen elhatározásra jutva. - Egy órán belül, ha úgy kívánja, tíz percen belül, ha a dolog nem tűr halasztást.

- Minél előbb, annál jobb.

- Hm, ide figyeljen, lovag, alighanem elragadtattam magam az előbb, amikor azt ígértem, hogy egy órán belül elvezetem őexcellenciájához, Párizsban mindig minden bizonytalan. Meglehet, a herceg nem tud érkezéséről, nem készült fel elfogadására, vagy nincs otthon.

- Ez természetes. Türelemmel várok.

- Az is megeshet - tette hozzá Dubois -, hogy nem jöhetek személyesen önért.

- Miért?

- Miért, miért! Ördög, pokol! látnivaló, lovag, hogy most jár először Párizsban.

- Hogy értsem ezt?

- Úgy, uram, hogy Párizsban háromféle rendőrség van, mind a három más-más, mind saját számlára dolgozik, de ha arról van szó, hogy derék embereket fogjanak üldözőbe, akik nem akarnak semmi egyebet, mint felforgatni azt, ami van, és helyébe állítani azt, ami nincs, mind a három összefog, egymás kezére játszik. Az első a régens rendőrsége, ez nem sok vizet zavar. A második: Voyer d'Argenson őurasága rendőrsége, s ő bizonyos napokon veszedelmes, amikor dúl-fúl, mert a tresneli Madeleine-kolostorban nem jártak eléggé a kedvében. A harmadik: Dubois rendőrsége. Ez mindegyiknél félelmetesebb, Dubois mester nagy...

- ...gazember! - vágott közbe Gaston. - Ez nem újság, magam is tudom.

Dubois arcára kiült baljós, majomszerű vigyora. Némán bólintott.

- De miképpen lehet három rendőrséget kijátszani? - kérdezte Gaston.

- Nagy körültekintés kell hozzá, lovag.

- Világosítson fel, kapitány, ön sokkal járatosabb nálam az efféle ügyekben, én, mint már említettem is, vidéki vagyok.

- Nos, mindenekelőtt: fontos, hogy ne lakjunk egy fedél alatt.

- Ördög vigye! - fakadt ki Gaston; rögtön az jutott az eszébe, hogy Hélène-nek megadta a fogadó címét. - Ez fölöttébb kellemetlenül érint, itt szerettem volna lakni, amire alapos okom van.

- Ezen ne múljék, lovag, majd én keresek új fogadót. Költözzön be egyik szobámba, ebbe vagy az első emeletibe.

- Ez jobban tetszik.

- Igazsága van. Földszinti szoba, ablakai az utcára nyílnak, titkos hátsó kijárata van a másik utcára. Lám, lám, jó a szeme, lovag, még sokra viheti.

- Térjünk vissza ügyünkre - mondta a lovag.

- Igaz, igaz. Hol is tartottam?

- Említette, hogy esetleg nem jöhet személyesen értem.

- Úgy van. Nos, ez esetben jól ügyeljen, hogy csakis akkor kövesse, aki önért jött, ha az illető kellő biztosítékokkal szolgál.

- Miről tudhatom, kapitány, hogy az embert csakugyan ön küldte?

- Mindenekelőtt lesz nála egy levél kézírásommal.

- Nem ismerem a keze írását.

- Igaz. No, mindjárt adok róla mintát.

Dubois nyomban nekiült, és papírra vetette az alábbi sorokat:

> „Lovag úr,
> kövesse teljes bizalommal e sorok átadóját; ő majd elvezeti oda, ahol Olivarès herceg és La Jonquière kapitány várja.”

- Itt van - nyújtotta át a kész levélkét Gastonnak. - Aki az én nevemben jelentkezik, ugyanilyen levelet ad majd át önnek.

- Ez minden?

- Ó, nem; nem lehetünk elég óvatosak. Emberem felmutatja majd a levél mellé a félbe tört zecchinót is, s ön kérje még a harmadik jel felmutatását is, annak a háznak a kapujában, ahová küldöncöm elvezeti.

- S mi lesz az?

- A papírszelet.

- Rendben van - bólintott Gaston -, ilyen elővigyázat mellett ördögük van, ha elcsípnek. Tehát mi most a teendőm?

- Egyelőre várjon. Ma itthon marad? Vagy készül valahová még ma?

- Nem.

- No, akkor üljön meg csendben itt, a fogadóban. Nem fog semmiben szükséget látni, én majd a fogadós jóindulatába ajánlom.

- Köszönöm.

- Kedves Champagne úr - mondta az ál La Jonquière Botosnak, az ajtón kiszólva -, Chanlay lovag beköltözik a szobámba, ajánlom őt szíves jóindulatába.

Majd az ajtót bezárva maga mögött, suttogva így folytatta:

- Ez a fickó aranyat ér nekünk, Botos úr. Nehogy szem elől tévesszék! A fejével felel érte.

TIZENHATODIK FEJEZET

Olivarès herceg őexcellenciája

A gondviselésnek is beillő véletlen - mint annyiszor már - megint Dubois kezébe adta a régens és Franciaország jövőjét: ezen elmélkedett és álmélkodott a miniszter, miután a lovagtól elvált. Az ivóban ott találta Szemfülest, élénk beszélgetésbe merülve Botossal; intett neki, hogy kövesse. Mint tudjuk, Szemfüles feladata volt az igazi La Jonquière kapitányt eltüntetni. Az utcán Dubois sürgősen megérdeklődte tőle, mi történt a vitézlő kapitánnyal? Megkötözve, felpeckelt szájjal a vincennes-i bástyatoronyba szállították, hogy ne zavarja többé a kormány köreit. A bűnmegelőzés ekkoriban dívó módszerei hallatlanul megkönnyítették a miniszterek dolgát.

Miután ezt a fontos kérdést tisztázta, Dubois hazafelé indult, gondolataiba mélyedve. A munka felét elvégezte, de hátra volt még a neheze: rábírni a régenst, hogy főszerepet vállaljon egy olyan természetű ügyben, amelynek a gondolatától is borzadt: politikai ellenfele tőrbe csalásában.

Dubois, a palotába érve, mindenekelőtt megtudakolta, hol van a régens és mit csinál.

A herceg dolgozószobájában tartózkodott - nem az államügyeknek, hanem a magánkedvteléseinek fenntartott helyiségben -, s éppen egy rézkarcot fejezett be, amelyet házi vegyésze, Humbert készített elő számára. Humbert a szomszéd asztalon egy ibiszt balzsamozott, az egyiptomiak módján; ő legalább azt állította, hogy sikerült e módszert felkutatnia. Közben egy titkár hangosan olvasta a herceg rejtjeles levelezését - a sifre kulcsát egyedül a régens ismerte. Hirtelen felpattant az ajtó, az ajtónálló érces hangon jelentette La Jonquière kapitányt, a herceg nagy meglepetésére - a dolgozószoba sérthetetlen menedéke volt. A régens hátrafordult:

- La Jonquière kapitány? - kérdezte. - Ki az?

Humbert és a titkár összenézett; őket is megdöbbentette, hogy egy idegen bebocsátást nyer a régens szentélyébe.

Ebben a pillanatban egy hosszúkás, hegyes - leginkább menyétre emlékeztető - fej jelent meg az ajtó résében. A régens előbb meg sem ismerte álöltözetében Dubois-t, de végül is elárulta hegyes orra, melynek talán az egész országban nem akadt párja.

A herceg arcán a kezdeti meglepetés kifejezését a legféktelenebb vidámság váltotta fel.

- Micsoda? Ez te vagy, abbé? - őfensége hangosan felnevetett. - Mi ez a maskara már megint?

- Új bőrbe bújtam, nagyuram: rókából oroszlánná változtam. És most vegyész úr, titkár, legyenek szívesek másutt folytatni a madárkitömést, a levelek olvasgatását.

- De miért? - kérdezte a régens.

- Mert fontos ügyekről kell fenségeddel tárgyalnom.

- Eredj a pokolba az ügyeiddel! Vége a munkaidőnek, gyere holnap - fortyant fel a régens.

- Uram, csak nem akar kitenni annak, hogy holnapig ebben a rút maskarában járjak? Istenuccse, belehalnék időnap előtt, s e veszteséget soha nem heverném ki.

- Csinálj amit akarsz, úgy határoztam, hogy a nap hátralévő óráit mulatsággal töltöm.

- Minden a legszebben egybevág, úgyis arra akartam kérni fenségedet, hogy öltsön jelmezt.

- Én, jelmezt? Hogy érted ezt, Dubois? - kérdezte a régens, azt hívén, hogy egyik kedvenc szórakozásáról, jelmezbálról lesz szó.

- Á, összefutott a nyál a szájában, Alain úr?

- Bökd már ki, mit akarsz!

- Előbb küldje el fenséged a vegyészét meg a titkárát.

- Ragaszkodsz hozzá?

- Feltétlenül.

- No, ha mindenáron így kívánod...

A régens barátságos biccentéssel elbocsátotta Humbert-t, s egy intéssel kiparancsolta a titkárt. Humbert és a titkár távozott.

- No, halljam, mit akarsz? - fordult a régens Dubois-hoz.

- Bemutatni fenségednek egy fiatalembert, aki egyenesen Bretagne-ból érkezett Párizsba, s akit figyelmembe ajánlottak. Rokonszenves fiú.

- Hogy hívják?

- Gaston de Chanlay lovag.

- De Chanlay - ismételte meg a nevet a régens, emlékezetében kutatva -, valahogy ismerős a név.

- Csakugyan?

- Nem, mégse. Mintha már hallottam volna, de nem emlékszem, hol és mikor. És mit keres Párizsban a védenced?

- Nagy jó uram, nem szeretném a felfedezés örömétől megfosztani. Majd ő maga elmondja fenségednek, mit keres Párizsban.

- Személyesen nekem?

- Igenis. Azazhogy Olivarès herceg őexcellenciájának, akinek a szerepét fenséged lesz kegyes vállalni. Ó, védencem páratlanul titoktartó összeesküvő, s mondhatom, nagy hasznát láttam, hogy rendőrségem - ugyanaz a rendőrség, nagyuram, mely fenségedet is nyomon követte Rambouillet-ba -, nagy hasznát láttam tehát, hogy rendőrségem időben értesült mindenről. A fiatalembert egy bizonyos La Jonquière kapitányhoz irányították megbízói, a kapitány mutatta volna be Olivarès hercegnek. Érti már, fenséged?

- Egy szót sem, megvallom.

- Nos, én voltam La Jonquière kapitány, de nem lehetek egyidejűleg La Jonquière kapitány és őexcellenciája.

- S ezt a szerepet szántad...

- Fenségednek.

- Köszönöm szépen! Csak nem képzeled, hogy álnéven kihallgatom mások titkait...

- Ellenségei titkait - vágott közbe Dubois. - Teringettét! Nagy bűn, mondhatom, és nagy fáradság: ruhát és nevet cserélni. Mintha nem fürkészett volna ki fenséged hasonló módszerek alkalmazásával különb dolgokat is, mint e fiatalember titka! Ne feledje, uram: minthogy az ég kalandos természettel ajándékozta meg fenségedet, a kettőnk élete, bizonyos értelemben,

szakadatlan jelmezbál. Az ördögbe is! Ha fenséged hívathatta magát Alain úrnak, majd Jean mesternek, úgy hiszem, nyugodtan hívathatja magát Olivarès hercegnek is, anélkül, hogy csorbát ejtene méltóságán.

- Kedves abbém, örömest jelmezbe öltözöm egy jó kis mulatság kedvéért, de...

- De azért maskarát ölteni - kapott a szón Dubois -, hogy megőrizzük Franciaország belső békéjét, hogy meghiúsítsuk a cselszövők szándékait, akik a királyság ellen törnek, hogy megóvjuk fenségedet gyilkosai tőrétől, úgylehet! ez, ugyebár, méltatlan fenségedhez. Értem én, értem. Bezzeg, ha arról lenne szó, hogy elcsábítsa a Pont Neuf mellett lakó kis szatócsnét vagy a rue Saint-Augustin-i csinos, ifjú özvegyet, az, a manóba is, mindjárt megérné a fáradságot, ugye?

- De lássuk csak, mi sül ki abból, ha, mint szoktam, engedek a rábeszélésnek?

- Az, hogy a végén fenséged is belátja majd: nem rémlátomások gyötörnek, és eltűri, hogy vigyázzunk fenséges személyére, ha önmaga nem hajlandó rá vigyázni.

- Ha az derülne ki, hogy az ügy szóra sem érdemes, egyszer s mindenkorra békén hagysz a rögeszméiddel?

- Esküszöm a becsületemre: igen.

- Abbé, ha nem veszed rossz néven, megkérnélek: esküdj másra.

- A nemjóját! Fenséged túl sokat követel, az ember arra esküszik, amire tud.

- Meg vagyon írva: az utolsó szó mindig az övé.

- Fenséged beleegyezik?

- Már megint ezzel az unalmas históriával zaklatsz?

- Mennydörgette! Majd meglátja fenséged, unalmas-e.

- Isten bűnömül ne vegye, de olykor már azt hiszem: magad szervezed az összeesküvéseket, hogy rám ijesszél.

- No, akkor ezt jól szerveztem. Majd meglátja fenséged, milyen helyre kis összeesküvés ez.

- Tetszik neked?

- Kellemes kis komplott.

- Ha nem rémít meg, jaj neked!

- Nagyságod lehetetlent kíván.

- Hízelegsz, Dubois, nem vagy biztos a dolgodban.

- Nohát, esküszöm, nagyuram, hogy egy kissé bele fog borsódzni a háta, és örül majd, hogy őexcellenciája képében beszélhet.

Dubois meghajolt és távozott, nehogy a régens megmásítsa ingatag elhatározását.

Pár perc múltán egy futár dobbant be a régens előszobájába. Levelet hozott. A levelet átnyújtotta egy apródnak, az apród kiküldte a futárt, és besietett a régenshez. A régens meglepetten nyúlt a levél után, amint a címzést megpillantotta.

- Desroches asszonyság írt! - mondta. - Lássuk csak, mi újság.

Sietve feltörte a pecsétet, és olvasta, amint következik.

„Fenség,
a gondjaimra bízott ifjú hölgy, úgy hiszem, nincs itt biztonságban.”

- Ugyan! - vont vállat a régens.

Majd ismét a levél fölé hajolt:

„Százszor jobb lenne Párizsban laknunk - bár fenséged ezt aggályosnak tartotta -, mint itt, a magányban. Attól tartok, nem lesz erőm úgy megóvni a fiatal teremtést, akit fenséged volt kegyes rám bízni, ahogy szeretném, illetve ahogy a kötelesség parancsolja.”

- Ejha, úgy látszik, bonyolódik a helyzet - mondta a régens.

„Egy fiatalember már a tegnapi napon, valamivel fenséged érkezése előtt, levelet küldött Hélène-nek. Ma reggel ugyanő megjelent a pavilonban. El akartam utasítani, de a kisasszony rám parancsolt, hogy engedelmeskedjem, és vonuljak vissza; s zokon ne vegye királyi fenséged, én nem állhattam ellent; az a villámló tekintet, az a királynői kézmozdulat uralkodó vérre vallott.”

- Igen, igen - mondta a régens, önkéntelenül elmosolyodva -, az én lányom ő!

Majd hozzátette:

- De ki lehet e fiatalember? Egy tejfölösszájú ifjonc, aki Hélène-t a kolostor fogadótermében meglátta. Ha legalább a nevét közölné ez a bolondos Desroches asszony! - És olvasott tovább:

„Úgy hiszem, fenség, hogy a kisasszony és a fiatalember régebbről ismeri egymást. Hallgatóztam, fenséged érdekeinek védelmében, s bár két ajtó választott el tőlük, egyszer, amikor a fiatalember felemelte a hangját, ezt hallottam: »Találkozhatunk, mint eddig.«

Királyi fenséged kegyeskedjék megóvni a veszedelemtől, mely felügyeletemet fenyegeti. Könyörögve kérem, adjon határozott, sőt, írásos parancsot, mely megoltalmaz a kisasszony haragja ellen.”

- Az ördögbe is! A helyzet bonyolódik - dünnyögte a régens. - Szerelmes lenne! Máris! Nem, ez lehetetlen. Szigorú felügyelet alatt, a világtól elzárva nevelkedett, Franciaország egyetlen kolostorában, melynek küszöbét férfi jóformán soha át nem lépi, s egy olyan tartományban, amely híres tiszta erkölcseiről. Nem, itt nyilván valami másról van szó; de ezt Desroches asszony nem érheti fel ésszel, úgy beleszokott az udvari cselszövények légkörébe, s mert örökös izgalomban tartják másik két lányom csínytevései. De lássuk csak, mit ír még?

„P. s. Tudakozódtam a „Királytigris”-szállóban: a fiatalember tegnap este, hét órakor érkezett, háromnegyed órával a kisasszony előtt, Bretagne-ból, tehát ugyanazon az útvonalon jött. Livry lovag néven utazik.”

- Hm, a dolog egyre riasztóbb - vélte a régens. - Nagyon is úgy fest, mintha összebeszéltek volna. Istenemre, Dubois jót nevetne, ha ezt elmondanám neki, s rögtön a fejemre olvasná nagyhangú kijelentéseimet a Versailles-tól és Párizstól távol nevelkedett fiatal lányok tiszta erkölcseiről. Reméljük, erről nem tud a vén róka, rendőrsége ellenére... Ide, apród!

Belépett az apród, aki a levelet hozta.

A herceg sietve papírra vetett néhány sort.

- Hol a rambouillet-i küldönc? - kérdezte aztán.

- Kint vár a válaszra, fenség - felelte az apród.

- Jól van. Add át neki levelemet, s indítsd azonnal útnak. De siessen!

Egy perc sem telt belé, és hangos patkócsattogás verte fel az udvart: a futár elindult Rambouillet-ba.

Dubois közben Gaston és az álherceg találkozását készítette elő, ilyeténképpen okoskodva:

- A régenst a markomban tartom, a lánya révén. Két eset van: vagy komoly az ifjú hölgy vonzalma, vagy komolytalan. Ha komolytalan, egyszerűen végét vetem, s úgy teszek, mintha komoly lett volna; ha komoly, valóságos és nagy érdememül szolgál majd a régens szemében, hogy idejében felfedeztem. De ne kapjunk két dologba egyszerre. *Bis repetita placent.* No tessék, már megint egy latin idézet. Hát sosem szoksz már le róla, vén magiszter? Ergo: mentsük meg előbb a régenst, azután a lányát, és zsebeljünk be két jutalmat. Lássuk csak: ez a helyes sorrend? Előbb következzék a régens? Igen. Ha a lány bukik el, az egyedül az ő baja, ha a régens, jaj az országnak: Kezdjük rajta.

S Dubois, miután így meghányta-vetette a dolgot, lóhalálában küldöncöt menesztett Montaran úrhoz, Nantes-ba.

Mint már említettük: Montaran úr volt nemrég még Bretagne kormányzója.

Gaston pirult a gondolatára is, hogy ilyen La Jonquière-féle rongyemberrel paktáljon, s ráadásul félig-meddig alárendelt helyzetben; és örült, hogy ezentúl az összeesküvés vezetésére méltó vagy méltóbb emberrel tárgyalhat; azt pedig szilárdan eltökélte, hogy ha a herceg is olyan aljasnak, megvesztegethetőnek mutatkozna, mint a kapitány, azonnal visszatér Bretagne-ba, barátainak jelenteni a tapasztaltakat, és megkérdezni: mitévő legyen.

Hélène-t illetően nem voltak többé kétségei. Ismerte megingathatatlan bátorságát, szerelmét, őszinteségét. Kétséget kizáróan tudta, hogy Hélène inkább meghalna, semhogy akaratlanul is pirulni legyen kénytelen legdrágább barátja előtt. Megkönnyebbülten tapasztalta, hogy Hélène odaadó szerelmét hajszálnyira sem csorbította új keletű boldogsága - édesapja megtalálása -; jelenbeli szerencséje nem feledtette vele a múltat. Másrészt folytonos aggodalomban élt a titokzatos apa miatt, mióta Hélène-től elvált. Mert - lett légyen bár maga a király -, mi más gátolhatná abban, hogy lányát - egy ilyen lányt! - nyíltan vállalja, mint valami szégyenteljes titok?

Gaston nagy gonddal válogatta össze ruházatát. Nemcsak a mulatságnak, a veszélynek is megvan a maga kacérsága. Gaston fiatal volt, deli és szép mozgású, s úgy kicsípte magát, ahogy csak lehet: a korabeli, előnyös viselet pompásan érvényre juttatta szép fekete haj keretezte, férfias metszésű arcát, karcsú, izmos lábára feszesen simult a selyemharisnya, kirajzolva formáit, vállára, mellkasára jólesően borult a bársonymellény, s a kalpagján díszelgő nagy fehér toll ívben meghajolva jobb vállát verdeste. Gaston önkéntelenül elmosolyodott, amint a tükörbe pillantott, és megállapította, hogy határozottan jóképű összeesküvő.

A régens, Dubois tanácsára, fekete bársonyruhát öltött. A felálló, finom csipkegallér félig elrejtette arcát, nehogy a fiatalember valamelyik arcképe után felismerje; e korban közkézen forgott a régens számos portréja. A találkozás helyéül a faubourg Saint-Germain egyik kis házát szemelték ki, ahol a régens egyik barátnője lakott; ez időre kiköltözött, a régens felszólítására. Az épület két főszárnya között volt egy magányos, ablaktalan és dúsan kárpitozott kis pavilon. Ide hajtatott a régens csukott hintón, miután lopva elhagyta a hátsó kijáraton át a Palais Royalt öt óra tájban, azaz sötétedéskor.

TIZENHETEDIK FEJEZET

Uram, bretonok vagyunk!

Gaston nem mozdult ki a földszinti szobából, és mint mondtuk, gondosan átöltözött. Ezalatt Botos mester szorgalmasan és eredményesen tanulgatta a kocsmárosmesterséget. Mire beesteledett, olyan szakavatottan mérte ki a bort, hogy elődje sem különbül, sőt, még nála is fukarabbul mért, mert rájött, hogy a Bourguignon mesternek fizetendő kártérítés összegében szerepelni fog az eltékozolt bor is, minél kevesebbet tékozol tehát el ő, Botos, annál többet kereshet az üzleten. Következésképp a reggeli vendég este jóval kevésbé előzékeny kiszolgálásban részesült, és elégedetlenül távozott.

Gaston, miután végzett az öltözködéssel, közelebbről szemügyre vette La Jonquière kapitány könyvtárát, hogy jellemképét kiegészítse. Háromfajta könyvet talált: sikamlós könyveket, aritmetikakönyveket és katonai könyveket. Ezek közül kitűnt a *Tökéletes Főtörzsőrmester* szokatlan kötésével; meglátszott rajta, hogy tulajdonosa sokat forgatta. Előkerült a kapitány jegyzőfüzete is, mondanunk sem kell, hogy kizárólag pénzkiadásait jegyezte fel napról napra, egy ezredtárnokmester rendszerességével. És micsoda haszontalanságokra fecsérelte a pénzét! Gaston azt gondolta, a kapitány úgy tesz, mint Fiesco: álarcot visel, valóságos, összeesküvőarcát elleplezendő.

Mialatt Gaston lelkiismeretesen átböngészte fenti céllal a könyvtárt, egy férfi toppant be Botos kíséretében a szobába. Botos jelentette a látogatót, majd tapintatosan visszavonult. Mihelyt bezárult mögötte az ajtó, a látogató Gastonhoz fordult, és közölte, hogy La Jonquière kapitány, akadályoztatva lévén, őt küldte maga helyett. Gaston igazolást kért. Az ismeretlen elővette a kapitány levelét, mely szóról szóra megegyezett a Gaston birtokában levő mintapéldánnyal, és láthatóan ugyanattól a kéztől származott, majd a levél után felmutatta a félbe tört aranyat is. Gaston megnyugodott a küldönc kilétét illetően, s készséggel követte. Kint egy zárt hintó várta őket, ebben sem volt semmi meglepő, tekintve az út célját. Gaston megfigyelte, hogy a hintó a Pont Neufön haladt át, majd a rakpart mentén, végül bekanyarodott a rue du Bacba, de azon túl nem volt mit megfigyelnie, mert behajtottak egy udvarra, s a hintó megállt egy kis ház kapuja előtt. Gaston útitársa e percben előmutatta külön felszólítás nélkül a sajátos alakúra nyírt papírszeletet, a lovag nevével, maradék kétségeit is eloszlatva, ha egyáltalán voltak még kétségei.

A hintó ajtaját kinyitották, Gaston és kísérője kiszállt. Felmentek a bejárati lépcsőn, s egy széles körfolyosón találták magukat: innen nyílt a pavilon egyetlen, kör alakú szobája. Mielőtt félrevonta volna az egyik ajtó kárpitját, hogy a terembe lépjen. Gaston hátrafordult kísérőjéhez, de az nyomtalanul eltűnt.

A lovag magára maradt.

Szíve hevesen dobogott: nem akárki, akivel tárgyalni fog. Nem az összeesküvés alantas eszközét, hanem eszméjét láthatja mindjárt szemtől szembe, a lázadás megtestesült princípiumát, egy király képviselőjét, akivel szemben ő Franciaország képviselője; Spanyolországgal válthat személyesen szót, a külföldnek ajánlva fel az összeesküvők szövetségét egy hazájuk ellen vívandó háborúban; egy ország sorsát vetheti kockára, egy másik országgal közösen.

Csengettyűszó hallatszott a szobából. Gaston megborzongott. Megnézte magát egy tükörben: arca sápadt volt; a falnak támaszkodott: alig állt a lábán, agyában soha el nem gondolt gondolatok örvénylettek, szegény fiú keservesebben érezte magát, mint valaha. Nyílt az ajtó, s egy férfi jelent meg a küszöbön, akiben Gaston La Jonquière kapitányra ismert.

- Megint ő! - mormolta megvetően Gaston.

De a kapitány figyelmét, úgy látszik, elkerülte a lovag kedvetlensége, bár tekintete most is fürkészen, elevenen villogott.

- Lépjen be, lovag - mondta -, már várják.

Gaston tőle telhetően szilárd léptekkel megindult befele, mintegy a rá hárult feladat fontosságának tudatából merítve új bátorságot. A vastag szőnyeg felfogta léptei neszét. Úgy érezte szinte, mintha árnyékká váltan egy másik árnyék előtt készülne megjelenni.

A szobában ugyanis némán és mozdulatlanul ült háttal az ajtónak, egy hatalmas karosszékbe süppedve, egy férfialak; csak keresztbe vetett lába látszott tisztán az egy szál gyertya fényében, mely egy asztalkán, aranyozott ezüst gyertyatartóban égett, selyemernyő alatt, úgyhogy csak a férfi alsótestét világíthatta be; feje és válla, melyre egy paraván szeszélyes árnyéka borult, a homályba veszett. Gastonnak úgy rémlett, hogy az ismeretlen arca méltóságteljes, vonásai markánsak. Mint vérbeli nemes, rögtön felismerte a nemes vért, első pillantásra tudta, hogy ezt a férfit nem a La Jonquière kapitányok fájából faragták. Az ismeretlen szája jóindulatra vallott, szeme nagy volt, tekintete merész és mozdulatlan, mint a királyok és a nagy ragadozó madarak tekintete: homlokáról Gaston magasztos gondolatokat vélt leolvasni, finom rajzú álláról megfontoltságot és határozottságot, amennyire a sötétben s a felálló csipkegallér ellenére arca körvonalát kivehette.

Ez legalább sas - gondolta a lovag. - A másik holló vagy legfeljebb keselyű.

La Jonquière kapitány tisztelettudó tartásban megállt, csípőjét kidüllesztve, hogy katonásabbnak lássék. Az ismeretlen figyelmesen nézte egy darabig Gastont, aki néma főhajtással köszöntötte, legalább olyan figyelmesen, mint Gaston őt, majd felállt, roppant méltóságteljesen biccentett, és odalépve a kandallóhoz, hátát nekivetette.

- Ez az úr az, akit voltam bátor excellenciás uramnak említeni - mondta La Jonquière kapitány. - A neve: Gaston de Chanlay lovag.

Az ismeretlen másodszor is biccentett, de nem szólalt meg.

- Mennydörgette! Ha fenséged nem szólítja meg a lovagot, meg se fog mukkanni - súgta Dubois a régens fülébe.

- Uraságod Bretagne-ból érkezett, ha jól tudom? - kérdezte a herceg kimérten.

- Igenis, excellenciás uram. De megbocsásson: La Jonquière kapitány megmondta excellenciádnak a nevemet, nekem ellenben nem volt szerencsém uraságod nevét hallani. Ne vegye zokon, kérem, tapintatlan követelődzésemet; de nem én beszélek, hanem az, aki ide küldött: az ország.

- Igaza van, uram - vágott közbe sietve La Jonquière, s az asztalra odakészített irattárcából elővett egy okmányt, amelyen nagy betűkkel rótt aláírás díszelgett, a spanyol király pecsétje fölött. - Íme, a kért név - mondta.

- Olivarès herceg - olvasta fennhangon Gaston.

Majd az így bemutatott férfi felé fordult, s mélyen meghajolt előtte. Nem vette észre, hogy az ismeretlen arcát enyhe pír futja be.

- Nos, uram - szólt az ismeretlen -, remélem, nincs többé akadálya annak, hogy beszéljen?

- Úgy hittem, előbb hallgatnom kell, s csak aztán beszélnem - felelte Gaston, továbbra is tartózkodón.

- Igaz, de ne feledje, uram: párbeszédbe fogtunk, felváltva illik és kell beszélnünk.

- Excellenciás uram megtisztel. Hadd adjam tehát bizalmam tanújelét...

- Hallgatom, uram.

- A breton rendek...

- A breton békétlenek - vágott közbe mosolyogva a régens, bár Dubois félelmes fintorral intette óvatosságra.

- A békétlenek oly sokan vannak, hogy méltán tekinthetjük őket az egész tartomány képviselőinek - folytatta Gaston -, de kész örömest elfogadom excellenciád szóhasználatát. Tehát: a breton békétlenek küldtek excellenciádhoz, hogy Spanyolország álláspontját megismerjék.

- Halljuk mindenekelőtt Bretagne álláspontját - mondta a régens.

- Excellenciás uram, Spanyolország számíthat ránk. Szavunkat adtuk, s a breton hűség közmondásos.

- De mire adták a szavukat a bretonok?

- Hogy tőlünk telhetően támogatjuk a francia nemesség törekvéseit.

- Hát önök nem franciák?

- Uram, mi bretonok vagyunk. Bretagne-t csupán egy szerződés fűzi Franciaországhoz, s azonnal visszanyeri önállóságát, mihelyt Franciaország megsérti e szerződésben biztosított jogait.

- Tudom, tudom, Anne de Bretagne szerződése. Régi história az, uram, sok minden történt, mióta azt aláírták.

Az ál La Jonquière dühödten oldalba bökte a régenst.

- Nem tesz semmit - felelte Gaston. - Mind ahányan vagyunk, szóról szóra tudjuk ma is azt a szerződést.

TIZENNYOLCADIK FEJEZET
André úr

- Azt mondja tehát, uram, hogy a breton nemesség kész a francia nemességet erejéhez mérten támogatni. De mit akar a francia nemesség?

- Őfelsége halála esetén a francia koronát a spanyol királyra, XIV. Lajos egyedüli, törvényes örökösére ruházni.

- Jó, nagyon jó! - mondta La Jonquière kapitány, ujjait egy szaruból készült tubákszelencébe mélyesztve. Látható élvezettel nagyot tüsszentett.

- Hanem uraságod úgy beszél, mintha a király meghalt volna, holott a király él - mondta a régens.

- A trónörökös, valamint a burgundiai herceg, hercegné és az ő gyermekeik sajnálatos módon elhaláloztak.

A herceg elsápadt dühében. Dubois figyelmeztetően köhhentett.

- Tehát a király halálára számítanak? - kérdezte a régens.

- Általában arra, uram - felelte a lovag.

- Így már érthető, milyen alapon reméli a spanyol király, hogy előbb-utóbb a francia trónra lép, bár szerződésileg lemondott trónutódlási jogairól; nemde, uram? De a régens hívei körében e terv ellenzésre találhat.

Az ál spanyol herceg akaratlanul megnyomta végszavait.

- Erre az akadályra mi is gondoltunk, uram - válaszolt a lovag.

- Á, á, gondoltak rá! ez derék, nagyon derék! - lelkendezett Dubois. - Hát nem megmondtam excellenciádnak, hogy bretonjaink aranyat érnek? Folytassa, uram, folytassa.

Gaston hallgatott, Dubois szívélyes buzdítása ellenére.

- Rajta, uram! - biztatta a régens is, önkéntelenül támadt kíváncsiságának engedve. - Láthatja: hallgatom.

- E titok nem az enyém - felelte a lovag.

- Vezetői eszerint nem bíznak meg bennem? - kérdezte a herceg.

- Feltétlenül megbíznak, uram, de csakis excellenciádban.

- Értem, uram. A kapitány azonban barátunk, felelek érte, mint enmagamért.

- Utasításaim úgy szólnak, excellenciás uram, hogy csakis négyszemközt adhatom elő tervünket.

- Mondtam már, uram, hogy kezeskedem a kapitányért.

- Ez esetben mindent elmondtam excellenciádnak, amit elmondhattam - felelte a lovag, meghajolva.

- Hallotta, kapitány? - fordult a régens Dubois-hoz. - Szíveskedjék magunkra hagyni.

- Készséggel, uram - felelte az -, de mielőtt elmennék, szeretnék excelienciádnak egy szót mondani.

Gaston tapintatosan hátrált két lépést.

- Mennydörgette! ugrassa ki a nyulat a bokorból, uram - suttogta Dubois. - Forgassa ki a fiatalembert, de alaposan ám, ilyen alkalma nem lesz egyhamar fenségednek. No, mit szól bretonunkhoz? ugye, kedves fickó?

- Nagyon rokonszenves - felelte a régens. - Vérbeli nemes, a tekintete észt és eltökéltséget sugároz, a feje antinouszi.

- Igazi élvezet lesz levágni - dünnyögte Dubois, orra tövét megvakarva.

- Mit mondasz?

- Semmit, uram, osztom véleményét. Chanlay úr, aláz' szolgája és a viszontlátásra. Más tán megsértődne a helyemben azon, hogy vonakodott előttem beszélni, de én nem vagyok büszke; az a fő, hogy úgy üssön ki a dolog, mint szeretném, a többi mellékes.

Chanlay könnyedén meghajolt.

Ej, ej - morfondírozott Dubois -, úgy látszik, nem festek elég katonásan. Ördöngös orr! már megint megtréfáltál. De sebaj, a fejem annál jobban szolgál.

- Uram - mondta a régens, mihelyt Dubois eltűnt -, magunkra maradtunk, hallgatom önt.

- Excellenciád végtelenül kegyes - bókolt Chanlay.

- Beszéljen, uram - sürgette a régens, majd mosolyogva hozzáfűzte: - Megérti türelmetlenségemet, nemde?

- Hogyne, uram. Excellenciádat nyilván meglepi, hogy mindmáig nem érkezett meg Spanyolországból az a levél, amelyet Olocroni bíboroshoz kell továbbítania.

- Úgy van, uram - a régens kis híján elárulta magát, de sikerült erőt vennie első felindulásán.

- Megmondom, excellenciás uram, mi a késés magyarázata. A küldönc megbetegedett, kénytelen volt Madridban maradni. Barátom, Valef báró, aki véletlenül éppen Spanyolországban tartózkodott, felajánlotta, hogy elhozza a levelet; az udvar válasza késett néhány napig, de végül rábízták az üzenet továbbítását, mivel tudták róla, hogy megbízható ember, részt vett már a Cellamare-féle összeesküvésben is.

- Valef báró csakugyan hajszál híján Dubois emisszáriusainak a karma közé került; mondhatom, nem közönséges bátorságra vall, hogy hajlandó ott folytatni, ahol abbahagyta. Ami engem illet, tudom, hogy amikor sor került Du Maine hercegné és a Celiamare-i herceg letartóztatására, amikor Richelieu, de Polignac, de Malézieux urakat, de Launay kisasszonyt és Brigaud-t a Bastille-ba szállították, s azt a nyomorult La Grange-Chancelt a Szent Margit szigetekre, a régens biztosra vette, hogy az összeesküvősdinek egyszer s mindenkorra vége.

- Mint látja, excellenciád, a régens tévedett.

- S attól nem félnek vajon a breton összeesküvők, hogy ha most fellázadnak, a párizsi összeesküvők feje bánja? Ők elvégre a régens hatalmában vannak!

- Ellenkezőleg, azt remélik, uram, hogy megmentik őket, vagy ha nem, velük együtt esnek el a becsület mezején.

- Hogyhogy megmentik?

- Térjünk vissza a levélre, excellenciád engedelmével. Mindenekelőtt ezt kell átadnom.

- Igaz, igaz.

A régens átvette a levelet, s már-már feltörte a pecsétjét, amikor pillantása a címzésre esett: Olivarès herceg őexcellenciájának. A levelet felbontatlanul az asztalra dobta.

Furcsa dolog! Ugyanő sokszor kétszáz, másnak szánt, kémszolgálata által feltartóztatott levelet bontott fel egyetlen napon! Csakhogy Torcy vagy Dubois társaságában, s nem du Chanlay lovagéban.

- De uram... - Chanlay nem értette, miért habozik a herceg.

- Ön nyilván ismeri e levél tartalmát - kérdezte a régens.

- Szó szerint talán nem, uram, de a lényegét tekintve tudom, miben állapodtunk meg.

- Nos, mondja el. Hadd lám, mennyire ismeri a spanyol kabinet titkait.

- Ha megszabadultunk a régenstől - mondta Gaston, s e szavakra halvány remegés futott át beszélgetőtársán, ami azonban elkerülte a lovag figyelmét -, ideiglenesen du Maine herceget iktatjuk örökébe. A herceg első dolga lesz felbontani a négyszövetségi paktumot, e nyomorú Dubois művét.

- Mennyire sajnálom, hogy La Jonquière kapitány nem lehet itt! Ő hallaná még csak igazán nagy örömmel uraságod szavait. De folytassa, uram, folytassa.

- A trónkövetelő a flotta élén lecsap Angliára, Poroszországot, Svédországot és Oroszországot ráuszítjuk Hollandiára. A birodalom, e viszályt kiaknázva, visszaveszi Nápolyt és Szicíliát - mindkettőre jussa van, a sváb uralkodócsalád révén. A Medici-ház kihalásával megrendült toscanai nagyhercegi trón a spanyol király másodszülött fiának jut. Németalföld katolikus részét Franciaországhoz csatoljuk, a szavojai herceg megkapja Szardíniát, a pápa Comacchiót. Franciaország lesz az Észak-ellenes, nagy Déli Szövetség lelke, s ha XV. Lajos őfelsége meghal, V. Fülöpöt a fél világ urává koronázzuk.

- Helyes, uram, mindezt magam is tudom, ez a Cellamare-féle összeesküvés felmelegített terve. De volt egy mondata az imént, amit nem értettem egészen.

- Melyik mondatomra gondol excellenciád? - kérdezte Gaston.

- Erre „Ha megszabadultunk a régenstől...” Hogy kívánnak tőle megszabadulni, uram?

- Mint excellenciád nyilván tudja, korábban az volt az összeesküvők terve, hogy a régenst elrabolják, s a saragossai vagy a toledói várbörtönbe zárják.

- Tudom, de ez a terv meghiúsult a herceg előrelátásán.

- A terv kivihetetlen volt; a herceg soha nem érkezett volna meg Saragossába vagy Toledóba. Hogy is lehetne, kérdem én, egy ilyen foglyot egész Franciaországon végighurcolni, éspedig az ország legtávolabbi határáig?

- Bajos dolog - bólintott a herceg. - Nem is értettem, hogy juthatott ilyesmi az eszünkbe. Örömmel hallom, hogy a tervet valamelyest módosították.

- Excellenciás uram, az őröket meg lehet vesztegetni, a börtönből meg lehet szökni - még a várbörtönből is! A régens egy szép napon újra Franciaországban terem, átveszi a hatalmat, és felnégyelteti mindazokat, akik közreműködtek elrablásában. V. Fülöpnek és Alberoninak nincs mitől félnie, Olivarès herceg őexcellenciája sietve átlépi a spanyol határt, s a régensnek nincs többé felette hatalma. Az összeesküvők egyik fele kisiklik a herceg markából, a többi tarthatja a hátát értük is.

- No de...

- Excellenciás uram, az előző összeesküvés intő példája lebeg szemünk előtt. Az imént kegyeskedett említeni, hogy Richelieu úr, Polignac úr, Malézieux úr, Laval, Brigaud és de Launay kisasszony ma is a Bastille foglya.

- Okfejtése felettébb logikus, uram - mondta a herceg.

- Ha ellenben megszabadulunk a régenstől... - kezdte újra a lovag.

- Aha, értem már! egyszer s mindenkorra ki akarják küszöbölni visszatérése lehetőségét. A börtönből, várfogságból meg lehet szökni, de a sírból nem, ezt akarta mondani, ugye?

- Ezt, uram - felelte Gaston elcsukló hangon.

- Sejtem már, mi a küldetése, lovag. Azért jött Párizsba, hogy megszabadítsa Franciaországot a régenstől?

- Azért, uram.

- Más szóval: hogy megölje?

- Igen, uram.

- Önként ajánlkozott, uram, e véres tett végrehajtására? - kérdezte a régens, a fiatalemberre szegezve vesékig ható tekintetét.

- Nem, excellenciás uram. Sohasem vállalkoztam volna önként emberölésre.

- Ha nem, ki kényszerítette vajon rá?

- A végzet, excellenciás uram.

- Hogy értsem ezt, uram?

- Ötödmagammal tagja voltam egy bizottmánynak, külön kis szövetségnek a nagy szövetségen, a breton ligán belül, s úgy állapodtunk meg, hogy minden kérdésben a többség dönt.

- Értem már - bólintott a herceg. - S a többség úgy döntött, hogy a régenst meg kell ölni.

- Úgy, uram, négyen szavaztak a javaslat mellett, egy ember szavazott ellene.

- Ki volt az? - kérdezte a herceg.

- Ha eljátszom is excellenciád bizalmát: én voltam az, uram.

- De uram, ha nem értett egyet e tervvel, miért vállalta magára végrehajtását?

- Megállapodtunk, hogy sorshúzás útján döntjük el, ki legyen a merénylő.

- És a sors...

- Engem jelölt ki, excellenciás uram.

- Miért nem utasította vissza e megbízatást?

- A szavazás titkos volt, társaim nem tudták, hová szavaztam, ha tiltakozom, gyávának hittek volna.

- Ön tehát azért jött Párizsba, hogy...?

- Hogy vállalt kötelezettségemnek eleget tegyek.

- S mennyiben számít rám?

- Hogy, mint a régens ellensége, segítségemre lesz vállalatom véghezvitelében, mely vállalat nem csupán Spanyolország lényegbevágó érdekeit érinti, de megmenti a Bastille-ban sínylődő barátainkat is.

- Barátai csakugyan olyan nagy veszélyben forognak, mint hiszi?

- Halálos veszélyben. A régensnek bizonyítékai vannak ellenük, maga mondta, hogy ha Richelieu úrnak négy feje volna, mind a négyet leüttethetné, e bizonyítékok alapján.

- Ezt pillanatnyi felindulásában mondta.

- Hogyan? Excellenciád védi a régenst? Excellenciád reszket, ha akad egy férfi, aki kész feláldozni önmagát a közüdvért, társai és országaink üdvéért? Excellenciád habozna elfogadni ezt az áldozatot?

- És ha kudarcot vall?

- Minden dolognak van jó és van rossz oldala, uram, ha nem lehetek hazám megváltója, lehetek ügyének vértanúja.

- Gondolja meg, uram: ha hozzásegítem, hogy a régens közelébe férkőzzék, cinkosságot vállalok a tettel.

- Csak nem riad vissza e gondolattól?

- De igen, mert ha önt letartóztatják...

- Ugyan, mi van, ha letartóztatnak?

- Kínvallatással kicsikarhatják öntől azok nevét...

Gaston félbeszakította a herceget. Mozdulata, mosolya a legmélyebb megvetést fejezte ki.

- Excellenciád idegen országunkban, excellenciád spanyol, következésképp nem tudhatja, milyen egy francia nemes, ezért a sértést megbocsátom.

- Egyszóval: számíthatunk hallgatására, uram?

- Pontcalec, du Couëdic, Talhouet, Montlouis kételkedtek bennem, bárha csak egy pillanatig; és megkövettek.

- Rendben van, uram. Ígérem, hogy alaposan meghányom-vetem tervét, de az ön helyében...

- Az én helyemben?

- Lemondanék a merényletről.

- Megvallom, excellenciás uram, sokért nem adnám, ha nem csaptam volna fel összeesküvőnek, mert amióta rászántam magam, gyökeres fordulat állt be életemben. De ami történt, megtörtént, amit vállaltam, végre kell hajtanom.

- Akkor is, ha én megtagadom a segítséget öntől? - kérdezte a régens.

- A breton bizottmány számításba vette ezt az eshetőséget is - felelte Gaston.

- És úgy döntött?

- Hogy tervét mindenképpen végrehajtja.

- Egyszóval az ön elhatározása...

- ...megingathatatlan, excellenciás uram.

- Megmondtam, amit meg kellett mondanom - szólt a régens. - Folytassa, amit elkezdett, ha mindenáron ragaszkodik feltett szándékához.

- Excellenciád, úgy látom, vissza óhajt vonulni - mondta Gaston.

- Van még megbeszélni valónk?

- Ma nincs, de holnap, holnapután lehet...

- Arra ott van önnek közvetítőül a kapitány. Ha általa üzen nekem, fogadom, amikor óhajtja.

- Excellenciás uram, e közvetítőből nem kérek! - mondta Gaston méltóságteljesen felvetett fejjel, eltökélt hangon. Csodálatosan összeillett a büszke tartás és a hang! - Excellenciád rangra és érdemre mérhetetlen magasságban áll fölöttem, de mi ketten mégis egyenlőek vagyunk, ha másutt nem, a vérpad előtt, mely mindkettőnket fenyeget. Sőt, e tekintetben én vagyok némileg fölényben, hiszen nyilvánvalóan én vállalom a nagyobb kockázatot. De akárhogy is; excellenciád jelenleg összeesküvő, akárcsak Chanlay lovag, a különbség mindössze annyi köztünk, hogy excellenciádnak mint az összeesküvés vezetőjének, jogában áll lefejeztetésemet végignézni, mielőtt excellenciád feje is lehullana. Engedje meg tehát, hogy egyenlő félként érintkezzem excellenciáddal, s ha szükségem lenne segítségére, felkeressem.

A régens elgondolkozott, majd azt mondta:

- Rendben van. De ez a ház nem az enyém. Mióta a háború küszöbön áll, nemigen fogadok vendéget. Érthető, ugye? Helyzetem Franciaországban kényes és ingatag, Cellamare Blois-ban raboskodik, s én alig vagyok több egyszerű konzulnál, éppen csak arra jó, hogy honfitársaim érdekeit úgy-ahogy megvédjem, s hogy túszul szolgáljak. Nem lehetek elég körültekintő.

A régens kínosan hazudozott, el-elakadt, alig bírta mondatait befejezni.

- Írjon, lovag, poste restante, André úr címére. Jelölje meg az órát, amikor látni kíván, s én a mondott időben itt várom majd.

- Postára tegyem a levelet? - csodálkozott Gaston.

- Igen. Tudja, legfeljebb háromórás késéssel kézhez veszem, egy emberem ott posztol, várja a posta beérkezését, és rögtön kézbesíti nekem a levelet; három órával később ön megjelenik itt, és minden rendben lesz.

- Excellenciád könnyen beszél - mondta Gaston nevetve. - De én azt sem tudom, hol vagyok, nem ismerem az utcát, sem a házszámot, sötétedés után érkeztem ide, nem találnék vissza. Tudja mit, excellenciás uram, maradjunk inkább a következőben: excellenciád úgyis pár óra gondolkodási időt kért, nos, gondolkozzék holnap reggelig, és holnap délelőtt tizenegykor küldje értem a hintót. Pontosan ki kell dolgoznunk a tervet, nehogy úgy járjunk, mint egyes szájhős összeesküvők, akiknek elég egy véletlenül útjukba akadt kocsi, egy váratlanul eleredt eső, hogy tőrük célt tévesszen, puskaporuk elfüstöljön.

- Ezt nagyszerűen kigondolta - mondta a régens. - Nos, tehát, Chanlay úr, holnap tizenkét órakor itt találkozunk, hintóm önért megy; és azontúl nem lesz titkunk egymás előtt.

- Legmélyebb tiszteletem, excellenciás uram - hajolt meg Gaston.

- Isten önnel, uram - viszonozta a régens a meghajlást. Gaston az előszobában ott találta ismét azt az embert, aki idevezette. Most azonban egy kerten vágtak át, melyet a lovag jövet nem látott, és nem azon a kapun léptek ki, amelyen bejöttek.

De a kapu előtt ugyanaz a kocsi várta őket. Gaston felszökött a hintóba, s alighogy helyet foglalt, az gyors iramban megindult a rue des Bourdonnais irányába.

TIZENKILENCEDIK FEJEZET

A kis ház

A lovag nem áltathatta magát többé. Egy nap, legfeljebb kettő, és munkához kell látnia. De milyen munkához!

A spanyol követ mély benyomást tett Gastonra, volt benne valami bámulatra késztető nagyság. Kétség sem fért hozzá, hogy igazi nemesember.

Majd hirtelen egy kép merült fel emlékezetében, egy pillanatra úgy rémlett neki, mintha ez a szigorú homlok, ezek a ragyogó szemek Hélène tiszta homlokát, imádandó szemeit idéznék, de oly távoli és halvány volt e hasonlóság, hogy a gondolata is álomszerűnek, hihetetlennek tetszett. Gaston emlékezetében mégis valahogy elválaszthatatlanul összetartozott e két arc, bár maga sem tudta, miért. Éppen lefekvéshez készülődött, a nap eseményeitől kimerülten, amikor lódobogást hallott az utcán; majd nyílt az „Ámor hordója" fogadó ajtaja, s élénk eszmecsere zaja szűrődött be az ivóból, de hamarosan csattant az ajtó, és csend lett odakint. Gaston elaludt, olyan mélyen, ahogy csak huszonöt éves korában alszik az ember, még ha történetesen szerelmes és összeesküvő is.

Pedig a lovag nem tévedett: csakugyan egy ló dobrokolt és nyerített kint, csakugyan lefolyt egy eszmecsere, csakugyan nyílt és csukódott az ajtó. Egy derék parasztember érkezett, egyenesen Rambouillet-ból, ahol egy fiatal és szép hölgy két aranyat ígért neki, ha sürgősen elviszi levelét Gaston de Chanlay lovagnak a rue des Bourdonnais-ba, az „Ámor hordója" fogadóba.

Tudjuk, ki volt e szép és ifjú hölgy.

Botos átvette a levelet, megforgatta, megszagolta, aztán leoldotta derekáról a fehér kocsmárosköténytt, az „Ámor hordója" fogadó őrizetét szakácsára - egy szerfelett értelmes fickóra - hagyta, s futott Dubois-hoz, ahogy a két hosszú lába csak bírta. Dubois akkor tért vissza a rue du Bacból.

- Hohó! Levél! - ujjongott a miniszter. - No lássuk csak közelebbről.

- Forró vizet hozatott, s egy bűvész kézügyességével egykettőre kinyitotta a frissen érkezett levelet. Amint elolvasta s az aláírást meglátta, fékeveszett jókedve támadt.

- Jól van! Nagyszerű! - mondta. - Megy ez, mint a karikacsapás. Bízzuk rá a dolgot a gyerekekre, értik ők a módját. De a gyeplőszárat mi tartjuk, s csak addig mehetnek, míg engedjük.

A levelet gondosan lepecsételte, majd a hírhozóhoz fordult.

- Nesze - mondta -, add át a levelet a címzettnek.

- Mikor? - kérdezte Botos.

- Azonnal - felelte Dubois.

Botos elindult az ajtó felé.

- Különben mégse, meggondoltam... - szólt utána Dubois. - Ráér holnap reggel is.

- Nagyuram engedelmével - hajolt meg Botos másodszor is, a küszöbön -, szólhatnék-e egy szót, egy személyemet érintő dologban?

- Beszélj, fickó!

- Nagyságod szolgálatában napi három tallér a zsoldom.

- Kevesled, csirkefogó?

- Rendőrnek nem rossz bér, nincs okom panaszra, de isten a tanúm, hogy a kocsmárosság nincs vele megfizetve. Beh' unalmas egy mesterség!

- Igyál, szamár, majd felvidulsz!

- Mióta bort mérek, a szagát sem állhatom!

- Mert látod, miből kotyvasztják. De igyál pezsgőt, muskotályt, valódi szőlőbort, ha ugyan van valódi borod; Bourguignon zsebe bánja. Erről jut eszembe: a koma csakugyan gutaütést kapott. Ha úgy vesszük, nem is hazudtál, csak megelőzted a valóságot.

- Igazán, nagyuram?

- Igen, úgy ráijesztettél, hogy megütötte a guta. Örökölni akartál utána, mi, akasztófára való?

- Hitemre, nem, nagy jó uram, ez a mesterség nem nekem való.

- No jó, míg kocsmároskodsz, napi három tallérral megtoldom a zsoldod, s utána megkapod a fogadót, hozományul idősebb lányod számára. Most eredj, és hozz minél gyakrabban ilyen leveleket, mindig szívesen látlak.

Botos visszatért az „Ámor hordója" fogadóba, ugyanazon az úton, amelyen jött, s a kapott utasítás értelmében félretette a levelet másnap reggelig.

Gaston már hat órakor talpon volt. Botos mester dicséretére legyen mondva: mihelyt mozgást hallott a szobából, bekopogott, és átadta a levelet a címzettnek. Gaston pirult-sápadt, amikor a borítékon felismerte Hélène kézírását, s ahogy előbbre haladt a levél olvasásával, úgy nőtt sápadtsága. Botos úgy tett, mintha takarítana, s a szeme sarkából a lovagot figyelte. Volt is oka Gastonnak aggodalomra; a levél ugyanis így hangzott:

> „Barátom, kezdem hinni, hogy igaza volt. Mindenesetre félek. Egy hintó jött értünk, Desroches asszonyság felszólított, hogy induljak, megpróbáltam ellenállni, bezártak a szobámba. Szerencsére egy paraszt itt állt meg a lovát megitatni, adtam neki két aranyat, aminek fejében megígérte, hogy elviszi önhöz levelemet. Hallom, hogy kint folynak az útikészületek, két óra múlva indulunk Párizsba.
>
> Mihelyt odaérünk, tudatom önnel új címemet, ha meg akarnak gátolni benne, inkább kiugrom az ablakon, de a címet megkapja.
>
> Ne aggódjék: szerelmese minden körülmények között méltó marad önhöz és önmagá-hoz."

- Tehát mégis! - kiáltott fel Gaston, amint a levelet végigolvasta. - Hélène, nem tévedtem. Istenem uram! este nyolckor írta! De hisz azóta elindult, meg is érkezett talán... Bourguignon úr, miért nem hozták be még az este a levelet?

- Uraságod aludt, megvártuk, míg felébred - felelte Botos, a lehető legudvariasabban.

Mit mondhatott Gaston példásan illemtudó házigazdájának? Egyébként is attól tartott, hogy ha szabad folyást enged indulatának, el találja árulni titkát. Legyűrte hát haragját. Hirtelen egy gondolata támadt: kimegy a városkapuhoz, Hélène-t bevárni, hátha nem érkezett még meg Párizsba. Magára kapta ruháit, derekára kötötte kardját, és távozott, Botos lelkére kötve:

- Ha La Jonquière kapitány keresne, mondja meg neki, hogy kilenc órára hazajövök.

Gastonról patakokban csörgött a verejték, mire a városkapuhoz ért: nem talált bérkocsit, gyalog és szinte futva tette meg az egész utat. Mialatt ő Hélène-re várakozik - egyébiránt hasztalanul, mert Hélène éjjeli két órakor megérkezett Párizsba -, mi vessünk egy pillantást hátra. Láttuk, ugye, amint a régens kézhez vette Desroches asszony levelét, és megküldte rá ugyanazzal a hírvivővel válaszát; azonnal és erélyesen intézkedett, hogy Hélène-t Livry úr befolyása alól kiragadja.

De ki lehet ez a fiatalember? Dubois alighanem az egyetlen, aki tudja. Amikor tehát Dubois délután öt óra tájban jelentkezett ő királyi fenségénél, hogy a rue du Bacba kísérje, a régens ezzel a kérdéssel fogadta:

- Dubois, ismersz egy Livry urat Nantes-ból?

Dubois megvakarta az orra tövét, élvezettel látta, hogy a régens bejön az utcájába.

- Livry, Livry, várjunk csak, uram... - mondta.

- Igen, Livry.

- Holmi vidéki nemesbe oltott Matignon lehet.

- Ez nem válasz a kérdésemre, abbé, legfeljebb találgatás.

- Ej, ki ismeri Livryt? Hát név az, hogy Livry? Forduljon fenséged d'Hozier úrhoz.

- Hülye!

- De nagyságos uram, én nem értek a genealógiához, én csak egy közönséges bugris vagyok.

- Elég volt az ostoba komédiából, abbé!

- Ördög, pokol! Nagyságod, úgy látszik, komolyan érdeklődik a Livryk iránt. Tán ki akarja tüntetni a család egyik sarját? No, ez mindjárt egészen más eset, akkor rajta leszek, hogy kimutassam, a Livryk roppant előkelő származásúak.

- Eredj a pokolba! de előbb küldd be Nocét.

Dubois a tőle telhető legkellemetesebb mosollyal elköszönt és távozott. Tíz perc múlva nyílt az ajtó, és belépett Nocé. Nocé negyvenéves, rendkívül előkelő külsejű férfi volt, magas, szép arcú, hideg, szikár, szellemes és csípős nyelvű társalgó, a régens egyik leghívebb és legkedveltebb cimborája.

- Nagyságod hívatott? - kérdezte Nocé.

- Á, te vagy az, Nocé? Hozott isten.

- Legmélyebb tiszteletem - hajolt meg Nocé. - Miben állhatok nagyságod szolgálatára?

- Add kölcsön faubourg Saint-Antoine-i házadat, de kiürítve, szépen kitakarítva. Odaköltöztetnék valakit. Hanem pajzán dolgok ott ne maradjanak, értesz engem?

- Egy szemérmetes hölgyről van szó, nagyságos uram?

- Úgy van, Nocé, egy szemérmetes hölgyről.

- Miért nem bérel nagyságod a városban szállást? A külvárosi kisházak felettébb rossz hírűek, figyelmeztetem nagyságodat.

- Az a személy, akit odaköltöztetek, hírét se hallotta ilyesminek, Nocé.

- Tyűha! Fogadja nagyságod őszinte szerencsekívánataimat.

- Hanem aztán egy szót se, senkinek, Nocé!

- Hallgatni fogok, mint a sír.

- Virágok, címerek nem kellenek, vitesd el a túlságosan csintalan képeket is. A panneau-k, faragások milyenek?

- A panneau-k, faragások maradhatnak, nagyságos uram, mind roppant illedelmesek.

- Igazán?

- Igazán, szabályos Maintenon-stílus.

- Nem bánom, a te felelősségedre: a panneau-k maradjanak.

- Nagyságos uram, ekkora felelősséget nem szívesen vennék magamra, én nem vagyok szemérmetes hajadon. Talán okosabb lenne mégis az egészet lekapartatni.

- Ej, egy napról van szó, Nocé, kár a fáradságért. Mitológiai jelenetek, ugye?

Nocé csak hümmögött.

- Ez egyébként is sok időbe telne, s nekem csak órák állnak rendelkezésemre. Add ide a kulcsokat.

- Hazaugrom értük, s egy negyedóra múlva királyi fenséged kezében lesznek.

- Isten veled, Nocé. Add a kezed. De ne leselkedj, ne kíváncsiskodj, azt ajánlom, arra kérlek.

- Megyek vadászni, nagyságos uram, s addig vissza se térek, míg királyi fenséged nem hívat.

- Te igaz cimborám vagy, Nocé. Isten veled, a holnapi viszontlátásra.

Most, hogy szállást talált, a régens rögtön nekiült Desroches asszonynak írni, s egyidejűleg elküldött Rambouillet-ba egy zárt hintót: levelében megparancsolta, hogy Desroches asszony hozza haladéktalanul Párizsba Hélène-t, miután a régens itt következő levelét felolvasta (de meg nem mutatta):

> „Lányom, meggondoltam magam, szeretném a közelemben tudni. Legyen szíves, kövesse haladéktalanul Desroches asszonyt Párizsba, ha megérkeztek, izenek.
>
> Szerető édesapja”

Desroches asszony felolvasta a levelet Hélène-nek, aki tiltakozott, könyörgött, sírt, de hiába, ezúttal kénytelen volt engedelmeskedni. Ekkor lopva levelet írt Gastonnak - azt a levelet, amelyet az imént már láttunk -, és a lovát itató paraszttal mindjárt el is küldte. Majd útnak indultak. Hélène nehéz szívvel vált meg a neki oly kedves hajléktól, ahol, úgy hitte, apjára lelt, s ahol szerelmesével találkozott.

Gaston, mint említettük, a levél kézhez vétele után rohant a városkapuhoz: alig pirkadt még, amikor odaért. Hintó hintó után hajtott be a kapun, de Hélène nem volt sehol. A hideg egyre harapósabb lett, Gaston lassan elcsüggedt, s hazaindult. Egy reménye maradt csupán: hogy a fogadóban újabb levél várja. Nyolcat ütött a toronyóra, amikor a Tuileriák kertjén áthaladt. Ugyanebben a pillanatban lépte át Dubois a régens hálószobájának küszöbét, diadalmas ábrázattal, hóna alatt egy irattartóval.

HUSZADIK FEJEZET
A művész és a politikus

- Á, te vagy az, Dubois? - mondta a régens, miniszterét megpillantva.

- Én, nagyságos uram - felelte az, miközben különféle irományokat szedett elő a tárcájából. - No, hányadán állunk derék bretonunkkal? Nagyságod még mindig kedves fickóknak tartja őket?

- Mik ezek a papirosok? - kérdezte a régens. Lelke mélyén rokonszenvet érzett Chanlay iránt, a tegnapi beszélgetés ellenére, vagy tán éppen e beszélgetés következtében.

- Ó, semmi különös - vélte Dubois. - Itt van, először is, egy rövid jegyzőkönyv arról, ami tegnap este Chanlay lovag és Olivarès herceg őexcellenciája között lezajlott.

- Hallgatóztál? - kérdezte a herceg.

- Hát persze, nagyuram! Mi mást tehettem volna?

- És hallottad...?

- Mindent hallottam. Nos, mint vélekedik fenséged ő katolikus felsége szándékairól?

- Azt gondolom, bár rá hivatkoznak, tudtán kívül cselekszenek.

- Hát Alberoni bíboros? Fékomadta! jól megtáncoltatná Európát őkelme: a trónkövetelőt Anglia ellen uszítaná, Hollandiát felfalatná Poroszországgal, Svédországgal, Oroszországgal, a birodalom bekebelezné Nápolyt, Szicíliát, V. Fülöp fia megkapná a toscanai nagyhercegi trónt, a szavojai herceg Szardíniát, a pápa Comacchiót, és Spanyolország Franciaországot. Nem mondom, nagyvonalú terv, ahhoz képest, hogy egy harangozó agyából pattant ki.

- Eh, légvárak, üres fantazmagóriák - vont vállat a herceg.

- S hát a mi breton bizottmányunk, az is üres fantazmagória? - kérdezte Dubois.

- Kénytelen vagyok elismerni: az valóban létezik.

- Hát összeesküvőnk tőre, az is légvár és fantazmagória?

- Nem, sőt, meg kell vallanom: erős kéz markolja.

- Milliom ördög! az első összeesküvés idején nagyságod folyton azon sopánkodott, hogy összeesküvőink rózsavízszagot árasztanak. Most nem szólhat egy szót se, ezek éppen ízlése szerint valók: nem sokat teketóriáznak.

- Tudod-e - szólt a régens, elábrándozva -, hogy ez a Chanlay lovag férfi a talpán?

- No, szépen vagyunk! Más sem hiányzik, mint hogy fenséged szívébe fogadja a fickót! Ahogy én nagyságodat ismerem, képes rá!

- Miért van az, hogy mi, fejedelmek, mindig csak ellenségeink között találunk ilyen jellemeket, sohasem szolgáink között?

- Ej, uram, azért, mert a gyűlölet valóságos szenvedély, a hűség ellenben legtöbbször egyszerű gyávaság. De fenséged lekötelezne, ha a filozófia magas régióiból alászállva, hajlandó lenne munkához látni, azaz két aláírással megörvendeztetni...

- Mit írjak alá? - kérdezte a régens.

- Előbb ezt a kinevezési okmányt. Egy kapitányt léptetünk elő őrnaggyá.

- La Jonquière kapitányt?

- Ó, nem! azt a gazfickót *in effigie* felakasztjuk, mihelyt fölöslegessé válik, bár egyelőre még kímélnünk kell őt.

- Hát ki az illető kapitány?

- Egy jóravaló tiszt. Fenséged találkozott is vele, a mai naptól, akarom mondani, a mai éjszakától számítva épp egy hete, a rue Saint-Honoré egyik házában.

- Mire célzol?

- Látom már, hogy fel kell frissítenem nagyságod emlékezetét. Nagyságodnak rövid a memóriája.

- Beszélsz rögtön, fickó? Mit köntörfalazol örökké?

- Íme, a történet dióhéjban: nagyságod a múlt hét egyik éjjelén testőrruhában kiszökött a palota Richelieu utcai kis kapuján, Nocé és Simiane kíséretében.

- Igaz. És mi történt a rue Saint-Honorén? Halljam!

- Nagyságod csakugyan hallani kívánja?

- Igenis, örömmel hallanám.

- Nagyságod óhaja nekem parancs.

- Akkor hát: beszélj!

- A régens úr vacsorázni ment a rue Saint-Honoréra.

- Nocéval és Simiane-nal?

- Nem, édes kettesben, nagyságos uram. Nocé és Simiane ugyancsak vacsorázni indultak, de a maguk szakállára.

- Folytasd!

- A régens úr tehát javában vacsorázott, már a desszertnél tartott, amikor egy derék katonatiszt, aki alighanem eltévesztette az ajtót, bekopogott, s oly kitartóan döngette nagyságod ajtaját, hogy nagyságod elvesztette a türelmét, kirontott, és leteremtette az alkalmatlan és tapintatlan betolakodót. Az ajtót tévesztett tiszt - a jelek szerint maga sem a legtürelmesebb természet - kardot rántott, nagyságod úgyszintén, mivel soha nem megy a szomszédba egy kis őrültségért, s kiállt párbajozni a tiszttel.

- És mi lett a párbaj eredménye? - kérdezte a régens.

- Nagyságod megúszta egy karcolással, aminek viszonzásaképpen ügyes mozdulattal mellbe döfte ellenfelét.

- De remélem, nem súlyos a sebe? - tudakolta a régens hirtelen támadt érdeklődéssel.

- Nem, a penge szerencsére félrecsúszott.

- Hál' istennek.

- De ez még nem minden.

- Hogyhogy?

- Fenséged, állítólag, régóta neheztel erre a tisztre.

- Én? Életembe se láttam.

- De a fejedelmek akkor is képesek ártani az egyszerű halandóknak, ha sosem látták őket. Az ő kezük messzire elér.

- Mit akarsz ezzel mondani? Fejezd már be!

- Azt, hogy informálódtam: ez a tiszt nyolc éve volt már kapitány, amikor - fenséged beiktatásával egyidejűen - degradálták.

- Ha degradálták, bizonyára rászolgált.

- Lám, nagyságos uram, ez nagy eszme: kérjük meg a pápát, hogy nyilvánítson bennünket is csalhatatlanná.

- Bizonyára gyáván viselkedett.

- Hadseregünk egyik legvitézebb katonája.

- Akkor talán piszkos ügyekbe keveredett.

- A földkerekség legbecsületesebb embere.

- Úgy igazságtalanság érte, helyre kell hoznunk.

- Ez már beszéd! Itt az őrnagyi kinevezés.

- Ide vele, Dubois, ide vele, olykor felülmúlod önmagadat.

Dubois arcát sátáni vigyor szalasztotta ráncba, mialatt a mappából egy újabb okmányt keresett elő. A régens aggódva figyelte.

- Hát ez mi? - kérdezte.

- Nagyságos uram - felelte Dubois -, egy igazságtalanságot jóvá tettünk, most hát tegyünk igazságot.

- Letartóztatási parancs Gaston de Chanlay lovag ellen! - kiáltotta a régens. - Hé, gazfickó, most már értem, miért kezdted csalogatóul egy jó cselekedettel. De várj, ezt meg kell fontolnom.

- Nagyságod netán úgy véli, hogy jogtalanságra akarom rábírni? - kérdezte Dubois nevetve.

- Nem, de mégis...

- Uram - csattant fel Dubois -, aki egy ország kormányrúdját tartja a kezében, annak legelső kötelessége kormányozni.

- Hé, tintanyaló úr, ha jól tudom, egyelőre még én parancsolok.

- Fenségedé a jog jutalmazni, feltéve, hogy büntetni is hajlandó. Az igazságszolgáltatás egyensúlya felborul, nagyságos uram, ha a mérleg egyik serpenyőjét örökösen lehúzza a vak könyörület. Nem jóság, hanem gyengeség, ha egy uralkodó azt cselekszi, amit fenséged általában tenni szeretne s gyakran meg is tesz. Ugyan árulja már el, nagyságos uram, hogyan akarja megjutalmazni azokat, akik kiérdemelték, ha nem bünteti meg azokat, akik rászolgáltak a büntetésre?

- Márpedig, ha azt akartad, hogy könyörtelen legyek, nem kellett volna összehoznod ezzel a fiatalemberrel - mondta a régens ingerülten, mivel érezte, hogy nemes, de rossz ügyet védelmez -, nem kellett volna úgy intézned, hogy saját szememmel győződhessem meg kiválóságáról, meg kellett volna hagynod abban a hitben, hogy közönséges cselszövő.

- Vagy úgy! és mert a fiatalember történetesen regényes külsejű és modorú, fenségedet mindjárt elragadja művészképzelete. Az ördögbe is, nagyságos uram, mindent a maga idején: vegyészkedjék Humbert-rel, csináljon rézkarcot Audrannal, muzsikáljon La Fare-ral, szerelmeskedjék a fél világgal, de velem legyen szíves politikát csinálni.

- Ó, istenem, hát érdemes az én agyonrágalmazott, kémek prédájává lett, gyötrelmes életemet óvni? - kiáltotta a régens.

- Nagyságod nem a saját életét óvja. Sok mindennel megrágalmazták és rágalmazzák fenségedet, úgyhogy, istennek hála! lassan már fel se veszi, de azt legádázabb ellenségei sem merték soha állítani, hogy gyáva lenne... hogy az életét féltené! Steinkerque-nél, Nerwindenél, Leridánál kellőképpen bebizonyította, hogy nem sokra tartja. Ha nagyságod magánember lenne, akár miniszter vagy királyi herceg - és egy merénylő megfosztaná életétől, nem történne egyéb, mint hogy egy ember szíve megszűnne dobogni; de nagyságod részt kért a világ kormányzásából - hogy jól vagy rosszul tette-e, az más lapra tartozik. E célból megszegte XIV. Lajos végakaratát, elűzte a trónról a törvénytelen fiakat, holott fél lábbal már felhágtak rá, s kikiáltatta magát Franciaország régensének, azaz a világ egyik tartópillérének; ha nagyságodat megölik, nem egy ember hal meg, hanem az az oszlop dől ki, melyen az európai egyensúly nyugszik, négy, örökös harcban, virrasztásban töltött év fáradságos munkája semmisül meg! Egy világ omlik össze! Tekintsen Angliára: Saint-George lovag rögtön újrakezdené a trónkövetelő eszeveszett próbálkozásait; tekintsen Hollandiára: Poroszország, Svédország, Oroszország rögtön nekiesnének; tekintsen Ausztriára: a kétfejű sas magához kaparintaná Velencét és Milánót, kárpótlásul Spanyolországért; tekintsen Franciaországra: Franciaország nem lenne többé Franciaország, hanem V. Fülöp hűbérbirtoka. Végezetül tekintse XV. Lajost, a világ legnagyobb és legfényesebb uralkodójának utolsó sarját, azaz inkább utolsó maradékát; a gyermek, akire úgy vigyáztunk, mint a szemünk fényére, megoltalmazván attól, hogy apja, anyja, nagybátyjai sorsára jusson, s akinek egykor épen-egészségesen kell elfoglalnia az őt megillető helyet ősei trónusán, ez a gyermek azok kezére kerülne, akiket egy csalárd törvény jogutódjaivá ütött. Gyilkosság, kétségbeesés, romok, tűzvész, bel- és külháború: s mindez miért? mert Orléans-i Fülöp hercegnek úgy tartja kedve, hogy ma is a királyi hadak őrnagyának vagy a spanyolországi hadsereg parancsnokának tekintse magát, feledve, hogy se nem ez, se nem az többé, mióta Franciaország régenshercege lett.

- Te akartad! - sóhajtott a régens, s nyúlt a penna után.

- Egy pillanat türelmet, nagyságos uram - szólt Dubois. - Ne mondhassa senki, hogy e létfontosságú ügyben az én zaklatásomnak, követelődzésemnek engedett. Elmondtam, amit el kellett mondanom; most magára hagyom fenségedet, tegyen, amit jónak lát. Az iratot itt hagyom. Úgyis van még némi dolgom, bizonyos utasításokat kell kiadnom - egy negyedóra múlva jövök a parancsért.

S Dubois, ezúttal vitathatatlanul a helyzet magaslatán, köszönt és távozott.

A herceg magára maradva mély töprengésbe merült. E baljós, konok ügy, az összeesküvés egyszer már legyőzött sárkánykígyójának rémítő csonkja sötét látomások egész raját rebbentette fel lelkében. A herceg bátran állta az ellenség tüzét nem egy csatában, nevette a spanyolok és XIV. Lajos fattyainak tervét az ő elrablására, de most titkos iszonyat szorította el a torkát, maga sem tudta, miért. Önkéntelen csodálatot érzett e fiatalember iránt, akinek a tőre szívét fenyegette; egy-egy pillanatában gyűlölte, máskor mentegette, sőt, kis híján szerette. Dubois akaraterejét, értelmét most szinte földöntúlinak látta: úgy kuporgott az összeesküvésen, mint sátáni majom prédája tetemén, s fürge körmeivel szívéig vájkált. S ő, a régens, aki

világéletében oly bátor volt, érezte, hogy ez alkalommal rosszul védte volna életét. Az elfogatási parancs ott hevert előtte, s ő pennával a kezében elbűvölten meredt rá.

- Igen - mormolta -, Dubois-nak igaza van, igazat beszél: életem - jóllehet a nap minden órájában kockára vetem -, nem az enyém többé. Anyám szóról szóra azt mondta tegnap, amit Dubois ma. Ki tudja, hová jutna a világ, ha meghalnék? Ej, hát ugyanoda, ahová ősöm, IV. Henrik halálával jutott! Henrik lépésről lépésre visszahódította országát, s már éppen arra készült, hogy tízévi béke, takarékosság s népszerűsége eredményeként Franciaországhoz csatolja Elzászt, Lotaringiát és talán Flandriát is, mialatt veje, a szavojai herceg, az Alpokon átkelve Lombardiában a milánói hercegségből új országot készült teremteni magának, s a fölöslegből a velencei köztársaságot gazdagítani, a modenai, firenzei és mantovai nagyhercegek hatalmát megszilárdítani; Franciaország a legjobb úton volt, hogy Európa vezető hatalmává váljon, s ez a káprázatos eredmény - a törvényhozó- és katonakirály életének célja, álma - már-már valóra vált, amikor eljött május 13-a, a rue de la Féronnerie-n egy királyi címeres hintó hajtott végig, s az Aprószentek templomának tornyában hármat harangoztak!... Egyetlen pillanat alatt megsemmisült a mű, odalett a jólét, füstté a remény; száz esztendő kellett hozzá, s egy olyan miniszter, mint Richelieu, s az a király, akit XIV. Lajosnak hívtak, hogy behegedjen a seb, melyet Ravaillac tőre ejtett Franciaország oldalán. Igen, igen, Dubois-nak igaza van - a régens tűzbe jött, már-már kiabált -, e fiatalembert igenis át kell engednem a földi igazságszolgáltatásnak. Egyébként sem én ítélem el, az a bírák dolga, majd ők döntenek sorsáról, meg aztán - tette hozzá elmosolyodva - nem enyém-e a kegyelem joga?

Ez a gondolat végleg megnyugtatta a régenst: a kegyelemosztás királyi előjog, de ő gyakorolta, XV. Lajos nevében. Sebtében aláírta a parancsot, becsöngette inasát, és átvonult egy másik terembe, hogy felöltözzön. Tíz perccel az után, hogy a régens távozott a szobából, ahol a fent leírt jelenet lezajlott, csendesen nyílt a szoba ajtaja, Dubois lassan, óvatosan bedugta nyestfejét, körülkémlelt, megállapította, hogy a szoba üres, lábujjhegyen a régens asztalához settenkedett, gyors pillantást vetett a parancsra, s látva, hogy a régens aláírta, diadalmasan elmosolyodott, az okiratot négyrét hajtotta, zsebre tette, és szerfelett elégedett arccal távozott.

HUSZONEGYEDIK FEJEZET

A vér szava

Ezalatt Gaston hazaérkezett a városkaputól a rue des Bourdonnais-ba. Szobájába lépve ott találta La Jonquière kapitányt a kályha mellett, előtte egy megkezdett üveg alicantei bor. A kapitány kényelmesen szürcsölgette az italt.

- Nos, lovag - mondta, amint Gastont meglátta -, hogy tetszik a szobám? kényelmes kis zug, ugye? Foglaljon helyet, lovag, és kóstolja meg ezt az itókát, felveszi a versenyt Rousseau legjobb boraival. Ismerte Rousseau-t, lovag? Nem, hogy is ismerhette volna, ön vidéki, s Bretagne-ban nem isznak bort, ott csak almabor, sör, csiger járja. Én, a magam részéről, jobb híján, mindig pálinkát ittam Bretagne-ban.

Gaston nem válaszolt, bánta is ő, mit beszél La Jonquière kapitány, őt most egyetlen gyötrő gondolat foglalkoztatta. Magán kívül lerogyott egy székre, s megtapogatta a zsebében Hélène levelét.

Hol lehet? - gondolta. - Ez a hatalmas, beláthatatlan Párizs talán örökre elszakít bennünket egymástól. Tapasztalatlan vagyok, tehetetlen, hogy birkózzak meg ennyi gonddal-bajjal?

La Jonquière úgy olvasott a lovag szívében, mintha testi burka üvegből lett volna.

- Jut eszembe - mondta -, levele jött, lovag.

- Bretagne-ból? - kérdezte reszketve Gaston.

- Nem bizony, Párizsból, s hozzá milyen csinos írással címezték, amondó vagyok, női kéz írta. Nagy kópé maga, lovag!

- Hol a levél? - kiáltotta Gaston.

- Azt a fogadóstól kérdezze. Az imént, amikor betoppantam, ő forgatta-nézegette.

Gaston kirohant az ivóba „Ide vele, ide vele!” kiáltással.

- Mit parancsol a lovag úr? - kérdezte Botos udvariasan, mint mindig.

- A levelet.

- Miféle levelet?

- A levelet, amit átvett számomra.

- Elnézést, uram, csakugyan elfelejtettem.

Botos elővette a zsebéből a levelet, és átadta Gastonnak.

Szegény hülye - gondolta eközben az ál La Jonquière. - Minek is ártják magukat az ilyenek összeesküvésbe! Éppen, mint d’Harmental lovag! Politizálni is akarnának, szerelmeskedni is. Emeletes ostobaság! Intéznék el az egyiket Fillonnal, akkor nem végeznék a másikat a Grève piacon! Nekünk különben jobb, hogy ilyenek, értünk elvégre nem rajonganak túlzottan.

Gaston nagy vidáman visszatért, Hélène levelét lobogtatva. Újra meg újra átolvasta.

> „A faubourg Saint-Antoine-on egy fehér ház, fák közt - úgy hiszem, jegenyék; a házszámot nem láthattam, de a harmincegyedik vagy harminckettedik ház az utca bal oldalán, attól számítva, hogy jobb felől egy tornyos, börtönre hasonlító, kastélyszerű épületet maga mögött hagy az ember.”

- Megtalálom! - ujjongott Gaston. - Az a kastélyszerű épület a Bastille.

Szavait Dubois is meghallotta.

- Meghiszem! - mondta magában. - Megtalálod, de meg ám, ha máshogy nem: magam vezetlek el hozzá.

Gaston az órájára pillantott. A rue du Bac-i találkáig még jó három órája volt. Felkapta a kalapját arról a székről, ahová beléptekor helyezte, és indult.

- Hé, hát kirepülünk? - kérdezte Dubois.

- Fontos dolgom van.

- Mi lesz a tizenkét órai találkánkkal?

- Most még csak kilenc van, ne aggódjék, tizenegyre visszaérek.

- Nincs rám szüksége?

- Köszönöm, nem.

- Ha netán egy kis szöktetésre készülne, vegye nyugodtan igénybe szolgálataimat, ehhez nagyon értek ám.

- Köszönöm - mondta Gaston, akaratlanul elpirulva -, de szó sincs ilyesmiről.

Dubois tüntetően egy dalt kezdett fütyörészni, annak az embernek az arckifejezésével, aki tudja, amit tud.

- Megvár? - kérdezte Gaston.

- Magam sem tudom, előfordulhat, hogy nekem is sürgősen meg kell vigasztalnom egy becses személyem iránt érdeklődő, csinos hölgyikét. Mindenesetre a megbeszélt időben itt lesz a tegnapi küldönc, a tegnapi kocsi és a tegnapi kocsis.

Gaston sürgősen elköszönt társától. Az Aprószentek temetője sarkán talált bérkocsit, felszállt, és a Saint-Antoine utcába hajtatott.

A huszadik háznál megállította a kocsit, meghagyta a kocsisnak, hogy lépésben kövesse, és gyalog ment tovább, minden házat gondosan szemügyre véve az utca bal oldalán. Nemsokára egy magas fal elé érkezett, amely mögött sudár növésű jegenyék dús koronája bólogatott. Kétség sem fért hozzá, hogy ez az a ház, ahol Hélène lakik, pontosan ráillett a leírás. De a lovag nem várt akadályba ütközött: a falon sehol egy rés, nyílás, a kapun nem volt se kopogtató, se csengő. Minek is lett volna? A nagyvilági gavallérok előtt fullajtár jár, s az a pálcája ezüstgombjával döngeti meg a kaput, amelyet gazdája ki óhajt nyittatni. Gaston ugyan könnyűszerrel elnélkülözte volna a fullajtárt - kővel, csizmasarokkal is be lehet zörgetni -, de attól tartott, hogy a kapust utasították; ne nyisson neki ajtót. Meghagyta a kocsisnak, hogy várjon, s mert Hélène tudtára akarta adni a jól ismert jellel, hogy itt van, bekanyarodott a kis utcába, amely a ház oldalfala mentén húzódott, annyira megközelítette a kertre nyíló, kitárt ablakot, amennyire csak lehetett, majd tenyeréből tölcsért formálva, utánozta a macskabagoly kiáltását, olyan hangosan, ahogy csak a tüdeje bírta. Hélène megremegett - rögtön felismerte a kiáltást, mely Bretagne rekettyéseiben egy-két mérföldre is elhallatszik. Egy pillanatra úgy tetszett, a clissoni apácakolostorban van, s a nesztelen evezőcsapásoktól hajtott kis bárka mindjárt kiköt az ablak alatt, nádak és vízililiomok sűrűjében, utasával, a lovaggal. A falak mentén végigkúszó kiáltás jelezte, hogy itt van végre Gaston. Hélène az ablakhoz futott, s szerelmese csakugyan kint állt.

Intettek egymásnak, mintha azt mondták volna: „Már vártam” és „Itt vagyok!”. Aztán Hélène sarkon fordult, felkapott egy csengőt, Desroches asszony nagylelkű, de nyilván egyéb célra szánt ajándékát, és megrázta, olyan erélyesen, hogy nemcsak Desroches asszony rohant be lélekszakadva, hanem egy szobalány és egy inas is.

- Nyissák ki az utcai kaput - mondta Hélène, ellentmondást nem tűrő hangon -, és vezessék be, akit várok.

Az inas indult volna, de Desroches asszony rákiáltott:

- Maradj, magam akarok utánanézni, ki az illető.

- Felesleges, asszonyom, én tudom, ki, s mint már mondtam önnek: a vendégem.

- De hátha nem jól teszi a kisasszony, hogy fogadja - próbálkozott ismét a nevelőnő, tekintélyét megóvandó.

- Már nem vagyok a kolostorban, asszonyom, és még nem vagyok börtönben - vágott vissza Hélène. - Azt fogadok, akit akarok.

- Megtudhatnám legalább, ki az illető?

- Semmi akadálya. Ugyanaz, akit már Rambouillet-ban is fogadtam.

- Livry úr?

- Livry úr.

- Határozott utasításom van rá, hogy ezt a fiatalembert ne bocsássam be a kisasszonyhoz.

- Én viszont megparancsolom, hogy azonnal bocsássák be.

- Kisasszony, édesapja utasítását készül megszegni - mondta Desroches asszony, harag és tisztelet közt tétovázva.

- Apámnak ehhez semmi köze, asszonyom, s önnek még kevésbé.

- Hát ki dönt a kisasszony sorsa felett?

- Én! Én magam! - kiáltotta Hélène. Lelke mélyéig felháborította, hogy zsarnokoskodni akarnak felette.

- Kisasszony, esküszöm, hogy édesapja...

- Apám helyeselni fogja, ha igazán apám.

Desroches asszony megtört: ez a császárnői gőg, ez az uralkodói hang és gesztus megfélemlítette. Hallgatásba burkolódzott hát; némán, dermedten állt. A cselédek úgyszintén.

- Azt parancsoltam, hogy nyissanak ajtót - mondta Hélène. - Hát nem engedelmeskednek parancsaimnak?

Nem mozdult senki - a házvezetőnő utasítását lesték.

Hélène megvetően mosolygott, s mert méltóságán alulinak tartotta, hogy szolgákkal vitába elegyedjék, ellentmondást nem tűrő mozdulattal félreparancsolta Desroches asszonyt, aki engedelmesen ellépett az ajtóból. Hélène lassan, méltóságteljesen levonult a lépcsőn. Desroches asszony döbbenten követte. Micsoda akaraterő! - gondolta. - És még két hete sincs, hogy ez a fiatal lány átlépte a kolostor küszöbét!

- Hűha! valóságos királynő! - súgta oda a szobalány Desroches asszonynak, nyomába szegődve. - Istenuccse, kinyitottam volna az ajtót, ki én, ha a kisasszony nem indul maga ajtót nyitni.

- Hajaj! - sóhajtott az öreg nevelőnő. - Mind ilyenek a családban.

- Hát ismerni tetszik a kisasszony családját? - álmélkodott a szobalány.

- Igen - felelte Desroches asszony gyorsan; most vette észre, hogy elszólta magát. - Igen, ismertem valaha a márki urat, a kisasszony édesapját.

Ezalatt Hélène leért a lépcső aljára, átvágott az udvaron, és kinyittatta a portással a kaput; a küszöbön ott állt Gaston.

- Lépjen be, barátom - szólt Hélène.

Gaston követte. A kapu bezárult mögöttük, s ők bevonultak a földszinti lakosztályba.

- Hélène, hívott, s én röpültem kegyedhez - mondta Gaston. - Fél valamitől? Veszély fenyegeti?

- Nézzen körül, barátom, és ítéljen saját szemével - felelte Hélène.

Két fiatal szerelmesünk abban a helyiségben tartózkodott, ahová az olvasót egyszer már elkalauzoltuk, a régenst és Dubois-t nyomon követve, amikor a régens tanúja kívánt lenni fia felvilágosíttatásának. Egy bűbájos budoár volt ez a helyiség, az ebédlőterem tőszomszédságában, amellyel nem csupán egy kétszárnyas ajtó kötötte össze, mint emlékszünk, hanem egy ritka és pompás, édes illatú virágokkal elfüggönyözött, félköríves ablaknyílás is. A budoár falait apró rózsákkal és ezüst levélkékkel telehintett, kék selyem kárpitozta. Az ajtót Claude Audran festményei díszítették. Venus története, négy képben, úgymint: a tenger hullámaiból kikelő Venus; az istennő kalandja Adonisszal; vetélkedése Pszüchével, akit megvesszőztet: és végül az a pillanat, amikor Vulcanus hálójának foglyaként Mars karjaiban felébred. A faliképek a történet további epizódjait ábrázolták; a gyengéd vonalvezetés, a kéjes-csábos mozdulatok, arckifejezések kétséget sem hagytak a budoár rendeltetését illetően.

E fali festmények riasztották meg Hélène-t, melyekről Nocé lelke ártatlanságában, azt állította, hogy egytől egyig „Maintenon stílusúak”.

- Gaston, csakugyan igaza lett volna, amikor óva intett attól a férfitól, aki apámnak mondta magát? - kérdezte a fiatal lány. - Itt még jobban elővett a félelem, mint Rambouilletban.

Gaston sorra szemügyre vette a festményeket, sápadozva és pirulva a puszta gondolatra is, hogy az a férfi ilyen eszközökkel vélte Hélène-t rossz útra csábítani, majd átment az ebédlőbe, azt is megvizsgálta töviről hegyire, mint a budoárt, s ott is ugyanolyan erotikus, kéjvágyat árasztó képekre talált. Innen kiléptek a szobrokkal, szoborcsoportozatokkal dúsan megrakott kertbe: a szobrok mintha egyenesen a festő által kifelejtett jelenetek pótlására szolgáltak volna.

Desroches asszony mindenütt a nyomukban volt. Visszatérőben épp akkor mentek el mellette, amikor kétségbeesetten a fejéhez kapott, és felsóhajtott:

- Istenem, istenem, mit szól majd a nagyságos úr!

E szavakra kitört Gaston elfojtott haragja.

- A nagyságos úr! Hallotta, Hélène? A nagyságos úr! Kegyed joggal remeg, szűzi ösztöne méltán jelzett veszélyt. Egy romlott nagyúr kéjlakában vagyunk, az ilyen uraságok szokták a gyönyört pénzen venni, a becsületet lábbal tiporni. Soha nem jártam még a kárhozat e helyein, Hélène, de sejtem, tudom. Ezek a képek, szobrok, freskók, a szobákat megülő, sejtelmes

félhomály, a körfüggönyök, amelyek arra valók, hogy a szolgálattévő inasok ne feszélyezzék a mulatozó házigazdát, mindez önmagáért beszél, higgye meg, Hélène. Igazam volt Rambouillet-ban, amikor e veszélytől óvtam, s kegyednek is igaza van, Hélène, ha fél ittmaradni.

- Jaj, istenem! - riadt meg Hélène. - Mi lesz, ha az a férfi most betoppan, s a szolgáival lefogat, erővel itt tart bennünket?

- Ne féljen, Hélène - mondta Gaston. - Megvédem.

- Istenem! Istenem! be fájdalmas is lemondani arról a tudatról, hogy apára, gondviselőre, jó barátra találtam.

- Az! S éppen most, amikor úgy lehet, végleg egyedül marad, Hélène! - mondta Gaston önfeledten, akaratlanul bepillantást engedve titkába.

- Mit beszél, Gaston? Mit jelentsenek ezek a baljós szavak?

- Semmit, semmit - felelte Gaston zavartan -, véletlenül kiszaladt a számon, nincs jelentősége.

- Gaston, nyilván titkol előlem valamit, valami retteneteset, hiszen az imént is arról beszélt, hogy elhagy, s éppen most, amikor apámat elvesztettem!

- Hélène, míg élek, el nem hagyom!

- Megvan! - jajdult fel Hélène. - Gaston, önt halálos veszedelem fenyegeti; azért retteg attól, hogy magamra hagy, mert halni készül. Gaston, minden szava, minden mozdulata elárulja: ön nem a régi többé. Ma visszanyert, s öröme kényszeredett volt; tegnap elvesztett, s fájdalma mérsékelt volt; elméjét súlyosabb tervek foglalkoztatják, hogysem a szíve megszólalhatna. Van valami, Gaston, ami erősebb szerelménél. Büszkesége? becsvágya? Lám, most is hogy elsápadt! Ó, ez a hallgatás! Beleszakad a szívem.

- De nem, Hélène, esküszöm, nincs mit titkolnom! Hát nem elég ok a megzavarodásra ez, ami velünk történik? Hogy itt kell látnom, magányosan, védtelenül, e bűnbarlangban, s nem tudom, hogy védjem meg! Mert ez az ember kétségkívül hatalmas úr. Bretagne-ban számíthatnék a barátaim és kétszáz jobbágyom segítségére, itt nincs senkim.

- Csak ez a baj, Gaston?

- Szavamra, ez is több az elégnél.

- Nem, Gaston, mert ebben a szent percben elhagyjuk e házat!

Gaston elsápadt, Hélène lesütötte a szemét, s kezét szerelmese hideg és nyirkos tenyerébe csúsztatva, így szólt:

- E bámész népség szeme láttára, ez áruló nőszemély szeme láttára, aki nyilvánvalóan vesztemre tör, elmegyünk, Gaston, együtt.

Gaston szeme felvillant, de a következő pillanatban komor gondolat felhője homályosította el az öröm villámfényét. Hélène figyelmét nem kerülte el Gaston színeváltozása.

- Hát nem vagyok-e az ön jegyese, Gaston? - mondta. - Becsületem nem az ön becsülete is? Menjünk.

- De hová? - kérdezte Gaston. - Hol találunk kegyednek szállást?

- Nem tudom, Gaston - felelte Hélène -, nem tudhatom, nem ismerem Párizst, nem ismerem a világot, csak magamat ismerem és önt. Nos, ön felnyitotta a szememet, ezentúl nem bízok semmiben és senkiben, csak az ön hűségében és szerelmében.

Gaston szíve majd megszakadt. Hat hónappal előbb az életét áldozta volna a bátor leány nagylelkű odaadásáért.

- Gondolja meg, Hélène - mondta. - Hátha tévedünk, hátha mégiscsak apja az a férfi...

- Gaston, ne feledje, ön oltotta belém a gyanakvást állítólagos apám ellen.

- Igaza van, Hélène, lesz, ami lesz, menjünk! - kiáltotta Gaston.

- Hová megyünk, Gaston? - kérdezte Hélène. - De nem, ne válaszoljon, elég, ha ön tudja. Egyetlen kérésem lenne mégis. E tisztátalan freskók között különös módon van egy Krisztus- és egy Szűzanya-kép is. Esküdjön e szent ábrázolatokra, Gaston, hogy nem fog csorbát ejteni hitvese becsületén.

- Hélène, nem sértem meg ezzel az esküvel - felelte Gaston. - Sokszor voltam már azon a ponton, hogy én javaslom azt, amit ma kegyed javasolt elsőként. Ha gazdag lennék, boldog, ha bízhatnék a jelenben, Hélène, vagyont, gazdagságot, boldogságot, mindent a lábai elé helyeznék, Isten kegyelmébe ajánlva jövőnket. De ebben az ünnepi percben meg kell vallanom: nem tévedett, Hélène. Jelenem s jövőm között egy iszonyú esemény fenyegetése tornyosul. Most már megmondhatom azt is, mit ajánlhatok fel kegyednek, Hélène. Ha sikerül, amire vállalkoztam, úgy lehet, fényes rangot, hatalmat, de ha nem, sorsom a szökés lesz, a száműzetés, talán a nyomor. Szeret-e annyira, Hélène, kedves-e kegyednek annyira a becsülete, hogy e sorsot vállalja?

- Én döntöttem, Gaston. Csak egy szóval mondja, hogy kövessem, s én követem, bárhová.

- Ne féljen, Hélène, nem lesz oka megbánni bizalmát. Nem a saját szállásomra viszem, hanem valakihez, akinél oltalmat lel, ha rászorul, s aki távollétemben megtalált és újra elvesztett apja helyett apja lesz.

- Ki az, Gaston? Nem bizalmatlanságból kérdezem - tette hozzá a fiatal lány, bájosan elmosolyodva -, csak kíváncsiságból.

- Akihez viszem, Hélène, nem tagadhat meg tőlem semmit. Napjai az én napjaimhoz kötődtek, élete az enyémtől függ, s ha arra kérem, hogy hajlékot adjon kegyednek, s megoltalmazza, azt vajmi csekély bérnek fogja tartani szolgálataimért.

- Megint rejtélyeket beszél, Gaston, igazán mondom, már-már megijeszt, a jövőnkre nézve.

- Ez az első és utolsó titkom, Hélène. E pillanattól fogva nyitott könyv lesz kegyed előtt az életem.

- Köszönöm, Gaston.

- És most: parancsoljon velem, Hélène.

- Menjünk!

Hélène belekarolt a lovagba. Így vonultak át a szalonon, ahol Desroches asszony, magánkívül, dúltan és sebesen levelet írt - hogy kinek szánta, azt sejtjük.

- Istenem! Kisasszony, hova megy, mit művel? - sipította.

- Hogy hová megyek?... Távozom. S hogy mit művelek? Menekülök e házból, ahol a becsületemre törnek.

Az idős hölgy úgy pattant fel, mintha rugóra járna.

- Micsoda? Elmegy a szeretőjével?

- Téved, asszonyom - felelte Hélène, nagy méltósággal. - Ez a fiatalember a férjem.

Desroches asszony karja lehanyatlott csontos ölébe. Halálra rémült.

- Ha az a személy, akit ön is ismer, megint fel óhajtana keresni, mondja meg neki, hogy bár vidéki vagyok és kolostorban nőttem fel, átláttam a szitán, kimenekülök a csapdából, s ha üldözőbe fogna - lesz már, aki megvédelmezzen.

- Innen el nem megy, kisasszony! - kiáltotta Desroches asszonyság. - Ha kell, erőszakot alkalmazok.

- Próbálja csak meg, asszonyom - felelte Hélène, azon a királynői hangon, mely a jelek szerint vele született sajátsága volt.

- Picard, Blanchot, Couturier, ide!

Az inasok odaugrottak.

- Aki az utamba áll, azt megölöm - mondta Gaston vérfagyasztó nyugalommal, és kivonta breton kardját.

- Ó, ez a sátáni makacsság! - kiáltotta Desroches kisasszony. - Chartres kisasszony, Valois kisasszony, önökre ismerek!

Hélène és Gaston hallotta a felkiáltást, de nem értette.

- Megyünk - mondta Hélène. - Ne feledje, asszonyom, szó szerint átadni üzenetemet.

Ismét belekarolt Gastonba, örömtől és büszkeségtől lángvörösen, és vakmerően, mint egy antik amazon, megparancsolta, hogy nyissák ki az utcai kaput. A kapus nem mert ellenkezni. Gaston odakint kézen fogta Hélène-t, betette a kaput, odaintette a bérkocsit, amelyben érkezett, s látva, hogy a házbeliek utánuk erednek, közelebb lépett támadóihoz, s azt mondta fennhangon:

- Még egy lépés, és világgá kiáltom a történteket, a kisasszonyt és önmagamat a közbecsület oltalma alá helyezve.

Desroches asszony azt hitte, Gaston ismeri a régens titkát, és képes a szereplők nevét kikiabálni; megrémült, és fejveszetten visszavonult, a cselédhadtól követve.

Az eszes kocsis vágtára nógatta lovait.

HUSZONKETTEDIK FEJEZET

Mi történt ezalatt ott, ahová Gastont várták: a rue du Bacon?

- Hogyan? Nagyságod itt? - hökkent meg Dubois, amikor a rue du Bac-i ház fogadótermébe lépve megpillantotta a régenst. Ugyanazon a helyen állt, ahol előző nap.

- Igen, én itt. Mi van ezen csodálkozni való? - kérdezte a régens. - Hát nem úgy beszéltük meg a lovaggal, hogy ma délben itt találkozunk?

- Úgy hittem, nagyságos uram, hogy az aláírt elfogatóparancs véget vet eszmecseréiknek.

- Tévedtél, Dubois. Még egyszer, utoljára, beszélni akarok azzal a szerencsétlen fiatalemberrel: rá akarom bírni, hogy elálljon tervétől.

- S ha enged a rábeszélésnek?

- Ha enged, volt ügy, nincs ügy. Nincs összeesküvés, mert nincs összeesküvő, a szándékot a törvény nem bünteti.

- Ha másról lenne szó, tiltakoznék, de mert a lovagról van szó, azt mondom: csak tessék!

- Azt hiszed, ragaszkodni fog szándékához?

- Ó, afelől nyugodt vagyok. De ugye, nagyságos uram, ha a fiatalember nemet mond, ha nagyságod meggyőződött róla, hogy konokul kitart eredeti szándéka mellett, azaz meg akarja nagyságodat ölni, akkor, ugye, átengedi nekem a fickót?

- Igen, de nem itt.

- Miért nem itt?

- Jobb lenne, úgy hiszem, ha a fogadóban tartóztatnák le.

- Az „Ámor hordója”-ban? Botos és az emberei? Lehetetlen, nagyságos uram, még el sem ült a Bourguignon eltűnése keltette botrány, a negyed forrong. Mióta Botos is szűken méri a bort, alighanem megrendült meséjének hitele is, hogy ti. elődjét gutaütés érte. Okosabb, ha innen kijövet fogjuk le a lovagot, a ház félreeső helyen van és jó hírű, úgy hiszem, említettem is fenségednek, hogy egyik barátnőm lakott itt. Négy ember könnyen elbánik a lovaggal; embereim kint állnak lesben. De mivel fenséged ragaszkodik a találkozáshoz, máris utasítom őket, hogy kerüljenek hátra. Nem akkor fogják letartóztatni a lovagot, amikor belép, hanem amikor távozik, és kész. A hátsó kapunál egy kocsi várja, és viszi egyenest a Bastille-ba, de nem az, amelyiken érkezett, úgyhogy még az a kocsis sem fogja tudni, aki idehozta, hogy mi történt vele. Egyes-egyedül Launay urat avatjuk be a titokba, ő pedig nem fecseg, arról kezeskedem.

- Tégy, amit jónak látsz.

- Nagyságod tudja, hogy ez régi szokásom.

- Semmirekellő!

- Úgy látom, nagyságod mégis veszi némi hasznomat!

- Ó, tudom én, hogy mindig neked van igazad.

- És a többiekkel mi legyen?

- Miféle többiekkel?

- Otthon maradt bretonjainkkal: Pontcaleckel, du Couëdickel, Talhouet-vel és Montlouis-val?

- Ó, a szerencsétlenek! Hát tudod a nevüket?

- Mit képzel nagyságod, mivel töltöttem az időmet az „Ámor hordója”-ban?

- Majd megtudják, hogy cinkosukat letartóztatták.

- Honnan tudnák?

- Ej, ha nem kapnak többé hírt párizsi megbízottuktól, előbb-utóbb csak ráébrednek, hogy történt vele valami.

- Ugyan már! Mire való La Jonquière kapitány? Ő majd megnyugtatja őket.

- Igaz, igaz, de - bizonyára ismerik a kapitány kézírását.

- Ejha, nem rossz válasz. Nagyságod fejlődik. De „fenséged hiába emészti magát”, ahogy Racine mondta. Breton urainkat ez idő szerint tán már le is tartóztatták.

- Ki adott rá parancsot?

- Én, ki más! Elvégre nagyságod minisztere lennék, vagy mi. A parancsot különben nagyságod is aláírta.

- Én? Ami sok, az sok! Megbolondultál?

- Az otthon maradtak ugyanolyan jogon bűnösek vagy nem bűnösek, mint a lovag; fenséged felhatalmazott, hogy Chanlay urat letartóztassam, tehát egyben felhatalmazott arra is, hogy cinkosait letartóztassam.

- Mikor indult a parancs vivője?

Dubois előhúzta a zsebóráját.

- Éppen három órája. Vagyis némi költői szabadsággal éltem, amikor az imént azt állítottam, hogy talán már le is tartóztatták őket: erre legkorábban holnap reggel kerül sor.

- Bretagne felzúdul, Dubois.

- Üsse kő! Intézkedtem.

- A breton bírák nem lesznek hajlandók ítélkezni fölöttük.

- Erre is volt gondom.

- Ha halálra ítélnék őket, nem akad majd hóhér az ítéletet végrehajtani, és nyakunkon egy újabb Chalais-ügy. Ne feledd, Dubois, az is Nantes-ban történt. Én mondom neked, a bretonok veszedelmes népség!

- Élve! De holtan? Nagyságos uram, elintézem én ezt is a biztosaimmal. Íme, a listájuk! S leküldök Párizsból három-négy hóhért, e nemes mesterség tudorait, Richelieu bíboros üdvös hagyományainak hű őrzőit.

- Ej, az ördögbe is! Vér az én uralkodásom alatt! - sopánkodott a régens. - Ez sehogy sincs ínyemre. Hagyján Horn gróf, az legalább tolvaj volt, vagy Duchauffour, aki utolsó gazember volt. Te Dubois, én érzékeny szívű ember vagyok.

- Nagyságod nem érzékeny szívű, hanem határozatlan és gyenge. Megmondtam én ezt már régen nagyságodnak, amikor még a növendékem volt, s megmondom ma is, amikor uram és parancsolóm. Nagyságod keresztelőjén megjelentek a tündérek, s elhalmozták keresztfiukat mindazzal, amit a természet csak adhat: erővel, szépséggel, bátorsággal, ésszel. De egy tündért nem hívtak el a keresztelőre, mert öreg volt, s talán már akkor sejtették, hogy fenséged

iszonyodni fog az öregasszonyoktól: ez az egy tündér hívatlanul betoppant, megajándékozta nagyságodat - a könnyelműséggel, s ezzel lerontotta a többi adomány hatását.

- Ki e csinos mese szerzője? Perrault vagy Saint-Simon?

- Fenséged édesanyja, a palotahercegné őfensége.

A régens elnevette magát.

- Kik lesznek a kiküldött bírák? - kérdezte.

- Ó, legyen nyugodt fenséged: csupa elszánt, bölcs férfiú, akiket nem hat meg egy-két asszonyi könny, és nem Bretagneba valók. A törvényszékek porondján megöregedett, harcedzett, vén rókák; őket aztán nem ijeszti meg a breton férfiak vérben forgó, vad szeme, s nem tántorítja el a breton nők könnyben úszó, szép szeme.

A régens nem felelt, csak a fejét csóválta s a lábát himbálta.

- Hiszen meglehet - folytatta Dubois, e néma ellenállás láttán -, hogy bretonjaink lelkét nem is terheli olyan nagy bűn, mint hinnők. Elvégre mi is volt az összeesküvés célja? Összegezzük még egyszer, amit megtudtunk. Eh, csupa semmiség! Be akarták hívni a spanyolokat Franciaországba - hát olyan nagy dolog ez? „Királyomnak" akarták szólítani V. Fülöpöt, aki megtagadta hazáját, s e célból megszegték államunk összes törvényeit. A derék bretonok!

- Elég volt! - fortyant fel a régens. - Ismerem államunk törvényeit, legalább olyan jól, mint abbé úr.

- Ha ez igaz, nagyságos uram, nincs más hátra, mint hogy az általam kiszemelt bírák kinevezését jóváhagyja.

- Hányan vannak?

- Tizenketten.

- A nevük?

- Mabroul, Bertin, Barillon, Parissot, Brunet d'Arcy, Pagon, Feydeau de Brou, Madorge, Héber de Buc, Saint-Aubin, de Beaussan és Aubry de Valton.

- Hűha! Igazad van, válogatott társaság. S kit szántál e szeretetre méltó gyülekezet elnökéül?

- Találja ki, nagyságos uram.

- Jól vigyázz! E pusztító névsor élére egy feddhetetlen nevet kell találnod.

- Megtaláltam. A legtiszteltebb nevek egyike.

- Ki az?

- Egy nagykövet.

- Csak nem Cellamare?

- Szavamra, úgy hiszem, ha fenséged kiengedné Blois-ból, készséggel teljesítené bármely kívánságát, beleértve azt is, hogy saját cinkosait halálra ítélje.

- Jó helyen van Blois-ban, maradjon csak ott. Halljuk, ki az elnökjelölted?

- Châteauneuf.

- A holland nagykövet! a nagy király embere! Tyűha! Dubois, nem szoktalak agyba-főbe dicsérni, de ez igazán mestermunka volt!

- Érti, ugye, nagyságod? Châteauneuf tudja, hogy ezek az emberek respublikát akartak, márpedig ő szultánok közt nevelkedett, s Hollandiát is meggyűlölte, egyes-egyedül azért, mert XIV. Lajos gyűlölte a köztársaságokat. Első szóra elvállalta a megbízatást. Agram lesz a fő-ügyész - ő erélyes ember, Cayet a titkár, úgy megy majd minden, mint a karikacsapás, nagyságos uram, de kell is, az idő sürget.

- Hanem mondd csak, Dubois, utána nyugtunk lesz legalább?

- Meghiszem azt! egyebet se teszünk majd, mint alszunk reggeltől estig és estétől reggelig, feltéve persze, hogy előbb szerencsésen befejeztük a spanyol hadjáratot és végrehajtottuk a pénzügyi reformot. Ami az utóbbit illeti, abban majd segít nagyságodnak kedves barátja, Law úr. Ez az ő dolga.

- Istenem, mennyi baj, kellemetlenség! Hová tettem az eszem, amikor mindenáron régens akartam lenni! De jót nevetnék ma a markomba, ha elnézhetném, hogy nyűglődik du Maine herceg úr a jezsuitáival és a spanyoljaival; milyen jókat derülnék Madame de Maintenonon, aki Villeroy-val és Villars-ral űzné kisded játékait; Humbert állítja, hogy naponta egyszer nagyot nevetni, az jót tesz az egészségnek.

- Madame de Maintenonról jut eszembe - szólt közbe Dubois. - Tudja-e fenséged, hogy a jóasszony súlyosan megbetegedett, s valószínűleg nem húzza tovább egy-két hétnél?

- Eh!

- Mióta Maine hercegné börtönben van, hercegi férje pedig száműzetésben, madame de Maintenon reggeltől estig azt hajtogatja sírdogálva, hogy XIV. Lajos meghalt, igazán meghalt. Úgy látszik, hozzá készül.

- Amit te egy cseppet sem bánnál, ugye, kőszívű?

- Megvallom, szívből utálom Maintenon asszonyt. Neki köszönhettem, hogy a megboldogult király olyan nagy szemeket meresztett rám, amikor nagyságod házassága alkalmából a vörös kalapot kértem tőle, pedig a kutyafáját! nem volt könnyű a dolgot nyélbe ütni, ezt nagyságod tudhatja legjobban. Ha nagyságod nem hozta volna helyre a Napkirály mulasztását, Maintenon asszony miatt búcsút mondhattam volna a pályafutásomnak. Hej, csak belekeverhettem volna Maine úr őhercegségét a breton összeesküvésbe... de becsületszavamra, nem volt rá mód! Az a szerencsétlen fráter majd megbolondul félelmében, fűnek-fának azt mondogatja: „Hallotta? összeesküvést szőttek a király kormányzata és a régens személye ellen! Szégyen-gyalázat! Ó, ha mindenki úgy gondolkodna, mint én...!”

- Akkor nem lennének összeesküvők - vágott közbe a régens. - Szent igaz.

- Megtagadta a feleségét - vigyorgott Dubois.

- És ő a férjét - a régens is elnevette magát.

- Nem tanácsolnám, hogy fenséged összezárassa őket, kikaparnák egymás szemét.

- Ezért telepítettem az egyiket Doulens-ba, a másikat Dijonba.

- Igen, így csak levélben marhatják egymást.

- Zsuppoljuk ki az egész társaságot, Dubois!

- Hogy átharapják egymás torkát? Ej, nagyságod valóságos hóhér, látnivaló: XIV. Lajos vérének vesztére esküdött.

E kihívó élc bizonyította a legszembeszökőbben, milyen nagy volt Dubois hatalma a régensen; ha bárki más kockáztatja meg, még sokkal jobban elborult volna a herceg homloka.

Dubois bemutatta a bíróság kiküldését elrendelő okiratot, Orléans-i Fülöp habozás nélkül aláírta, s Dubois magában ujjongva, de szenvtelen arccal kisietett, hogy a lovag lefogatását előkészítse.

Gaston a kis házból egyenesen az „Ámor hordója”-hoz hajtatott, ahol, mint tudjuk, a megbeszélés szerint egy hintónak kellett várnia, hogy a rue du Bacba vigye. A hintó ott is volt, sőt, a tegnapi küldönc is. Gaston nem akarta Hélène-t leszállítani a fiákerből, ezért megkérdezte vezetőjét, folytathatná-e útját a kocsin, amelyen érkezett. A titokzatos útitárs igenlőleg válaszolt, átült a bakra, a bérkocsis mellé, és megadta neki a kérdéses címet.

Gastonnak nehéz volt a szíve, egész úton szorongás gyötörte. Hélène maga is bátorításra szorult volna, ehelyett egyebet sem hallott a lovagtól, mint sóhajokat, egyebet sem látott, mint bánatos arckifejezéseket, amelyeknek magyarázatával Gaston adósa maradt. Amint a fiáker befordult a rue du Bacra Hélène így fakadt ki, afeletti elkeseredésében, hogy aki egyedüli támasza lehetne, azt ilyen gyengének kell látnia:

- Egy dologban minden körülmények között bízvást számíthatok önre: hogy jól rám ijeszt.

- Mindjárt meglátja, Hélène, hogy igazán érdekei szerint cselekedtem - felelte Gaston.

A fiáker megállt, megérkeztek.

- Hélène - mondta Gaston, e házban található az a személy, aki apja helyett apja lesz. Engedje meg, hogy elsőnek szálljak ki, és bejelentsem kegyedet.

- Istenem! - Hélène akaratlanul megborzongott. - Hát magamra hagy?

- Ne féljen, Hélène, nincs miért. Rögtön jövök kegyedért. A lány a kezét nyújtotta. Gaston forró csókot nyomott a kis kézre. Egy pillanatra megingott, hirtelen úgy érezte, csakugyan rosszul teszi, hogy magára hagyja Hélène-t. De máris feltárult a kapu, a bakon ülő férfi megparancsolta a kocsisnak, hogy hajtson be az udvarra, s a kapu bezárult mögöttük. Gaston belátta, hogy a magas kőfalak védte udvaron Hélène-t nem fenyegeti veszély, de meg egyébként is késő lett volna meghátrálni. Az az ember, aki érte jött az „Ámor hordója”-ba, kinyitotta a kocsiajtót, Gaston megszorította még egyszer, utoljára barátnője kis kezét, majd kiszállt, és felsietett a lépcsőn, kalauza nyomában. Az ismét a körfolyosóra vezette, mint előző nap, a szalon ajtaja előtt megállt, közölte, hogy Gaston máris bekopoghat, és eltűnt.

Gaston úgy is tett. Tudta, hogy Hélène várja, nem akarta idejét vesztegetni.

- Tessék - hallatszott odabentről az ál-spanyol herceg hangja.

Gaston rögtön ráismert e mélyen emlékezetébe vésődött hangra. Engedelmeskedett a felszólításnak, benyitott, s szemben találta magát az összeesküvés fejével. De ezúttal felszegett fejjel, nyugodt arccal járult az ál Olivarès herceg elé; tegnapi elfogódottsága nyomtalanul eltűnt.

- Pontosan érkezett, uram - mondta a herceg. - Délre adtunk találkát egymásnak, s éppen most üti az óra a tizenkettőt.

A kandallón álló ingaóra csakugyan akkor ütötte el a delet.

A régens úgy helyezkedett el ismét, ahogy előző nap, hátát a kandallónak vetve.

- Az idő sürget - felelte Gaston. - Feladatom nyomaszt, félek, még meg találom bánni. Csodálkozik, netán aggódik is, uram? Nos, ne nyugtalankodjék. Ha megbánnám, az egyedül az én bajom lenne.

- Valóban úgy látom, uram - kiáltotta a régens, alig leplezett örömmel -, mintha megingott volna elhatározásában.

- Téved, nagyságos uram. Mióta a sors engem jelölt ki a merénylet végrehajtására, töretlenül haladtam előre megkezdett utamon, s addig meg sem állok, míg megbízásomnak eleget nem tettem.

- Úgy rémlett, uram, szavaiból habozás csendül ki; márpedig bizonyos emberek száján, bizonyos körülmények között a szó sokat nyom a latban.

- Uram, Bretagne-ban szokás azt mondani, amit az ember érez, de szokás azt is cselekedni, amit az ember mond.

- Egyszóval, el van tökélve?

- Jobban, mint valaha, excellenciás uram.

- Pedig most még nem késő, a baj még nem esett meg...

- Ha excellenciád ezt bajnak nevezi - mondta Gaston bánatos mosollyal -, minek nevezzem én?

- No persze, így értettem én is - kapott a szón a régens -, önnek baj, hiszen máris megbánást érez miatta.

- Nem szép nagyságodtól, hogy fejemre olvassa bizalmas vallomásomat. Másnak, excellenciádnál kisebb érdemű embernek soha el se mondtam volna...

- Uram, én is érdeme szerint becsülöm önt. Ezért intem óva: még nincs semmi veszve, most forduljon vissza; ezért kérdezem: jól meggondolta-e, mit tesz, nem bánta-e meg, hogy belekeveredett... - a régens itt egy pillanatra elakadt, majd így folytatta - e vakmerő vállalkozásba. Tőlem ne tartson, számíthat védelmemre akkor is, ha cserbenhagy, bennünket. Egyetlenegyszer találkoztam önnel, uram, de máris nagyra becsülöm, s úgy hiszem, méltán: a nemes szívű ember oly ritka kincs, hogy fájna önt elvesztenem.

- Jósága zavarba ejt, excellenciás uram - mondta Gaston, érezve, hogy a lelke mélyén csakugyan lappang némi kétely, akárhogy s mint igyekezett is bátorságát segítségül híva elhallgattatni. - Nem tétovázom én, hercegem, aggályaim csupán azé a párbajozóé, aki igenis kiáll párbajra, sőt szilárdan eltökéli, hogy megöli ellenfelét, de ugyanakkor kárhoztatja balsorsát, mely ölni kényszeríti. - Gaston egy pillanatra elnémult. Úgy érezte, mintha beszélgetőtársának eleven tüzű tekintete egyenesen a lelke legmélyére hatolna, ahol az a kis gyengeség rejlett. Majd így folytatta: - Itt azonban nagy ügy forog kockán, mérhetetlenül nagyobb egyéni gyarlóságainknál, úgyhogy én nem hajlamaim, de meggyőződésem s a barátság parancsát fogom követni. Úgy cselekszem majd, hogy nagyságod megbecsüléssel gondoljon vissza még múló gyengeségemre is, mely karomat egy pillanatra megbénítja.

- Rendben van - szólt a régens. - Mit szándékozik tehát tenni?

- Kivárom az alkalmat, míg szemtől szembe találkozhatom a régenssel, s akkor nem puskát fogok rá, mint Poltrot tette, nem is pisztolyt, mint Vitry, hanem azt mondom: „Ön balsorsra juttatta Franciaországot, én feláldozom önt Franciaország üdvéért!”, s azzal leszúrom.

- Mint Ravaillac - mondta a régens, derült, rezzenetlen arccal, úgy, hogy Gaston beleborzongott. - Jól van!

Gaston némán lehorgasztotta a fejét.

- Helyeslem tervét, biztosnak látszik - folytatta a herceg. - De hadd kérdjem meg még egyszer, utoljára: mit tesz, ha elfogják, vallatják?

- Excellenciád tudja, mit tesz ilyenkor az ember: hallgat, s ha kell, meghal. Nagyságod említette az imént Ravaillacot: ha jól emlékszem, ezt tette ő is, bár nem volt nemesember.

A régensnek nem volt visszatetsző Gaston büszkesége. Őfenségének meglepően fiatal volt a szíve és ábrándos a lelke, meg aztán annyi talpnyaló, aljas, gerinctelen embert látott nap mint nap maga körül, hogy Gaston egyenes, bátor jelleme újdonságnak hatott, s a régens köztudomásúlag élt-halt az újdonságért.

Mindenáron időt akart nyerni; úgy tett, mintha nem lenne képes magát döntésre elszánni.

- Egyszóval számíthatok a hallgatására? - kérdezte.

Gaston arcáról lerítt a meglepetés afelett, hogy társa ismét visszatér erre a kérdésre. A régens kiolvasta tekintetéből gondolatát, s elébe vágott a válasznak.

- Látom, mindenre el van szánva.

- Mindenre - felelte a lovag. - Már csak excellenciád utasításait várom.

- Az én utasításaimat?

- Természetesen. Excellenciád még nem nyilatkozott, holott én testestől lelkestől rendelkezésére bocsátottam magam.

A herceg felállt.

- Nos, ha meg kell lennie - mondta. - Tárgyalásunk befejeztével ezen az ajtón távozzék. Vágjon át a házat övező kiskerten. A hátsó kapunál egy hintó várja, benne a titkárom, aki átad majd önnek egy belépőt a régens audienciájára, ahová egyébként szóbelileg is beajánlom.

- E tekintetben minden rendben van tehát, nagyságos uram - mondta Gaston.

- Van még megbeszélnivalónk?

- Igen. Mielőtt végleg búcsút mondanék excellenciádnak - hiszen, meglehet, soha nem találkozunk többé az életben -, egy kegyet kérnék.

- Mit, uram? - kérdezte a herceg. - Beszéljen nyugodtan.

- Ne csodálkozzék nagyságod, ha habozni lát. Nem közönséges kegyet kérek, s nem is a magam részére. Mi egyébre lehetne Gaston de Chanlay-nek szüksége, mint egy tőrre? s az itt van, az oldalamon. De ha testemet kész vagyok is feláldozni az ügyért, lelkemet nem, s az én lelkem, nagyságos uram, Isten után egy ifjú leányé, akit imádok. Szomorú szerelem, nemde, mely a sír szelén hajt ki? De mit tegyünk. Hanem e tiszta, gyengéd gyermeket sorsára hagyni - ó, ez őrült istenkísértés lenne! Mert tapasztalom, hogy Isten olykor kemény próbára ítéli s kegyetlenül meggyötri tulajdon angyalait is. Imádandó kedvesemet eddig egymagam óvtam, támogattam a világ aljas cselvetései ellenében. De mivé lesz ő, ha én meghalok vagy eltűnök? Mi egyszerű nemesemberek vagyunk, excellenciás uram, a mi fejünk könnyen lehull; de nagyságod hatalmas ellenfél, s egy hatalmas király oltalmát élvezi, győzni fog a balszerencse felett. Én tehát nagyságod kezére bízom lelkem legdrágább kincsét. Vegye őt oltalmába nagyságod, így róva le adósságát irántam, aki szövetségese, cinkosa vagyok.

- Úgy lesz, uram, ígérem - felelte a régens, lelke mélyéig meghatva.

- Ez még nem minden, nagyságos uram. Engem baj érhet, s ha már magam nem állhatok mellette, szeretném legalább a nevemet ráhagyni, támaszul. Ha meghalok, ő úgy marad itt, mint az ujjam, mert árva. Mielőtt Nantes-ból elutaztam, végrendelkeztem, s ráhagytam egész vagyonomat. Excellenciás uram, hozzásegítene-e, hogy ha meg kell halnom, ő az özvegyem lehessen?

- Ki gátolná meg benne?

- Senki. De bármely pillanatban letartóztathatnak, holnap... vagy akár ma, amint e házat elhagyom.

A régens összerezzent e prófétai gondolatra.

- Ha letartóztatnának, ha a Bastille-ba kerülnék, megengedtetik-e vajon nekem, hogy halálom előtt feleségül vehessem?

- Igen, bizonyára.

- S hajlandó excellenciád egész befolyását latba vetni, hogy e kegyet kivívja számomra? Esküdjön meg rá, nagyságos uram, s én holtomig áldom érte nevét. Ó, még a kínpadon sem lesz egyéb gondolatom, csak ez: Isten áldja meg érte.

- Becsületemre ígérem, uram - szólt a régens, könnyekig elérzékenyülve. - Szent lesz előttem e fiatal lány. A vonzalmat, mely önkéntelenül támadt szívemben ön iránt, őrá ruházom majd.

- Még egy szót, uram.

- Szóljon bátran, uram, a legteljesebb együttérzéssel hallgatom.

- Ő mit sem tud terveimről, nem sejti, mi hozott Párizsba, nincs tudomása a bennünket fenyegető szerencsétlenségről; nem volt erőm neki mindezt megvallani. Tegye meg helyettem ön, uram. Készítse fel a legrosszabbra. Ami engem illet, én már csak az esküvőnkön láthatom őt viszont. Mert ha előbb látnám, tán megremegne e kéz, amikor a végzetes döfésre emelem, mely tőle elszakít - s a kezem nem remeghet meg!

- Nemesi becsületszavamra fogadom, uram - a régens meghatottsága nem ismert határt -, hogy szent lesz előttem e fiatal lány, s mindent megteszek érte, amit kívánt és kíván; ő örökli majd a vonzalmat, mely önkéntelenül támad szívemben ön iránt.

- Uram, új erőt öntött belém - szólt Gaston, és felállt.

- De hol van jelenleg a fiatal hölgy? - kérdezte a régens.

- Lent vár a kocsiban, mely bennünket idehozott. S most, engedelmével, távoznék, uram. Csak annyit áruljon még el, hol fog ő lakni?

- Itt, uram. E ház jelenleg lakatlan, s nagyon alkalmas hajlék egy fiatal lány számára. Ideköltöztetem.

- Nagyságos uram, hadd szorítom meg a kezét.

A régens kezet nyújtott Gastonnak. Már-már azon volt, hogy még egyszer megkísérli visszatartani a lovagot, amikor az ablak felől száraz köhécselés hallatszott, jeléül, hogy Dubois türelmetlenkedik. A régens tehát egy lépést tett az ajtó felé, így adva Gaston tudtára, hogy a kihallgatás véget ért.

- Uram, még egyszer és utoljára kérem: úgy vigyázzon rá, mint tulajdon gyermekére. Oly jó, oly szép és büszke! Páratlanul gazdag és nemes lélek, hozzá hasonlóval nem sokszor találkozhatott excellenciád életében... Isten önnel, uram, megyek, felkeresem a titkárát.

- S én mondjam meg e lánynak, hogy ön embert készül ölni? - A régens egy utolsó kísérletet tett Gaston megmentésére.

- Igen, nagyságos uram - felelte a lovag. - De tegye hozzá: Franciaország üdvéért.

- Erre, uram - mondta a herceg, a kertre nyíló ajtót kitárva -, erre, aztán végig a fasoron, ahogy elmagyaráztam.

- Kívánjon nekem szerencsét, excellenciás uram.

Nézd az őrültjét! Hát nem elvárná, hogy Isten áldását kérjem a nekem szánt tőrdöfésre! - morfondírozott a régens. - Ezt azért már mégsem!

Gaston elindult. A kerti út hóval kevert homokja meg-megcsikordult léptei alatt. A régens oda-állt a folyosó egyik ablakához, s utánanézett, majd, amikor eltűnt a szeme elől, felsóhajtott:

- Hiába, kinek-kinek megvan a sorsa... Szegény fiú!

A fogadóterembe visszatérve már ott találta Dubois-t. A miniszter közben egy másik ajtón besomfordált, s láthatóan őrá várt.

Dubois gúnyos, önelégült arckifejezése rögtön feltűnt a régensnek. Pár pillanatig némán farkasszemet nézett miniszterével, mintha ki akarná kémlelni, ami e második Mefisztofelész lelkében lejátszódik.

Dubois törte meg a csendet.

- Nos, uram, végre megszabadult a fickótól, legalábbis azt remélem.

- Igen, de nagyon nincs ínyemre a mód, ahogy megszabadultam tőle, Dubois - felelte a herceg. - Nem szeretek a cselszövényeidben szerepelni, tudod jól.

- Meglehet. De jól tenné nagyságod, ha engem bevonna saját cselszövényeibe.

- Hogy érted ezt?

- Ahogy mondom. Jobban sikerülnének, főleg a végkifejletük.

- Nem értem, mire célzol, magyarázd meg... de szaporán, lent vár rám valaki, akit fogadnom kell.

- Ejha! Hát csak fogadja az illetőt nagyságod, mi majd később folytatjuk. A komédiának úgyis vége, se jobb, se rosszabb nem lesz már tőle.

S Dubois csúfondáros tisztelettel meghajolt. A régens úgy ismerte Dubois-t, mint a tenyerét; tudta, akkor viselkedik így, ha a kettejük között folyó, örök játszmában hozzá került a tromf. Mi sem idegesítette jobban a régenst, mint ez a tettetett tisztelet. Visszahívta Dubois-t.

- Halljam, mi van már megint? Mit fedeztél fel? - kérdezte.

- Ördög és pokol! Azt, hogy fenséged ügyesen színlel.

- S ez meglep?

- Nem, de rosszul esik. Ha így folytatja fenséged, hamarosan tökélyre viszi a tettetést, rám nem is lesz többé szüksége, s visszaküld nevelőnek a fia mellé, akinek egyébiránt tagadhatatlanul nagy szüksége lenne olyan tanítómesterre, amilyen én vagyok.

- Térj a tárgyra, de gyorsan.

- Nagyságod fején találta a szeget; valóban nem a fiáról van most szó, hanem a lányáról.

- Melyik lányomról?

- Igaz, annyi lányunk van, hogy csak győzze az ember! Mindenekelőtt itt van, ugyebár, a chelles-i apátnő, azután Berri hercegné, Valois kisasszony és a többi - bár ők olyan fiatalkák még, hogy szóra sem érdemesek, ergo nem is beszélek róluk. No, és végezetül itt van az a bájos breton virágszál, az a hamisítatlan erdei vadóc, akit elrejtettünk Dubois elől, nehogy bemocskolja mérgezett leheletével.

- Azt mered mondani, hogy rosszul tettem?

- Ments isten! Nagyságod remekelt. Minthogy arról az aljas Dubois-ról hallani sem akart, amiben maradéktalanul igazat adok fenségednek, és minthogy a cambrai-i püspök meghalt, helyette a derék, szent életű, szűzies, ártatlan lelkű Nocéhoz fordult, és kölcsönkérte a kis-házát.

- Lám, lám! - mondta a régens. - Hát ezt is tudod?

- De micsoda ház az! Szűzies, mint a gazdája. Bizony, nagyuram, körültekintőbben, eszesebben nem is járhatott volna el. A gyermeket, ugyebár, óvni kell a romlott világtól, gondosan távol kell tartani tőle mindent, ami ártatlan kedélyét megfertőztetné. Hová költöztetjük tehát? Egy olyan házba, ahol egyebet se lát, mint Lédákat, Erigonékat, Danaékat, amint hattyúkkal, szőlőfürtökkel, aranyesővel s egyebekkel pajzánkodnak. Valóságos erkölcsi szentély, hol az erény papnői, nyilván az őszinteség nevében, a lehető legtermészetesebb, ámbár nem éppen a legildomosabb pózokban ábrázoltatnak.

- Ó, az a pokolravaló Nocé! Megesküdött, hogy csupa Mignard-kép lóg a falon.

- De hisz nagyságod ismeri a házat!

- Hát szoktam én az efféle ocsmányságokat nézegetni?

- No meg, ugye, rövidlátó is nagyságod.

- Dubois!

- Ami a bútorokat illeti: csupa rejtelmes pipereasztalka, titokzatos rendeltetésű heverő, bűvös ágy. Ami a könyveket... hja, azok Nocé barátunk könyvei, közismerten az ifjúság okulását és kiművelését célzó elmeművek, méltó párjai Bussy Rabutin úr breviáriumának, amely breviáriumot én voltam bátor nagyságod kezébe adni, amint tizenkettedik életévét betöltötte.

- Hej, te kígyó!

- Egyszóval: a legpuritánabb erkölcs és szemérem valóságos mentsvára ez a ház. Én úgy véltem, a lehető legalkalmasabb hely a fiú felvilágosítására, de hiába, nagyságod meg én nem egyformán látjuk a dolgokat, nagyságod viszont úgy vélte, hogy a lehető legalkalmasabb hely lánya erkölcseinek megóvására.

- Elég legyen, Dubois! - fortyant fel a régens. - Kezdesz terhemre lenni.

- Máris befejezem, nagyságos uram, *incedo ad finem*. Egyébiránt minden oka megvolt feltételezni, hogy a nagyságos kisasszony jól fogja magát érezni e házban, lévén ő is, mint nagyságod minden sarja, roppant értelmes teremtés.

A régens megriadt: Dubois gonosz, csúfondáros mosolya, csűr-csavaros beszéde rosszat sejtetett.

- De lám, mit tesz az önfejűség, nagyságos uram - folytatta Dubois. - A kisasszony tetszését mégsem nyerte meg a hajlék, melyet fenséged gondos atyaként kiszemelt számára. Költözni készül.

- Mit beszélsz?

- Rosszul mondtam. Már el is költözött.

- A lányom elment? - hördült fel a régens.

- El bizony - vigyorgott Dubois.

- De hogyan?

- Hogyan, hogyan! Hát kisétált a kapun... Ó, a kisasszonyt nem olyan fából faragták, hogy az ablakon szökjön ki. Nagyságod vére; ha valaha kétségeim lettek volna eziránt, most végleg megbizonyosodtam volna róla.

- És Desroches asszony?

- Desroches asszony a Palais Royalban van. A gyászhírt jött jelenteni fenségednek.

- Hát nem bírta a szökést megakadályozni?

- Hja, a kisasszony parancsolt.

- Záratta volna be a kaput, sorakoztatta volna fel a személyzetet. A cselédek nem tudták, hogy Hélène a lányom, semmi okuk nem volt neki engedelmeskedni.

- Desroches asszony megijedt a kisasszony haragjától, a cselédek a kardtól.

- A kardtól? Mit fecsegsz itt összevissza? Részeg vagy, Dubois!

- No, persze! amilyen kicsapongó életet élek! Egyebet se iszom cikórialénél. Nem, nagyságos uram, ami megrészegít, az egyes-egyedül a csodálat fenséged páratlan előrelátása iránt, mihelyt maga veszi kézbe saját ügyei intézését.

- Te valami kardot emlegettél! Miféle kardot?

- A Hélène kisasszonyt szolgáló kardot, amelynek tulajdonosa egy dali fiatal ember...

- Dubois!

- Aki imádja a kisasszonyt...

- Dubois, megőrjítesz!

- És aki lovagiasan elkísérte Nantes-ból Rambouillet-ba...

- Livry úr?

- Nicsak, nagyságod tudja a nevét? De hisz akkor nem mondtam újat.

- Dubois, le vagyok sújtva.

- Van is rá oka nagyságodnak. Lám, hova vezet az, ha mindenáron maga akarja intézni saját ügyeit, holott Franciaország ügyeinek intézése köti le minden idejét-erejét.

- És hol van most a lányom?

- Hol? Hol? ha én azt tudnám!

- Dubois, te jelentetted a lányom szökését, a te dolgod az is, hogy tartózkodási helyét közöld. Dubois, drága Dubois-m, kerítsd elő a lányomat!

- Nohát, fenséged veszedelmesen hasonlít a Molière-féle apákra, én meg Scapinre... Jó Scapinem, drága Scapinem, aranyos Scapinem, kerítsd elő a lányomat. Sajnálom, nagyságos uram, de maga Geronte sem mondhatná úgyabbul. Ám legyen, megkeressük a kislányt, megtaláljuk, és bosszút állunk elrablóján.

- Találd meg, Dubois, jutalmul kérhetsz, amit akarsz.

- Ez már beszéd, uram.

A régens leroskadt egy karosszékbe, arcát kezébe temetve. Dubois nem háborgatta; magában nem győzött a régens atyai gyengédségén örvendezni, melynek révén, íme, megkettőzheti

hatalmát felette. Mialatt szokott csúfondáros mosolyával a régenst figyelte, csendes kopogtatás hallatszott az ajtó felől.

- Ki az? - kérdezte Dubois.

- Nagyságos uram - szólt be kívülről egy ajtónálló -, egy fiatal hölgy ül lent a fiákerben, amelyik a lovagot hozta; a hölgy kérdezteti, mikor jön már a lovag, sokáig kell-e még rá várnia.

Dubois nagyot ugrott, s az ajtó felé iramodott, de elkésett. Az ajtónálló szavai a régens eszébe idézték Gastonnak tett, ünnepélyes ígéretét. Ő maga is talpra szökkent.

- Hová, hová, uram? - kérdezte Dubois.

- A fiatal hölgy elé, fogadni akarom - felelte a régens.

- Ez az én dolgom, nem nagyságodé; hát máris feledi, uram, hogy az összeesküvést átengedte nekem?

- A lovagot átengedtem neked, ez igaz, de megígértem neki, hogy apja helyett apja leszek szerelmesének. Szavamat adtam rá, meg is tartom. Kötelességem a lányt gyámolítani, ha már úgy fordult, hogy én adom szerelmesét hóhérkézre.

- Majd elintézem én - ajánlkozott holtsápadtan Dubois, izgalmát ördögi mosolya mögé rejtve.

- Hallgass, és ne mozdulj - rivallt rá a régens. - Már megint valami aljasságon jár az eszed.

- Ördög, pokol! Hadd beszélek legalább a hölggyel, nagyságos uram.

- Én beszélek vele, tudd meg, ez nem a te dolgod, hanem az enyém, nemesi becsületszavam forog kockán... Hallgass, és maradj veszteg, ha mondom.

Dubois az öklét harapdálta dühében, de a régens hangja nem tűrt ellentmondást, kénytelen-kelletlen engedett hát; nekidűlt a kandallónak és várt. Hamarosan selyemszoknya-suhogás hallatszott a függöny mögül.

- Igen, asszonyom, erre parancsoljon - mondta az ajtónálló.

- Megjött - mondta a régens. - Vedd tudomásul, Dubois, hogy a lány ártatlan szerelmese bűnében, leszel szíves tehát a lehető legelőzékenyebben bánni vele. - Majd arra fordult, amerről a lányt várta, és kiszólt:

- Szabad.

A függöny félrelebbent e felszólításra, s a kint várakozó fiatal nő megindult a régens felé. A herceg hátratántorodott, mintha villám sújtotta volna.

- A lányom! - mormolta. Mialatt ő igyekezett döbbenetén úrrá lenni, Hélène körüljártatta pillantását a szobán, Gastont keresve, majd megállt és bókolt.

Dubois - képzelhetjük, milyen - fancsali képet vágott.

- Bocsánat, uram - mondta Hélène -, talán rossz helyen járok. Egy barátomat keresem, aki lent hagyott a kocsiban, azzal, hogy hamarosan értem jön. Soká elmaradt, így hát vettem magamnak a bátorságot, és tudakozódtam utána. Idevezettek, de úgy látszik, az ajtónálló tévedett.

- Nem, kisasszony - felelte a herceg. - Chanlay lovag úr az imént távozott, s én már vártam kegyedet.

Mialatt a régens beszélt, Hélène mélyen elgondolkodott, úgyannyira, hogy szinte Gastonról is megfeledkezett. Erőlködve kutatott emlékezetében, mígnem hirtelen, mintegy önnön gondolatára fejelve, felkiáltott:

- Istenem, de különös!

- Tessék? - ütötte fel a fejét a régens.

- Igen, igen, megvan!

- Nem értem, kisasszony - szólt a herceg. - Lenne szíves megmagyarázni?

- Ó, uram! - felelte Hélène, egész testében remegve -, bámulatos, mennyire hasonlít a hangja...

Hélène tétován elhallgatott.

- Egy ismerőse hangjára - sietett segítségére a régens.

- Valakinek a hangjára, akivel mindössze egyszer beszéltem, de a hangja csengését örökre szívembe véstem.

- Ugyan ki volt az? - kérdezte a régens. Dubois a vállát vonogatta a fél felismerési jelenetre.

- Az illető azt állította, hogy apám - felelte Hélène.

- Örülök ennek a szerencsés véletlennek, kisasszony - mondta a herceg. - Ha a hangom olyasvalaki hangjára hasonlít, aki az ön szívének kedves, tán nagyobb bizalommal fogadja majd tanácsaimat. Mint tudja, Chanlay lovag volt szíves engem kiszemelni oltalmazójául.

- Csakugyan azt mondta, hogy elvezet valakihez, aki megoltalmaz majd a rám leselkedő veszélytől.

- Miféle veszélytől? - kérdezte a régens.

Hélène körülnézett; tekintete Dubois-n állapodott meg, látható aggodalommal. Nyilvánvaló volt, hogy amilyen rokonszenvesnek találja a régenst, olyan bizalmatlansággal tekint Dubois személyére.

Dubois nem áltatta magát.

- Uram - súgta oda félhangosan a régensnek -, jelenlétem, úgy hiszem, nemkívánatos, tehát távozom. Nincs már rám szüksége, ugye?

- Nem, de hamarosan lesz. Maradj a közelemben.

- Állok fenséged szolgálatjára.

Halkabban beszéltek, hogysem Hélène meghallhatta volna, s ő egyébként is tapintatosan hátrább lépett, és most az ajtókat kémlelte sorban, hátha valamelyiken belép végre Gaston. Dubois-t káröröммel töltötte el a gondolat, hogy ez a fruska, aki megtette vele azt a csúfságot, hogy magamagától megkerült, hiába várja a lovagját. Dubois távozására Hélène, sőt a régens is fellélegzett.

- Foglaljon helyet, kisasszony - mondta a herceg. - Hosszabb beszélgetésre kell elkészülnie, fontos közlendőim vannak az ön számára.

- Uram, mindenekelőtt engedjen meg egy kérdést: ugye, Chanlay lovag biztonságban van?

- Mindjárt visszatérünk rá, kisasszony, de kezdjük előbb önnel. A lovag azért hozta hozzám, hogy megvédjem. Ugyan árulja el, kérem, mi vagy ki ellen kell megvédenem?

- Néhány nap óta oly különösen alakult a sorsom, hogy már magam sem tudom, kinek hihetek, kitől kell félnem. Ha Gaston itt lenne...

- Értem. Ha itt lenne, és felhatalmazná rá, ön bátran megosztaná velem titkait. De tán az is megteszi, ha bebizonyítom, hogy mindent tudok önről, kisasszony.

- Ön, uram?

- Igen, én. Nemde, Hélène de Chaverny kisasszonynak hívják, s a Clisson és Nantes között fekvő Ágoston-rendi apácakolostorban nevelkedett? Egy szép napon az az utasítás érkezett ismeretlen gondviselőjétől, hogy hagyja el addigi otthonát, a kolostort. Ön erre útnak indult, egy apáca kíséretében, akinek búcsúzóul száz aranyat adott ajándékba. Rambouilletban már várta egy asszony - madame Desroches -, ő közölte önnel, hogy édesapja hamarosan meg fogja látogatni önt. S még aznap este fel is kereste önt valaki, aki szereti önt, s azt hitte, ön is szereti őt. Így volt?

- Igen, uram, így történt - rebegte Hélène döbbenten. Nem értette, hogyan jegyezhette meg ez az idegen ilyen pontosan, minden részletre kiterjedően az ő történetét.

- Másnap felkereste önt Chanlay lovag, aki Livry úr álnéven követte önt Nantes óta. Desroches asszony ellenezte a találkozást, de hiába.

- Szóról szóra így igaz, uram, látom, hogy Gaston mindent elmondott.

- Majd újabb utasítás érkezett Párizsból, hogy induljanak. A kisasszony megpróbált ellenszegülni, de hasztalan. A faubourg Saint-Antoine egyik házába költöztették, ahol is elviselhetetlenné vált a rabság...

- Nem a rabság, uram, a börtön - vágott közbe Hélène.

- Nem értem.

- Gaston nem mondta el, mitől tartott? Kezdetben elutasítottam aggályait, utóbb kénytelen voltam osztani.

- Nem lenne szíves elárulni, mitől félt a lovag?

- Ha ő nem mondta, én hogy mondhatnám?

- Van, amit az ember nem mondhat el igaz barátjának?

- Nem említette Gaston, hogy az a férfi, akit előbb atyámnak hittem...

- Hitte?

- Ó, igen, uram, esküszöm! Míg hangja a fülembe csengett, míg keze a kezemet fogta, szentül hittem, hogy ő apám. Túláradó leányi szeretetem csak akkor adott helyt a félelemnek, amikor szinte tényszerűen megbizonyosodtam az ellenkezőjéről.

- Nem értem, kisasszony. Kérem, magyarázza meg, mi oka lehetett félni attól az embertől, aki saját állítása szerint oly gyengéden bánt önnel?

- Hogyhogy nem érti, uram? Hiszen ön mondta az imént, hogy Rambouillet-ból, átlátszó ürüggyel, átköltöztettek Párizsba, a faubourg Saint-Antoine egyik házába, s ez a ház végre felnyitotta a szememet, eredményesebben, mint Gaston érvei és aggályai. Úgy éreztem: elvesztem. A gyengéd apa álarca mögött egy ármányos csábító rejtezik. Egyetlen barátom van, Gaston, írtam neki, s ő rögtön eljött értem.

- Egyszóval azért hagyta ott azt a házat - a régens alig bírt örömével -, mert egy csábító elől menekült, s nem, hogy szerelmesét kövesse?

- Természetesen, uram. Ha hihettem volna, hogy az a férfi, akivel egyetlenegyszer találkoztam, s akkor is fölöttébb különös körülmények között, valóban apám, semmi és senki rá nem bírhatott volna, esküszöm, uram, hogy gyermeki kötelességem ellen vétsek.

- Ó, drága gyermekem! - kiáltotta a régens, olyan hangon, hogy Hélène beleremegett.

- Gaston ekkor említette, hogy van egy ismerőse, lekötelezettje, aki vigyáz majd rám, aki apám helyett apám lesz. Idehozott, s azt ígérte, mindjárt értem jön. Én vártam, vártam egy álló óra hosszat, de hiába. Végül már attól tartottam, baj érte Gastont, s megkérdeztem, hol találom.

A régens homloka elborult.

- Egyszóval Gaston bírta rá, hogy gyermeki kötelességét megszegje, az ő gyanakvása ragadt át önre? - kérdezte.

- Igen, a nagy titkolódzás láttán aggályai támadtak. Azt állította, hogy emögött ártó szándék lappang.

- De mivel győzte önt meg? Voltak bizonyítékai?

- Kellett-e jobb bizonyíték, mint az a rossz hírű ház! Kitelhet-e egy apától, hogy lányát ilyen házba költöztesse?

- Persze, persze - mormolta a régens -, azt csakugyan rosszul tette. De ismerje el, hogy ha a lovag nem erősködik, az ön ártatlan lelke nem fogott volna gyanút.

- Nem - felelte Hélène. - De szerencsémre Gaston vigyázott rám.

- Ön mindent elhisz, kisasszony, amit Gaston mond? - kérdezte a herceg.

- Az ember könnyen hisz annak, akit szeret - válaszolta Hélène.

- Hát szereti a lovagot, kisasszony?

- Két éve szeretem, uram.

- Hogy találkoztak a kolostorban?

- Gaston csónakon közelítette meg az épületet, éjjel.

- Sűrűn látták egymást?

- Hetente.

- Tehát szereti?

- Igen, uram, szeretem.

- Hogy ajándékozhatta el szívét, kisasszony, tudván, hogy nem rendelkezik szabadon saját személyével?

- Tizenhat éven át soha hírét sem hallottam a családomnak, honnan tudhattam volna, hogy hirtelen-váratlan életjelt ad magáról? Jobban mondva, hogy valaki, vesztemre törvén, aljas csellel kicsal békés menhelyemről?

- Csakugyan azt hiszi, hogy hazudott az az ember? Hogy nem édesapja?

- Jaj nekem, magam sem tudom, mit higgyek, mit ne, agyam szinte felmondja a szolgálatot; már-már lázálomnak tetszik, ami velem történt.

- Hélène, nem az agyát, a szívét kellett volna vallatóra fognia - mondta a régens. - Szíve nem szólalt meg ez ember közelében?

- Ó, dehogynem! - kiáltott fel Hélène. - Míg a közelemben volt, hittel hittem minden szavát, s mióta élek, soha hasonló édes felindulást nem éreztem.

- Igen - bólintott keserűen a régens. - De mihelyt ő eltávozott, e megrendülést hevesebb érzelmek szorították ki szívéből. Egyszerű a dolog: az a férfi csupán az édesapja, Gaston ellenben a kedvese.

- Uram - szólt Hélène döbbenten -, különös hangot enged meg magának.

- Bocsánat! - a régens csendesebbre fogta a hangját. - Látom már, hogy rokonszenvem csakugyan túl messzire ragadott. De van valami, ami valóban megdöbbent, kisasszony - tette hozzá, elszoruló szívvel. - Ha Chanlay lovag úgy szereti önt, mint látszik, miért nem használta ön fel a befolyását arra, hogy őt tervéről lebeszélje?

- Miféle tervéről? Nem értem önt, uram.

- Hogyan? Hát nem tudja, miért jött a lovag Párizsba?

- Nem tudom, uram. Aznap, amikor könnyes szemmel bejelentettem neki, hogy el kell hagynom Clissont, ő elmondta, hogy neki is meg kell válnia Nantes-tól, s amikor én elárultam neki, hogy Párizsba utazom, felkiáltott örömében, és azt felelte, hogy ő is éppen oda készül.

A régens lelkéről mázsás súly gördült le.

- Tehát nem volt a lovag cinkosa?

- Cinkosa! - Hélène elsápadt. - Ó, istenem, hogy értsem, ezt?

- Nem fontos - szabódott a régens.

- De igen, uram, ön azt mondta „cinkos”, s ez az egy szó sok mindent megmagyaráz. Jó ideje töprengek már azon, mi lehet az oka, hogy Gaston jelleme vagy egy éve hirtelen megváltozott, miért komorodik el, ahányszor jövőnket szóba hozom, miért mondja ilyenkor bánatos mosollyal: „Éljünk a jelennek, Hélène, nem tudhatjuk, mit hoz a holnap”, miért némul el oly gyakran, miért süpped komor gondolatokba, mint aki súlyos szerencsétlenségnek néz elébe. Ön az imént akaratlanul elárulta, uram, egyetlen elejtett szavával, mi fenyegeti őt! Gaston odahaza kizárólag a békétlenekkel érintkezett, a Montlouis, Pontcalec, Talhouet-szabású emberekkel. Jaj nekem, jaj! Gaston azért jött Párizsba, hogy konspiráljon, Gaston összeesküvő!

- S ön nem tudott erről? Nem hallott az összeesküvésről? - kérdezte izgatottan a régens.

- Fájdalom nem, uram! Én gyenge nő vagyok. Gaston nyilván nem ítélt méltónak arra, hogy megossza velem titkát.

- Annál jobb, annál jobb! - ujjongott a régens. - Drága gyermekem, hallgasson rám, igaz barátjára, fogadja meg a tanácsomat, hisz korom után csakugyan az apja lehetnék: a lovag vesztébe rohan, hadd tegye! de ön álljon meg, ne kövesse őt tovább ez úton, hisz semmi nincs még veszve.

- Mit nem mond, uram! - kiáltotta Hélène felindultan. - Hogy én cserbenhagyjam őt, s éppen akkor, amikor, mint ön is mondta, veszély fenyegeti, nem tudom pontosan, mi, de nyilván nagy veszély! Ó, nem, uram, nem! Mindketten árvák vagyunk, neki nincs senkije rajtam kívül, s nekem nincs senkim rajta kívül. Gastonnak már nincs családja, nekem még nincs, vagy ha van is: tizenhat évig könnyen elnélkülözött, elnélkülözhet bízvást ezután is. Ha mi ketten együtt pusztulunk, senki nem ejt értünk könnyet. Becsaptam önt, uram! Bármit tett vagy tesz ezután Gaston, én a cinkosa vagyok.

- Ó, oda végső reményem! - mormolta a herceg, elcsukló hangon. - Igazán szereti a lovagot!

Hélène meglepetten pillantott a férfira. Idegen, s lám, mennyire a szívére veszi az ő bánatát. A régens közben összeszedte magát.

- De hisz egyszer már lemondott a lovagról, kisasszony, ha jól tudom. Vagy nem azzal búcsúzott tőle a minap, hogy mindennek vége kettejük között? hogy ön nem rendelkezik többé szabadon sem szívével, sem kezével?

- Így mondtam, uram, de csak azért, mert boldognak tudtam őt - tiltakozott Hélène, magánkívül. - Mert nem sejtettem még, hogy szabadságát, s úgy lehet, életét is veszély fenyegeti! A szívem vérzett, de a lelkiismeretem tiszta volt. A fájdalmat, ha kell, elviselem - a lelkiismeret-furdalást nem. Mióta tudom, hogy baj fenyegeti, mióta sejtem, hogy boldogtalan, érzem: élete az életem, halála a halálom.

- Nyilván eltúlozza érzelmeit, kisasszony - erősködött tovább a régens. Tisztán akarta látni, hányadán áll Hélène-nel. - A távollét bizonyára elsorvasztja majd szerelmét.

- Semmi, soha, uram! - kiáltotta Hélène. - Szüleim sorsomra hagytak, magányomban e szerelem lett egyedüli reménységem, boldogságom, életem! Uram, az égre kérem, ha van némi hatalma Gaston felett - s úgy kell lennie, hiszen önnek megvallotta azt is, amit előlem titkolt -, bírja rá, hogy álljon el szándékától. Mondja el neki, amit én nem mondhattam: hogy határtalanul szeretem. Mondja el, hogy sorsa a sorsom. Ha száműzik, én önként száműzetésbe megyek, ha bebörtönzik, követem a börtönbe, ha meghal, utána halok. Mondja el mindezt, uram, és tegye hozzá... tegye hozzá, hogy fájdalmam, könnyeim önt is meggyőzték: igazat mondtam.

A régens felsóhajtott:

- Jaj, szerencsétlen gyermekem!

S csakugyan: nemhogy az ő apai szíve, de a kő is meglágyult volna Hélène láttán. A fiatal lány sápadt arca kegyetlen szenvedésről árulkodott; mialatt beszélt, szeméből folytonosan patakzott a könny, hangtalanul, némán, mintegy a szó természetes velejárójaként. Látnivaló volt, hogy szívből fakadt minden szava, hogy amit ígért, meg is tartja.

- Nos jó, kisasszony - mondta a herceg. - Ígérem, mindent megteszek, ami tőlem telik, hogy megmentsem a lovagot.

Hélène a herceg lábaihoz akart borulni, úgy megtörte büszke lelkét a Gaston balsorsán érzett aggodalom. A régens felfogta, s magához ölelte. Hélène egész testében remegve simult hozzá. Volt valami e férfi lényében, ami reménnyel, jóérzéssel töltötte el a szívét. Úgy maradt a régens karjai közt, elomolva, kísérletet sem tett rá, hogy felegyenesedjék.

A régens pár percig oly önfeledten, meghatottan nézte Hélène-t, hogy arckifejezése bizonyára elárulta volna, ha a fiatal lány véletlenül felpillant.

- Kisasszony - mondta aztán -, kezdjük a legsürgősebbel. Mint mondtam, Gaston csakugyan veszélyben forog, de nem közvetlen veszélyben. Mindenekelőtt törődjünk hát az ön dolgával. Helyzete e pillanatban fölöttébb bizonytalan, és hamis színben tüntetheti önt fel a világ előtt. Rám bízták, s én, mint jó családapa, elsőrendű kötelességemnek tekintem, hogy gondoskodjam önről. Megbízik bennem, kisasszony?

- Ó, igen, hiszen Gaston vezetett ide.

Gaston, örökké Gaston! - sóhajtott a régens magában. Majd hangosan hozzátette: - Itt fog lakni. E ház félreeső helyen van, itt szabadon élhet, jó könyvek társaságában és az enyémben; örömmel állok rendelkezésére, ha ugyan nem vagyok terhére.

Hélène tiltakozni készült. A régens elébe vágott:

- Legalább lesz kivel a lovagról elbeszélgetnie.

Hélène elpirult, s a régens így folytatta:

- Szabad bejárása lesz a szomszédos kolostor templomába, a nap bármely órájában, s ha netán újfent oly természetű aggodalmai támadnának, mint korábban, a kolostor menedékéül szolgálhat. A főnökasszony régi ismerősöm.

- Uram - felelte Hélène -, szavai tökéletesen megnyugtatnak. Elfogadom a felkínált hajlékot, s mindenkor a legnagyobb örömmel látom önt, aki annyi jóindulatot tanúsít irántunk.

A régens meghajolt.

- Nos, kisasszony, tekintse e házat otthonának. Van itt valamerre egy hálószoba: ha jól tudom, a fogadóteremből nyílik. A földszinti lakosztály kellemes beosztású. Még ma átküldetek a kolostorból két apácát. Nemde, szívesebben látná őket, mint két szobalányt?

- Ó, igen, uram.

- Eszerint a régens habozni látszott, mondja-e vagy sem... eszerint végleg lemondott... édesapjáról?

- Hát nem érti, uram, hogy csak azért mondtam le, mert attól tartottam, nem apám?

- De elvégre erre nézve nem volt semmiféle bizonyítéka, legfeljebb az a ház... tudom, ez súlyosan esik a latba... de hátha ő nem is ismerte!

- Ó, uram, ez jóformán lehetetlen - rázta meg a fejét Hélène.

- De ha, tegyük fel, apja mégis kerestetné, ha búvóhelye nyomára jutna, ha magának követelné, vagy legalább látni kívánná?...

- Uram, ez esetben értesítenők Gastont, és azt tennők, amit ő tanácsol...

- Jól van - mondta a régens, bánatos mosollyal, majd kezet nyújtott Hélène-nek, és megindult az ajtó felé.

- Uram... - szólt utána Hélène, de oly halkan, hogy alig hallhatta.

- Óhajt még valamit? - fordult vissza a régens.

- Őt... láthatom majd? - lehelte Hélène inkább, semmint mondta.

- Természetesen - bólintott a régens -, de nem gondolja, hogy éppen az ön érdekében úgy lenne jó, ha minél ritkábban találkoznának?

Hélène lesütötte a szemét.

- Jelenleg egyébként is elutazott a lovag - mondta a herceg. - Pár nap múlva tér csak vissza.

- De ha visszajött, láthatom? - kérdezte Hélène.

- Esküszöm, igen - felelte a herceg.

Tíz perc múlva két fiatal apáca kopogtatott be Hélène-hez egy szolgáló apáca kíséretében; behurcolkodtak.

Mihelyt lányától elvált, a herceg Dubois-t kereste, de azt a választ kapta, hogy Dubois visszatért a Palais Royalba, minekutána több mint fél órát várt ő királyi fenségére. S csakugyan nagy munkában találta az abbét, titkárai körében, amikor betoppant hozzá. Az asztalon egy iratokkal teletömött mappa hevert.

- Ezer bocsánat, fenség - mondta Dubois, amint a herceget megpillantotta. - Mivel fenséged késett, s gondoltam, a megbeszélés jócskán elhúzódhat, áthágtam parancsát; hazajöttem dolgozni.

- Jól tetted, de beszélni akarok veled.

- Velem?

- Igen, veled.

- Négyszemközt?

- Igen bizony, négyszemközt.

- Hol parancsolja nagyságod: saját szobájában vár be, vagy vonuljunk át az én szobámba?

- Menjünk a te szobádba.

Az abbé tiszteletteljes kézmozdulattal az ajtóra mutatott, mintegy betessékelve a régenst. A herceg előre ment, Dubois követte, hóna alá csapva a mappát, amelyet nyilván e célból készített oda, minthogy előre látta a régens látogatását. A dolgozószobába érve, a herceg első dolga volt körülkémlelni.

- Biztonságban vagyunk? - kérdezte.

- Már hogy a csudába ne! A falak vastagsága két láb, az ajtók duplák.

A régens belevetette magát egy karosszékbe, s mély töprengésbe merült.

- Várom fenséged parancsát - szólt egy idő múltán Dubois.

- Abbé - kezdte a régens eltökélten, ellenvetést nem tűrő hangon -, a lovag a Bastille-ban van, ugye?

- Nagyságos uram, mintegy fél órája érkezhetett oda - válaszolta Dubois.

- Nos, akkor írjon máris de Launay úrnak. Helyezze haladéktalanul szabadlábra a lovagot. Így akarom, és punktum.

Dubois-t láthatóan nem érte váratlanul a parancs. Nem méltatlankodott, nem is felelt; a mappát szó nélkül az asztalra helyezte, előkeresett egy iratcsomót, és mintha mi sem történt volna, tanulmányozni kezdte az iratokat.

- Nem hallotta? - kérdezte a régens, rövid szünet után.

- Hallottam, nagyságos uram - felelte Dubois.

- Akkor tegye, amit parancsoltam.

- Írja meg fenséged maga a parancsot.

- Ugyan miért? - csattant fel a régens.

- Mert senki nem kényszerítheti e kezet rá, hogy nagyságod halálos ítéletét aláírja - mondta Dubois.

- Eh, üres beszéd - legyintett ingerülten a régens.

- Nem üres beszéd: tény, uram. Chanlay úr összeesküvő, igen, vagy sem?

- Igen, persze, de a lányom szereti őt.

- Jó ok arra, hogy szabadon bocsássuk!

- Az ön számára, abbé úr, talán nem kielégítő ok, de az én szememben igenis sérthetetlenné teszi a lovagot! Ki fog jönni a Bastille-ból, éspedig most rögtön.

- Hozza ki, nagyságos uram. Én egy szalmaszálat keresztbe nem teszek az útjában.

- Ismerte ön, uram, a titkot?

- Melyiket?

- Hogy Livry úr és a lovag egy és ugyanazon személy?

- Igenis tudtam róla. Hát aztán?

- Félre akart vezetni.

- Meg akartam óvni nagyságodat az érzelmesség posványától, amelybe máris nyakig merült. Franciaország régenshercegét eddig is túlontúl lekötötték szeszélyei, mulatságai - más se hiányzott már, mint egy újabb szenvedély. És miféle szenvedély! A lehető legborzalmasabb: az apai szeretet. A szerelmi szenvedély kielégül, tehát múlandó; az apai szeretet kielégíthetetlen és főként: elviselhetetlen. E szenvedély arra ösztönzi fenségedet, hogy baklövést baklövésre halmozzon; s ebben csakis én gátolhatom meg, azon egyszerű oknál fogva, mert - szerencsémre - nem vagyok apa. Nem győzöm dicsérni érte az eszemet, látva, mennyi bajjal és bosszúsággal jár ez az állapot.

- Mit nekem egy fej, ide vagy oda! - kiáltott a régens. - Ha Chanlay megtudja, hogy én kegyelmeztem meg neki, egyébként sem öl meg.

- Nem. De a lovag nem hal bele, ha egy-két napig a Bastille-ban csücsül. Egyelőre ott kell maradnia!

- Én pedig azt mondom, hogy még ma kijön.

- Saját érdekében ott kell maradnia - folytatta Dubois zavartalanul, mintha a régens egy szót se szólt volna -, mert ha még ma szabadon bocsátanók, ahogy fenséged kívánja, cinkosai, akik jelenleg a nantes-i börtön foglyai, s akiket fenséged nyilván nem óhajt szabadon bocsátani, kémnek vagy árulónak vélnék, hiszen csakugyan az lenne a látszat, mintha árulása fejében nyert volna bűnbocsánatot.

A régens gondolkodóba esett.

- Egyébiránt ilyenek önök mind, ahányan vannak, királyok és régenshercegek - elmélkedett Dubois. - Egy ostoba érv, egy lovagias érv meggyőzi és elhallgattatja nagyságodat, de az igazi, a legfőbb érv: a helyesen felfogott államérdek lepereg róla. Mit bánom én, és mit bánja Franciaország, kérdem én nagyságodtól, ha Hélène de Chaverny kisasszony, a régens őexcellenciájának törvénytelen lánygyermeke kisírja a két szemét, mivelhogy szeretője, Gaston de Chanlay lovag úr után bánkódik? Tízezer anya, tízezer feleség, tízezer lány siratja majd egy év múlva fenséged szolgálatában elesett fiát, férjét, apját, akit a ránk acsarkodó spanyol ölt meg, mert fenséged jóságát tehetetlenségnek vélte, mert elnézése láttán vérszemet kapott. Az összeesküvést lelepleztük; szolgáltassunk igazságot. Chanlay úr, a pártütők vezetője vagy ágense, Párizsba jött, hogy fenségedet megölje - ne tagadja, uram, hogy azért jött, ő maga vallotta meg nagyságodnak terveit, s remélem, minden részletre kiterjedően. Ez a Chanlay úr történetesen fenséged lányának a kedvese. Hát aztán! Ez fenségedet súlyosan érinti. De nem az első és nem is az utolsó csapás, mely életében érte. Igenis, tudtam mindenről. Tudtam, hogy a kisasszony szereti a lovagot, tudtam, hogy a kisasszony gavallérjának nem Livry az igazi neve, hanem Chanlay. S ezt igenis eltitkoltam nagyságod elől, de csakis azért, hogy példásan megbüntet-

hessem Chanlay-t és cinkosait. Hadd tudja meg végre a világ, hogy a régens feje nem céltábla, amelyre virtuskodásból vagy unalmában bárki lövöldözhet, s ha elvéti, büntetlenül odébbállhat.

- Dubois! Dubois! nem ölöm meg a lányom, hogy saját életemet megmentsem, nem én, soha! Márpedig a lovagot kivégeztetni annyi, mint őt megölni. Se börtön, se tömlöc, se kínvallatás! Ha már úgy fordult, hogy nem büntethetjük meg érdeme szerint a lovagot, legyen teljes a bűnbocsánat. Fél szívvel megbocsátani éppoly hiba, mint fél kézzel büntetni.

- No persze, bocsássunk meg, bocsássunk meg! Elhangzott az Ige! Hát nem unja fenséged örökké ezt az egy nótát fújni, más-más hangnemben?

- Mennydörgettét! Ezúttal legalább a hangnem újszerű, mert nem nagylelkűségből mondom. Tanúm az ég, hogy nagy kedvem lenne jól elrántani e fiatalember nótáját, akit a lányom nálam, az apjánál, jobban szeret, aki ellopta tőlem utolsó és egyetlen lányom szívét. S lám, mégis féket vetek indulatomra, s azt mondom: eddig, és ne tovább. Chanlay lovag szabad lesz.

- Rendben van, nagyuram. Chanlay szabad lesz, ki mondta, hogy ne legyen az? Csak ne most, hanem később... egypár nap múlva. Mit árthat neki az a néhány nap, kérdem én? Az ördögbe, csak nem hal bele egyheti fogságba! Nagyságod visszakapja a kedves vejét, legyen egész nyugodt. De bízza rám a dolgot, s jól ügyeljen, nehogy a mi kis kormányunk köznevetség tárgyává váljék. Gondolja csak meg, uram: odalent most folyik a többi összeesküvő ügyének kivizsgálása. És erélyesen ám! velük nem sokat teketóriáznak! Pedig ezeknek az embereknek is van szeretőjük, feleségük, gyermekük... Törődik ezzel nagyságod? hogyisne!... nem bolond. De képzelje csak el, milyen nevetségessé válunk, ha kiderül: nagyságod lánya azt a fickót szereti, akinek a dolga lett volna nagyságodat leszúrni! A fattyak egy álló hónapig ezen derülnének. Madame de Maintenon feltámadna halottaiból, nagyságod egy évvel meghosszabbítaná az életét. Ej, az ördögbe is! legyen nagyságod türelemmel, s hadd egye a lovag pár napig de Launay úr sült csirkéit, hadd igya de Launay úr borát. Ördög, pokol! Elvégre Richelieu úr is a Bastille-ban senyved, pedig, ugye, őt is nagyságod egyik lánya szereti? Őt bezzeg nem átallta fenséged a Bastille-ba rekkenteni! És miért? Mert Richelieu úr elég vakmerő volt nagyságoddal madame de Parabère, madame de Sabran s talán mások kegyeiért versengeni.

- No de mi a szándékod a lovaggal, azután, hogy annak rendje-módja szerint beiktatják a Bastille fogolylajstromába? - vágott közbe a régens.

- Mi, mi! az a kis próbaidő egyenesen jót tesz majd neki, méltóbbá válik rá, hogy nagyságod veje legyen! Erről jut eszembe: fenséged csakugyan e megtisztelő sorsra szánja?

- Istenem! mit tudom én e percben, Dubois, mit akarok? Annyit tudok csak, hogy nem szeretném szegény Hélène-emet boldogtalanná tenni. Egyébiránt az a véleményem, hogy ha Chanlay lovaghoz megy, rangon aluli házasságot köt, ámbár a lovag jó családból származik.

- Hát nagyságod ismeri a Chanlay családot? Mennydörgette! még csak ez hiányzott!

- Hallottam e nevet emlegetni, de régebben, s nem tudom hol, mikor. No, majd meglátjuk. Érveid meggyőztek, s mondhatsz, amit akarsz: nem óhajtom, hogy a lovagot bárki gyávának hihesse. De jól ügyelj: azt sem tűröm, hogy bántódása essék.

- No, akkor a legjobb helyen lesz de Launay úr szárnyai alatt. Fenséged nem ismeri a Bastille-t. Próbálja csak ki egyszer, fogadom, nem kér többé másfajta nyaralásból. Néhai királyunk alatt börtön volt, istenemre, nem tagadom, de Orléans-i Fülöp régens jótékony uralma alatt valóságos kéjlakká fejlődött. Mellesleg itt találni manapság a legjobb társaságot. S nem múlik el nap lakoma, bál, hangverseny nélkül. Természetesen pezsgőt isznak, természetesen Maine herceg és a spanyol király egészségére. A számlát nagyságod fizeti. Miért is természetesen a halálát kívánják, s nemzetsége vesztére esküsznek. Hitemre! Chanlay úr ismerős környezetbe

kerül, úgy érzi majd magát a Bastille-ban, mint hal a vízben. Ugyan szánja már meg nagyságod ezt a szegény, szerencsétlen, szánni való fiatalembert!

- Úgy van! ez jó lesz - mondta a herceg megkönnyebbülten, hogy sikerült közvetítő megoldást találnia. - A többit majd meglátjuk azután, hogy ismeretessé válik a bretagne-i vizsgálat eredménye...

Dubois felnevetett.

- A bretagne-i vizsgálat eredménye! Hitemre, szeretném tudni, mit tárhat fel a vizsgálat, amit nagyságod ne hallott volna máris a lovag saját szájából. Nagyságod kevesli, amit tud? Ördög, pokol! Ha én lennék fenséged helyében, nekem ez is sok lenne!

- De nem vagy a helyemben, abbé!

- Sajnos nem, uram, mert ha én lennék Orléans-i Fülöp régensherceg, rég bíborossá ütöttem volna magamat... De csitt, mindent a maga helyén és idején, s én remélem, eljön ennek is az ideje. Egyébként úgy hiszem, megtaláltam e nagyságodat nyomasztó ügy megoldását.

- Nem bízom a módszereidben, abbé, figyelmeztetlek.

- Várja ki a sorát, uram. Ugye, csak azért ragaszkodik a lovaghoz, mert a kisasszony ragaszkodik hozzá?

- S ha úgy volna?

- Nos, mi lenne, ha a lovag rút hálátlansággal fizetne kedvese hűségéért? A fiatal hölgy büszke, önként lemondana bretonjáról. Ez ügyes sakkhúzás lenne, úgy hiszem.

- Hogy a lovag eltántorodjék Hélène-től?... Ettől az angyaltól?... Az lehetetlen.

- Megesett ez már más angyalokkal is, nagyságos uram. A Bastille-ban gyorsan szövődnek-oldódnak a szálak, gyorsan elzüllik az ember, kivált abban a társaságban, amelyet a lovag ott talál.

- Jó, majd meglátjuk. De egy lépést se tégy a jóváhagyásom nélkül.

- Ne aggódjék, nagyságos uram. Ha az én kis politikám bántatlanul mehet a maga útján, ígérem, felőlem bántatlanul bimbózhat fenséged kis családja is.

- Gonoszcsont! - nevette el magát a régens. - Szavamra, te magából az ördögből is csúfot űznél.

- No végre, igazságot szolgáltat nekem fenséged! Nosza, ragadja meg az alkalmat, s nézze át velem együtt a Nantes-ból érkezett iratokat. Az megerősíti majd fenségedet nemes elhatározásában.

- Nem bánom, de előbb küldd be Desroches asszonyt.

- Á, igaz!

Dubois csöngetett, és továbbadta a régens parancsát.

Tíz perc múlva megjelent Desroches asszony, alázatosan és remegve, de a várt vihar helyett mosoly fogadta és száz arany ütötte a markát.

Egy szót sem értek az egészből - morfondírozott elmenőben.

- Úgy látszik, a fiatal hölgy mégsem a régens lánya.

HUSZONHARMADIK FEJEZET
Bretagne-ban

Olvasóink engedelmével vessünk most egy pillantást Bretagne-ba, ahol sorsára hagytunk egynéhány, figyelemre méltó személyiséget, hogy történetünk főszereplőit nyomon követhessük. Bár e személyeknek csekélyebb szerep jutott történetünkben, hogysem e réven tarthatnának érdeklődésünkre számot, emléküket idézi a történelem kérlelhetetlen szava; engedelmeskedjünk hát egy pillanatra a történelem kívánalmainak.

Bretagne már az első összeesküvés idején is tevékenyen kivette részét a törvényesített királyi fattyak mozgalmából. E tartomány, mely a történelem során ismételten tanúbizonyságát adta királyhűségének, a túlságig, sőt, az esztelenségig fokozott hűséggel ragaszkodott a király véréből származó fattyakhoz, s azok érdekét az ország érdekei fölébe helyezte, úgyannyira, hogy ragaszkodása bűnné fajult, hiszen nem átallotta segítségül hívni az ország legádázabb ellenségeit, akik ellen XIV. Lajos hatvan esztendőn át viselt irtóhadjáratot, s Franciaország több mint két évszázadon át, s mindezt csupán azért, hogy trónra emelje a hercegeket, ahogy ő hitte: a korona jogos várományosait.

Egy téli estén találkoztunk már - mint emlékszünk - ama férfiakkal, akikben mintegy testet öltött a lázadás. „Markunkban a kígyó feje és a farka” - mondta volt a régens szellemesen e lázadásról, de tévedett, valójában csak a kígyó fejét és törzsét markolta. A fej: a törvényesített fattyak, a spanyol király és ostoba ágense, a Cellamare-i herceg volt, a test: néhány bátor és elmés ember, jelenleg a Bastille lakói. De nem került még kézre a kígyó farka, mely ott tekergeti Bretagne rideg földjén, s Bretagne akkor is éppoly rebellis volt, mint ma, s akkor is éppoly idegen az udvar szövevényes világától. Az igazi, egyedüli veszély hordozója pedig a farok volt, amelyen mérges fullánkok meredeztek, mint a skorpió farkán.

A breton vezetők azt az utat választották, amelyet valaha Rohan lovag, XIV. Lajos alatt; s ha azt mondjuk, Rohan lovag, azért tesszük, mert az összeesküvéseket általában egyik vezetőjükről szoktuk elnevezni. A jelentéktelen és hiú Rohan herceggel egy sorban, sőt, előtte két másik feje is volt pedig az összeesküvésnek: az egyik a végrehajtás, a másik az eszmék embere. Az előbbi normann köznemes volt, s úgy hívták, Lautréamont, az utóbbi holland filozófus, s úgy hívták: Affinius Vanden-Enden. Lautréamont pénzt akart, ő csak a kar volt, Affinius köztársaságot, ő volt a lélek. Köztársaságot, éspedig XIV. Lajos országába beékelve, hogy vérig bosszantsa a nagy királyt, mert Lajos féktelenül gyűlölte s üldözte a republikánusokat háromszáz mérföldes körzetben maga körül; ő ölette meg Hollandia főminiszterét, Jan de Wittet is, bizonyítva, hogy kegyetlenebb az orániai hercegnél, Hollandia helytartójánál, aki ugyan szintén ellensége volt a miniszternek, de legalább személyes sérelmei miatt akart elégtételt venni rajta, míg XIV. Lajosnak mindig hű barátja és szövetségese volt e nagy ember. Nos tehát, Affinius köztársasággá akarta tenni Normandiát, s e célból kikiáltotta Rohan lovagot protektorává, a breton összeesküvők elégtételt akartak venni bizonyos sérelmekért, amelyek a régens uralma alatt érték a tartományt, s e végből kikiáltották a köztársaságot, addig is, míg alkalmas protektort találnak, ha kell, akár spanyolt. Du Maine hercegnek mindenesetre nagy szerencséje volt. Bretagge-ban ezek történtek:

A bretonokat fellovalták a spanyol ajánlatok. Nem volt több okuk az elégedetlenségre, mint más tartományoknak, de az idő szerint a bretonok még nem tekintették magukat igazán, szívből franciának. Kívánatosnak tartották a háborút Franciaország ellen, ez volt tulajdonképpeni céljuk. Richelieu kegyetlenül elnyomta őket; most, hogy felszabadultak e vaskéz szorítása alól, azt remélték, Dubois alatt visszaszerezhetik régi függetlenségüket. Kezdetnek szembefordultak

a régens által kiküldött adminisztrátorokkal: a forradalom mindig forrongással kezdődött, mióta a világ világ.

A tartományi gyűlés megbízott elnöke Montesquiou volt; e tisztség az alkirályságnak felelt meg. Meghallgatta a nép panaszait, kívánságait, és beszedte az adót. A rendek sok mindent sérelmeztek, de pénzt nem akartak adni, mondván, hogy kifogásuk van az intendáns személye ellen. Montesquiou, a régi rezsim embere XIV. Lajos módszereihez szokott, s a felhozott indokokat nem tartotta kielégítőnek.

- Uraim, nem terjeszthetik gravamenjeiket így őfelsége elé, ez kimerítené a lázadás fogalmát - mondta. - Előbb fizessék meg az adót, azután panaszkodjanak, a király meg fogja hallgatni sérelmeiket, de nem, tűrheti, hogy kifogást emeljenek olyan ember személye ellen, akit ő bizalmával tüntetett ki.

Montaran úrnak, aki ellen Bretagne felzúdult, valójában nemigen hányhattak egyebet a szemére, mint hogy ő volt ez idő szerint a tartomány intendánsa. Akárki más lett volna a helyében, ugyanez az ellenszenv sújtotta volna. Montesquiou tehát nem fogadta el a rendek kikötését, s makacsul kitartott amellett, hogy az első lépés csakis a *megajánlott adó* befizetése lehet. A rendek ugyancsak megmakacsolták magukat, és nemet mondtak.

Az egyik követ így vágott vissza Montesquiou-nak:

- Marsall úr, feledni látszik, hogy ily modorban legfeljebb egy hadvezér tárgyalhat a leigázottakkal, de szabad és ősi előjogokkal bíró férfiak e hangot nem tűrhetik el; mi nem ellenség vagyunk, s nem katonaság, hanem szabad nemesek és urak saját hazánkban. Örömmel megszavaznók a kért adót, cserébe azért a csekély szívességért, melyre a királyt kérjük, hogy tudniillik váltsa le Montaran urat, akinek a személye visszatetsző népünk szemében; de ha azt kell látnunk, hogy az udvar csak követelődzik és hiteget, megtartjuk a pénzünket, s elviseljük, ameddig elviselhetjük az intendánst, akit nem szívelünk.

Montesquiou úr megvetően elbiggyesztette az ajkát, és hátat fordított a követeknek, azok ugyanúgy tettek, s ki-ki visszavonult méltósága sáncai mögé.

A marsall elhatározta; hogy türelmes lesz. Azt képzelte ugyanis, hogy nagy diplomata, s remélte, hogy magánösszejöveteleken sikerül rendbe hoznia azt, amit a testületi szellem oly szerencsétlenül összekuszált. De a breton nemesek büszkék. Úgy érezték, a marsall megalázta őket, tehát ki sem mozdultak otthonról, s konokul távol tartották magukat ezen uraság fogadásairól. A marsall magára maradt, csalódott, lenézése dühhé változott, s a harag eszeveszett elhatározásokat szül. A spanyolok csak erre vártak.

Montesquiou sűrű levelezésben állt a nantes-i, quimperi, vannes-i, rennes-i hatóságokkal, s azt írta nekik, hogy már látja: ezek a bretonok mind egy szálig lázadó bitangok, de az utolsó szó igenis az övé lesz, tizenkétezer katonája majd illemre tanítja a bretonokat, s megmutatja nekik, mi az igazi virtus.

Összeültek a rendek; e tartományban a népet a nemességtől csak egy lépés választja el. A szikra belekapott a lőporba, a breton nép apraja-nagyja összefogott. Félreérthetetlenül Montesquiou úr értésére adták, hogy neki tizenkétezer katonája van, Bretagne-nak százezer embere, s azok majd megtanítják kővel, vasvillával, sőt muskétával a katonákat arra, hogy máskor ne ártsák bele magukat abba, amihez nincs közük.

A marsall meggyőződött róla, hogy a tartományban csakugyan százezer szövetséges van, s az mind követ vagy fegyvert szorongat. Gondolkodóba esett, s egyelőre ennyiben maradt a dolog, a kormány szerencséjére. A nemesség megenyhült, győzelme tudatában, s panaszát fölöttébb ildomos formában terjesztette elő. De Dubois és a régens kormányzótanácsa nem akart meg-

hátrálni, a folyamodványt ellenséges megnyilatkozásnak minősítették, s ennek ürügyén vizsgálatot indítottak. A tábornoki kar után a csapattisztek következnek. Montaran, Montesquiou, Pontcalec és Talhouet sorompóba lépett egyik és másik oldalon, és vitézül küzdöttek. A bátor és erélyes Pontcalec csatlakozott a tartománybeli békétlenekhez, s az addig alaktalan indulatokból kisarjasztotta annak a harcnak magvát, amellyel már megismerkedtünk.

Meghátrálni nem volt többé mód, elkerülhetetlenné vált a nyílt összecsapás. Az udvar mit sem tudott a spanyol ügyről, azt hitte, a lázadás egyedüli oka az adó. A bretonok - bár titokban a régens uralmának aláaknázására törtek - nagy hangon kiáltották: „Le az adóval! Vesszen Montaran!" - hogy elleplezzék az aknaásás zaját, hazafiatlan összeesküvésüket. De a szerencse ellenük fordult. A régens - századának egyik legügyeseb politikusa - nem láthatta, de megsejtette a rejtett csapdát. Gyanította, hogy e kísértet, e helyi lepel mögött valami más búvik meg, s hogy ezt a valamit lássa, lehullatta, helyesebben szólva, lerántotta róla a leplet. Leváltotta Montarant. Bretagne diadalmaskodott. Rögtön lelepleződtek az összeesküvők; mindenki más beérte ennyivel, csak ők ágáltak tovább a porondon, a többiek meghátráltak, beadták a derekukat.

Ekkor fogadták el Pontcalec és barátai a haditervet, amelyet már ismerünk; úgy határoztak, hogy erőszakos eszközökhöz folyamodnak céljuk elérése érdekében, mely felé nem közelíthettek többé suttyomban a lelepleztetés veszélye nélkül. A lázadás kiváltó oka megszűnt, de üszke még nem hamvadt ki. S nem elég-e egyetlen szikra, tűzvészt támasztani, ha a még parázsló hamuba hull?

Spanyolország résen volt. Alberoni alig várta, hogy elégtételt vegyen a vereségért, melyet Dubois mért rá, a hírhedt Cellamare-féle üggyel; kész volt Bretagne-ba küldeni Spanyolország vérét-aranyát, mindazokat a kincseket, melyeket a párizsi összeesküvés támogatására szánt, abban a reményben, hogy ezúttal jobb helyre kerülnek. De a lázadás pillanata elmúlt. Alberoni ezt nem tudta; ágensei félrevezették. Pontcalec azt képzelte, hogy lehetséges a háborút újrakezdeni, mialatt Franciaország háborúban áll Spanyolországgal; Pontcalec azt képzelte, hogy meg lehet ölni a régenst. Csakhogy e tettet, melyet Franciaország legádázabb ellenségeinek sem tanácsolt volna senki ez idő szerint, neki magának kellett volna végrehajtania, s nem Chanlay-ra bízni.

Számított egy fegyverrel, pénzzel megrakott spanyol hajó közeli érkezésére; a spanyol hajó nem jött meg. Híreket várt Chanlay-tól, de csak La Jonquière-től érkezett levél... és miféle La Jonquière-től!... Egy este összeült barátaival Nantes-ban, a régi kastély közelében, egy kis szobában. Levertek voltak mind és tanácstalanok. Du Couëdic bejelentette, hogy névtelen levelet kapott, mely szökésre buzdítja.

- Én is mutathatok önöknek egy ugyanilyen levelet - mondta Montlouis -, délben ivópoharam alatt találtam. Feleségem halálra rémült: úgy érte e hír, mint derült égből a villámcsapás.

- Én bízom és várok - jelentette ki Talhouet. - Bretagne nyugodt, a párizsi hírek biztatóak. A régens egyre-másra szabadon bocsátja a spanyol ügy résztvevőit.

- Én is kötelességemnek tartom, hogy beszámoljak egy különös figyelmeztetésről, amelyet ma kaptam, ha már önök megtették - szólt Pontcalec. - Mutassa csak a levelet, du Couëdic és ön is, Montlouis. Hátha ugyanaz a kéz írta, hátha csak tőrbe akarnak csalni?

- Nem hinném. Aki szeretne bennünket minél messzebb tudni, nyilván valami veszélytől akar megóvni. Becsületünket nem veszélyeztetné a szökés, emiatt nem esne folt rajta. Mindenki úgy tudja, hogy a breton összeesküvés lezárult. Az ön fivére és unokaöccse, Talhouet, Spanyolországban van, Solduc, Rohan, Cerantec és Sambilly törvényszéki tanácsos eltűnt, de senki

nem vádolta őket emiatt gyávasággal: egyszerűen úgy tekintik, hogy az elégedetlenség űzte el őket. Megvallom, ha a figyelmeztetés megismétlődik, én elmegyek.

- Nincs ok félelemre, barátom - mondta Pontcalec. - Sőt, meg kell mondanom, ügyeink soha nem álltak olyan jól, mint most. Az udvar nem sejt semmit, hiszen, ha sejtene, már a nyomunkban lennének. La Jonquière éppen tegnap írt: jelentette, hogy Chanlay La Muette-be utazik, ahol a régens egyszerű közemberként él, testőri őrizet nélkül, gyanútlanul.

- Ön mégis nyugtalannak látszik - jegyezte meg du Couëdic.

- Megvallom, az vagyok, de más okból, mint hiszi.

- S mi ez?

- Ó, merőben személyes ok.

- Az ön személyéhez kötött?

- Az enyémhez. Elmondom, hisz keresve sem találhatnék jobb hallgatóságot, mint önök, leghűbb s engem mindenkinél jobban ismerő barátaim. Ha szorulna a hurok, ha választanom kéne a menekülés s a maradás közt, mert itt veszély fenyeget... nos, én maradnék. S tudják-e, miért?

- Nem. Miért?

- Mert félek.

- Ön, Pontcalec! Ön fél? Hogy kerül össze e két, egymást kizáró szó?

- Istenemre, félek, barátaim. Mentsvárunk az óceán, bármelyikük elmenekülhet a Loire-on Paimboeuftől Saint-Nazaire-ig cirkáló ezer meg ezer vízijármű egyikén, de ami önöknek a menekülés, az nekem a biztos halál.

- Nem értem - mondta Talhouet.

- Megrémít - mondta Montlouis.

- Nos, hallgassanak meg, barátaim.

S Pontcalec hozzákezdett az alábbi történet elbeszéléséhez, áhítatos csendben, társai tudták: ha Pontcalec fél, érdemes az okát meghallgatni.

HUSZONNEGYEDIK FEJEZET

A savenay-i boszorkány

- Tízéves koromban történt. Pontcalecban éltünk, erdők közepette, s egy szép napon úgy határoztunk, apám, Crysogon nagybátyám meg én, hogy átruccanunk nyulat vadászni öt-hat mérföldre fekvő vadaskertünkbe. A fenyéren átvágva egy asszonyt pillantottunk meg: a földön ült és olvasott. Parasztjaink közt vajmi ritka, aki olvasni tud, úgyhogy nagyon elcsodálkoztunk, és megálltunk az asszony előtt. Úgy látom őt ma is, mintha csak tegnap történt volna, pedig már jó húsz éve ennek. A breton parasztasszonyok hagyományos fekete ruháját, fehér fityuláját viselte, s egy nyaláb frissen levágott, virágba borult rekettyeágon üldögélt.

Ami bennünket illet, apám egy szép, aranysörényű, barna pejlovon ült, nagybátyám egy jóvérű, fiatal, tüzes szürkén, én magam egyikén ama kis fehér póni lovaknak, amelyek oly szelídek, mint a fehér bárány, de inaik acélból vannak.

A nő felnézett könyvéből, s pillantása találkozott a mi kíváncsi tekintetünkkel.

Hirtelen felállt, hozzám lépett - én szilárdan ültem lovacskám nyergében, apám mellett, akiről lerítt, hogy büszke rám -, és azt mondta:

- Kár!

- Mit jelentsen ez? - kérdezte apám.

- Azt, hogy nem szeretem ezt a kis fehér lovat - felelte a rekettyegyűjtő asszony.

- S ugyan miért nem, jóasszony?

- Mert bajt fog hozni uraságod fiára, márki úr!

Mi, bretonok, köztudomásúlag mind babonásak vagyunk. Apám felvilágosult, rendíthetetlen lelkű férfi volt, mint ön is tudja, Montlouis, de páni félelem fogta el a gondolatra, hogy baleset érhet, s hiába nógatta nagybácsikám, nem indult tovább, hanem így folytatta a beszélgetést:

- Pedig szelíd ám a lovacska, jóasszony s Clément ügyesen bánik vele, korához képest. Én is felültem egyszer-másszor rá, otthon a kastélykertben, s mondhatom, nyugodt, jó mozgású állat.

- Nem értek én ehhez, márki úr - felelte az asszony. - De a jámbor fehér lovacska bajt hoz Clément úrfira, ezt én mondom uraságodnak.

- Honnan tudja, jóasszony?

- Látom - felelte az különös hangon.

- És mikor? - kérdezte apám.

- Még ma.

Apám elsápadt, én is megijedtem. De a bácsikám akkorát nevetett, hogy majd lefordult a lóról. Crysogon bácsi végigcsinálta a holland háborúkat, s addig csépelte a hugenottákat, mígnem szabadgondolkodó vált belőle.

- Haha! Ezt a jóasszonyt bizonyára a savenay-i nyulak bérelték fel. Mit szólsz hozzá, Clément? Hazamennél, lemondanál a mai vadászatról?

- Bácsikám - feleltem -, szívesebben maradnék önökkel.

- De sápadt vagy ám, öcskös, és fura arcot vágsz. Csak nem félsz?

- Nem félek - vágtam rá azonnal.

Hazudtam. Remegett egész bensőm, s bár igyekeztem eltitkolni, ez az érzés a megtévesztésig hasonlított a félelemre.

Apám utóbb megvallotta, hogy ha a fivére nem szól közbe, s nem pirít rá, és ha az én válaszom nem hízeleg úgy a hiúságának, azon nyomban hazaküldött volna gyalog, vagy átültetett volna egy másik lóra. De nem akart rossz példát mutatni tízéves fiának, sem bátyám, a vicomte gúnyolódásainak céltáblájává válni.

Maradtam hát a fehér póni hátán. Két óra múlva megérkeztünk a vadaskertbe és megkezdődött a vadászat.

A vadászat örömei feledtették egy időre a jóslatot, de amint befejeztük, s összetalálkoztunk hárman, apám, bátyám meg én, Crysogon bácsi hozzám fordult:

- No lám, Clément! Hát még mindig a póni hátán ülsz? Ördögbe is! Bátor gyerek vagy!

Felnevettem, s apám is velem nevetett. Éppen egy hangával benőtt pusztaságon lovagoltunk, sík, egyenletes terepen, olyan sima volt a talaj, mint e szoba padozata. Sehol egy bucka vagy bokor, sehol egy tárgy, amelytől lovaink megrémülhettek volna. De abban a pillanatban nagyot ugrott a lovam, majd vadul felágaskodott, úgyhogy meginogtam a nyeregben, s hanyatt-homlok a földre zuhantam. Nagybátyám elnevette magát, de apám sápadt lett, mint a halál. Én nem mozdultam. Apám leugrott a lováról, és felemelt. Lábamat törtem.

Apám fájdalma, embereink jajveszékelése hagyján. De szó le nem írhatja nagybátyám kétségbeesését. Mellém térdelt, reszkető kézzel levetkőztetett, elárasztott könnyeivel, csókjaival, s buzgón fohászkodott értem Istenhez. Apám hazáig őt vigasztalta, de ő egy szó nem sok, annyit sem felelt a vigaszra, testvéri ölelésre.

Nantes legjobb kirurgusát hívatták ki hozzám. A kirurgus megállapította, hogy sebem életveszélyes. Nagybátyám nem szűnt meg anyám bocsánatáért esedezni, s attól fogva mintha kicserélték volna: nem ivott, nem vadászott tiszttársaival, nem indult többé Saint-Nazaire-ben horgonyzó háromárbocosán vidám halászatokra, holott szenvedélyes halász volt. El nem mozdult ágyam mellől, míg csak fel nem épültem. Hat hétig feküdtem forró lázban, s négy álló hónapig betegeskedtem, de végül is kilábaltam a bajból, a balesetnek nyoma sem maradt. Amikor első ízben hagytam el a házat, nagybátyám kísért; karon fogott, úgy támogatott. A séta végeztével könnyes szemmel elbúcsúzott tőlünk.

- Hová, hová, Crysogon? - kérdezte apám döbbenten.

- Megfogadtam - felelte ez a kiváló férfi -, hogy ha fiunk meggyógyul, karthauzi szerzetesnek állok. Megyek beváltani fogadalmamat.

Most rajtunk volt a sor kétségbeesni. Apám, anyám jajveszékelt, én nagybátyám nyakába csimpaszkodtam, hogy visszatartsam, de a vicomte olyan ember volt, akinek a szemében szent az adott szó, s aki amit elhatározott, tűzön-vízen át végrehajtja. Hiába kérlelte apám, anyám, ő hajthatatlan maradt.

- Nem tudtam, bátyám - mondta -, hogy Isten olykor rejtelmes utakon-módokon nyilatkoztatja ki akaratát nekünk, halandóknak. Hitem ingatag volt, rászolgáltam a bűnhődésre. S ami a fő: nem kockáztathatom világi örömeim kedvéért az örök üdvösséget.

Azzal megölelt, megcsókolt mindnyájunkat, lovára pattant és elvágtatott. Meg sem állt Morlaix-ig, ahol bezárkózott a karthauzi kolostorba. A folytonos böjt, önsanyargatás és a bánat két év alatt úgy tönkretette ezt a valaha oly életvidám, mulatós kedvű cimborát és hű barátot, hogy már csak hálni járt belé a lélek. A harmadik év végére meghalt, rám hagyva minden vagyonát.

- Teringettét! hátborzongató történet - vélte du Couëdic mosolyogva. - De van jó oldala is, a rossz mellett. A banya elfelejtette megjövendölni, hogy a lábtöréssel megkettőzöd vagyonodat.

- Várják ki a végét! - mondta Pontcalec, komolyabban és komorabban, mint valaha.

- Hát nincs még vége a mesének? - kérdezte Talhouet.

- Épp a harmadánál tartunk.

- Folytasd hát, hallgatunk.

- Mindnyájan hallottak, nemde, uraim, Caradec báró rejtélyes haláláról?

- Igen. Volt iskolatársunkat - mert ő is a rennes-i kollégiumba járt - tíz évvel ezelőtt holtan találták a châteaubriant-i erdőben - mondta Montlouis.

- Úgy van. Nos tehát, figyeljenek, uraim, de véssék eszükbe, hogy e titkot mindeddig teremtett lélek nem ismerte kívülem, s ezentúl sem ismerheti más, mint önök és én.

A három breton nemesúr kíváncsian figyelte Pontcalec elbeszélését. Készséggel megígérték, hogy a rájuk bízott titkot megőrzik.

- Nos, a diákkori jó viszony, amelyre Montlouis célzott, megromlott köztem és Caradec között. Vetélytársak lettünk, ugyanazt a nőt szerettük, és a hölgy engem tüntetett ki kegyeivel. Egy szép napon elindultam a châteaubriant-i erdőbe, dámvadra vadászni. Kutyáimat, vadászomat még az este előreküldtem, hogy a vadat felhajtsák. Én magam lóháton vágtam neki az útnak. Egyszer csak látom, hogy egy óriási rőzseköteg megy, mendegél előttem az országúton. A látvány nem lepett meg, parasztjaink olyan hosszú és vastag ágakat szoktak a hátukra kötözni, hogy ki se látszanak alóla, s ilyenkor egészen úgy festenek, messziről és hátulról, mint két lábon járó gallyak. Az előttem haladó nyaláb hirtelen megállt, s alóla fokozatosan előtűnt egy anyóka arcéle. A néne lerakta terhét az útfelén, rátámaszkodott, s kinyújtóztatta a derekát. Amint egy kissé közelebb jutottam hozzá, megbabonázva meredtem rá. Messziről felismertem: ő volt, a boszorkány, aki a Savenay-be vezető úton megjósolta, hogy fehér póni lovacskám le fog vetni. Első gondolatom, megvallom, az volt, hogy másfelé térek, elkerülöm a baljós vénasszonyt, de már észrevett, s úgy rémlett, gonosz mosollyal les. Éppen tíz évvel voltam idősebb, mint amikor először rémített meg fenyegető szava. Szégyelltem volna meghátrálni előle, így hát folytattam utamat. „Jó napot, Pontcalec vicomte - mondta -, hogy s mint van édesapja, a márki?” „Jól van, jóasszony - feleltem -, s nem is nyugtalankodnék különösebben miatta, ha asszonynéném biztosítana róla, hogy nem esik baja távollétemben.” „Lám, lám - kuncogott a banya -, hát nem felejtette még el a savenay-i pusztát? Vicomte úrnak jó az emlékezete. De mi haszna? Lenne az uraság részére ma is egy jó tanácsom, csakhogy tudom, ez is süket fülekre talál majd, mint az első. Az ember vaksággal van megverve.” „Halljuk a tanácsot!” „Így hangzik: ne menjen ma vadászni, vicomte.” „Ugyan miért ne?” „Lépést se tovább, térjen azonnal vissza, Pontcalecbe.” „Nem tehetem. Találkát adtam vadásztársaimnak Châteaubriantban.” „Az baj, nagy baj, vicomte, mert ezen a vadászaton vér fog folyni!” „Az enyém?” „Uraságodé és másé is.” „Eh, ostobaság!” „Ezt mondta a nagybácsikája, Crysogon úr is. Hát ő hogy van?” „Nem hallotta? Crysogon bácsi meghalt, ennek már vagy hét éve, a morlaix-i karthauzi kolostorban.” „Ó, a szegény jó bácsika! - sopánkodott a vénasszony. - Szakasztott úgy volt vele ő is, mint a vicomte úr; nem hitt, s mire jobb belátásra tért, késő

volt.” Akaratlanul megborzongtam, de egy belső hang - a hamis önérzet hangja - azt súgta, hogy gyávaság lenne agyrémeknek engedni, nyilván az is csak a véletlen műve volt, hogy az állítólagos boszorkány előző jóslata beteljesedett. „Látom már, hogy nem okult az első tapasztalatból, szép úrfi - mondta ő. - Menjen hát Châteaubriant-ba, ha mindenáron menni akar, de legalább ezt a szép, fényes vadászkést küldje vissza Pontcalecbe.” „Mivel vágná le az uraság a dámvad lábát?” - szólt közbe inasom, aki elkísért. „A kend késével” - felelte a banya. „A dámvad fejedelmi állat - vágta rá inasom -, annak az inát mással, mint vadászkéssel, nem szabad elvágni.” „Meg aztán - szóltam közbe - nem nénémasszony mondta-é az imént, hogy vérem fog folyni? Vagyis megtámadnak, tehát védekeznem kell.” „Ehhez én nem értek - vont vállat a banya -, de azt tudom istenem, nemes uracskám, hogy uraságod helyében igenis megfogadnám a szegény vénasszony tanácsát, s nem mennék Châteaubriant-ba, vagy ha mennék is, előbb hazaküldeném Pontcalecbe a vadászkésemet.” „Csak nem hallgat, uram, erre a vén szipirtyóra?” - mondta inasom. Nyilván attól félt, hogy neki kell majd a végzetes fegyvert Pontcalecba visszavinnie. Ha egyedül lettem volna, nyomban visszafordulok, de - milyen gyarló is az ember! - az inasom előtt szégyelltem volna meghátrálni. „Köszönöm a tanácsot, jóasszony - mondtam -, de nem látom be, miért ne mehetnék Châteaubriant-ba. A vadászkésemet sincs okom hazaküldeni. Ha megtámadnak, védekeznem kell, s hogy védekeznék fegyver nélkül?” „Menjen hát, és védekezzék - szólt a banya, szaporán bólogatva. - Senki nem menekülhet a sorsa elől.”

Nem feleltem, sarkantyúba kaptam a lovamat és elvágtattam.

De amint az útkanyarba értem, visszanéztem, s láttam; az anyóka ismét vállára vette a rőzse-köteget, és görnyedten baktat az úton. A kanyar hamarosan eltakarta alakját szemem elől. Egy óra múlva megérkeztem Châteaubriant-ba, s már ott találtam önöket, Talhouet és Montlouis, mert mindketten részt vettek e vadászaton.

- Csakugyan - bólintott Talhouet. - S kezdem sejteni, mi következik.

- Én is - mondta Montlouis.

- De én nem sejtek semmit - szólt du Couëdic. - Folytassa, Pohtcalec, folytassa.

- Kutyáink felhajtották a vadat, s mi üldözésére keltünk. De nemcsak mi vadásztunk aznap az erdőben. Távolról csaholás hallatszott, s a zaj után ítélve a falka egyre közeledett. Nemsokára keresztezte egymást a két vad csapája, s kutyáim utat tévesztve a másik falka által hajszolt dámvad nyomába szegődtek. Utánuk rugtattam, hogy visszatereljem őket, s ezáltal elszakad-tam saját társaságomtól, minthogy önök a jó nyomon hajtó falkát követték. De valaki figyel-meztetett, hogy kutyáimat korbáccsal verik, s csakugyan, már messziről hallottam vonításukat. Lovamat még gyorsabb vágtára ösztökéltem, s csakhamar ott találtam magam Caradec báró előtt, aki éppen agyba-főbe verte a kutyákat. Mint már említettem, titkos gyűlölet lappangott köztünk, s csak az alkalomra várt, hogy fellobbanjon. Méltatlankodva megkérdeztem, mi jogon bántja a kutyáimat. Indulatos kérdésemre még indulatosabb választ kaptam. Magunk voltunk az erdőben, két húszéves siheder, vetélytársak voltunk, és gyűlöltük egymást. Mindkettőnk oldalán fegyver. Vadászkésünkhöz kaptunk, egymásra rontottunk, s Caradec halálra sebesülten hullt le lováról. El nem mondhatom, mit éreztem, amikor láttam, hogy zuhan le s fetreng a földön a haláltusa görcseiben. Sarkantyúmat belevágtam a ló véknyába, s mint az őrült, úgy száguldottam át az erdőn. Akkor hangzott fel éppen a hallali, az elsők közt érkeztem a tetthelyre. De még emlékszem - s talán emlékszik ön is, Montlouis? - hogy megkérdezte tőlem, miért vagyok olyan sápadt.

- Csakugyan - bólintott Montlouis.

- Eszembe jutott a boszorkány tanácsa, s keserű szemrehányással illettem magam, amiért nem fogadtam meg. Ez a magányos és halálos kimenetelű párbaj visszatekintve szinte gyilkosságnak tűnt. Meggyűlöltem Nantes-ot és környékét, mert egyébről sem esett szó, mint Caradec megöletéséről, s bár engem senki nem fogott gyanúba, egy titkos hang a lelkem mélyén azt harsogta: „bűnös vagy", úgyhogy hússzor is azon a ponton voltam: feladom magam. Ekkor hagytam el Nantesot, és utaztam Párizsba. Távozásom előtt szerettem volna a boszorkányt viszontlátni, de hiába kerestem, nem ismertem a nevét, sem a címét, nem találtam meg.

- Különös történet - vélte Talhouet. - Találkozott azóta a boszorkánnyal?

- Várják ki a végét! - szólt intőn Pontcalec. - A legrosszabb még hátra van. E télen, helyesebben, múlt ősszel - csak azért mondtam, hogy télen, mert aznap havazott, jóllehet novemberben történt az eset -, Guerből jövet megálltam Pontcalec-des-Aulnes-ban. Reggel óta szalonkára vadásztam két bérlőmmel a lápon. Este átfagyva érkeztünk a tanyára, ahol lobogó tűz és jó vacsora várt. Beléptem, s mialatt a ház népe üdvözlésemre sietett, a kemencesutban egy öregasszonyt pillantottam meg. Fekete köpenyében olyan volt, mint holmi kísértet. Úgy látszott, alszik. „Ki az?" - kérdeztem a tanyásgazdától, önkéntelenül megborzongva. - „Egy öreg koldusasszony. Nem ismerem, de úgy néz ki, mint valami boszorkány - felelte a gazda - Hidegtől, éhségtől, kimerültségtől elcsigázva bekopogtatott, alamizsnát kért, én behívtam, kenyérrel kínáltam; evett egy falatot, felmelegedett és elaludt." Az árnyalak mintha mozdult volna, ott a kemencesutban. „Ugyan mi történt önnel, márki úr? - kérdezte a gazdáné. - Hiszen bőrig ázott, s a ruhája nyakig sáros." „Bizony, kedves Martine-om - feleltem -, hajszál híján nélkülem melegednének s vacsoráznának itt ma este, holott az én kedvemért gyújtotta e tüzet, főzte e vacsorát." „Igazán?" - csapta össze ijedten a kezét a derék asszony. „Ó, az úr majdnem odaveszett" - mondta a gazda. „Jézus Isten! mi történt, nagy jó uram?" „Elevenen sírba szálltam, kedves Martiné. Hiszen ismeri a lápot, itt is, ott is ingoványos. Óvatlanul előremerészkedtem, anélkül hogy a talajt előbb kipróbáltam volna, s egyszerre azon vettem észre magam, hogy rohamosan süllyedek; ha nincs kéznél a puskám, amelyet keresztbe fektettem, miáltal nyertem némi időt, úgyhogy a férjének volt érkezése segítségemre sietni s kihúzni, nyomorultul iszapba fulladtam volna, ami nemcsak kegyetlen halál, de annál is rosszabb: ostoba." „Ó, ó - sopánkodott a gazdaasszony -, máskor ne kockáztassa könnyelműen az életét, legyen tekintettel a családjára, márki úr!" „Hadd tegye, hadd tegye! - szólalt meg síri hangon a kemencesutban kuporgó árnyék. - Nem ilyen halállal hal meg, azt megjósolhatom neki." A vén koldusasszony lassú mozdulattal hátracsúsztatta szürke köpenyének csuklyáját, s megmutatta nekem arcát - ugyanazt az arcot, amely először a savenay-i, másodszor a châteaubriant-i úton jelent meg előttem, s mindig azért, hogy a bajt jelentse. Dermedten, mintegy kővé váltan bámultam. „Megismer, ugye?" - kérdezte ő szenvtelen arccal. Némán bólintottam, egy hang nem jött ki a torkomon. Mindenki körénk gyűlt. „Nem, nem - folytatta ő -, ne aggódjék, Guer márki, nem ilyen halállal fog meghalni." „Honnan tudja?" - hebegtem, de legbelül éreztem: igazán tudja. „Azt nem mondhatom meg, mert magam sem sejtem, de uraságod tapasztalhatta: nem szoktam tévedni." „Hát hogy fogok meghalni?" - kérdeztem, összeszedve minden erőmet, hogy a kérdést ki bírjam mondani, és minden bátorságomat, hogy a választ el bírjam viselni. „A tenger által fog meghalni, márki" - felelte ő. - „Hogyan? hogy értsem ezt?" - kérdeztem. „Amit mondtam, megmondtam, semmit hozzá nem tehetek, de én mondom, márki: óvakodjék a tengertől." Parasztjaim rémülten néztek össze, volt, aki imát mormolt, mások keresztet vetettek. A vénasszony pedig a falnak fordult, fejére húzta a csuklyát, s azontúl beszélhettünk neki; akárha a carnac-i szent köveknek beszéltünk volna, egy árva szót sem felelt többé.

HUSZONÖTÖDIK FEJEZET
A letartóztatás

- E jelenet egyes mozzanatai tán elhomályosulnak egykor emlékezetemben, de amit akkor ott éreztem, azt soha el nem felejtem. Nem kételkedtem többé, a jóslat szinte kézzelfogható bizonyosságnak tetszett. Igen, annak - tette hozzá Pontcalec -, s ha a szemem közé nevetnek is, mint egykor Crysogon nagybátyám tette, e meggyőződésemben még nem ingathatnak, uraim. Senki nem veri többé ki a fejemből, hogy ez a jövendölés is teljesülni fog, mint a másik kettő, s én a tenger által fogok meghalni. Éppen ezért ezennel kijelentem, hogy ha a figyelmeztető levelek igazat mondanának is, ha Dubois drabantjai máris itt lennének a sarkamban, ha a parton egy bárka várna, s nekem nem kellene egyebet tennem, mint Belle-Isle-re hajózni, hogy elmeneküljek előlük, üldözőim kezére adnám magam, mondván: „Tegyék a kötelességüket, uraim, nem önök által fogok meghalni", mert rendíthetetlenül hiszem, hogy a tenger okozza vesztemet, s hogy a halál más nemeinek nincs hatalmuk fölöttem.

A három breton néma csendben hallgatta végig a nyilatkozatot, mely az adott helyzetben szinte esküvel ért fel.

- Így már érthető csodálatos bátorsága, kedves barátom - mondta du Couëdic. - Ön tudja, milyen halálnemre szánta a sorsa, s így a más természetű veszély hidegen hagyja. De vigyázzon, nehogy kitudódjék a történet; ez jócskán csökkenthetné érdemét - nem ugyan a mi szemünkben, hiszen mi közelről és igaz mivoltában ismerjük -, de mások szemében, akik igenis azt mondhatnák, csak azért vállalta az összeesküvés kockázatát, mert se bárd, se puskagolyó, se tőr által el nem veszejthetik; bezzeg kétszer is meggondolta volna, ha az összeesküvőket vízbe fojtanák.

- Ki tudja? Talán igazuk is lenne - felelte Pontcalec mosolyogva.

- De nekünk nincs hasonló okunk biztonságban tudni magunkat, kedves márki - szólt közbe Montlouis. - Kérdés, nem lenne-e okosabb megfogadnunk ismeretlen jóakarónk tanácsát, és sürgősen elhagyni Nantes-ot, sőt, talán Franciaországot is?

- De hátha vaklárma az egész? - vetette ellen Pontcalec. - Nem hiszem, hogy terveinkről bárki tudna Nantes-ban vagy egyebütt.

- S minden valószínűség szerint ki sem fognak tudódni mindaddig, míg Gaston végre nem hajtotta tettét - mondta Talhouet. - Akkor pedig nem fenyeget többé egyéb veszély, mint a túlzott ünnepeltetés, s abba még senki nem halt bele. Ami önt illeti, Pontcalec, a közelébe se menjen kikötőnek, soha ne szálljon hajóra, és matuzsálemi kort fog megérni.

A beszélgetés tán folytatódott volna, s ugyanezen a könnyed, tréfálkozó hangon, a veszély ellenére, ha Pontcalec csak félakkora igyekezetet mutat rá, mint a többiek; de ő még mindig a boszorkányt látta maga előtt, amint hátraveti köpenye csuklyáját, és síri hangon fejére olvassa a végzetes jóslatot. Egyébként hamarosan szállingózni kezdtek különféle rejtekutakon s álöltözetben más nemesurak is, az összeesküvés többi résztvevői, akiket a bizottmány iderendelt tanácskozásra.

Nem mintha sok félnivalójuk lett volna a helybeli rendőrségtől. Nantes ugyan Franciaország egyik legnagyobb városa volt, de rendőrsége korántsem olyan jól szervezett, hogy fejfájást okozzon az összeesküvőknek, akik valamennyien befolyásos személyiségnek számítottak nevük és társadalmi pozíciójuk folytán. Dubois, a régens vagy Párizs rendőrfőnöke kénytelen volt saját kémeit Nantes-ba küldeni, ezek viszont rosszul ismerték a terepet, másfajta öltözéket

viseltek és más kiejtéssel beszéltek, úgyhogy egykettőre felkeltették azok gyanakvását, akiknek a megfigyelésére leküldték őket. Az összeesküvők rendszerint abban a szempillantásban értesültek egy-egy kém megjelenéséről, amint a tartomány határát átlépte vagy egyik városába a lábát betette. A breton ligának számos résztvevője volt, mi azonban csupán négy, név szerint megnevezett vezetőjével kívánunk foglalkozni; a történelemkönyvekben is őket illeti meg a főszerep, lévén ők a tartomány legtekintélyesebb emberei. Nevüknél, vagyonuknál, bátorságuknál és eszüknél fogva fejjel magaslottak ki társaik közül.

Az ülésen részletesen megvitatták Montesquiou legújabb rendeletét, az opponálás módját, s a breton polgárok felfegyverzését az esetre, ha a marsall erőszakhoz folyamodnék. Nem kisebb ügy forgott szőnyegen tehát, mint a polgárháború kirobbantása. A jelt rá egy megszentelt templomi zászló kibontása adta volna meg, ürügyét a régens udvarában uralkodó hitetlenség és Dubois szentségtörő kijelentései szolgáltatták volna: a bigottan vallásos Bretagne mélységesen elítélte érte a kormányzatot, mely - mint az összeesküvők hirdették - méltatlannak mutatkozott XIV. Lajos hitbuzgó és szigorú erkölcsű uralmához.

A lázadást annál könnyebb lett volna kirobbantani, mert a nép máris pokolra kívánta a tartományba beszállásolt katonaságot. A katonák pimasz magabiztossággal jártak-keltek köztük. A tiszteket Montesquiou kezdettől tartózkodó magaviseletre kötelezte; nem vehettek részt az idevaló nemesurak mulatságaiban, s részben önérzetből, részben fegyelemből csakugyan szigorúan távol tartották magukat a békétlenektől, ami nem kis önmegtartóztatásukba kerülhetett, minthogy e korban tisztek és nemesurak úgyszólván testvérnek számítottak, hiszen az előbbiek is nemesek voltak, s az utóbbiak is fegyvert viseltek az oldalukon.

Pontcalec előadta lázadó társainak a bizottmány tervét, nem sejtve, hogy mialatt ők javában a kormány megdöntésére készülődnek, Dubois rendőrsége már ki is küldött mindegyikük lakására egy-egy katonai különítményt, abban a reményben, hogy rajtuk üthet, s azzal az utasítással, hogy a különítmény vegye körül a házat, s a kirendelt rendőrtiszt tartóztassa le a házigazdát. Aminek következtében mindazok az összeesküvők, akik a tanácskozáson részt vettek, már messziről láthatták a házkapu előtt posztoló őrszemek szuronyainak, puskáinak csillogását, s így idejében értesülve a veszélyről, gyors futásban kereshettek menekvést. Búvóhelyet találni gyerekjáték volt, hiszen az egész tartomány egy húron pendült, mindenütt voltak barátaik, de meg egyébként is: lévén mindnyájan gazdag földesurak, bérlőik, kasznáraik készséggel befogadták őket. Nagy többségüknek sikerült is a tengerpartra eljutnia, s Hollandiában, Spanyolországban vagy akár Angliában menedéket lelni, a francia és angol kormányzat között Dubois kezdeményezésére létrejött közeledés ellenére.

Pontcalec, du Couëdic, Montlouis és Talhouet szokásuk szerint együtt távoztak. Montlouis lakott legközelebb a gyűlés helyéhez. Amint beértek abba az utcába, ahol Montlouis háza állt, látták, hogy a házban nagy a sürgés-forgás, s a kapu előtt egy muskétás őrszem posztol.

- Hohó! - Montlouis megállt, s egy kézmozdulattal megálljt intett társainak is. - Mi ez? Mi folyik a házamban?

- Csakugyan történt valami. Az imént, az Hôtel Rouen előtt elhaladva rémlett is, mintha őr állna a kapuban - mondta Talhouet.

- Miért nem figyelmeztettél? - kérdezte du Couëdic. - Volt miért, véleményem szerint.

- No hát, attól féltem, rám sütitek, hogy rémeket látok - felelte Talhouet -, s inkább elhitettem magammal, hogy csak egy őrjárat.

- Hm, ez a pikárdiai ezred katonája - dünnyögte Montlouis, aki pár lépést tett volt a ház irányában, de e megjegyzése után sürgősen visszatért társaihoz.

- Valóban különös - vélte Pontcalec. - Hanem tudják, mit tegyünk? Én itt lakom a közelben, forduljunk be e kis utcába, amely hozzánk vezet; ha az én házamat is őrzik, mint Montlouis házát, kétségnek nincs többé helye; tudjuk, mihez tartsuk magunkat.

Némán megindultak mind a négyen a mondott irányban, szorosan egymás mellett, hogy ha megtámadnák őket, eredményesebben védekezhessenek. Így értek el az utca sarkára, ahol Pontcalec lakott. A házat nemcsak őrizték, de szabályosan megszállták. Húsz katona szorította vissza a bámészkodók gyorsan szaporodó tömegét.

- Ennek a fele se tréfa - mondta du Couëdic. - Hacsak nem fogott véletlenül mindannyiunk háza egyszerre tüzet, nehéz elképzelni, mi mást kereshetne itt ez a sok idegen katona, mint bennünket. Ami engem illet, drága barátaim, minden tiszteletem az önöké, de én máris szedem a sátorfámat.

- Én is - szólt Talhouet. - Irány: Saint-Nazaire, s onnan tovább a Croisic-fok. Ha jót akarnak, uraim, jöjjenek velem, tudok ott egy takaros kétárbocost, a napokban indulna Újfundlandra, a kapitány lekötelezettem. Ha a szárazföldi levegő ártalmasnak mutatkozik, felsétálunk a hajóra, kivitorlázunk a nyílt tengerre, és köd előttünk, köd utánunk!

- Nosza, Pontcalec, feledkezzék meg egy időre a boszorkányról, és tartson velünk - mondta Montlouis.

- Nem, azt nem! - rázta meg Pontcalec a fejét. - Tudom, mi várna rám a tengeren, és nem óhajtok végzetem elébe sietni. Egyébként is gondolják meg, uraim; mi vagyunk a mozgalom vezetői, különös példát mutatnánk másoknak, ha időnap előtt, anélkül hogy megbizonyosodtunk volna róla, valóban oly nagy-e a veszély, elszöknénk. Bizonyíték nincs és nem is lehet ellenünk, La Jonquière megvesztegethetetlen, Gaston rendíthetetlenül bátor. Éppen tegnap kaptunk tőle levelet, amelyben arról tudósít, hogy pillanatokon belül célhoz ér, ez órában talán már le is szúrta a régenst, s Franciaország szabad. Ugyan mit gondolnának rólunk az emberek, ha kiderülne, hogy mi az irhánkat mentettük, mialatt Gaston cselekedett? A dezertálás, a rossz példa súlyosan árthat ügyünknek. Jól gondolják meg, uraim! Nem parancs ez, csak tanács, nem a vezetőjükként szólok, csupán mint egy önök közül. Ezennel feloldom önöket esküjük alól, nem tartoznak többé engedelmességgel; de az önök helyzetében én nem menekülnék. Példát adtunk az önzetlen hazafiságra, a legrosszabb, ami történhet, hogy példát adunk a végső áldozatvállalásra is, de remélem, erre nem kerül sor. Ha le is tartóztatnának, Bretagne parlamentjének bírósága ítélkezne felettünk, s kikből áll Bretagne parlamentje? Barátainkból és cinkostársainkból. Nagyobb biztonságban lennénk a börtönben, amelynek kulcsát ők őrzik, mint egy vitorláson, amelyet egyetlen szélroham elpusztíthat. De meg egyébként is: Bretagne talpon teremne, mielőtt a parlament összeülne. S ha mégis bíróság elé állítanak, biztos a felmentő ítélet, s a felmentő ítélet - teljes győzelem.

- Igaza van - mondta Talhouet. - Nagybátyámat, fivéreimet, egész családomat, barátaimat magammal rántom a bajba; együtt menekülünk, vagy együtt halunk meg.

- Kedves Talhouet - felelte Montlouis -, mindez nagyon szép, de meg kell mondanom, én sokkal sötétebb színben látom a jövőnket, mint önök. Mi igenis Dubois markába kerülünk. Dubois nem nemesember, s ennek folytán gyűlöli a nemeseket. Ki nem állhatom őt s a vele egyívású korcsokat, akik sem egyik, sem másik rendhez nem tartoznak: nem nemesek, nem katonák, nem papok. Szívesebben látnék a helyén egy vérbeli nemest, katonát vagy akár egy csuhást; ezeket legalább a tisztüknek kijáró közmegbecsülés kötelezi, elveik vannak, de Dubois csak államérdeket ismer, s aszerint jár majd el. Ami engem illet, én amondó vagyok: döntsön e kérdésben is a többség, mint egyébkor. S ha a többség netán a szökésre szavaz, megvallom, egy percet sem késlekedek tovább.

- S én veled tartok - szólt du Couëdic. - Montesquiou többet tudhat, mint sejtjük, s ha csakugyan Dubois teszi ránk a kezét, mint Montlouis véli, bajosan szabadulunk élve a körme közül, úgy hiszem.

- S én újra csak azt mondom, uraim, kötelességünk itt maradni - vette át a szót Pontcalec. - Aki egy hadsereget vezet, tartozik katonái élén meghalni, aki egy összeesküvést, társai élén.

- Kedves barátom, ha szabad ezt a kifejezést használnom: a boszorkány elvakítja önt - mondta Montlouis. - A manóba is! Képes lenne önként a vízbe fojtani magát, csak hogy, bebizonyítsa: a jóslat igaz. Mi tagadás, én nem vagyok ilyen lelkes híve a jósnőknek, s mivel nem tudhatom, milyen halálra szánt a sors, e tekintetben bizonyos aggályokat táplálok.

- Téved, Montlouis - Pontcalec hangja ünnepélyesen csengett. - Nem ez tart vissza elsősorban, hanem a kötelességtudat. Egyébként is: ha én túlélem a pert, nyilván önök is túlélik, hiszen én vagyok az összeesküvés feje, s bíráim előtt természetesen büszkén vállalnám e tisztet, melyről ezennel lemondok. Az istenért! legyünk következetesek, ne fussunk világgá, mint a farkast orrontó juhnyáj. Hogyan! Katona létünkre visszariadnánk attól, hogy hivatalos látogatást tegyünk saját parlamentünknél? Mert elvégre erről van szó, s nem többről: egy jó kis perről. Fekete talárok a padokon, cinkos összenézések vádlott és bíró, bíró és vádlott között. A régens háborút akar? Álljunk elébe. A tartományi törvényszék felmentő ítélete csúfosabb vereség lesz a régens számára, mintha itt állomásozó csapatait megfutamítottuk volna.

- Tartsunk rendet, uraim - szólt du Couëdic. - Montlouis az imént azt javasolta, döntsünk szavazással. Csatlakozom Montlouis-hoz.

- Helyes - bólintott Talhouet.

- Amit mondtam, nem azért mondtam, mintha félnék - szabadkozott Montlouis -, de nem szeretnék önként belerohanni a veszély torkába, ha van mód elkerülni.

- Felesleges mentegetődznie, Montlouis - felelte Pontcalec. - Mind tudjuk, hogy férfi a talpán. Javaslatát elfogadjuk, s én ezennel szavazásra bocsátom.

És nyugodt hangon, mintha csak egy hétköznapi javaslatról lenne szó, feltette a kérdést, melytől mindannyiuk élete-halála függött:

- Emeljék fel a kezüket azok, akik úgy vélik, hogy a ránk váró, bizonytalan sors elől a szökésben kell menedéket keresnünk.

Montlouis és du Couëdic felemelte a kezét.

- Ketten mellette, ketten ellene, az eredmény döntetlen - szögezte le Montlouis. - Kövesse hát ki-ki ösztönét.

- Csakhogy az elnököt két szavazat illeti meg, mint tudja - szólt Pontcalec.

- Igaz - felelte Montlouis és du Couëdic egyszerre.

- Emeljék fel tehát a kezüket azok, akik úgy vélik: maradnunk kell - mondta Pontcalec.

Ketten emelték fel a kezüket: ő és Talhouet. De mert Pontcalecet két szavazat illette meg, ez a két kéz háromnak számított, s a többséget jelentette.

Ez az ünnepélyes tanácskozás az utca kellős közepén más körülmények között komikusnak tűnhetett volna, de kimenetelétől nem kevesebb függött, mint Bretagne négy legkiválóbb fiának élete-halála.

- Nos, kedves du Couëdic barátom, úgy látszik, tévedtünk - mondta Montlouis. - Márki, várjuk utasításait.

- Nézzék meg, mit teszek, s aztán tegyenek, amit akarnak. Pontcalec e szavakkal megindult egyenesen a háza felé, melynek kapujában, mint mondottuk, őrség állt. Amint odaért, megveregette egy katona vállát.

- Hívja ide a felettesét, jóember.

A katona továbbította a kérelmet őrmesteréhez, s az kihívta a századost.

- Mit óhajt, uram? - kérdezte a százados.

- Hazatérni.

- Hát kicsoda ön?

- Pontcalec márki vagyok.

- Pszt! - a tiszt suttogóra fogta a hangját. - Pszt, egy szót se. Meneküljön, amerre lát, azért küldtek ide, hogy letartóztassam.

Majd hangosan hozzátette:

- Senki nem léphet be a kapun - és visszalökte a márkit.

A katonák sorfala elállta a bejáratot.

Pontcalec megragadta a tiszt kezét, megszorította, s azt mondta:

- Ön derék ember, uram, de haza kell térnem. Köszönöm a jóindulatát, Isten áldja érte.

A tiszt ámultan ráparancsolt a katonákra, hogy engedjenek utat, és Pontcalec, három barátjától követve, áthaladt az udvaron. Családja a bejárati ajtó előtt gyűlt össze; láttára rémült jajveszékelésben törtek ki.

- Mi van? - kérdezte Pontcalec nyugodtan. - Mi történik itt?

- Csak az, márki úr, hogy ezennel letartóztatom - lépett elő a párizsi rendőrség biztosa, mosolyogva.

- Szavamra, nem mindennapi fegyvertény, uram - szólt Montlouis. - Látnivaló, hogy ön ügyes ember. Ön a párizsi rendőrség biztosa, s lám, mégis nekünk kell önt nyakon csípnünk, nekünk, akiknek a letartóztatására önt ideküldték!

A rendőrtiszt döbbenten hajolt meg ez előtt az úriember előtt, aki nem átall kedélyesen csipkelődni olyan helyzetben, mely tíz ember közül kilencnek torkára forrasztaná a szót. Megkérdezte, hogy hívják.

- Montlouis vagyok - felelte a nemesúr. - Nézzen csak jól utána, barátocskám, nincs-e véletlenül a tarsolyában ellenem is egy elfogatóparancs, s ha van, nosza, foganatosítsa.

A rendőrtiszt egyre jobban elképedt, s egyre nagyobbakat hajbókolt.

- Uram - felelte -, az ön letartóztatásával nem engem bíztak meg, hanem Duchevron kollégámat. Parancsolja, hogy értesítsem őt?

- Hol van az illető? - kérdezte Montlouis.

- Nyilván önnél, s feltehetően önre vár.

- Igazán restellném e derék úriembert még jobban megvárakoztatni - mondta Montlouis. - Máris indulok haza. Köszönöm a felvilágosítást, barátom.

A rendőrtiszt végleg elvesztette a fejét, földig hajolt Montlouis előtt.

Montlouis kezet szorított Pontcaleckel, du Couëdickel, Talhouet-val, valamit súgott a fülükbe, és hazasietett, letartóztattatni magát, ahogy az imént Pontcalec.

Ugyanezt tette Talhouet és du Couëdic is, úgyhogy este tizenegy órára Dubois fogdmegjei elvégezték a dolgukat.

A letartóztatások híre még aznap éjjel bejárta a várost. Egyelőre nem keltett túlságos riadalmat, mert a hírhozó mindjárt megtoldotta első mondatát, amely így hangzott: „Pontcalec márkit és barátait letartóztatták", azzal a megjegyzéssel, hogy „de a tartományi bíróság fel fogja őket menteni".

Hanem másnap reggel gyökeresen megváltozott a közhangulat, amikor befutott Párizsból teljes létszámban a különleges bíróság; senki nem hiányzott, mint említettük: sem az elnök, sem a királyi ügyész, de még a hóhérok sem.

Úgy mondtuk: hóhérok, mert nem egy hóhér kísérte el a bíróságot, hanem három. A nagy csapás olykor a legbátrabb embereket is megbénítja; ez a csapás olyan váratlanul sújtott le Bretagne-ra, mint a villám, s nem kisebb erővel. A tartomány megbénult, elnémult. De ki szállna szembe az égiháborúval? Bretagne nem kelt fel - Bretagne kiadta lelkét. A bíróság érkezése napján működéshez látott. Ámultan tapasztalta, hogy elmarad az ünnepélyes fogadtatás a nantes-i parlament részéről, s el a tisztelgő látogatások a nemesség részéről. A teljhatalmú bíróság azt várta, hogy megkörnyékezni próbálják majd, nem megsérteni; de a tartományon úgy eluralkodott a rémület, hogy ki-ki csak magával törődött, másokért legfeljebb lopva ejtett egy-egy könnyet. Így álltak a dolgok Bretagneban, két-három nappal Pontcalec, Montlouis, du Couëdic és Talhouet letartóztatása után. S most váljunk meg Nantes-tól és a Dubois csapdájába esett, nantes-i összeesküvőktől; nézzük meg, mit mívelt Párizs ugyanekkor saját összeesküvőivel.

HUSZONHATODIK FEJEZET
A Bastille

S most, az olvasó szíves engedelmével, behatolunk a Bastille-ba, e félelmetes épületbe, melynek puszta látványa megremegtette az arra járók szívét, s mely a környék lakóit örökös rettegésben tartotta, mert az éjszaka csendjét gyakran verte fel a kínvallatásnak alávetett szerencsétlen rabok jajkiáltása; a jajszó áthatolt a vastag falakon, át a téren, s a hálószobákba bekúszva baljós gondolatokat sugallt, úgyhogy Lesdiguières hercegnő egy szép napon megfenyegette a királyi várbörtön parancsnokát, hogy egyenesen a királynál tesz ellene panaszt, ha nem vet véget az üvöltözésnek, amely miatt éjjelente nem alhat. De a spanyol összeesküvés idején, Orléans-i Fülöp erélytelen uralma alatt nem hallatszott többé se jajszó, se ordítás a Bastille-ból, ahol egyébként is válogatott társaság gyűlt össze, sokkal jobban nevelt rabok, hogysem arra vetemedtek volna, hogy úri hölgyek álmát megzavarják.

A sarokbástya egyik első emeleti zárkájában egy ifjú raboskodott. A helyiség tágas volt, s leginkább óriási sírboltra hasonlított - gyér világítását két, ráccsal-rostéllyal bőkezűen ellátott ablak szolgáltatta. Bútorzata egy festett faágy, két durván ácsolt szék s egy feketére mázolt asztal. Falait furcsábbnál furcsább feliratok borították; ha a fogolyra túlságosan ránehezedett az ólomszárnyú unalom, azokat olvasgatta.

A rab mindössze egy napot s egy éjszakát töltött eddig a Bastille-ban, mégis nyughatatlanul sétált fel s alá tágas szobájában, meg-megállva, hallgatózva, sóhajtozva. Vasárnap volt, a halvány téli napsugár ezüstösen csillogott a felhőkön, s a fogoly lelkét méla bánat töltötte el, míg elnézte az utcán s a Saint-Antoine kapun ide-oda áramló, ünneplő ruhás párizsiakat. Nem volt nehéz észrevennie, hogy a járókelők mind riadt pillantásokkal méregetik a Bastille-t, nyilván azt gondolják, milyen jó, hogy ők nincsenek börtönben. Komor szemlélődéséből kulcscsörgés s a rozsdás ajtópántok csikorgása riasztotta fel. Az a férfi lépett be a cellába, akihez tegnap este felvezették, s aki aláíratta vele a felvételi jegyzőkönyvet. Ez az alig harminc-esztendős, kellemes arcú, megnyerő külsejű, választékos modorú férfiú de Launay úr volt, a Bastille parancsnoka, s annak a de Launay-nak apja, aki 89-ben a Bastille ostrománál esett el, de történetünk pillanatában még meg sem született. A fogoly felismerte a parancsnokot, s egész természetesnek tartotta, hogy meglátogatja őt, nem is sejtve, milyen ritkán esik ez meg közönséges rabokkal.

- Chanlay úr - szólt a parancsnok udvarias főhajtással -, azért jöttem, hogy megtudakoljam: jól töltötte-e az éjszakát, elégedett-e az ellátással s alkalmazottaim modorával? - De Launay úr a porkolábokat és felügyelőket nevezte alkalmazottainak. Hiába, nagyon udvarias ember volt, mint már mondottuk.

- Igen, uram - felelte Gaston. - Sőt, megvallom, csodálkoztam, hogy fogoly létemre ilyen előzékenyen bánnak velem.

- Az ágy ócska és kemény - mondta de Launay. - De még így is a legkényelmesebbek egyike, a szabályzat szigorúan tilt mindenfajta fényűzést. Szobája egyébiránt a Bastille legszebb helyisége, uram; itt lakott valaha az angoulême-i herceg, Bassompierre márki, továbbá Biron és Luxembourg marsall urak. Ha őfelsége hercegi vendégeket küld, mindig ide szoktam őket szállásolni.

- Csinos lakosztály, hercegek számára - felelte mosolyogva Gaston -, ámbár a bútorzata kissé hiányos. Kaphatnék könyveket, papírt, pennát?

- A könyveket szigorú tilalom sújtja nálunk, uram. De ha ellenállhatatlan vágya támadna olvasni, ami érthető és megbocsátható egy unatkozó rab részéről, tiszteljen meg látogatásával, vágjon zsebre egy könyvet - feleségem is, én is mindig az asztalon felejtjük könyveinket -, s rejtse jól el avatatlan szemek elől. Következő látogatása alkalmával majd elviszi a következő kötetet - ó, megbocsátható vétség ez egy fogoly részéről, s ehhez a szabályzatnak semmi köze.

- És papírhoz, pennához, tintához hogy juthatnék? - kérdezte Gaston. - Főleg írni szeretnék.

- Itt senki nem írhat, uram, legfeljebb a király őfelségének, a régensnek, a miniszternek vagy nekem. Rajzolni ellenben szabad, s ha parancsolja, küldetek önnek ceruzát és rajzpapírt.

- Uram - hajolt meg Gaston -, árulja el, hogy viszonozhatnám páratlan előzékenységét?

- Úgy, hogy igent mond kérésemre, uram, mert látogatásomnak önző célja van: azért jöttem, hogy felkérjem, ebédeljen velem.

- Önnel, uram! szavamra, végtelenül lekötelez. Társaságban ebédelhetek, s mi több, az ön társaságában! El nem mondhatom, uram, mennyire meghat kedvessége! Örök életemre hálás lennék érte, ha nem lesne rám maholnap az örök halál.

- A halál!... ejnye, uram, de komor témákat penget. Ugyan ki gondol a halállal, míg él? Ne gondoljon ön se rá, és fogadja el a meghívást.

- Nem gondolok rá többé, uram, és elfogadom a meghívást.

- Ez már beszéd, uram! Nos, megyek, de magammal viszem az ígéretét - mondta a parancsnok, majd egy utolsó meghajlás után kivonult, s a fogoly ismét gondolataiba merült. A látogatás hatására gondolatai új irányt vettek.

De Launay úr udvariassága kezdetben elbűvölte, hanem amint a zárka homálya újra hatalmába kerítette a lelkét, árnyékként terülve el rajta, amelyet a látogató betoppanása csupán egy pillanatra oszlatott el, egyre kétségesebbnek tetszett de Launay úr őszintesége. Vajon nem az a szándék sugallta-e, hogy a rab bizalmát megnyerje, nyelvét megoldja, s ily módon önmaga és társai árulójává tegye? Gastonnak száz gyászos történet jutott eszébe a Bastille-ról, tőrbe csalt rabokról s a hírhedt pincebörtönről, amelyről annyi mindent fecsegtek - különösen mióta büntetlenül tehették -, s ahonnan senki élve nem tért vissza. Gaston magányosnak, elhagyatottnak érezte magát; lelkiismerete azt súgta, hogy a bűnnek, amelyet el akart követni, méltó büntetése a halál - s lám, a parancsnok mégis elhalmozza szívességgel! Kitüntető, érthetetlen szívességekkel - mi más lehetne ez, mint csapda? Egyszóval a Bastille megkezdte munkáját, a börtön hatott a fogolyra, s az egyszeriben hideggé, gyanakvóvá, nyugtalanná vált.

Vidéki összeesküvőnek néznek - mondta magában -, azt remélik, hogy ha a kihallgatásokon óvatos leszek is, a magánérintkezésben annál óvatlanabb. Cinkosaimat nem ismerik, nem ismerhetik; azt remélik, sikerül kicsalni titkomat, ha módot adnak rá, hogy érintkezésbe lépjek velük, hogy írjak nekik, vagy elővigyázatlanságból kiszalasszam a nevüket a számon. E mögött nyilván Dubois vagy d'Argenson rejlik.

Gaston komor gondolatai nem álltak meg ezen a ponton; eszébe jutottak a barátai, akik most arra várnak, hogy tettével ő adjon jelt nekik cselekvésre. Ha a levelek elmaradnak, aggódni fognak érte vagy ami még rosszabb: téves értesülések alapján elszánják magukat a cselekvésre és belebuknak.

S még ez sem volt minden. Barátai után, jobban mondva előttük eszébe jutott szegény Hélène; ő is olyan magányos most, mint Gaston. Be sem mutathatta leendő protektorának, Olivarès hercegnek, aki e pillanatban talán már maga is menekülni kényszerült, ha ugyan nem tartóztatták le. Mivé lesz akkor Hélène, támasz nélkül, segítség nélkül, kitéve ama ismeretlen

üldöztetésének, aki Bretagne legeldugottabb zugában is rátalált? Ez a gondolat olyan gyötrelmes volt, hogy Gaston kétségbeesésében az ágyra vetette magát, hangosan átkozta börtönét, a kulcsra zárt ajtókat, rácsokat, rostélyokat, s ököllel döngette a falat.

Hirtelen lábdobogás zaja hallatszott kívülről. Gaston felugrott, s futva indult arra, amerről a zaj hallatszott: az ajtó felé. D'Argenson úr lépett be a zárkába, egy írnok kíséretében. E két személyiséget egész szakasz katona követte. Gaston megértette, hogy kihallgatás elébe néz.

D'Argenson úr tornyos fekete parókája, kerek fekete szeme, vastag fekete szemöldöke nem tett nagyobb hatást Gastonra. Amikor belépett az összeesküvők sorába, búcsút mondott a boldogságnak, amikor átlépte a Bastille küszöbét, elbúcsúzott életétől. Aki idáig jutott, azt nehéz megijeszteni. D'Argenson úr a kérdések özönét zúdította rá, Gaston azonban nem felelt; egyetlen válasza a méltatlankodás volt, adta az ártatlant s bizonyítékokat követelt, hogy így puhatolja ki, vannak-e ellene bizonyítékok. D'Argenson úr kijött a béketűrésből; Gaston a szeme közé nevetett, mint egy vásott nebuló. A rendőrfőnök erre a breton összeesküvésről kezdett beszélni - ez volt az első világosan megfogalmazott vádpont. Gaston meglepetést színlelt, mozdulatlan arccal végighallgatta, amint d'Argenson úr cinkosait elősorolta, majd, amikor ez az úr a felsorolás végére ért, roppant udvariasan megköszönte, hogy volt szíves olyan eseményekről tájékoztatni, amelyeknek idáig hírét sem hallotta. D'Argenson úr ismét elvesztette az önuralmát, rájött a köhögés mint mindig, ha dühbe gurult. Majd, akárcsak az első alkalommal faggatásból vádaskodásba csapott át.

- Ön meg akarta ölni a régenst! - förmedt rá hirtelen a lovagra.

- Honnan tudja? - kérdezte ridegen Gaston.

- Mindegy, fő, hogy tudom.

- Akkor hadd feleljem azt, amit Agamemnon Akhilleusznak: Minek kérded, ha tudtad már előbb?

- Uram, én nem tréfálok - horkant fel d'Argenson.

- Én sem - válaszolta Gaston. - Mindössze Racine-t idéztem.

- Vigyázzon, uram, csúnyán megjárhatja, ha továbbra is ezt a taktikát követi - mondta d'Argenson.

- Úgy gondolja, jobban járnék, ha bevallanám, amivel vádol?

- Kár olyan tényeket tagadni, amelyekről biztos tudomásom van.

- Nos, akkor hadd ismétlem meg prózai nyelven, amit az előbb egy szép versidézettel mondtam: minek faggat, uram, egy olyan tervről, amelyet a jelek szerint jobban ismer, mint én?

- A terv részleteit akarom hallani.

- Forduljon saját rendőrségéhez, mely, úgy látszik, oly kiváló, hogy a szívünk mélyén rejlő szándékot is kifürkészi.

- Hm, hm. - D'Argenson hangja oly gúnyosan és ridegen csengett, hogy Gaston minden bátorsága ellenére megborzongott. - Mit szólna, uram, ha megkérdezném, hogy van kedves barátja, La Jonquière kapitány?

- Azt, uram - felelte Gaston, akaratlanul elsápadva -, hogy remélem, ő nem esett hasonló tévedés áldozatául, mint én.

D'Argenson figyelmét nem kerülte el Gaston ijedelme.

- Lám, lám, ez a név mégiscsak mond önnek valamit - diadalmaskodott. - Közelről ismeri La Jonquière kapitányt?

- A kapitány jó ismerősöm, vidéki barátaim ajánlottak be hozzá; ő mutatta volna meg nekem Párizst.

- Úgy, úgy, Párizst és Párizs környékét, a Palais Royal-t, a rue du Bacot, no és La Muette-et. Nemde, elsősorban ezt kívánta önnek megmutatni?

„Mindent tudnak" - gondolta Gaston.

- Nos, uram folytatta d'Argenson, ugyanazon a gúnyos hangon -, nem jutott még eszébe egy alkalmas Racine idézet, válaszul kérdésemre?

- Talán eszembe jutna, ha tudnám, mire céloz. A Palais Royalt csakugyan meg akartam nézni, érdekes épület, s amúgy is sokat hallottam róla. A rue du Bacot alig ismerem, La Muette-et egyáltalán nem, ott nem jártam még.

- Nem állítottam, uram, hogy ott járt, csak azt mondtam, hogy La Jonquière kapitány oda vezette volna. Meri tagadni?

- Hitemre, uram, nincs mit tagadnom vagy bevallanom; amondó vagyok, forduljon La Jonquière kapitányhoz, ő majd megválaszolja a kérdést, ha ugyan kapható lesz rá.

- Kár a fáradságért, uram, már megkérdeztük, és ő mindent bevallott.

Gaston szíve elszorult. Nyilván árulás történt, de a becsület továbbra is azt parancsolta, hogy hallgasson, s ő hallgatott. D'Argenson várt egy-két pillanatig, majd látva, hogy Gaston nem szól, megkérdezte:

- Óhajtja, hogy szembesítsük La Jonquière kapitánnyal?

- A hatalmában vagyok, uram - felelte Gaston -, azt tesz velem, amit akar.

Magában elhatározta, hogy ha csakugyan szembesítik a kapitánnyal, legmélyebb megvetéssel sújtja majd a gazembert.

- Így is jó - bólintott d'Argenson. - Nekem úgy tetszik, mert, mint mondta, csakugyan én vagyok itt az úr, hogy kínvallatásnak vessem alá, most rögtön. Rendes és szigorított vallatásnak. Tudja-e, mi az, uram? - kérdezte d'Argenson, minden szótagot külön megnyomva. - Tudja, mi az, hogy rendes és szigorított vallatás?

Gaston homlokát kiverte a hideg verejték. A haláltól nem félt, de a kínvallatás sokkal rémítőbb a halálnál; a hóhér kezei közül alig került úgy ki áldozat, hogy meg ne nyomorodott volna, vagy jobbik esetben, hogy az arcát el ne csúfították volna, s még ez a jobbik eset is szerfelett kegyetlen sorsnak tetszett egy huszonöt esztendős fiatalember szemében. D'Argenson úgy olvasott Gaston szívében, mint nyitott könyvben.

- Ide hozzám! - kiáltotta.

Két fegyveres lépett be.

- Ez az úr itt nem bánja, ha alávetjük a rendes és szigorított kínvallatásnak - mondta d'Argenson. - Vigyék a vallatószobába.

- Eljött a megpróbáltatás órája, a rettegve várt óra - mormolta Gaston. - Ó, istenem, uram! Te adj bátorságot elviselni.

Isten nyilván meghallgatta Gaston fohászát, mert a lovag, miután odabólintott kísérőinek, jeléül, hogy kész követni őket, szilárd léptekkel indult az ajtó felé, őrei nyomában. Leghátul jött d'Argenson. Mind lementek egy kőlépcsőn, elhaladtak a sarokbástya első zárkája előtt, majd átvágtak két belső udvaron.

Mialatt a második udvaron átvonultak, észrevette őket néhány rab a rácsok mögül, s látva, hogy egy daliatermetű, csinos arcú, jól öltözött fiatalembert kísérnek kifelé, odakiáltottak neki:

- Hé, uram, hát szabadon bocsátják?

Egy női hang hozzátette:

- Ha odakint megkérdeznék, uram, mondja meg, hogy mi nem mondtunk ám semmit!

Egy fiatal férfi nagyot sóhajtott:

- De boldog is ön, uram, viszontláthatja azt, akit szeret.

- Téved, uram - felelte a lovag -, vallatni visznek.

Szavait rémült csend fogadta, s a gyászos menet haladt tovább. Lebocsátották előttük a függőhidat, a lovagot beültették egy rácsos ablakú kocsiba, melynek ajtaját kívülről kulcsra zárták, s fegyveres őrizet alatt átszállították az Arzenálba, melyet csupán egy keskeny köz választott el a Bastille-tól.

D'Argenson előrement; a vallatókamrában várta a foglyot.

Gaston egy alacsony boltozatú, csupasz falú, kőpadlós, nedves helyiségben találta magát. A falakon láncok, nyakszorítók, kötelek és más, különös alakú szerszámok függtek, a padlóba tűzrostokat mélyesztettek, a sarokban Szent András keresztek hevertek.

- Látja ezeket a gyűrűket - szólt d'Argenson úr, két vasgyűrűre mutatva, melyeket egymástól hatlábnyira ágyaztak be a padozatba, s amelyek között egy három láb magas fapadka állt -, ezekhez erősítik a delikvens fejét-lábát, ezt a bakot itt a dereka alá csúsztatják, úgyhogy a hasa két lábbal magasabbra kerül, mint a feje, s akkor kétpintes edényekből vizet töltögetnek a szájába. Rendes tortúra esetén nyolc korsó víz dukál, szigorított vallatásnál tíz. Ha a delikvens vonakodik nyelni, befogják az orrát, úgyhogy nem kap többé levegőt, kinyitja a száját és nyel. A vallatásnak ez a módja - folytatta d'Argenson, a jó csevegő modorában, aki kedvtelve ecseteli témáját - nem a legkellemesebb, de nem merném állítani, hogy ha választanom kéne, az ékeket választanám helyette. Mindkettőbe belehal az ember, de az utóbbi csúnyán meg is nyomorítja a delikvenst. Igaz, hogy-a víztortúra egész életére megbetegíti, ha mégis felmentik, de ez amúgy is fölöttébb ritka eset, mert aki bűnös, az már a rendes kínvallatás alatt vallani szokott, a szigorított tortúra pedig azt is beismerésre készteti, aki ártatlan.

Gaston mozdulatlanul, sápadtan hallgatta d'Argenson úr előadását.

- Melyiket választja, lovag? Az ékeket? - kérdezte d'Argenson. - Hé, ide az ékeket, hadd lássa ez az úr.

Egy hóhér odahozta a vérfoltos ékeket; felső végüket egészen ellapította már a számtalan kalapácsütés, melyet az évek során rájuk mértek.

- Nézze csak, így megy ez - magyarázta d'Argenson. - A delikvens térdét és bokáját két tölgyfadeszka közé szorítják, a deszkákat nagy erővel összepréselik, amennyire csak lehet, majd ezek közül az emberek közül, akiket itt lát, valamelyik egy éket illeszt a két térd közé - ezt az éket, ni - és kalapáccsal beveri; aztán jön a következő ék, ez már vastagabb. Hat éket szokás beverni rendes kínvallatásnál, s két, ezeknél is vastagabbat a szigorított vallatásnál. - Miközben ezt mondta, lábfejével két hatalmas ékre bökött. - Figyelmeztetem, lovag, ezek az

ékek úgy törik pozdorjává a csontot, mintha üveg lenne, s a húst iszonyú fájdalmakat okozva zúzzák szét.

- Elég, uram! - szakította félbe Gaston. - Elég, hacsak nem az a szándék vezérli, hogy a kínvallatást a kínok ecsetelésével súlyosbítsa. Mert ha tüzetes magyarázatának célja pusztán az, hogy - merő jóindulatból - megkönnyítse számomra a választást, arra kérném, válasszon helyettem, hiszen ön sokkal jobban ért hozzá. Válassza azt a tortúrát, amelybe gyorsabban belehalok, s én szerfelett hálás leszek önnek érte.

D'Argenson önkéntelen elismeréssel tekintett a lovagra; önuralma kivívta bámulatát.

- Beszéljen, az ördögbe is! - fakadt ki -, és megszabadul a tortúrától.

- Nem beszélhetek, uram, mert nincs mit mondanom.

- Ne adja a spártait. Higgye meg: a tortúra alatt sokat jajgatnak az emberek, de két jajgatás közt mindig ki is vallanak egyet-mást.

- Rajta, próbáljuk ki - felelte Gaston.

Elszánt, nyugodt arckifejezésén d'Argenson lemérhette a fogoly bátorságát, a küzdelem ellenére, amelyet esendő testével vívott, s amelyről sápadtsága s tagjainak alig észrevehető, ideges remegése árulkodott. D'Argensonnak nagy gyakorlata volt ilyen ügyekben, a szeme ritkán csalta meg: látta, hogy egy szót nem fog Gastonból kicsikarni. Mégis tett egy utolsó kísérletet.

- Gondolja meg, uram, míg nem késő - mondta. - Ne kényszerítsen, hogy kezet emeljünk önre.

- Uram - válaszolta Gaston -, esküszöm az élő Istenre, s ő legyen tanúm rá, hogy ha a kínpadra vonat, nemcsak beszélni nem fogok, de visszafojtom a lélegzetemet, míg meg nem fúlok, ha ez egyáltalán keresztülvihető. Ebből megítélheti, mire megy a fenyegetődzéssel; hiszen a kínzással sem bírhat szóra.

D'Argenson intett a pribékeknek, s azok odaléptek Gastonhoz. Közeledtükre nemhogy elgyengült volna, de megkettőződni látszott lelkiereje: nyugodt mosollyal segített nekik a kabátját levetni, és maga gombolta ki kézelőit.

- A vízzel kezdjük? - kérdezte a hóhér.

- Azzal - felelte d'Argenson.

A pribékek kötelet bújtattak át a két vaskarikán, helyére igazították a bakot, megtöltötték vízzel az edényeket. Gastonnak arcizma se rándult.

D'Argenson töprengett. Tíz percig gondolkodott - de ez a tíz perc Gaston szemében egy örökkévalóságnak tűnt -, majd bosszúsan felmordult:

- Eh, hagyják békén ezt az urat, és kísérjék vissza a Bastille-ba.

HUSZONHETEDIK FEJEZET

Hogy éltek akkoriban a Bastille-ban a halálraítéltek?

Gastonnak nagy kedve lett volna hálálkodni, de uralkodott magán. Ha köszönetet mond a rendőrfőnöknek, azt a látszatot kelti, hogy félt. Felvette tehát kabátját, kalapját, helyreigazította kézelőit, és visszatért a Bastille-ba, ugyanazon az úton, ahogy jött.

Mégis visszariadtak attól, hogy nemesembert tortúrának vessenek alá - gondolta Gaston. - Egyszerűen bíróság elé állítanak majd, és halálra ítélnek.

A kínvallatással való fenyegetődzés egy előnnyel járt a lovagra nézve: a halál egyszerű és kellemes megoldásnak tetszett, azokhoz a gyötrelmekhez képest, melyeket d'Argenson úr volt szíves tüzetesen ecsetelni. Sőt mi több: zárkájába visszatérve boldogan látta viszont mindazt, amit egy órával előbb még szörnyűnek vélt; a falon éktelenkedő, szomorú feliratok megannyi gyönyörűséges madrigálnak tűntek a kínzókamra falain függő, baljós tárgyakhoz képest, s a porkolábok jóvágású úriembereknek a hóhérokhoz képest. Vagy egy órát tölthetett el hősünk így, az összehasonlítás folytán szemet gyönyörködtetőnek tetsző tárgyak szemléletébe merülve, amikor érte jött a Bastille rendőrkapitánya egy porkoláb kíséretében.

Értem már - mondta magában Gaston. - A parancsnok meghívása arra szolgál, hogy a fogoly gyanútlanul menjen gyötrelmes sorsa elébe. Bizonyára elvezetnek majd egy helyiségbe, ahonnan föld alatti börtönüreg nyílik, belelöknek és ott pusztulok. Legyen meg az Isten akarata!

Gaston eltökélten felállt, bánatos mosollyal elbúcsúzott a szobától, s a rendőrkapitány nyomában elindult. Az utolsó rácsnál meglepetten konstatálta, hogy nem lökték be semmiféle föld alatti tömlöcbe. Útközben legalább tízszer kimondta magában Hélène nevét, hogy ezzel a névvel ajkán haljon meg, de e sejtelmes és poetikus fohászt nem követte semmiféle baleset. A fogoly nyugodtan átsétált a függőhídon, befordult a parancsnokság udvarára, majd belépett a parancsnok lakásába, ahol de Launay úr fogadta.

- Hajlandó a becsületszavát adni, lovag - szólt de Launay úr -, hogy míg nálam tartózkodik, nem tesz kísérletet a szökésre?... Mondanom sem kell, hogy mihelyt visszakerült zárkájába, a becsületszó érvényét veszti, s azon túl már az én gondom, hogy további itt-tartózkodását a megfelelő eszközökkel biztosítsam.

- Becsületszavamat adom, uram - felelte Gaston -, de csak arra, amire kérte.

- Rendben van. Fáradjon be, lovag, már várják.

A parancsnok bevezette Gastont egy szépen, ámbár némileg divatjamúltan, XIV. Lajos korabeli bútorokkal berendezett szalonba. Gaston elkáprázva nézte az ott egybegyűlt népes és előkelő társaságot.

- Uraim, van szerencsém Gaston de Chanlay lovagot bemutatni - mondta a parancsnok.

Majd a jelenlevők nevét sorolta fel:

- Richelieu herceg úr.

- Laval gróf úr.

- Dumesnil lovag úr.

- Malezieux úr.

- Á - hajolt meg Gaston mosolyogva. - Az egész Cellamare-féle összeesküvés.

- Cellamare herceg, Maine herceg és hercegné kivételével - felelte Brigaud abbé, főhajtással üdvözölve Gastont.

- Ó, uram, megfeledkezik a vitéz d'Harmental lovagról és a tudós de Launay kisasszonyról - szólt szemrehányóan Gaston.

- D'Harmentalt ágyhoz köti a sebe - válaszolta Brigaud abbé.

- De Launay kisasszony pedig itt jön, uram - Dumesnil lovag elpirult örömében, amint a kedvesét belépni látta -, ő velünk ebédel.

- Szíveskedjék a kisasszonynak bemutatni, uram - fordult Gaston a lovaghoz. - Rabtársak közt bizonyára nem járja szigorú etikett, s így számíthatok az ön előzékenységére.

Dumesnil lovag kézen fogta Gastont, s odavezette de Launay kisasszonyhoz, hogy bemutassa. Gaston rendkívüli önuralma ellenére sem leplezhette teljesen elképedését.

- Hohó, lovag, tetten értem - mondta a parancsnok. - Nemde, ön is azt hitte, amit a párizsiak általában: hogy elevenen felfalom foglyaimat?

- Nem, uram - felelte Gaston mosolyogva. - De megvallom, az imént már szinte bizonyosra vettem, hogy ön elnapolja megtisztelő meghívását.

- S ugyan miért?

- Rendes szokása vajon, parancsnok uram, hogy vendégeit ebéd előtt megsétáltatja úgy, mint ma engem, étvágyuk fokozása végett...?

- Jaj, csakugyan! - kiáltott fel de Launay kisasszony. - Nem önt vezették az imént a vallató-kamrába, uram?

- De bizony engem, kisasszony - bólintott Gaston. - És higgye meg: ennél csekélyebb akadály soha nem tarthatott volna vissza attól, hogy e kiváló társaság örömeit élvezzem.

- Lovag úr, igazságtalanul neheztel rám az ilyen és hasonló ügyekért - szólt de Launay úr. - Ezek kívül esnek hatáskörömön. Istennek hála katona vagyok, nem pedig bíró. Már Cicero megmondta: más a fegyver, s más a tóga. Az én dolgom csupán az, hogy foglyaim őrizetéről gondoskodjam, őket a szökésben meggátoljam, s tőlem telhetően kellemessé tegyem ittlétüket; hadd kívánkozzanak csak vissza, s igyekezzenek mielőbb visszakerülni, hogy társaságukkal felüdítsenek. D'Argenson mester dolga, hogy önöket kínpadra vonassa, lefejeztesse, fel-akasztassa, kerékbe töresse, felnégyeltesse, ha teheti. Ki-ki folytassa a maga mesterségét. Kisasszony, az ebéd tálalva van - fordult a parancsnok de Launay kisasszonyhoz, látva, hogy az ebédlőajtó két szárnya feltárul. - Megengedi, hogy a karomat nyújtsam? Elnézést. Dumesnil lovag, tudom, hogy ön most kegyetlen zsarnoknak tart, de én vagyok a házigazda, s élni szándékozom előjogaimmal. Uraim, asztalhoz!

- Nincs szörnyűbb a börtönnél - szólt Richelieu herceg, kézelőit gondosan feljebb csúsztatva, miközben helyet foglalt de Launay kisasszony és Laval gróf között. - Rabság, bilincs, lakatok, súlyos vasláncok.

- Parancsol ebből a ráklevesből? - kérdezte a házigazda.

- Igen, uram, köszönöm - felelte a herceg. - Az ön szakácsa kiválóan ért a rákleves elkészí-téséhez, igazán sajnálom, hogy saját szakácsomat elmulasztottuk bevonni az összeesküvésbe. Ha ő is itt ülne a Bastille-ban, fölöttébb hasznos ismeretekre tehetne szert.

- Laval gróf úr, ott van ön előtt a pezsgő, kérem, gondoskodjék szomszédnőjéről.

Laval komor képpel töltött magának egy pohár pezsgőt, és felhajtotta.

- Egyenesen Aï-ból hozatom - mondta a parancsnok.

- Lenne szíves elárulni, kitől? - érdeklődött Richelieu herceg. - Ha a régens mégse vágatná le mind a négy fejemet, holtomig ezt akarom inni... Hiába, megszoktam az ízét, elvégre harmadízben járok már itt, s én a szokás rabja vagyok.

- Csakugyan, lovag, példát vehet Richelieu hercegről - mondta a parancsnok. - Ő egyik leghűbb vendégem, a szobáját ki se adjuk másnak távollétében, hacsak nincs nagy zsúfoltság.

- Zsarnokunktól, a régenstől kitelik, hogy mindannyian sokáig megtarthatjuk szobáinkat - jegyezte meg Brigaud.

- Abbé úr, lesz szíves a fogolypecsenyét felszeletelni. Megfigyeltem, hogy az egyház szolgái általában kiválóan értenek e művelethez - mondta de Launay úr.

- Megtisztel, parancsnok úr - Brigaud maga elé húzta az ezüsttálat, az említett szárnyasféleségekkel, s rögtön hozzá is látott a szeleteléshez, mégpedig csakugyan nagyon ügyesen, bizonyítva, hogy de Launay úr jó megfigyelő.

- Elárulná, parancsnok úr, vajon az ön parancsára vertek-e fel ma éjjel kettőkor legszebb álmomból? S ha igen, mit jelentsen ez a zaklatás? - kérdezte Laval gróf vészjósló hangon.

- Nem én tehetek róla, gróf úr, hanem a jelenlevő hölgyek és urak. Hiába intem őket nap mint nap, nem maradnak veszteg.

- Mi?! - hüledeztek a vendégek.

- Igenis, önök! - erősködött a parancsnok. - Percenként megszegik a szabályzatot. Egyremásra kapom a jelentéseket, hogy izeneteket, leveleket, cédulákat küldözgetnek egymásnak.

Richelieu herceg felnevetett, de Launay kisasszony és Dumesnil lovag fülig pirult.

- No, majd a desszertnél folytatjuk - mosolygott a parancsnok. - Laval úr, ürítem poharamat az ön egészségére... Chanlay úr, nem iszik?

- Nem uram, hallgatom önöket.

- Mondja inkább, hogy ábrándozik. Engem nem lehet becsapni.

- Miről? - kérdezte Malezieux.

- Ej, hát miről ábrándozhat egy huszonöt éves fiatalember? Látszik, poéta úr, hogy lassan eljár ön felett az idő! A kedveséről!

- Nemde, Chanlay úr - vette át a szót Richelieu -, jobb, ha a főt választják el a testtől, mint ha a lelket?

- Brávó, brávó, - lelkendezett Malezieux -, csinos, elbájoló gondolat. Herceg úr, engedelmével rögtön egy disztichont írok belőle Maine hercegnőnek.

Százszor jobb, ha a főtől kell megválni a testnek,
Mint ha a lélektől - nemde, drága Madame?

- Nos, mit szól versbe szedett gondolatához, herceg úr?

- Azt, hogy prózában valamivel jobban hangzott, poéta úr - vágta rá a kérdezett.

- Erről jut eszembe - szólt Laval gróf. - Mi hír az udvarról? Hogy van a király őfelsége?

- Uraim, uraim, kérem, ne politizáljanak - tiltakozott a parancsnok. - Beszéljünk festészetről, irodalomról, költészetről, rajzokról, háborúról vagy akár a Bastille-ról, ha úgy parancsolják, még ez is jobb, mint a politika.

- Helyes, beszéljünk a Bastille-ról - mondta Richelieu. - Hová tette Pompadour márkit, parancsnok úr?

- Herceg, Pompadour úr őszinte sajnálatomra arra kényszerített, hogy sötétzárkába csukassam.

- Sötétzárkába? - ütötte fel a fejét Gaston. - Hát mit követett el a márki?

- Megverte börtönőrét.

- Mióta tilos nemesembernek a szolgáját megütni? - fortyant fel Richelieu.

- A börtönőrök a király szolgái, herceg úr - felelte mosolyogva a parancsnok.

- Mondja inkább úgy: a régens szolgái - mondta rá Richelieu.

- Finom megkülönböztetés.

- De annál helytállóbb.

- Parancsol ebből a burgundi vörös borból, Laval úr? - fordult a parancsnok a grófhoz.

- Igen, uram, ha hajlandó velem a király egészségére koccintani.

- Kész örömmel, feltéve, hogy cserébe ön is koccint velem a régens egészségére.

- Parancsnok úr, máris elmúlt a szomjúságom.

- Nem csodálom, Laval úr - mondta a parancsnok -, hiszen csak az imént hajtott fel egy pohár bort, éspedig őfensége pincéjéből származó bort.

- Hogyan? őfensége pincéjéből? ezt a vörös bort a régens küldte?

- A régens őfensége éppen tegnap tisztelt meg azzal, hogy bort küldetett át, tudva, hogy olykor-olykor vendégül szoktam látni önöket.

- Nohát, akkor kész méreg ez a vörös bor, *venenum furens*! - kiáltotta Brigaud, s pohara tartalmát a földre loccsantotta. - Adja közelebb az ön aï-i borát, de Launay úr!

- Vigye ezt az üveget az abbé úrhoz - utasította a parancsnok a felszolgáló inast.

- Ó, ó! abbé úr földre loccsantja a bort, nem iszik! - álmélkodott Malezieux. - Ki hitte volna, hogy ilyen fanatikus híve a jó ügynek?

- Helyeslem, abbé, hogy nem ivott, ha a bor elveibe ütközik - mondta Richelieu, de azt már nem, hogy kiöntötte. Ráismerek, hiszen sokszor ittam belőle: ez a bor csakugyan a régens pincéjéből került ide, s az egész országban nem lelni párját. Nagy készlete van belőle, parancsnok úr?

- Mindössze hat üveg.

- Látja, abbé, valóságos szentségtörés volt kiloccsantani.

- A kirelejzumát! adta volna a szomszédjának, vagy öntötte volna vissza az üvegbe... ott a helye, nem a padlón: *vinum in amphoram*, mondta valaha preceptorom.

- Herceg úr, engedelmével hadd jegyezzem meg: spanyolul jobban tud, mint latinul - mondta Brigaud.

- Nem rossz, abbé úr - felelte Richelieu -, de van egy nyelv, amelyen gyengébben beszélek, mint akár spanyolul, akár latinul, s szeretném jobban elsajátítani: a francia.

- Ugyan! - legyintett Malezieux. - Hosszú és unalmas munka lenne, hercegem, egyszerűbb, higgye meg, ha felvéteti magát az Akadémiába.

- Hát ön, lovag úr - fordult Richelieu Chanlay-hoz -, szintén beszél spanyolul?

- Úgy hírlik, azért kerültem ide, herceg úr, mert túlságosan kedvelem e nyelvet - felelte Gaston.

- Uraim, figyelmeztetem önöket, ha folytatják a politizálást, kénytelen leszek az ebédet félbeszakítva távozni, pedig még csak az előételeknél tartunk, s ez annál sajnálatosabb lenne, mert önök, úgy hiszem, túlságosan jól neveltek, hogysem maradnának, miután én eltávoztam.

- Nos, parancsnok úr, kérje meg de Launay kisasszonyt, hogy beszéljen matematikáról, az nem zavar senkit.

De Launay kisasszony összerezzent, mint aki álmából riad fel. Dumesnil lovaggal szemközt ült, s ők ketten elmerülten társalogtak - a szemek nyelvén. Ez a társalgás a legkevésbé sem nyugtalanította a parancsnokot, de annál boldogtalanabbá tette a Bastille rendőrkapitányát, Maison-Rouge urat, aki fülig szerelmes volt de Launay kisasszonyba, s mindent meg is tett, hogy elnyerje tetszését, csakhogy hiába. Dumesnil lovag fejhosszal megelőzte a derék tisztet, mint már említettük.

A parancsnok kis beszéde hatott, az ebéd hátralévő részében egy rossz szó nem esett többé a régens őfenségéről vagy miniszteréről. Ezek a - régens tudtával és beleegyezésével lezajló - összejövetelek üdítő változatosságot jelentettek a foglyok életében, akik ennek folytán ügyeltek, hogy más témákat pengessenek; Gaston elmondhatta, hogy kellemesebb, szellemesebb társaságban soha nem ebédelt, mint most a Bastille-ban.

Felajzott érdeklődéssel figyelte társait. Valamennyien híres, sőt, kétszeresen híres személyiségek voltak, nemcsak nagy ősök utódai, de saját személyükben is kiváló emberek, akiknek a hírnevét még meghatványozta a Cellamare-féle összeesküvés. S Gastonnak úgy tetszett, hogy ezek a nevezetes emberek, nagyurak, költők, tudósok csakugyan méltóak a hírükre, ami igazán ritkaság.

Az ebéd befejeztével a parancsnok egyenként visszavezettette zárkáikba a foglyokat. Azok megköszönték kitüntető kedvességét, nem is sejtve, hogy becsületszó ide, becsületszó oda, a két szomszédos helyiség tömve volt őrökkel; a foglyok oly szoros felvigyázat alatt álltak az ebéd egész időtartama alatt, hogy egy kétsoros cédulácskát sem csempészhettek volna észrevétlenül egymás kezébe. De Gaston ezt nem vette észre, s elképedése nem ismert határt. Minden korábbi elképzelését halomra döntötte a rettegett börtön különös rendje, s az éles ellentét a két órával korábban a kínzókamrában d'Argenson fővezérlete alatt lezajlott jelenet s a parancsnok lakásán lefolyt másik jelenet között. Amikor rá került a sor, elköszönt de Launay úrtól, s visszatérve a délelőtti beszélgetésre, megkérdezte, kaphatna-e borotvát, lévén ez a szerszám e válogatottan előkelő társaságban nélkülözhetetlen.

- Lovag úr, legőszintébb sajnálatomra kénytelen vagyok megtagadni kérését, noha maradéktalanul átérzem jogosultságát - felelte a parancsnok. - Háziszabályaink szigorúan tiltják, hogy a rabok borotválkozzanak, hacsak nem kaptak rá előzetesen engedélyt. Fáradjon át dolgozószobámba, ott talál papirost, pennát, tintát. Írjon egy kérvényt a rendőrkapitány úrhoz címezve, én majd továbbítom a kérvényt, és előre is kezeskedem, hogy kedvező választ kap rá.

- Ezek az urak, akikkel együtt ebédeltem, s akik mind kifogástalan öltözékben és simára borotváltan jelentek itt meg, tehát különleges jogokat élveznek? - kérdezte Gaston.

- Dehogy, dehogy, ők is azt tették, amit ön tenni fog: engedélyt kértek. Richelieu úr, akit ma kifogástalan frizurával, frissen borotvált állal láthatott, egy hónapon át akkora szakállal járkált, mint egy pátriárka.

- Nem értem, hogy fér össze ez a kicsinyes szigor az iménti összejövetel szabad légkörével.

- Uram - felelte a parancsnok -, nekem is vannak bizonyos előjogaim; borotvát, pennát, könyveket ugyan nem szolgáltathatok ki önöknek, de azt igenis megtehetem, hogy meghívjam vacsorára a börtön egyes foglyait, akiknek kedvezni szeretnék, feltéve persze, hogy a meghívást csakugyan kedvezménynek tekintik - mosolygott de Launay úr. - Igaz, kötelességem a rendőrfőnök úrnak jelentést tenni az asztal fölött elhangzott, kormányellenes kijelentésekről, de mint látta, nem tűröm, hogy vendégeim politizáljanak, miáltal elkerülöm, hogy a vendégjogot megsértve jelentenem kelljen, ami az asztalnál elhangzott.

- S nem tartanak odafönt attól, uram, hogy a foglyok és ön között létrejött, meghitt kapcsolat önt a kormány intencióval ellentétes elnézésre csábítja?

- Uram, tudom, mi a kötelességem, s szigorúan ehhez tartom magam. Látta, ugye, mai vendégeimet? Nos, mindegyikük megjárta már a sötétzárkát - Pompadour márki jelenleg is ott tartózkodik -, de ezért senki közülük meg nem neheztelt rám. Az udvar parancsol, és parancsai változóak, uram. Én végrehajtom a kapott parancsokat, vendégeim tudják, hogy ezekért nem engem terhel a felelősség, sőt hogy amennyire szabadságomban áll, enyhítem a rendelkezések szigorát, tehát nem is haragusznak rám. Remélem, ön sem haragszik majd meg, uram, ha - amit feltételezni egyébiránt nincs semmi okom -, személyére vonatkozóan oly utasításokat kapnék, melyek kedve ellenére lennének.

Gaston ajkára bánatos mosoly ült ki.

- Elővigyázatossága nagyon is indokolt, uram - felelte -, mert úgy sejtem, a maihoz hasonló élvezetekben nem sokáig lesz részem. Mindenesetre ígérem, a bekövetkezendő gyászos eseményekért semmi szín alatt nem fogom önt okolni.

- Nemde, van az udvarnál pártfogója? - kérdezte a parancsnok.

- Nincs - rázta meg a fejét Gaston.

- Nem őrködik ön felett valamely jótékony hatalom?

- Tudtommal, nem.

- Akkor hát bízzon a véletlenben, uram.

- Az sosem kedvezett nekem.

- Annál indokoltabb, hogy megenyhüljön irányában.

- Meg aztán breton vagyok, s mi bretonok csakis Istenben hiszünk.

- Vegye úgy, hogy így értettem, amikor a véletlent emlegettem - mondta a parancsnok.

Gaston megírta a kérvényt, és távozott, elismeréssel adózva de Launay úr jellemének és modorának.

HUSZONNYOLCADIK FEJEZET

Egy éj a Bastille-ban

Gaston már előző este megtudakolta, kaphatnak-e világítóeszközt a rabok. A porkoláb, akit e célból behívott, nemmel felelt. Ma tehát nem is kérdezett Gaston többé semmit, nyugodt lélekkel lefeküdt, mihelyt besötétedett - s az évnek ebben a szakában korán leszáll az este. Délelőtti látogatása a kínzókamrában nagy lecke volt számára.

Hogy a fiatalos gondtalanság, lélekerő vagy talán még inkább huszonöt éves, egészséges testének parancsoló igénye tette-e, ki tudja; annyi bizonyos, hogy alig húsz perccel később Gaston az igazak álmát aludta.

Nem sejtette, mennyi ideje alhatott, amikor hirtelen csengettyűszóra riadt fel. A csengő mintha az ő szobájában szólt volna, de hiába meresztette a szemét, se csengőt nem látott sehol, se azt, aki a csengőt rázza; igaz, persze, hogy a lovag zárkájában nappal is sötét volt, képzelhetjük, milyen sötét volt éjjel.

A csengő csak szólt, halkan, elővigyázatosan, tapintatosan, mintha attól félne, hogy mások meghallhatják. Gastonnak úgy rémlett, mintha a hang a kandalló irányából jönne.

Felkelt, és lábujjhegyen arrafelé tartott, amerre a csengő halk ezüstszava hívta. Nem tévedett, a hang csakugyan a mondott irányból jött.

Miközben ezt a tényt igyekezett kétséget kizáróan megállapítani, kopogtatás hallatszott alulról. Valami tompa szerszámmal kopogtattak, szabályos időközönként, szabályos szüneteket tartva. Nyilvánvaló volt, hogy a csengetés is, a kopogtatás is jeladás, és a szomszédos zárkákban lakó raboktól származik. Hogy jobban lásson, Gaston az ablakhoz lépett, s félrevonta a telihold sugarait felfogó, zöld zsávolyfüggönyt. S mit látott? Zsinegvégen egy csomagocska lebegett kint, az ablak rácsai előtt.

No, úgy látszik, meggyűlik, a dolgom - elmélkedett Gaston. - De csak szép sorjában. A módszeresség aranyat ér, különösen egy börtönben. Lássuk mindenekelőtt, mit akar a csengő, övé az elsőbbség.

Gaston visszasietett a kandallóhoz, benyúlt a kürtőbe, és nemsokára egy kötél akadt a kezébe. A kötél végén csengő függött. Gaston magához rántotta a kötelet, de az ellenállt.

- No végre! - szólt egy hang felülről. A kémény úgy működött, akár a szócső. - Itt van!

- Itt vagyok - felelte Gaston. - Mit óhajt?

- Még hogy mit! beszélgetni!

- Rendben van - mondta Gaston. - Beszélgessünk.

- Nem Gaston de Chanlay lovag úrhoz van szerencsém, akivel ma de Launay parancsnok úrnál együtt ebédeltem?

- De igen, uram.

- Ez esetben állok szolgálatjára.

- Én is az önére.

- Nos, szíveskedjék elárulni, uram, mire végzik a bretonok?

- Láthatja, uram: a Bastille-ban végzik.

- Nagyon jó! - Gaston beszélgetőtársának nem sikerült örömét ellepleznie.

- Bocsánat, uram, de mi érdeke fűződik vajon ahhoz, ami Bretagne-ban történik?

- Az, uram, hogy ha Bretagne-ban rosszul mennek a dolgok, velünk jól bánnak, ha ott jól mennek a dolgok, itt komisz a bánásmód. Múltkoriban például mindnyájunkat sötétzárkába csuktak, valamiféle breton ügy miatt, melynek állítólag volt valami kapcsolata a mi ügyünkkel.

A kutyafáját! - gondolta Gaston. - Nem tudod, miféle ügy volt az? Annál inkább tudom én.

Fennhangon azt mondta:

- Nos, nyugodjék meg, uram, a breton ügy rosszul áll; ennek köszönhetem, hogy ma volt szerencsém önnel ebédelni.

- Uram, csak nincs ön ellen bizonyítékuk?

- Attól félek, van.

- Akkor fogadja ünnepélyes bocsánatkérésemet.

- Én kérek öntől elnézést. De az alattam lakó szomszéd türelmetlenkedik, úgy döngeti a padlót, hogy mindjárt kilyukad, engedelmével válaszolnék neki.

- Válaszoljon, uram, válaszoljon, annál is inkább, mert ha topográfiai becsléseim helytállóak, az illető nem más, mint Pompadour márki.

- Hogy ő vagy más, azt bajos lesz megtudni.

- Nem is olyan bajos, mint hiszi.

- Hogyhogy?

- Ugye, az illető sajátos módon kopogtat?

- Igen. Van ennek valami jelentősége?

- Van bizony, így érintkezünk egymással, ha nincs olyan szerencsénk, mint mi kettőnknek, hogy közvetlenebb módon érintkezhetünk.

- Lenne szíves elmagyarázni, uram, mi a dolog nyitja?

- Egyszerű: minden betűnek meghatározott helye van az ABC-ben, nemde?

- Csakugyan.

- Az ABC huszonnégy betűből áll.

- Sosem számoltam meg, uram, de készséggel elhiszem önnek.

- Nos, az A egy koppanás, a B kettő, a C három, és így tovább.

- Értem. De mivel a beszédnek ez a módja kissé hosszadalmas, s az ablak előtt lógó zsineg türelmetlenkedni látszik, egyet-kettőt koppantok, hogy az alsó szomszédnak jelezzem: meghallottam a kopogtatását, s megyek a zsinegért.

- Menjen, uram, menjen, kérve kérem, mert ha nem tévedek, a kérdéses zsineg számomra rendkívül fontos. Előbb azonban koppantson hármat a padlón, a Bastille nyelvén ez annyit jelent: türelem! Szomszédja megvárja majd, míg ön jelt ad.

Gaston hármat koppantott a szék lábával, s odalent rögtön csend lett.

A pillanatnyi szünetet felhasználva, Gaston az ablakhoz lépett.

Nem volt éppen könnyű mesterség az öt-hat láb vastag falba beágyazott rácsokat elérni, de Gastonnak végül is sikerült a mutatvány: az asztalt odatolta az ablak alá, rálépett, egyik kezével a rácsba kapaszkodott, a másikkal kinyúlt a zsinegért. A zsineg hálásnak mutatkozott: mihelyt megérezte, hogy törődnek vele, szelíd táncba fogott.

Gaston behúzta a csomagot, és nagy nehezen átbújtatta a rácson.

A csomagban egy üveg lekvárt talált meg egy könyvet.

A lekvárosüveg címkéjére felírtak valamit, de hogy mit, azt Gaston nem bírta kibetűzni a vaksötétben.

A zsineg változatlanul táncolt, jeléül, hogy odafent választ várnak.

Gastonnak eszébe jutott, mire oktatta az imént csengős szomszédja, fogta a sarokban heverő seprűt, amely a pókhálók leverésére szolgált, és hármat koppantott a mennyezeten.

Mint tudjuk, a Bastille nyelvén három koppantás azt jelentette: türelem!

A csomagküldő rab nyilván értett a Bastille nyelvén, mert visszahúzta a terhétől megszabadult zsineget.

Gaston visszatért a kandallóhoz.

- Hahó, uram!

- Itt vagyok. Mi tetszik?

- Kaptam egy könyvet meg egy üveg lekvárt.

- Nincs írás a könyv fedelén vagy az üvegen?

- A könyvön nem tudom, de az üvegen van. Sajnos, elolvasni nem bírom, nagy a sötétség.

- Várjon csak, mindjárt küldök mécsest - mondta a fenti hang.

- Azt hittem, idebent tilos mécsest használni.

- Tilos, de én fabrikáltam egyet.

- Küldje, uram, legalább olyan türelmetlenül várom, mint ön, hogy elolvassam, mit írnak nekem.

S mert rájött, hogy esetleg az egész éjjelt így tölti három szomszédjával beszélgetve, s a tágas helyiségben hideg volt, Gaston hozzálátott, hogy vaktában felöltözzön a sötétben.

Éppen befejezte az öltözködést, amikor a kandallóban világosság támadt. Ismét leereszkedett a kötél s a kötél végén a csengő, csakhogy időközben átalakult mécsessé. Éspedig a lehető legegyszerűbb módon: a csengőt megfordították, úgyhogy átváltozott edénykévé, az edénykébe olajat öntöttek, az olaj felszínén egy kis kanóc égett. Gastonnak új volt még a börtön, s nem sejtette, milyen találékonnyá teszi a rabot a börtönélet, a leleményes kis szerkezeten úgy elámult, hogy könyvről, lekvárról pillanatnyilag meg is feledkezett.

- Uram, ne vegye tapintatlanságnak, ha megkérdezem - szólt fel fogolytársának -, honnan szerezte a különféle anyagokat, amelyekből a mécsest előállította?

- Mi sem egyszerűbb, uram. Kértem egy csengőt, hogy szükség esetén a börtönőrt beszólíthassam, s minden további nélkül meg is kaptam. Az olajat ebédjeim és vacsoráim során takarítottam meg, jelenleg egy egész üveg olaj birtokosa vagyok. Kanócot egy széttépett zsebkendőből gyártottam, a követ egyik sétám alkalmával találtam az udvaron, a taplót égett rongy pótolja - néhány szál gyújtóst loptam a parancsnoktól, amikor egy ízben nála ebédeltem - s végül szikrát

úgy csiholtam, hogy bicskámat ütögettem a kőhöz. Ugyanezzel a bicskával fúrtam ki a lyukat is, amelyen át érintkezünk.

- Fogadja legőszintébb elismerésemet, uram - mondta Gaston. - Ön páratlanul leleményes.

- Köszönöm a bókot, uram, de lekötelezne, ha megnézné, miféle könyvet küldtek önnek, és mi áll a lekvár címkéjén?

- Uram, a könyv egy Vergilius kötet.

- Ez az! Ezt ígérte! - kiáltotta a hang túláradó örömmel, amin a lovag el is csodálkozott: hogy várhat valaki szívszorongva egy Vergilius-kötetet?

- S most szíveskedjék a lekvárosüveget megtekinteni - mondta a csengős rab.

- Szívesen - felelte Gaston, és fennhangon olvasni kezdte:

> „Lovag úr,
> a várbörtön rendőrparancsnokától megtudtam, hogy öné az első emeleti zárka, amelynek ablaka pontosan az én zárkám ablaka alatt van. Mi foglyok tartozunk egymást segíteni. Fogyassza el jóétvággyal a lekvárt, a Vergilius kötetet pedig szíveskedjék a kandalló kürtőjén át Dumesnil lovaghoz továbbítani; az ő zárkájának ablaka az udvarra nyílik.”

- Erre vártam - mondta a csengős rab. - Ebéd közben értesültem róla, hogy még ma üzenetet kapok.

- Ön tehát Dumesnil lovag, uram? - kérdezte Gaston.

- Az vagyok, uram, s önnek legalázatosabb szolgája, higgye meg.

Gaston felnevetett.

- Én vagyok az ön szolgája, uram, hiszen önnek köszönhetem a lekvárt, amivel máris örök hálára kötelezett.

- Nos, legyen szíves a csengőt leoldani a kötélről, s helyébe odakötözni a Vergilius-kötetet.

- De ha nincs csengő, hogy olvas, uram? - kérdezte Gaston.

- Ó, ne aggódjék, csinálok magamnak másik mécsest.

Gaston tökéletesen megbízott társa leleményében, melynek az csak az imént adta ékes tanúbizonyságát, úgyhogy minden további nélkül eleget tett kívánságának. Leoldotta a csengőt, óvatosan ráállította egy üres üveg szájára, majd rákötötte a kötél végére a Vergilius kötetet, amelyből egy levél hullt ki. Gaston gondosan visszahelyezte a levelet a kötetbe. Amint ez megtörtént, a kötél nagyvidáman megindult felfelé.

Hihetetlen, mennyi élet és érzés lakozik a holt tárgyakban, a börtön falai között.

- Köszönöm, uram - szólt le Dumesnil lovag. - Most, ha parancsolja, felelhet alsó szomszédjának...

- Egyelőre tehát nem igényli szolgálataimat, uram?

- Nem, de figyelmeztetem, nemsokára ismét megkérem egy újabb szívességre.

- Szolgálatjára, uram. Mit is mondott az előbb a börtön ABC-ről?

- Egy koppantás A, huszonnégy koppantás Z.

- Köszönöm.

A lovag megkoppantotta a padlót a söprűnyéllel, jelezve alsó szomszédjának, hogy kész vele beszélgetni. A szomszéd nyilván türelmetlenül várta már a jeladást, mert rögtön visszakopogott. Félórai kopogtatás árán a két fogoly az alábbiakat közölte egymással:

- Üdvözlöm, uram. Hogy hívják önt?

- Köszönöm, uram, a nevem Gaston de Chanlay lovag.

- S az enyém: Pompadour márki.

E pillanatban Gaston szeme az ablakra esett: a zsineg görcsösen rángatódzott odakint.

Hármat koppantott gyors egymásutánban a padlón, hogy társát türelemre intse, s a kandallóhoz sietett.

- Uram - mondta Dumesnil lovagnak -, van szerencsém közölni, hogy ablakom előtt a zsineg türelmetlenkedni látszik.

- Kérje meg, uram, hogy várjon. Egy pillanat, és küldöm a választ.

Gaston megismételte az iménti manővert, de ezúttal a mennyezet és nem a padló irányában, majd visszatért a kandalló elé. Nemsokára leereszkedett a Vergilius kötet.

- Uram, lesz szíves a könyvet a zsinegre kötözni - mondta Dumesnil lovag.

Gastont elfogta a kíváncsiság, mindenáron meg akarta tudni, válaszolt-e Dumesnil lovag de Launay kisasszonynak. Kinyitotta a könyvet: levelet nem talált benne, de a szöveg egyik-másik szavát aláhúzták. *Meos amores* és *carceris oblivia longa*, olvasta Gaston. Megértette, mi módon leveleznek egymással a szerelmesek: a könyv egyik, kijelölt fejezetében szókat húztak alá, úgy, hogy eggyéolvasva értelmes szöveget adjanak ki. Dumesnil lovag és de Launay kisasszony választása az Aeneis negyedik énekére esett, amelyben Vergilius köztudomásúlag Didó és Aeneas szerelmét énekli meg; ez illett legjobban helyzetükhöz, s ez szolgáltatta a legtöbb, érzelmeikkel összhangban álló kifejezést.

Szép! - mondta magában Gaston, miközben a rácson kinyúlva odakötözte a könyvet a zsineghez. - Úgy látszik, postaládává léptem elő.

Majd nagyot sóhajtott. Ő bezzeg nem levelezhet Hélène-nel - gondolta -, s a szegény lány azt sem tudja, hová tűnt a kedvese. Erre a gondolatra fellángolt eredendő együttérzése és részvéte de Launay kisasszony és Dumesnil lovag iránt, úgyhogy megint visszatért a kandallóhoz:

- Nyugodjék meg, uram - mondta -, a válasz eljutott ahhoz, akit illet.

- Köszönöm, lovag, köszönöm - felelte Dumesnil. - Még egy szót, s nem zavarom többé álmát.

- Sose feszélyezze magát, uram, úgyis lekötelezettje vagyok, mondja bátran, mit óhajt?

- Beszélt már az ön alatt lakó fogollyal?

- Igen.

- Ki az illető?

- Pompadour márki.

- Gondoltam. Mit mondott önnek?

- Üdvözölt, és megkérdezte, hogy hívnak, többre nem volt ideje. A beszélgetésnek ez a módja jó találmány, de nem túlságosan szapora.

- Vájjon lyukat a padlóba, s akkor önök is zavartalanul beszélgethetnek majd, mint mi tesszük.

- Lyukat vájjak? Mivel?

- Kölcsönadom a késemet.

- Köszönöm.

- Ha másra nem is lenne jó, legalább elszórakoztatja a munka.

- Adja ide.

- Fogja.

A kés Gaston lábához esett, a kürtőn keresztül.

- Visszaküldjem a csengőt? - kérdezte a lovag.

- Igen, nehogy őreim észrevegyék holnap, a reggeli vizitnél, hogy hiányzik. Gondolom, ahhoz, hogy Pompadourral folytassa a csevegést, nincs szüksége világításra.

- Nincs, nincs.

A mécsessé alakult csengő visszavándorolt oda, ahonnan jött.

- Most pedig küldök önnek egy üveg pezsgőt, a lekvárt leöblíteni - mondta Dumesnil lovag.

- Köszönöm, de miattam ne fáradjon, nem rajongok a borért - szabadkozott Gaston.

- Nos, ez esetben adja tovább Pompadournak, ha a lyuk elkészült, ő e tekintetben merőben más elveket vall, mint ön.

- Köszönöm, lovag.

- Jó éjt.

- Jó éjt.

S a kötél eltűnt a kéményben.

Gaston kinézett még egyszer az ablakon: a zsineg aludni ment, vagy ha nem, hát mindenesetre hazatért.

Gaston nagyot sóhajtott.

- Ha én lehetnék Dumesnil lovag helyén, s szegény Hélène-em de Launay kisasszony helyén, paradicsom lenne a Bastille.

Hajnali három óráig beszélgetett Pompadourral, s a beszélgetés során közölte a márkival, hogy megpróbál lyukat fúrni a padlóba, a közvetlen összeköttetés megteremtése céljából.

HUSZONKILENCEDIK FEJEZET

Új fogolytárs

Gaston nappalai sorozatos kihallgatásokkal teltek, éjszakái azzal, hogy továbbította szomszédai levelezését. Üres perceiben a lyukat mélyítette, hogy Pompadourral kényelmesebben elbeszélgethessen. Nyugtalan volt, de nem unatkozott. Egyébként felfedezett egy újfajta időtöltést is. Maison-Rouge úr, a Bastille rendőrkapitánya de Launay kisasszony minden kérését teljesítette, ha a kisasszony bájos mosollyal kérte, amit kért. De Launay kisasszony pennát, papirost kért és kapott Maison-Rouge-tól, s természetesen küldött belőle Dumesnil lovagnak is, aki megosztotta kincsét állandó beszélgetőtársával, Gastonnal, valamint Richelieu-vel, akivel újabban sikerült összeköttetést teremtenie. Gastonnak az a gondolata támadt, hogy verseket ír Hélène-hez. (A bretonok többé-kevésbé mind költők.) Természetesen Dumesnil lovag is írt verseket de Launay kisasszonyhoz, de Launay kisasszony pedig Dumesnil lovaghoz, úgyhogy a Bastille valóságos Parnasszussá változott. Egyedül Richelieu írt prózát, a társaság szégyenére. Barátaival és barátnőivel levelezett, minden úton-módon. Az idő tehát eltelt valahogy, ami az időnek egyébként rendes szokása mindenütt, még a Bastille-ban is.

Megkérdezték Gastont, óhajt-e misét hallgatni, s ő örömmel igent mondott. Számára a mise nem csupán változatosságot jelentett; ő igazán és lelke mélyéig vallásos volt. Egy nappal azután, hogy ezt kérdezték, érte jöttek. A misét a Bastille-ban egy kis templomban celebrálták, amelyben az oldalkápolnák helyén elfalazott fülkék voltak, egyetlen, kerek ablakszemmel a szentélyre néző falukon, úgyhogy a fogoly a papot kizárólag úrfelmutatáskor láthatta s akkor is csupán hátulról. A pap egyáltalán nem láthatta a foglyokat. Ezt a misehallgatási rendszert a Napkirály idején vezették be, mert egy ízben megesett, hogy az egyik rab fennhangon megszólította a papot, és mindenki füle hallatára fontos titkokat tárt fel.

Gaston ott látta a misén Laval és Richelieu urakat is. Ők is úgy nyilatkoztak, hogy részt óhajtanak venni az istentiszteleten, nem vallásos érzésből, mint Gaston, hanem alkalmasint azért, hogy egymással elbeszélgessenek. Gaston legalábbis úgy figyelte, hogy térdeplő helyzetben megállás nélkül suttogtak egymás fülébe. Laval úr a jelek szerint fontos híreket tudathatott a herceggel, aki időről időre egy-egy oldalpillantást vetett Gastonra, ami valószínűvé tette, hogy a hírek valahogy kapcsolatban állnak Gaston személyével.

De mert mindkét úr beérte azzal, hogy Gastont illő formák közt üdvözölje, ő óvakodott tőlük bármit is kérdezni.

A mise véget ért, a foglyokat visszakísérték. Egy sötét folyosón Gastonnal szembejött egy börtönalkalmazott, megragadta a kezét, s egy cédulát csúsztatott a markába.

Gaston könnyed mozdulattal zsebre vágta a kezét, s a papírszeletkét odarejtette.

De mihelyt bezárult az őr mögött a zárka ajtaja, mohón előkapta a cédulát. Az izenet egyetlen kurta sorból állt, azt is kihegyezett széndarabbal rótták egy csomagolópapír-szeletre:

„Tegyen úgy, mintha belebetegedett volna az unalomba.”

Első pillantásra úgy rémlett Gastonnak, mintha már látta volna máshol is ezt az írást, nemcsak itt, a folyosón kezébe csúsztatott papírszeleten, de a vastag, ákom-bákom vonásokkal, hevenyészve papírra vetett betűk nem nyújtottak biztos támpontot emlékezetének. Lassan meg is feledkezett első benyomásáról. Türelmetlenül várta az éjszakát, hogy Dumesnil lovagtól tanácsot kérjen.

Amint besötétedett, leadta a megbeszélt jelet, a lovag elfoglalta posztját, Gaston elmesélte, mi történt vele, s megkérdezte Dumesnil-től, aki meglehetősen régi lakónak számított már a Bastille-ban, mi a véleménye: megfogadja-e vajon az ismeretlen levélíró tanácsát.

- Hitemre, nem tudom, mire jó, ha megfogadja a tanácsot - felelte a lovag -, de azért csak fogadja meg. Ártani semmi esetre sem árthat, legfeljebb csökkentik az ételadagját, de ez igazán a legrosszabb, ami érheti.

- És ha észreveszik, hogy a betegségem tettetett? - kérdezte Gaston.

- Ó, ez a veszély nem fenyegeti. A Bastille kirurgusa nem is konyít az orvostudományhoz. Konstatálni fogja a betegséget, és azt rendel önnek, amit ön rendel önmagának. Talán arra is engedélyt kap, hogy a kertben sétáljon, ami valóságos főnyeremény, nincs annál jobb szórakozás.

Gaston nem érte be ennyivel, kikérte de Launay kisasszony véleményét is, aki szó szerint ugyanazt felelte, amit Dumesnil lovag, vagy mert csakugyan az volt a legésszerűbb válasz, vagy mert ők ketten egyformán gondolkodtak. Mindössze annyit tett hozzá:

- Ha koplalókúrára fognák, szóljon nekem, s én küldök sült csirkét, lekvárt, vörös bort, amennyi kell.

Pompadour nem nyilatkozott, a lyuk még nem készült el. Gaston betegnek tettette magát, hozzá sem nyúlt a börtönkoszthoz, szomszédnője adományaiból élt, akinek nagylelkű ajánlatát elfogadta. A második nap estéjén de Launay úr személyesen tette tiszteletét Gaston zárkájában. Jelentették neki, hogy a fogoly negyvennyolc órája nem eszik. A parancsnok ágyban találta foglyát.

- Uram - mondta -, úgy hallom, gyengélkedik, s azért jöttem, hogy személyesen tudakoljam meg: hogy van?

- Uram, jósága lekötelez - felelte Gaston. - Valóban betegnek érzem magam.

- Mi baja? - kérdezte a parancsnok.

- Remélem, nem sértem meg önérzetében, uram, ha azt mondom: elepedek az unalomtól.

- Hogyan? Hisz mindössze négy vagy öt napja van itt.

- A legelső perctől fogva gyötör az unalom.

- S mi közelebbről e kedélybetegség oka?

- Hát többféle oka lehet?

- Hogyne. Van például, aki a családja utáni vágyba betegszik bele.

- Nincs családom.

- Tán a kedvese után vágyódik?

Gaston keserveset sóhajtott.

- Vagy a szülőföldje után?

Gaston érezte, hogy legfőbb ideje igent mondani. Bólintott.

- Csakugyan honvágyam van.

A parancsnok elgondolkodott.

- Uram - mondta aztán -, kijelentem, hogy mióta a Bastille parancsnoka vagyok, igazán boldognak csak akkor éreztem magam, ha sikerült a gondjaimra bízott nemesurak egyikének-másikának szolgálatára állnom. Örömest tennék önért is valamit - de ígérje meg, hogy nem lesz könnyelmű.

- Ígérem, uram.

- Összehozhatom egy földijével. Ámbár lehet, hogy nem földije az illető, de úgy láttam, jól ismeri Bretagne-t.

- Ő is a Bastille foglya, mint én?

- Éppen, mint ön.

Gaston kezdte gyanítani, hogy a de Launay úr emlegette földi és az ismeretlen levélíró, aki azt tanácsolta neki, hogy tettesse magát betegnek, egy és ugyanazon személy.

- Ha megtenné, parancsnok úr, végtelen hálára kötelezne - mondta.

- Hát jó, holnap nyélbe ütjük a találkozót. De legfeljebb egy órát tölthetnek együtt, minthogy az illetőt felsőbb utasítás értelmében szigorú őrizet alatt kell tartanom, és csakis ön mehet hozzá, miután ő a zárkát semmi szín alatt el nem hagyhatja.

- Mindenben parancsnok úr kívánságaihoz tartom magam - felelte Gaston.

- Akkor megegyeztünk. Holnap ötkor önért jövünk, én vagy a várnagy. De egy feltétellel.

- Éspedig?

- Ha hajlandó ma valamit enni, a holnapi mulatság reményében.

- Igyekszem.

Gaston megtartotta de Launay úrnak tett ígéretét: megevett egy csirkemellet és ivott rá kétujjnyi bort.

Este beszámolt Dumesnil lovagnak a történtekről.

- Nohát, ön burokban született - hangzott a lovag válasza. - Laval grófnak múltkoriban hasonló gondolata támadt, mint önnek, de csak azt érte el, hogy átköltöztették a Kincstártorony egyik zárkájába, ahol majd meghal az unalomtól, nem lévén egyéb szórakozása, mint hogy a Bastille patikusával el-elbeszélget.

- A patvarba! - riadt meg Gaston. - Miért nem mondta ezt előbb, lovag úr?

- Elfelejtettem.

Gastont némileg megrendítette a lovag eső után köpönyeg közlése. De Launay kisasszony, Dumesnil lovag és Pompadour márki tőszomszédságában, akik közül az utóbbival is nem-sokára közvetlenül érintkezhet majd, helyzete tűrhető volt, eltekintve saját jövőjén és főleg Hélène sorsán érzett aggodalmától. Ha máshová költöztetnék, óhatatlanul megtámadná az a börtönbetegség, amelyet sikeresen színlelt. A megbeszélt időpontban eljött Gastonért a várnagy, egy porkoláb kíséretében. Több udvaron átvezették a foglyot, s végül megálltak a Kincstár-torony előtt. Mint tudjuk, a Bastille minden tornyának külön neve volt. Gastont bevezették a torony egyes számú zárkájában lakó fogolyhoz. A fogoly egy tábori ágyon aludt, háttal a világosságnak. Az ágy mellett szuvas faasztalon ott éktelenkedtek az ebéd marad-ványai. A rab több helyütt elszakadt, silány öltözéke közemberre vallott.

Piha! - méltatlankodott magában Gaston. - Mit képzelnek rólam? Hogy a honvágytól eszemet vesztve sietek testvérként keblemre ölelni az első jöttmentet, csak mert történetesen Rennesből vagy Penmarkból keveredett ide? Hát nem. Ez az alak túlságosan rongyos, és ha nem csalódom, túlságosan sokat eszik. De ha jobban meggondolom, börtönben ne legyen követelődző az ember, tegyünk hát mégis egy próbát. Majd elmondom kalandomat de Launay kisasszonynak, s ő versbe szedi Dumesnil lovag mulattatására.

A várnagy és a porkolábok távoztak, Gaston magára maradt a fogollyal. Az nagyot nyújtózott, kettőt-hármat ásított, végezetül megfordult, felnyitotta a szemét, üres tekintettel maga elé meredt, majd megrázkódott, úgy, hogy az ágy nagyot reccsent alatta.

- Brr, de hideg van ebben az átkozott Bastille-ban - mormolta, s dühödten megvakarta az orra tövét.

Ez a hang! Ez a mozdulat! - gondolta Gaston. - Nem, nem tévedhetek, ez ő.

S közelebb lépett az ágyhoz.

- Nicsak, nicsak! - a fogoly felült, két lábát lelógatva, és meglepetten bámult Gastonra. - Ön itt, Chanlay úr?

- La Jonquière kapitány! - kiáltotta Gaston.

- Az bizony. Jobban mondva, dehogy, nem az vagyok többé, akinek nevez. Mióta utoljára találkoztunk, nevet változtattam.

- Ön?

- Igen, én.

- Hát hogy hívják most?

- *Kincstár Egy*-nek.

- Bocsánat, nem értettem.

- *Kincstár Egy*-nek, szolgálatjára, lovag. Így szokás ez a Bastille-ban, a rab felveszi zárkája nevét, miáltal a porkolábok megtakarítják maguknak azt a kellemetlenséget, hogy megjegyezzék az őrizetesek nevét, amit egyébiránt felesleges is tudniuk, sőt, olykor veszélyes lehet nem elfelejteniök. Az alapnevek néha módosulnak. Ha a Bastille túlzsúfolt, úgyhogy két-három rabot is helyeznek egy zárkába, a szokásos számot megtoldják egy újabbal. Példának okáért: engem ideraktak, a nevem tehát *Kincstár Egy*, ha önt is ideköltöztetnék, ön lenne a *Kincstár Egy bis*, ha őexcellenciáját is ideköltöztetnék, ő lenne a *Kincstár Egy ter*, és így tovább. A porkoláboknak is megvan a maguk kis latin tudománya.

- Értem - mondta Gaston. Merőn nézte La Jonquière-t, mialatt az fecsegett. - Egyszóval ön is fogoly?

- Micsoda kérdés! Láthatja uraságod. Gondolom, egyikünk sem jött ide saját jószántából.

- Egyszóval lelepleztek bennünket?

- Tartok tőle.

- Ön miatt!

- Hogyhogy énmiattam? - pattant fel La Jonquière, megrökönyödést színlelve. - Kérem, ne tréfáljon.

- Mindent bevallott! Áruló!

- Én? Fiatalember, önnek elment az esze! Nem a Bastille-ban, hanem az őrültek házában lenne a helye.

- Ne is tagadja. D'Argensontól tudom.

- D'Argensontól! Ez már döfi! Jobbra nem is hivatkozhatna. Tudja-e, mit mondott d'Argenson úr nekem?

- Nem tudom.

- Azt, hogy ön rám vallott.

- Uram!

- Csigavér, uram... Csak nem fogjuk egymás torkát átharapni, mert a rendőrség azt tette, ami a dolga, azaz hazudott, mintha könyvből olvasná.

- De végtére is mi vezethette a rendőrséget nyomunkra?

- Azt én is szeretném tudni. Annyi bizonyos: ha vallottam volna, nem lennék itt. Ön nem sokszor találkozott velem, lovag, de azt nyilván így is gyanítja: nem ettem meszet, hogy ingyen valljak. A vallomás kelendő árucikk, uram, s manapság jó ára van. Dubois, tudom, csinos summáért vette meg vagy vette volna meg egyiket-másikat.

- Talán igaza van - mondta Gaston, némi töprengés után. - Mindenesetre áldjuk jósorsunkat, hogy ilyen szépen összekerültünk.

- Nem bánom, áldjuk.

- Arckifejezése után ítélve nincs különösebben elragadtatva, uram.

- Mi tagadás, elragadtatásom valóban mérsékelt.

- Kapitány!

- Az istenit! Cudar egy természete van, lovag.

- Nekem?

- Önnek hát! Valóságos méregzsák. Én igenis a magányt kedvelem, a magány nem válhat árulómmá.

- Uram!

- Már megint! Figyeljen ide. Csakugyan hiszi, amit mondott, hogy a véletlen hozott össze bennünket?

- Mi más?

- Ugyan már! Nyilván börtönőreink vagy d'Argenson úr, vagy pláne Dubois keze van a dologban.

- Hát nem ön küldte nekem azt a levélkét?

- Levélkét? Én?...

- Azt írta, tegyek úgy, mintha belebetegedtem volna az unalomba.

- Mire írtam volna? És mivel? És kivel küldtem volna el a levelet?

Gaston gondolkodóba esett. La Jonquière rávetette élénk, fürkész kis szemét.

- Ha tudni akarja - mondta a kapitány rövid szünet után -, én a magam részéről igenis azt hiszem, mindketten önnek köszönhetjük, hogy van szerencsénk itt a Bastille-ban találkozni.

- Nekem, uram?

- Önnek, bizony, lovag. Ön túlságosan hiszékeny. Szívlelje meg, lovag, e figyelmeztetést, az esetre, ha kiszabadulna innen, s még inkább, ha nem.

- Köszönöm.

- Figyelte, hogy követik-e?

- Nem.

- Kedves barátom, aki konspirál, ne az orra elé nézzen, hanem a háta mögé.

Gaston beismerte, hogy csakugyan nem volt elég elővigyázatos.

- A herceget is letartóztatták? - kérdezte La Jonquière.

- Nem tudom. Éppen ezt akartam kérdezni.

- Ördög, pokol! Az nagy baj lenne. Ön egy ifjú hölgyet kísért a herceghez.

- Honnan tudja?

- Eh, barátocskám, előbb-utóbb minden kitudódik. Nem a hölgy fecsegett vajon? Haj, kedves lovagom, a nők, a nők!

- Ő hőslelkű teremtés, uram, s ami a titoktartását, bátorságát, hűségét illeti, felelek érte, mint enmagamért.

- No persze, értem. Akit szeretünk, merő aranyból-gyémántból van. Ördöngös egy összeesküvő ön, lovagom. Kapitális ötlet, mindenféle nőket vinni az összeesküvés vezetőjéhez.

- De ha mondom, hogy be se avattam őt a titokba, legfeljebb annyit tudhat, amennyit magától kitalált.

- A nő mindent észrevesz, és mindent kiszimatol.

- S ha úgy ismerné is titkomat, mint én magam, hiszem, inkább a nyelvét harapná le, semhogy eláruljon.

- Ej, uram, mi sem könnyebb, mint egy nőt szólásra bírni, eltekintve természetadta hajlandóságuktól a fecsegésre. Például váratlanul ráripakodnak: „Ha nem mondja meg ezt meg azt, lenyisszantjuk az ön kedvesének, Chanlay úrnak a fejét” - ami mellesleg csakugyan könnyen megtörténhet. Fogadom, erre megszólal.

- Attól ne féljen, uram, jobban szeret ő engem, hogysem megtenné.

- De hisz éppen ezért fecsegett nyilván mindenfélét összevissza, mint egy szajkó, s ezért csücsülünk mi a rács mögött. Különben hagyjuk. Mivel tölti idejét a Bastille-ban, lovag?

- Szórakozom.

- Szórakozik? Nohát, szerencséje van, mondhatom!... Szórakozik. És ha szabad tudnom, mivel?

- Verset írok, lekvárt eszegetek, és lyukat fúrok a padlóba.

- Lyukat fúr a király padlójába? - kérdezte La Jonquière, orra tövét vakargatva. - Hm, hm. Jó ezt tudni. És mit szól ehhez de Launay úr?

- De Launay úr nem tud róla - felelte Gaston. - Egyébként nem én vagyok az egyetlen, aki ezt teszi, itt mindenki lyukat fúr, ki a padlóba, ki a kéménybe, ki a falba. Ön nem fúr semmit, senkit, uram?

La Jonquière felkapta a fejét: azt nézte, nem gúnyolódik-e vele Gaston.

- Erről majd máskor, uram - mondta aztán. - Most beszéljünk komolyabb dolgokról. Mondja, lovag úr: halálra ítélték?

- Engem?

- Igen, önt.

- Milyen kedélyesen mondja!

- Hát hiszen így szokás ez a Bastille-ban, van itt vagy húsz halálraítélt, s mind él és virul.

- Kihallgattak.

- No látja.

- De nem hiszem, hogy már kimondták volna fejemre az ítéletet.

- Ami késik, nem múlik.

- Hallja, kedves kapitány, ön pokolian vidám fickó, ha első pillantásra nem látszik is annak - mondta Gaston.

- Úgy találja?

- Úgy.

- S ez meglepi?

- Nem tételeztem fel ekkora bátorságot önről.

- Ön talán bánja, hogy meg kell halnia?

- Megvallom, igen, mert semmi más nem hiányzik a boldogságomhoz, mint az, hogy éljek.

- Boldog? És mégis beállt összeesküvőnek? Nem értem. Eddig azt hittem, összeesküdni végső kétségbeesésében szokott az ember, ahogy nősülni is akkor szokott, ha nincs más kiútja.

- Amikor csatlakoztam az összeesküvőkhöz, még nem voltam szerelmes.

- S miután csatlakozott?

- Nem akartam visszalépni.

- Bravó! Ezt nevezem jellemnek. Kínvallatták?

- Nem, de mondhatom, hajszál híján kerültem el.

- No, még megkaphatja.

- Miért?

- Mert engem kínvallatásnak vetettek alá, és nagy igazságtalanság lenne, ha önnel kivételt tennének. Látja, hogy tönkretették a ruhámat ezek a bugrisok?

- Melyik vallatási módszert alkalmazták? - kérdezte Gaston, a közte és d'Argenson között lezajlott jelenet puszta emlékére is megborzongva.

- A vízvallatást. Megitattak velem fél akó vizet. Olyan lett a hasam, mint egy tömlő. Sose hittem volna, hogy az ember gyomra képes ennyi folyadékot befogadni, s nem reped meg bele.

- Sokat szenvedett? - kérdezte Gaston, részvevően és aggódva. Aggodalma inkább önmagának szólt, semmint a kapitánynak.

- Igen. De az én szervezetem olyan, mint a vas, másnap már kutya bajom se volt. Igaz, azóta folyton bort iszom. Ha önt is kínvallatásnak vetnék alá, és önre bíznák a választást, válassza a vizet. Jól kitisztogatja a zsigereket. Mindazok a patikaszerek, melyeket az orvosok belénk diktálnak, ha betegek vagyunk, arra valók csupán, bevallottan vagy be nem vallottan, hogy vizet juttassanak a szervezetünkbe. Fagon mondta, hogy a világ legnagyobb orvosa alighanem Sangrado doktor volt. Aki, sajnos, kizárólag Cervantes agyában létezett; másként csodákat tehetett volna.

- Ön ismeri Fagont? - döbbent meg Gaston.

- Hírből, csakis hírből. No meg olvastam is a munkáit... Ön továbbra is kitart amellett, hogy nem vall?

- Ki én.

- Igaza van. Mondanám ugyan, hogy szigorúan négyszemközt súgjon meg egyet-mást d'Argensonnak, ha annyira ragaszkodik az életéhez, mint az előbb megvallotta, de d'Argenson, amilyen fecsegő, képes kikürtölni bizalmas vallomását.

- Ne aggódjék, uram, hallgatni fogok. E tekintetben nem szorulok bátorításra.

- Meghiszem. Kutyateringettét! Állítólag úgy él a tornyában, mint Szardanapal. Az én tornyomban mindössze Laval gróf lakik rajtam kívül, aki naponta három beöntést adat magának. Ezt találta ki, szórakozásul. Hát istenem! börtönben különös kedvtelései támadnak az embernek. Meg aztán így akarja hozzászoktatni magát a derék férfiú a vízvallatáshoz.

- Mit is mondott az előbb? Nem azt, hogy halálra fognak ítélni? - vágta el a szóáradatot Gaston.

- Akarja az igazat tudni?

- Akarom.

- D'Argenson azt mondta nekem, hogy már el is ítélték.

Gaston elsápadt. Akármilyen bátor valaki, ez a hír okvetlenül megrendíti. La Jonquière figyelmét nem kerülhette el Gaston arcának leheletnyi elhalványodása.

- Azt hiszem, az életét megmenthetné, ha hajlandó lenne vallani - mondta.

- Miért tenném én, ha ön nem tette?

- Más a helyzetünk és más a természetünk. Én már nem vagyok fiatal, én már nem vagyok szerelmes, utánam már nem sír a kedvesem.

Gaston sóhajtott.

- No látja - folytatta La Jonquière eszmefuttatását -, mennyire mások vagyunk mi ketten. Mikor hallott már engem így sóhajtozni, ahogy ön sóhajtozik?

- Ha meghalok, őexcellenciája gondot visel Hélène-re.

- S ha őt is letartóztatják?

- Csakugyan!

- Mi lesz akkor?

- Él az Isten...

La Jonquière megvakarta az orra tövét.

- Hű, de fiatal ön, lovag! - mondta.

- Nem értem.

- Mit akar ezzel mondani?

- Tegyük fel, hogy őexcellenciáját mégsem tartóztatják le.

- No és?

- Hány éves őexcellenciája?

- Negyvenöt-negyvenhat évesnek nézem.

- Tegyük fel, hogy őexcellenciája beleszeret Hélène-be. Vagy nem így hívják szíve bátor hölgyét?

- Hogy a herceg beleszeretne Hélène-be! ő, akire rábíztam! Hisz ez gyalázat lenne!

- A világ tele van gyalázatosabbnál gyalázatosabb cselekedetekkel, ez az élet rendje.

- Egyetlen pillanatig nem akarok e gondolat mellett elidőzni.

- Hát ne időzzön el - szólt La Jonquière ördögi mosollyal. - Önnek ajándékozom e gondolatomat és kész, tegyen vele, amit akar.

- Csitt, jönnek! - figyelt fel Gaston.

- Ön kért valamit a porkolábtól?

- Én? Dehogy.

- Akkor nyilván letelt a látogatásra kiszabott idő.

La Jonquière gyorsan visszafeküdt ágyára.

Kint kulcs csikordult, ajtó nyílt, egyszer, kétszer, s végül megjelent a zárkában a parancsnok.

- Nos, uram, sikerült alkalmas beszélgetőtársat találnia? - kérdezte a parancsnok.

- Igen, uram - felelte Gaston -, annál is inkább, mert La Jonquière kapitány régi ismerősöm.

- E beismeréssel kényes helyzetbe hoz, lovag - mondta de Launay úr mosolyogva. - De amit ígértem, megígértem, nem vonom vissza a szavamat. Napi egy látogatást engedélyezek, a nap bármely órájában, amikor önnek megfelel. Mondjon egy időpontot. Reggel? Este?

Gaston tanácskérően pillantott La Jonquière-re.

- Délután ötöt mondjon - súgta oda La Jonquière gyorsan Gastonnak.

- Délután öt órakor, engedelmével, uram - mondta Gaston.

- Azaz úgy, mint ma?

- Úgy, mint ma.

- Rendben van, úgy lesz, ahogy kívánja, uram.

Gaston és La Jonquière jelentőségteljesen összenézett, majd a lovagot visszavezették zárkájába.

HARMINCADIK FEJEZET

Az ítélet

Fél hétre járt az idő, a zárkában vaksötét volt. Mihelyt az ajtó becsukódott, Gaston a kandallóhoz futott.

- Hahó, lovag!

Dumesnil jelentkezett.

- Lezajlott a látogatás.

- Hogy sikerült?

- Nos, ha nem is egy jó barátomra, de jó ismerősömre akadtam.

- Új rab?

- Valószínűleg velem egyidőben került ide.

- Hogy hívják?

- La Jonquière kapitány.

- Várjon csak!

- Ismeri?

- Igen.

- Lekötelezne, ha megmondaná: miféle ember?

- Ó, a régens esküdt ellensége.

- Ez biztos?

- De mennyire! Részt vett a mi összeesküvésünkben, s azért lépett vissza, mert csak elrabolni akartuk a régenst, nem megölni.

- S ő mit akart volna?

- Megölni a régenst.

- Ez egybevág - mormolta Gaston, majd hangosan hozzátette: - Egyszóval megbízható ember?

- Ha azonos azzal a kapitánnyal, akit hírből ismerek, s aki a rue des Bourdonnais-n, az „Ámor hordója” fogadóban lakott.

- Ő az.

- Ez esetben megbízható.

- Hál’ istennek - mondta Gaston. - Négy derék nemesúr élete van a kezében.

- Ön az egyik, ugye? - kérdezte Dumesnil.

- Téved - felelte Gaston. - Magamat nem számítottam közéjük, úgy hírlik, nekem már végem.

- Hogyhogy vége?

- Elítéltek.

- Mire?

- Halálra.

A beszélgetés pár pillanatra elakadt. Dumesnil lovag törte meg elsőül a csöndet.

- Lehetetlen!

- Miért lenne lehetetlen?

- Mert, ha jól értettem, az önök ügye a miénkhez kapcsolódik, nemde?

- Annak folytatása.

- Nos tehát...

- Nos tehát?

- A mi ügyünk jól áll, következésképp az önöké sem állhat rosszul.

- Honnan gondolja, hogy az önök ügye jól áll?

- Jól figyeljen, kedves szomszédom. Ön előtt, aki volt szíves vállalni a közvetítő szerepét, természetesen nincs titkunk.

- Csupa fül vagyok - mondta Gaston.

- De Launay kisasszony a következőket írta tegnap. Maison-Rouge-zsal sétált, aki, mint tudja, szerelmes belé, s aki nagy hasznunkra van, úgyhogy kíméletesen bánunk vele, bár egymás közt sokat mulatunk a rovására. A kisasszony valamely betegség ürügyén orvost kért Maison-Rouge-tól, mint ön tette, s a kapitány azt felelte, hogy a Bastille orvosa rendelkezésére áll. Tudnia kell, hogy a Bastille orvosa, Herment úr, régi és meglehetősen közeli ismerősünk. De Launay kisasszony mégsem remélt sokat a találkozástól, mert a doktor természettől fogva roppant félénk ember. A doktor a kertben kereste fel de Launay kisasszonyt, séta közben, s mialatt ott a szabadban megtartotta a konzultációt, odasúgta: „Legyen jó reménnyel!” Más szájából ez a szó nem mondana semmit, Herment szájában sokat jelent. Nos, ha nekünk azt izenik, hogy „legyünk jó reménnyel”, önnek sincs oka félni, hiszen a két ügy szorosan egybefonódik.

- Pedig La Jonquière nagyon biztos volt a dolgában - vetette ellen Gaston. Dumesnil érve nem győzte meg.

E pillanatban Pompadour seprűnyéllel megdöngette a padlót.

- Elnézést, a márki hív - mondta Gaston Dumesnilnek. - Hátha ő tud valamit.

Azzal odament a lyukhoz. Egy-két erélyes döfés a bicskával, és elkészült a mű.

- Kérdezze már meg Dumesnilt, lovag - szólt fel Pompadour márki -, kapott-e újabb híreket de Launay kisasszonytól.

- Miről?

- Valamelyikünkről. Elcsíptem néhány szót a várnagy és a parancsnok beszélgetéséből, amint az ajtóm előtt elhaladtak.

Ezt hallottam: *„Halálra ítélték.”*

Gaston megborzongott.

- Nyugodjék meg, márki - mondta -, okom van hinni, hogy rólam beszéltek.

- Ördögadta! ez a legkevésbé sem nyugtatna meg, kedves lovag uram. Mindenekelőtt azért nem, mert összeismerkedtünk, s a börtönben gyorsan kihajt a barátság, úgyhogy roppantul fájlalnám, ha baj érné; másodszor azért nem, mert ami önnel megesik, könnyen megeshet velünk is, hiszen ügyünk nagyon hasonló.

- S úgy hiszi, márki, hogy de Launay kisasszony eloszlathatná kétségeinket? - kérdezte Gaston.

- Okvetlenül. A kisasszony ablaka az Arzenálra nyílik.

- És?

- És? Ha történt volna valami rendkívüli, ő észrevette volna.

- Nini, de Launay kisasszony jelentkezik - szólt Gaston.

De Launay kisasszony csakugyan kettőt koppantott fentről, ami annyit tett:

- Figyelem!

Válaszul Gaston egyet koppantott a mennyezeten, ami viszont annyit tett:

- Hallom!

Majd az ablakhoz lépett. Egy pillanat múltán megjelent a zsineg, egy levélkével. Gaston behúzta a zsineget, leoldotta a levelet, és visszatért a lyukhoz.

- Mi újság? - kérdezte a márki.

- Levél érkezett - felelte Gaston.

- Mit ír a kisasszony?

- Nem tudom, de máris továbbítom a levelet Dumesnil lovaghoz, majd ő megmondja.

- Siessen!

- Hogyne sietnék, meghiheti, legalább olyan sürgős nekem, mint önnek.

S Gaston a kandallóhoz futott.

- A kötelet kérem - kiáltott fel.

- Levél érkezett? - kérdezte Dumesnil.

- Igen. Van mécsese?

- Most gyújtottam meg.

- Engedje le gyorsan a kötelet.

Gaston rákötötte a levelet a kötél végére, s az rögtön eltűnt a kürtőben.

- Nem nekem szól a levél, hanem önnek - szólt kisvártatva Dumesnil.

- Sebaj, olvassa csak el, s mondja el, mi van benne. Nekem nincs mécsesem, ha most nekiáll a mécsest leküldeni, csak az időt pazaroljuk.

- Megengedi tehát, hogy elolvassam!

- Hogyne engedném!

Csend lett.

- Mi újság? - kérdezte Gaston.

- Az áldóját! - káromkodott Dumesnil.

- Rossz hírek, ugye?

- De mennyire! Különben ítélje meg maga.

És Dumesnil felolvasta a levelet:

> „Kedves szomszédom,
> ma este az Arzenálban összeült a rendkívüli bíróság, megismertem d'Argensont az egyenruhájáról. Hamarosan megtudom, mi ügyben, az orvos látogatását várom.
>
> Adja át Dumesnilnek forró üdvözletemet."

- Erről beszélt La Jonquière is - mondta Gaston. - A rendkívüli bíróság felettem ítélkezett.

- Eh, úgy hiszem, rémeket lát, lovag - mondta Dumesnil. Igyekezett úrrá lenni hangja reszketésén, de nem sok sikerrel.

- Nem, nem, tudom én, mi vár rám. És - figyeljen csak!

- Mi van?

- Jönnek. Csitt!

Gaston sietve ellépett a kandallótól. Nyílt az ajtó. A várnagy, a rendőrkapitány és négy katona lépett be. Gastonért jöttek.

Gaston úgy-ahogy rendbe szedte öltözékét fáklyájuk fényénél, majd megindult a nyomukban, mint az első alkalommal. Beültették egy zárt hordszékbe; ez az elővigyázatossági rendszabály különben feleslegesnek bizonyult, mert amerre elmentek, katonák, fegyőrök arccal a falnak fordultak, ahogy ezt a Bastille szabályzata megkövetelte.

D'Argenson arca komor volt, mint rendesen. Az asszesszorok külseje sem volt sokkal bizalomgerjesztőbb.

Végem van - mondta magában Gaston. - Szegény Hélène!

De nyomban felvetette a fejét. Farkasszemet akart nézni a közelgő halállal, mint az igazán bátor emberek teszik.

- Uram - kezdte d'Argenson. - A bíróság, melynek elnöke vagyok, megvizsgálta bűneit. Előző összejöveteleinken ismételten alkalmat adtunk önnek a védekezésre, s bár úgy döntöttünk, hogy nem bízzuk védelmét ügyvédre, ez korántsem azért történt így, hogy önnek ártsunk, ellenkezőleg: azt akartuk elkerülni, hogy kitudódjék: a bíróság, mely hivatalból szigorúan üldözni tartozik a bűnt, messzemenő jóindulattal kezeli az ön ügyét.

- Nem értem, uram - mondta Gaston.

- Nos, akkor megmagyarázom - felelte d'Argenson. - A bizonyító eljárás során fény derült volna arra a cáfolhatatlan tényre - az ön védője szemében is cáfolhatatlan tényre -, hogy ön összeesküvő és gyilkos. E két vádpont beigazolódása után számíthatott volna-e elnézésünkre? Így ellenben csakis velünk áll szemben, s mi korlátlan lehetőséget kívánunk önnek adni a védekezésre; ha kívánja, kaphat haladékot, ha bizonyításkiegészítést óhajt, meg fog történni, ha pedig beszélni kíván, öné a szó, ameddig csak parancsolja.

- Megértettem, és köszönöm a törvényszék jóindulatát - felelte Gaston. - Ami a védőügyvéd hiányát illeti, erre nézve teljesen kielégítőnek érzem a törvényszék indokait, annál is inkább, mert nincs szükségem ügyvédre. Nincs miért védekeznem.

- Nem kíván tanúkat kihallgattatni, bizonyítékokat beszereztetni, nem kér haladékot?

- Semmi egyebet nem kérek és nem várok, mint az ítéletet.

- Ej, lovag, ne makacskodjék! Saját jól felfogott érdekében tegyen beismerő vallomást.

- Nincs mit beismernem. S hadd jegyezzem meg: ön többször is kihallgatott, elnök úr, de egyetlenegyszer nem fogalmazta meg világosan, mivel vádolnak.

- Szeretné tudni?

- Megvallom, nem bánnám, ha megtudhatnám végre, mi a vád ellenem.

- Megmondom. Önt a nantes-i republikánus bizottmány küldte Párizsba, éspedig azzal a megbízatással, hogy a régenst megölje. Párizsba érve kapcsolatba lépett egy La Jonquière nevezetű kapitánnyal, cinkosával, aki felett ma ítélkezett a bíróság, mint ön felett is.

Gaston érezte, hogy elsápadt: az elősorolt vádak mind megfeleltek az igazságnak.

- Még ha így lenne is, uram, honnan tudhatná ezt ön? - felelte. - Aki ilyen tettre készül, azt csak akkor vallja be, ha már végbe vitte.

- Lehet, de cinkosai vallhatnak helyette is.

- Úgy érti, elnök úr, hogy La Jonquière kapitány rám vallott?

- La Jonquière! Ki beszél La Jonquière-ről! A többi vádlott vallott.

- A többi vádlott! - kiáltotta rémülten Gaston. - Hát másokat is letartóztattak, nemcsak engem és La Jonquière kapitányt?

- Természetesen Pontcalec, Talhouet, Montlouis és du Couëdic urakat.

- Nem értem - mondta Gaston. Kósza, de annál nyomasztóbb balsejtelem szorította el a torkát. Nem magáért - barátaiért rettegett.

- Hogyhogy nem érti! Pontcalec, Talhouet, Montlouis és du Couëdic urakat letartóztatták, pörük most folyik Nantesban.

- Letartóztatták őket! Az lehetetlen! - kiáltotta Gaston.

- Lehetetlen, ugye? - kérdezte gúnyosan d'Argenson. - Azt hitte, a tartomány fellázad, ha védelmezőit - ahogy önök, lázadók magukat nevezik - letartóztatják. Hát nem! A tartomány meg se mukkant, a tartomány tovább mulatott, énekelt, vadászott. Legfeljebb annyi különbséggel, hogy jelenleg Nantes-ban azon törik a fejüket az emberek, melyik téren lesz vajon a kivégzés, hogy időben kibéreljék az odanéző ablakokat.

- Nem hiszek önnek, uram - felelte Gaston hidegen.

- Adja közelebb azt az irattartót - fordult d'Argenson a háta mögött álldogáló írnokféléhez.

- Nézze csak meg, uram - folytatta a rendőrfőnök, miközben papírokat szedegetett elő az irattartóból. - Itt vannak a letartóztatási és a kihallgatási jegyzőkönyvek. Az okmányoknak sem hisz?

- Mindez nem bizonyítja, uram, hogy rám vallottak.

- Beismerték mindazt, amit hallani akartunk. A kihallgatási jegyzőkönyvekből világosan kitűnik az ön bűnrészessége.

- Ha ők mindent beismertek, amire önök kíváncsiak voltak, nincs szükségük az én beismerésemre.

- Ez a végső szava, uram?

- Igen.

- Írnok, olvassa fel az ítéletet.

Az írnok elővett egy papírtekercset, kigöngyölte, és orrhangon, unottan, mintha csak egyszerű idézésről lenne szó, olvasni kezdte:

„Minekutána a február hó 18-án megindult vizsgálat bebizonyította, miszerint Gaston-Éloy de Chanlay uraság azon bűnös célzattal jött Nantes-ból Párizsba, hogy merényletet kövessen el Ő Királyi Fenségének, Franciaország régenshercegének a személye ellen a király főhatalma elleni lázadás kirobbantása szándékával, a különleges bíróság, mely e gaztett kivizsgálására küldetett ki, megállapította, hogy Chanlay lovag rászolgált a felségárulás és felségsértés bűnében elmarasztaltakat sújtó büntetésre, lévén a régens Őfenségének személye szent és sérthetetlen.

Következésképp:

Elrendeljük, hogy Gaston de Chanlay lovag úr: első helyen mindennemű címeitől és tisztségeitől megfosztassék; továbbá hogy mind ő, mind leszármazottai egyszer s mindenkorra nemtelennek nyilváníttassanak; javai elkoboztassanak, szálfaerdejei hat láb magasságig letaroltassanak, neki magának pedig feje vétessék, a Grève piacon avagy bármely más helyen, melyet a királyi főbíró úr e célra kijelöl, hacsak Őfensége meg nem kegyelmez életének.”

Gaston mozdulatlanul hallgatta végig az ítélet felolvasását. Arca sápadt volt, mint a márvány, de rezzenetlen is, mint a márvány.

- Mikor végeznek ki? - kérdezte.

- Amikor Őfelségének tetszik - hangzott d’Argenson válasza.

Gaston úgy érezte, mintha iszonyú nyomás nehezedne a halántékára; szemét vérszínű köd fátyolozta el, gondolatai összezavarodtak. Hallgatott, nehogy olyat találjon mondani, ami méltatlan lett volna hozzá. De az érzés, amilyen erős volt, olyan gyorsan el is múlt; látása kitisztult, orcáiba visszaáramlott a vér, ajkára megvető mosoly ült ki.

- Rendben van, uram - mondta. - Bármikor jön is a királyi parancs, engem készen talál. De szeretném tudni, megengedtetik-e nekem, hogy halálom előtt viszontlássam szeretteimet, s kérhetek-e a királytól egy végső kegyet.

D’Argenson szemében megvillant a káröröm szikrája.

- Uram, közöltem már, hogy ügyét messzemenő jóindulattal kezeljük. Ezt előbb is megmondhatta volna, s ez esetben őfensége kegyelme tán kéretlenül is megnyilatkozott volna.

- Félreért, uram - felelte Gaston nagy méltósággal. - A kegy, amelyet őfelségétől kérek, nem vet árnyékot sem az én dicsőségemre, sem az övére.

- Igazán elébe helyezhette volna a király dicsőségét az önének, uram - méltatlankodott az egyik ülnök, hamisítatlan udvaronc-észjárással.

- Uram, én meghalok, előbb lesz részem a dicsőségben, mint őfelségének - felelte Gason.

- Mi tehát a kívánsága? - kérdezte d’Argenson. - Adja elő, uram, s én rögtön megmondom, van-e rá esélye, hogy kérése meghallgattassék.

- Mindenekelőtt azt kérném, hogy ne fosszanak meg amúgy is jelentéktelen címeimtől, tisztségeimtől, sem részben, sem egészen, mert nem lévén utódom, mindezt magammal viszem a sírba; egyedül a nevem élhet túl, s az sem sokáig, mert ősi név ugyan, de nem fényes.

- Ez a királynak fenntartott kegy; uram. Egyedül őfelsége mondhat rá igent vagy nemet, s őfelsége válasza nem fog késni. Egyéb kívánsága nincs, uram?

- Volna még egy kérésem, de nem tudom, kire tartozik.

- Első fokon rám, uram. Én mint rendőrfőnök, majd eldöntöm, hatalmamban áll-e e kívánságot teljesíteni, vagy őfelségéhez kell döntésre felterjesztenem.

- Nos, uram, azt a kegyet kérném, hogy találkozhassam Hélène de Chaverny kisasszonnyal, Olivarès herceg őexcellenciája gyámleányával, valamint a herceggel.

D'Argenson különös mozdulatot tett a kérés hallatán. Gaston ezt a habozás jelének vélte, tehát sietve hozzátette:

- Bárhol, uram, ahol jónak látják, és akármilyen rövid időre.

- Rendben van, uram, engedélyezem a látogatást - szólt d'Argenson.

- Ó, uram - Gaston önkéntelenül előrelépett, mintha kezet akart volna rázni d'Argensonnal -, nagyobb örömet nem is szerezhetett volna nekem.

- De kizárólag egy feltétellel.

- Milyen feltétellel? Mondja gyorsan, uram, a kegy oly nagy, hogy bármely, becsületemmel összeférő kikötésnek örömest alávetem magam.

- Senkinek ne szóljon az ítéletről. Adja a becsületszavát, hogy hallgatni fog.

- Készséggel, uram - felelte Gaston -, annál is inkább, mert hiszen az említett két személy egyike bizonyára belehalna e hírbe.

- Nos, annál jobb. Óhajt még valamit?

- Nem, uram, de szeretném, ha tanúsítaná: nem vallottam.

- Nemleges válaszait a jegyzőkönyv rögzíti, írnok, adja oda ennek az úrnak a periratokat, hadd nézze át, és írja alá.

Gaston leült egy asztalhoz, s mialatt d'Argenson a bíróság tagjaival beszélgetett, ő gondosan átböngészte az ügydarabokat, rendre ellenőrizte a vallatás során elhangzott válaszait.

- Uram - mondta végül -, átnéztem az iratokat, rendben vannak. Lesz szerencsém önt viszontlátni?

- Nem hiszem - felelte d'Argenson szokott nyerseségével; e tulajdonsága tette a vádlottak és elítéltek rémévé.

- Ez esetben a túlvilági viszontlátásra, uram.

D'Argenson meghajolt, és keresztet vetett. Így búcsúznak a bírák hagyományosan attól, akit halálra ítéltek. A várnagy magához intette Gastont, és visszakísérte zárkájába.

HARMINCEGYEDIK FEJEZET
Családi gyűlölet

Dumesnil és Pompadour ébren várta Gaston visszatértét; mindenekelőtt őket kellett tájékoztatnia a történtekről. A halálos ítéletről nem szólt, híven d'Argensonnak tett ígéretéhez, csak annyit mondott, hogy egy minden eddiginél keményebb kihallgatást állt ki. De mert halála előtt még néhány levelet akart írni, valami világítóeszközt kért Dumesniltől. Papírja, ceruzája volt, mint emlékszünk, a parancsnoktól kapta, rajz céljára. Ezúttal Dumesnil egy égő gyertyát küldött le; látnivaló, hogy a Bastille-beli állapotok rohamos fejlődésnek indultak. Maison-Rouge nem állhatott ellen de Launay kisasszony mosolyának, s de Launay kisasszony mindenét megosztotta Dumesnil lovaggal, aki jó börtöncimboraként sietett kincseit zárkaszomszédaival, Gastonnal és Richelieu herceggel megosztani.

Gaston d'Argeuson ígérete ellenére sem nagyon hitte, hogy engedélyezik Hélène látogatását, azt viszont tudta, hogy okvetlenül küldenek hozzá gyóntatópapot, mielőtt kivégeznék. A pap nyilván nem tagadhatja meg egy haldokló utolsó kívánságát, és továbbítani fogja leveleit a címzettekhez. Éppen nekikezdett volna az írásnak, amikor de Launay kisasszony jelezte, hogy küld valamit. A küldemény egy levél volt, Gastonnak címezve. Ezúttal Gaston maga is elolvashatta a levelet, az égő gyertya világánál.

Így hangzott a kisasszony levele:

> „Kedves barátunk, mert csakugyan barátunknak tekintjük, s nincs többé titkunk ön előtt, számoljon be Dumesnilnek eget verő reményemről, melyet Herment szavaiból merítettem."

Gaston szíve nagyot dobbant. Hátha ő is meríthet némi reményt a levélből? Hiszen sokszor elmondták már, hogy sorsa elválaszthatatlan a Cellamare-féle összeesküvés résztvevőinek sorsától! Igaz, hogy akik ezt mondták, nem sokat tudtak a második összeesküvésről.

Tovább olvasott:

> „Fél órája megjelent zárkámban az orvos, Maison-Rouge kíséretében. Maison-Rouge úr a szokottnál is szerelmetesebb pillantásokat lövellt rám, amit én kedvező előjelnek tekintettem. Megkértem, hadd beszélhessek négyszemközt az orvossal, vagy ha nem, hadd váltsunk legalább súgva néhány szót. Előbb hallani sem akart róla, de rámosolyogtam, s ez megtette a magáét.
>
> - De senkinek nem árulja el, ugye, hogy magukra hagytam önöket? - mondta. - Ha e kedvezmény kitudódna, kétségkívül elveszteném állásomat.
>
> Szerelemnek és számításnak ez a különös keveréke olyan mulatságosnak tetszett, hogy hangosan felnevettem, és megígértem, hogy megőrzöm a titkot. Ígéretemet, mint látja, meg is tartom.
>
> Maison-Rouge úr távozott, Herment úr közelebb lépett hozzám.
>
> S megkezdődött az alábbi párbeszéd, melynek során a szem, a kéz, az arc mást mondott, mint a száj.
>
> - Kisasszony, önnek jó barátai vannak, nagy hatalmú barátai, s barátai különös figyelemmel kísérik sorsát.
>
> Azt hittem, Maine hercegnére céloz.

- Ó, uram - kiáltottam fel örömömben -, ajándékot küldtek?

- Pszt! - szólt rám az orvos. - Mutassa a nyelvét.

Képzelheti, hogy dobogott a szívem!”

Gaston megtapintotta saját szívét: érezte, hogy hevesen ver.

„- Mit hozott nekem, doktor úr?

- Én? Semmit. De hamarosan megkapja a küldeményt.

- Mit? mondja már, doktor!

- Barátai tudják, hogy a Bastille-ban rosszak az ágyak és kevés a takaró, ezért megbíztak, hogy szerezzek önnek...

- Mit, az istenért?

- Egy lábdunyhát.

Nevetnem kellett: barátaim áldozatkészségéből csak arra futja, hogy a megfázástól óvjanak?

- Kedves Herment úr - feleltem -, helyzetemet tekintve amondó vagyok, barátaim jobban tennék, ha a fejemmel törődnének, s nem a lábammal.

- Nem a *barátai*, egy barátnője.

- Melyik barátnőm?

- Charolais kisasszony - felelte Herment, olyan halkra fogva hangját, hogy alig értettem a nevet.

Azzal távozott.

S én itt állok, kedves lovag, és várom Charolais kisasszony lábdunyháját.

Mesélje el Dumesnilnek, hadd nevessen ő is.”

Gaston nagyot sóhajtott. Nehezen viselte el a többiek jókedvét. Nem azért kötelezték vajon bírái titoktartásra, hogy meggyötörjék? Úgy érezte, nagy megkönnyebbülés lett volna, ha szomszédai néhány könnyet ejtenek balsorsán. Két szerető szív részvéte balzsam annak, aki szeret, s halni készül.

Nem is vitte rá a lélek, hogy Dumesnilnek felolvassa a levelet. Inkább felküldte; nemsokára lehallatszott a lovag jóízű nevetése. Gaston éppen akkor vett végbúcsút Hélène-től. Késő éjjelig írt, de végül elnyomta az álom. Huszonöt éves fejjel az ember nem tehet mást: alszik akkor is, ha tudja, hogy ebből az álomból nincs ébredés. Másnap rendes időben hozták a reggelit. Csak éppen többet, jobbat a szokottnál, amit Gaston rögtön észrevett. Ez a gyengéd figyelem mosolyra késztette, s eszébe idézte, hogy a halálraítélteknek, mint hírlik, megkülönböztetett bánásmód jár a börtönben.

Javában reggelizett, amikor belépett a parancsnok.

Gaston igyekezett egyetlen, gyors pillantással leolvasni a parancsnok arcáról, miért jött. De Launay úr arca azonban ugyanolyan nyájas és szívélyes volt, mint máskor. Mi ez? Tettetés? Vagy ő sem tud a tegnapi ítéletről?

- Uram - szólt a parancsnok -, szíveskedjék lefáradni a tanácsterembe.

Gaston felállt. Zúgott a feje, szédelgett. A halálraítélt fülébe úgy cseng minden érthetetlen parancs, mintha máris a vérpadra küldenek.

- Szabad kérdeznem, miért küld a tanácsterembe, uram? - kérdezte nyugodt, kimért hangon, mely a legkevésbé sem árulkodott belső felindulásáról.

- Látogatója érkezett - felelte a parancsnok. - Nem ezt a kegyet kérte tegnap, a kihallgatás után, a rendőrfőnök úrtól?

Gaston megremegett.

- Az a személy vár lent, akit kérettem?

- Igen, uram.

Gastonnak már a száján volt a következő kérdés - most jutott eszébe, hogy hiszen ő nem egy, hanem két személyt vár, s a parancsnok csupán egy látogatót emleget. Melyikük jött vajon el? De végül mégsem merte megkérdezni, némán követte a parancsnokot. Az a tanácsterembe kalauzolta Gastont. Amint beléptek, Gaston mohón körülpillantott, de a terem üres volt, még a látogatások alkalmával felügyelő rendőrtisztek sem voltak jelen.

- Maradjon itt, uram - mondta a parancsnok. - Látogatója mindjárt jön.

De Launay úr köszönt és távozott. Gaston az ablakhoz futott - ezt is rács védte, mint a Bastille minden ablakát. Az ablak előtt egy őrszem posztolt. Gaston kijjebb hajolt, hogy kilásson az udvarra. Ebben a pillanatban nyílt az ajtó. Az ajtónyílás zajára Gaston visszafordult, és szemközt találta magát Olivarès herceggel. Gaston nemcsak őt várta, de már ez is nagy dolog volt. Ha d'Argenson szavának állt a herceg látogatása ügyében, nyilván nem lehet oka Hélène ügyében másként dönteni.

- Ó, uram - kiáltott Gaston -, szép öntől, hogy meghallgatta egy szegény fogoly kérését.

- Kötelességem volt, uram - felelte a herceg. - Egyébként én tartozom önnek köszönettel.

- Nekem? - szólt Gaston elámulva. - Vajon mivel érdemeltem ki excellenciád köszönetét?

- Faggatták, vallatták, kínzással fenyegették, tudtára adták, hogy kegyelmet kap, ha megnevezi cinkosait, s ön mégis hallgatott.

- Erre szavamat adtam; ha megtartottam, azért nem jár külön köszönet, excellenciás uram.

- Nos, uram, mit tehetek önért? - kérdezte a herceg.

- Mindenekelőtt nyugtasson meg, excellenciás uram. Önt nem háborgatták, vallatták?

- Nem.

- Hál' istennek.

- S ha a bretagne-i összeesküvők ugyanolyan titoktartóak, mint ön, uram, nyugodtan alhatom, a nevem sem fog elhangzani a pör folyamán.

- Ó, értük kezeskedem, mint önmagámért. De kezeskedik-e nagyságod La Jonquière kapitányért?

- La Jonquière kapitányért? - a herceg zavarba jött.

- Igen. Nagyságod nem értesült az ő letartóztatásáról?

- De, de, hallottam valamit.

- Nohát, azt szeretném tudni, mit tart felőle nagyságod?

- Egyet mondhatok, uram; feltétlenül megbízom benne.

- Ha nagyságod megbízik benne, nyilván méltó a bizalomra. Csak ezt akartam tudni.

- Ez esetben térjünk vissza az ön kívánságára.

- Találkozott excellenciád azzal a fiatal lánnyal, akit én kísértem el uraságodhoz?

- Igen, uram, találkoztam Hélène de Chaverny kisasszonnyal.

- Nos, most elmondanám, amit akkor nem volt időm elmondani: egy éve szeretem őt. Egy álló éven át arról álmodoztam, hogy boldoggá teszem, neki szentelem életemet... Álmodoztam, mondom, mert ébren tudtam: nincs jogom boldogságot remélni. Abban a pillanatban, amikor letartóztattak, mégis éppen oltárhoz készültem vezetni e fiatal lányt, hogy nevet, vagyont, rangot adjak neki.

- Szülei tudtán kívül, a család beleegyezése nélkül? - kérdezte a herceg.

- Se családja, se szülei, excellenciás uram. S valószínűleg éppen el akarták adni őt valami nagyúrnak, amikor arra a belátásra jutott, hogy el kell hagynia azt a személyt, akire rábízták.

- Miért hitte, hogy, Hélène de Chaverny kisasszony ilyen gyalázatos alku tárgya?

- Előbb csak furcsálltam, amit állítólagos apjáról mesélt, s aggasztott, hogy gyémántokat ígértek neki. Hanem aztán... tudja-e, hol találtam rá, nagyságos uram? Egy rossz hírű házban, amelyet valamely romlott nagyúr építtetett, titkos kéjlakául... őrá, aki maga a megtestesült, szűzi tisztaság! Nos, hogy rövidre fogjam: ez a fiatal lány elszökött velem fényes nappal a nevelőnő sápítozása, az őrizetére kirendelt inasok ágálása ellenére, s két órát töltött kettesben velem, s így, bár ma is oly tiszta, mint aznap, amikor édesanyja először megcsókolta, oda a jóhíre. Ezért szeretném, uram, hogy a tervezett házasság létrejöjjön.

- Jelenlegi helyzetében, uram? - kérdezte a herceg.

- Annál inkább, excellenciás uram.

- Úgy lehet, enyhébb büntetés reményével kecsegteti magát, mint ami önre vár.

- Valószínűleg az lesz a büntetésem, ami hasonló vétekért Chalais grófját, Cinq-Mars márkit és Louis de Rohan lovagot sújtotta.

- Egyszóval felkészült a legrosszabbra, a halálra is, uram?

- Azon a szent napon, amelyen csatlakoztam az összeesküvőkhöz, elszántam magam a halálra. Az összeesküvő egyetlen mentsége, hogy miközben mások életére tör, a magáét is kockára veti.

- Mit nyerne kedvese e házassággal?

- Nagyságos uram, gazdag nem vagyok, de van némi vagyonom, ő ellenben szegény; jó csengésű nevem van, s neki nincs. Szeretném ráhagyni vagyonomat és nevemet. Ezért is kértem a királyt, hogy ne koboztassa el javaimat, ne nyilváníttassa becstelennek nevemet; ha megtudja, miért kértem e kegyet, nyilván nem tagadja meg tőlem. Ha úgy halnék meg, hogy nem vehettem el, Hélène-t a szeretőmnek vélnék, oda a becsülete, sorsa megpecsételtetett. Ha ellenben megesküdhetünk, az ön közbenjárására vagy barátai közbenjárására - s én kérve kérem, ne tagadja meg e segítséget tőlünk -, nem érheti többé gáncs. A politika vérpadán kiontott vér nem hoz szégyent a kivégzett családjára, özvegyemnek nem kell majd miattam pirulnia, s ha boldogan nem is, de legalább jólétben, megbecsülten élhet. Ezt a kegyet szándékoztam öntől kérni, excellenciás uram. Hatalmában áll-e megtenni, amire kérem?

A herceg odalépett az ajtóhoz, amelyen érkezett, és hármat kopogtatott. Az ajtó kinyílt, s belépett Maison-Rouge.

- Rendőrkapitány úr - mondta a herceg -, szíveskedjék de Launay úrtól megkérdezni, feljöhet-e ide az a fiatal lány, aki a kapu előtt, hintómban várakozik. Azután lesz szíves az ifjú hölgyet ide kalauzolni, ugye?

- Mit hallok! Hélène itt van, a kapu előtt?

- Hát nem ígérték meg önnek, hogy találkozhat vele?

- Igen, de amint az előbb önt belépni láttam, feladtam a reményt.

- Úgy gondoltam, jobb, ha előbb négyszemközt beszélünk egymással, hiszen lehetnek olyan mondanivalói számomra, amikről Hélène nem tudhat. Mert én tudok mindent, uram.

- Excellenciád mindent tud? Hogy értsem ezt?

- Tudom, hogy tegnap, beidézték önt az Arzenálba.

- Excellenciás uram!

- Tudom, hogy ott d'Argenson várta, tudom, hogy a bíróság ítéletet hirdetett ügyében. Tudom, hogy halálra ítélték, s végezetül azt is tudom, hogy szavát vették: erről senkinek nem beszél.

- Szót se, uram, erről egy szót se Hélène előtt. Belehalna.

- Nyugodjék meg, uram, hallgatni fogok. De lássuk csak: nincs menekvés?

- A szökést eltervezni és előkészíteni, ehhez napok kellenének, s excellenciád tudja legjobban: nekem legfeljebb óráim vannak.

- Nem is erre gondoltam. Azt kérdem, nem hozhat-e fel valami mentséget bűnére?

- Bűnömre! - Gastont mérhetetlenül meglepte, hogy egy összeesküvő társa ezt a szót használja.

- Ej no, istenem - igyekezett a herceg helyreütni baklövését -, hisz tudja: az emberek már csak így nevezik az emberölést, bár végső soron az utókor ítél, s olykor hőstetté avatja, ami egykor bűn volt.

- Nincs rá mentségem, excellenciás uram, hacsak az nem, hogy hittel hiszem: Franciaország felemelkedésének előfeltétele a régens halála.

- Persze, persze - mosolygott a herceg -, de beláthatja, hogy Orléans-i Fülöp szemében ez nem mentség. Személyesebb indítóokokra gondoltam. Bár a régens politikai ellenfele vagyok, el kell ismernem: nem rossz ember. Úgy mondják: könyörületes; uralkodása alatt nem végeztek ki senkit.

- Megfeledkezik Horn grófról, akit a Grève piacon kerékbe törtek.

- Horn gróf gyilkos volt.

- S mi vagyok én? Gyilkos, mint Horn gróf.

- Egy lényeges különbséggel: Horn gróf azért ölt, hogy lopjon.

- Nem akarok és nem tudok a régenstől kegyelmet kérni - mondta Gaston.

- Tudom, uram, nem is önnek kellene kegyelemért folyamodnia, majd megteszik ezt ön helyett a barátai. S ha ők elfogadható mentségre hivatkozhatnak, a régens tán elébe menne ki sem mondott óhajuknak, talán magától is megkegyelmezne.

- Nincs elfogadható mentségem, excellenciás uram.

- Már megengedjen, uram, de az lehetetlen. Alapos ok nélkül - gyűlölet, bosszúvágy híján - senki szívéből nem hajt ki olyan végletes elhatározás, amelyre ön jutott. S most jut eszembe: ön

említett is ilyesmit La Jonquière kapitánynak, aki továbbadta nekem. Öröklött családi gyűlöletről beszélt. Honnan ered ez a gyűlölség? Mondja el, lovag.

- Hiába fárad excellenciád. A kérdéses eset, mely gyűlöletem forrása, jelentéktelenebb annál, hogysem excellenciádat érdekelhetné.

- Nem tesz semmit, azért csak mondja el.

- Nos, a régens ölte meg a bátyámat.

- A régens ölte meg bátyját!... Mit nem mond!... De hisz az lehetetlen... Gaston úr! - hördült fel Olivarès herceg.

- Igenis, ő ölte meg, ha nem pusztán a halál tényét tekintjük, de okát is.

- Nem értem. Magyarázza meg, lovag. Hogy ölhette meg a régens...

- Bátyám tizenöt esztendővel volt idősebb nálam, ő viselte gondomat apám helyett, aki három hónappal születésem előtt halt meg, s anyám helyett, akit csecsemő koromban vesztettem el. Bátyám beleszeretett egy lányba, a herceg gyámleányába, aki egy kolostorban nevelkedett.

- Hol, melyik kolostorban, nem tudja?

- Nem, mindössze annyit tudok, hogy a kolostor itt van valahol, Párizsban.

A herceg dünnyögött valamit. Gaston oda se figyelt, vagy nem hallotta meg.

- Bátyám rokona volt a kolostor főnökasszonyának, innen adódott az ismeretség. Beleszeretett a lányba, s megkérte a kezét. A házassághoz természetesen ki kellett kérniök a herceg beleegyezését: ő úgy tett, mintha áldását akarná adni frigyükre. Majd egy szép napon nyomtalanul eltűnt a lány. Gyámja, a herceg szöktette meg. Fivérem három álló hónapig kereste égen és földön, de hasztalan. Hírét se hallotta többé. - Efeletti kétségbeesésében rohant a halálba a ramillies-i csatában.

- Hogy hívták bátyja szerelmét? - kérdezte mohón a herceg.

- Azt senki soha meg nem tudta, uram, kiejteni a nevét annyi lett volna, mint foltot ejteni a becsületén.

- Nincs kétség, ő volt! - mondta magában a herceg. - Hélène édesanyja! S a fivérét hogy hívták, lovag? - kérdezte hangosra fordítva a szót.

- Olivier de Chanlay-nak.

- Olivier de Chanlay... - ismételte alig hallhatóan a nevet a herceg. - Tudtam én, hogy valahonnan ismerem a Chanlay nevet.

Majd hangosan hozzátette:

- Folytassa, uram, hallgatom.

- Excellenciád nem sejtheti, mit jelent egy gyermekkorban fogant gyűlölet, s különösen a mi vidékünkön. Úgy szerettem fivéremet, ahogy apámat, anyámat szerethettem volna. S egy szép napon magamra maradtam. Sivár magányban serdültem fel, egyedül a bosszú reménye éltetett. Olyan emberek között nőttem fel, akik szüntelenül azt duruzsolták a fülembe: „Bátyádat az orléans-i herceg ölte meg.” Majd ugyanez az orléans-i herceg Franciaország régense lett. Az idő tájt alakult a breton liga. Az elsők közt léptem be a szövetségbe. A többit már tudja excellenciád, s azt is láthatja: nincs ebben semmi figyelemre méltó.

- Hogyne lenne, uram, e tekintetben téved - felelte a herceg. - Fájdalom, a régensnek sok hasonló vétek terheli a lelkét.

- Megérti, ugye, excellenciád, hogy ettől az embertől nem kérhetek semmit? Vállalnom kell bal végzetemet - mondta Gaston.

- Igaza van, uram - bólintott a herceg. - A dolgoknak maguktól kell helyreigazodniok ha ugyan helyreigazodnak.

E pillanatban nyílt az ajtó. Maison-Rouge érkezett vissza.

- Mi van, uram? - fordult felé a herceg.

- A parancsnok úr valóban azt az utasítást kapta a rendőrfőnök úrtól, hogy engedélyezze a fogoly találkozását Hélène de Chaverny kisasszonnyal. Felvezessem a kisasszonyt?

- Excellenciás uram... - Gaston esdő pillantást vetett a hercegre.

- Értem, uram, értem - felelte az. - A fájdalom és a szerelem szemérmes, nincs szüksége tanúkra. Majd visszajövök Hélène kisasszonyért.

- Az engedélyezett látogatási idő fél óra - szólt Maison-Rouge.

- Máris megyek - mondta a herceg -, fél óra múlva itt vagyok Hélène kisasszonyért.

Köszönt és távozott.

Maison-Rouge körüljárta a termet, megvizsgálta az ajtókat, meggyőződött róla, hogy az őrszemek posztjukon állnak az ablak előtt, végül ő is elvonult.

Kisvártatva ismét nyílt az ajtó, s Hélène jelent meg a küszöbön, sápadtan, remegve. Elcsukló hangon mondott köszönetet Maison-Rouge-nak, elcsukló hangon kérdezett tőle valamit, de a Bastille rendőrkapitánya felelet helyett udvariasan elköszönt Hélène-től, és távozott. Hélène csak ekkor nézett jobban körül, s vette észre Gastont. Mint előbb a herceg látogatása alatt, s a Bastille-ban dívó szokásokkal szöges ellentétben, magukra hagyták a szerelmeseket. Gaston futva indult Hélène felé, Hélène Gaston felé, s szenvedélyes ölelésben forrtak össze, feledve a kiállt szenvedéseket s a fenyegető jövőt.

- Végre! - sóhajtott Hélène könnyáztatta arccal.

- Végre! - visszhangozta Gaston.

- Jaj, hogy itt kell viszontlátnunk egymást, a börtönben - szólt Hélène halkan. - Nem beszélhetünk szabadon, őrök vigyáznak ránk, talán ki is hallgatják szavainkat.

- Nem panaszkodhatunk, Hélène - mondta Gaston -, a kedvünkért kivételt tettek. Egyetlen fogoly sem ölelhette eddig szívére kedvesét, rokonát. A látogató rendesen annál a falnál áll, látja, Hélène? A fogoly pedig az átellenes falnál. A szoba közepén egy katona őrködik, s előre megszabják, miről beszélgethetnek a fogoly és látogatója.

- Kinek köszönhetjük vajon a kedvezményt?

- Meg kell mondanom, Hélène, valószínűleg a régensnek, mert amikor tegnap engedélyt kértem d'Argenson úrtól arra, hogy kegyedet láthassam, ő azt felelte, hogy ez kívül esik hatáskörén, s így a régenshez kell továbbítania kérésem.

- Ó, Gaston, most, hogy végre felleltem, százévi gyötrelem, sírás után, mesélje el apróra, mi történt önnel. Ugye, nem csalt meg az előérzetem? Ön konspirált. Ne is tagadja, kitaláltam!

- Igen, Hélène. Hisz tudja: mi bretonok holtunkig hívek vagyunk szerelemben, gyűlöletben egyaránt. Bretagne-ban liga alakult, az egész nemesség részvételével. Cselekedhettem-e másként, mint fivéreim? Mondja meg, Hélène, de igaz lelkére: mit kellett volna tennem, mit tehettem? Nem vetett volna-e meg kegyed is, ha tétlenül ülök, mialatt egész Bretagne fegyvert ragad, s míg minden igaz breton kezében ott a kard, az enyémben szégyenszemre csupán egy lovaglókorbács?

- Ó, igen, igen, jól tette, Gaston, amit tett. De miért nem maradt Bretagne-ban, együtt a többiekkel?

- Őket is letartóztatták, Hélène.

- Feljelentette, elárulta valaki az összeesküvést?

- Valószínűleg. De foglaljon helyet, Hélène, hadd gyönyörködjem kegyedben most, hogy végre kettesben vagyunk, hadd mondjam meg kegyednek, hogy szép, s én imádom. Kegyeddel mi történt, Hélène, eltűnésem óta?... A herceg...

- Ha tudná, Gaston, milyen jóságos hozzám! Minden este meglátogatott, és csupa figyelem volt, csupa gyengédség.

Gaston szívébe váratlanul belenyilallt a gyanú, az ál-La Jonquière elejtett megjegyzése következtében.

- S nem gyanús ez a nagy figyelem, gyengédség? - kérdezte.

- Hogy érti ezt, Gaston? - döbbent meg Hélène.

- Úgy, hogy a herceg fiatal, s kegyed, mint az imént mondtam, gyönyörű.

- Az istenért, Gaston! Nem, ne is mondja, ezúttal nem tévedhettem. Olykor, míg ott ült mellettem, olyan közel, mint ön most, már-már úgy éreztem: felleltem apámat.

- Szegény Hélène-em!

- S mi több, egy furcsa véletlen folytán - meg nem foghatom, hogy s mint -, a herceg hangja megtévesztésig hasonlít annak a férfinak a hangjára, aki Rambouillet-ban felkeresett.

- Igazán? - mondta Gaston szórakozottan.

- Hol jár az esze, Gaston? Istenem, oda se figyel arra, amit mondok!

- Hogy én ne figyelnék, Hélène, én? Minden egyes szavát lelkembe vésem.

- Nem, Gaston, ön nyugtalan. Ó, hiszen megértem. Az összeesküvő mindig az életével játszik. De nyugodjék meg, Gaston, a hercegnek is megmondtam: ha ön meghal, meghalok én is.

Gaston megremegett.

- Angyal! - sóhajtotta.

- Ó, istenem, sejti-e. Gaston, micsoda kín tudni, hogy azt, akit szeretünk, iszonyú veszély fenyegeti, ismeretlen s csak annál irtóztatóbb veszély; és érezni, hogy nem tehetünk érte semmit, de semmit. Holott boldogan odaadnám az életemet, hogy az önét megmentsem.

Gaston arca felragyogott, most hallott először ilyen forró szavakat kedvese szájából. Hirtelen nekiszánással kimondta a gondolatot, amelyet már egy ideje érlelt magában:

- Tévedsz, Hélène, én Hélène-em - és Hélène keze után nyúlt -, dehogynem tehetsz értem semmit. Sokat, nagyon sokat tehetsz.

- Mit tehetnék, én jó istenem!

- Légy a feleségem - felelte Gaston, Hélène szemébe nézve.

Hélène megremegett.

- A felesége? Én? - rebegte.

- Igen, Hélène. Így terveztük ezt el, míg szabadok voltunk, s bár most rab vagyok, te valóra válthatod leghőbb vágyamat. Ó, Hélène, ha te a feleségem lehetnél Isten és ember előtt, a feleségem itt a földön és a túlvilágon, most és mindörökké! Egyetlen szavadba kerül, Hélène, hogy azzá légy. Azt hiszed, ez semmi?

- Gaston, ön titkol előttem valamit - mondta Hélène, átható pillantást vetve Gastonra.

Most Gastonon volt a sor, megremegni.

- Én? Ugyan mit titkolnék? - kérdezte.

- Az imént mondta, hogy tegnap találkozott d'Argenson úrral.

- Találkoztam vele. Hát aztán?

- Gaston, önt tegnap elítélték - szólt Hélène, halálsápadtan.

Gaston hirtelen elszánta magát.

- Nos, nem tagadom, deportálásra ítéltek, s én, amilyen önző vagyok, szerettem volna kegyedet eltéphetetlen szálakkal magamhoz láncolni, mielőtt Franciaországot elhagynám.

- S ez igaz, Gaston? Csakugyan így van?

- Így. Volna-e bátorsága, Hélène, sorsát egy elítélt, egy száműzött sorsához kötni?

- Hogy is kérdezhetsz ilyet, Gaston! - kiáltotta Hélène, felragyogó szemmel. - Száműzetés!... Ó, köszönöm néked, istenem uram! Hiszen, ha azt mondták volna: életfogytiglani börtön, azt is örömmel fogadtam volna, örömmel, boldogan és megkönnyebbülten! Ó, hát elkísérhetlek, utánad mehetek! Gondold csak meg, micsoda szerencse, boldogság ez az ítélet, ahhoz képest, amitől tartottunk! Miénk a kerek világ, Franciaországot kivéve. Ó, Gaston... Gaston, hát mégis boldogok leszünk!

- Boldogok, igen, Hélène - suttogta Gaston, könnyeivel küszködve.

- De még milyen boldogok! - folytatta Hélène. - Képzeld magad az én helyembe: micsoda boldogság! Franciaország ott lesz számomra, ahol te vagy! A hazám ott, ahol a te szerelmed vár. Tudom, feledtetnem kell veled Bretagne-t, a barátaidat, a jövőről szőtt álmaidat, de hidd meg; úgy foglak szeretni, hogy minden mást elfelejtesz!

Gaston nem bírt megszólalni. Megragadta, és csókkal borította Hélène mindkét kezét.

- Kijelölték száműzetésed helyét? - kérdezte Hélène. - Megmondták, hová küldenek? Mikor indulsz? Ugye, együtt megyünk? De figyelj már végre rám, Gaston!

- Drága Hélène, nem utazhatunk együtt. Elválasztanak bennünket, legalábbis egy időre. Engem őrizettel küldenek a határra, nem tudom még, hová-merre. De ha a határt átléptem, szabad vagyok, s te rögtön utánam jöhetsz!

- Ó, én jobbat mondok, Gaston - ujjongott Hélène -, sokkal jobbat. A herceg révén megtudom majd, hová száműznek, s nem utánad megyek, de megelőzlek. Amint leszállsz a határon túl a kocsiból, én ott várlak már, hogy enyhítsem a búcsú fájdalmát. Meg egyébként is, tudod, csak a halálból nincs visszatérés, egyszer majd megkegyelmez neked a király, valamikor tán az ő szemében is jutalomra méltó tett lesz az, amelyért most elítélnek. S akkor visszatérünk

Bretagne-ba, álmaink paradicsomába, ahol szerelmünk bölcsője ringott, akkor senki és semmi nem gátolhat meg ebben többé! Mondd, Gaston, hogy osztod reményeimet, mondd, hogy örülsz, mondd, hogy boldog vagy - kiáltotta Hélène, türelmét vesztve - mégis mérhetetlen szerelem csendült ki e kiáltásból.

- Boldog vagyok, igen, Hélène, boldog - szólt Gaston felindultan -, mert most tudom csak, mit ér a te szerelmed. Ó, hidd el, Hélène, százszor jobb egyetlen kurta órán át szeretve lenni, úgy, ahogy te szeretsz, s aztán meghalni, mint egy hosszú életet leélni szerelem nélkül. Hélène már egész lelkével felsejlő jövőjükön csüggött.

- Lássuk csak - mondta -, mit is csinálnak most veled? Megengedik vajon, hogy elutazásod előtt még egyszer lássalak? Mikor és hogyan találkozhatunk? Írhatok-e vajon neked? S szabad-e válaszolnod? Holnap reggel hány órakor jelentkezhetem vajon a börtönkapunál?

- Félig-meddig megígérték, hogy ma vagy holnap megtarthatjuk az esküvőt.

- Itt, a börtönben? - Hélène önkéntelenül összeborzadt.

- Mindegy, akárhol esküszünk, Hélène. Fő, hogy holtomiglan hozzád fűz az eskü!

- De hátha megszegik ígéretüket? Hátha útnak indítanak mielőtt találkoznánk?

Gaston szíve összeszorult.

- Fájdalom, ez csakugyan megeshet, én szegény Hélène-em. Magam is ettől tartok.

- Jaj, istenem! Hát ilyen közelinek véled elutazásodat?

- Tudod, Hélène, hogy a rabok nem urai cselekedeteiknek, egyik pillanatról a másikra értük jönnek, ideviszik, odaküldik őket!

- Hadd jöjjenek csak! Hadd jöjjenek! - szegte fel a fejét Hélène. - Minél előbb szabadulsz innét, annál jobb, annál hamarabb találunk végleg egymásra. Követlek én akárhová, akkor is, ha nem vagyok még a feleséged. Megyek utánad! Ó, ismerem én az én Gastonom hűségét! És máris hitvesednek tekintem magam - Isten előtt. Menj csak, Gaston, indulj útnak minél előbb; míg e vastag, tömör kőfal rejt, rettegek az életedért. Menj, s egy hét múlva együtt leszünk, örökre együtt, s azután nem kell soha többé válástól remegnünk, nem lesz, aki utánunk kémkedjen...

Ebben a pillanatban benyitott Maison-Rouge.

- Istenem! Máris! - jajdult fel Hélène.

- Kisasszony - szólt a rendőrkapitány -, a látogatásra engedélyezett félóra rég lejárt.

- Hélène! - Gaston görcsösen megragadta Hélène kezét. Tagjait ideges remegés rázta.

- Mi van, barátom? - kérdezte Hélène rémülten. - Rosszul van? Ni, hogy elsápadt!

- Én?... nem... semmi bajom, Hélène - Gaston akarata végső megfeszítésével úrrá lett idegein.

S mosolyogva kezet csókolt Hélène-nek.

- A holnapi viszontlátásra - mondta Hélène.

- Igen, a viszontlátásra.

A herceg visszaérkezett. Gaston odafutott hozzá.

- Excellenciás uram - mondta halkan, s erősen megszorította a herceg kezét -, ha egy mód van rá, eszközölje ki, hogy feleségül vehessem Hélène-t. S ha mégse sikerülne, adja a szavát, hogy lányául fogadja.

A herceg szólni se bírt meghatottságában, némán kezet rázott Gastonnal. Hélène közeledett; a lovag elhallgatott, nehogy Hélène gyanút fogjon. Kezet nyújtott kedvesének, aki a homlokát kínálta csókra, miközben nagy, néma könnycseppek peregtek arcán. Gaston behunyta a szemét, nehogy elsírja magát Hélène könnyei láttán. Végül ütött a válás pillanata. Hélène és Gaston egy utolsó, hosszú búcsútekintetet váltott, a herceg kezet nyújtott Gastonnak.

Különös dolog volt ez a mély rokonszenv két férfi között, akik közül az egyik azért jött a világ túlsó végéről ide, hogy a másikat megölje.

Az ajtó bezárult a látogatók mögött. Gaston egy székre roskadt. Ereje végképp cserbenhagyta. Tíz perc múltán megjelent a parancsnok; azért jött, hogy Gastont visszakísérje a zárkába.

Gaston némán, komoran követte. Akkor sem válaszolt, amikor de Launay úr megtudakolta, kíván-e valamit, csak a fejét rázta.

Amint az éj leszállt, de Launay kisasszony jelezte, hogy fontos közlendője van. Gaston kinyitotta az ablakot, s bevette a levelet, amely egy második levelet is tartalmazott.

Aztán világosságot gyújtott, a szokott módon. Az első levél neki szólt.

„Kedves szomszédom” - olvasta.

„A lábdunyha nem is volt olyan megvetendő ajándék, mint hittem. Egy cédulát találtam benne, s a cédulán ugyanazt az üzenetet, amit szóban már Herment is átadott: »Legyen jó reménységgel«

Volt továbbá benne egy levél, Richelieu úr számára. Küldje fel Dumesnilnek, s ő majd továbbítja Richelieu-nek.

Híve

de Launay kisasszony”

- Ha nem leszek többé, hiányozni fogok nekik - sóhajtott fel Gaston, és bánatosan elmosolyodott.

Majd Dumesnilt szólította, és továbbadta neki a levelet.

HARMINCKETTEDIK FEJEZET

Államügyek és családi ügyek

A herceg hazakísérte Hélène-t a Bastille-ból, és megígérte neki, hogy este a szokott időben, nyolc és tíz óra között meglátogatja. Hélène hálája még sokkal nagyobb lett volna, ha sejthette volna, hogy őfensége este Monceaux-ban nagy jelmezbált ad.

A Palais Royalba hazatérve a herceg Dubois után tudakozódott. Közölték vele, hogy Dubois a szobájában dolgozik.

Őfensége szokása szerint fürgén felfutott a lépcsőn, és elhárítva az ajtónálló ajánlkozását, bejelentés nélkül benyitott Dubois-hoz.

A miniszter íróasztalánál ült, s úgy elmerült munkájába, hogy észre sem vette a herceget, aki belépett, becsukta maga mögött az ajtót, majd lábujjhegyen Dubois mögé lopódzott, s a válla fölött áthajolva megnézte, min dolgozik vajon ilyen ádáz buzgalommal minisztere. Dubois előtt egy táblázatféle feküdt, rovatok nevekkel, s ő minden egyes névhez részletes jegyzeteket fűzött.

- Mit művelsz, abbé? - kérdezte a régens.

- Á, megjött nagyságod? Bocsánat, nem hallottam... különben...

- Nem ezt kérdeztem - mondta a régens. - Azt kérdeztem: mit művelsz?

- Aláírom breton barátaink beutalóit a temetőbe.

- De hisz még nem dőlt el a sorsuk. Mit kapkodsz, mint a bolond? A bíróság ítélete...

- Ismerem a bíróság ítéletét - vágott közbe Dubois.

- Hát már kihirdették?

- Nem, de magam diktáltam le nekik, mielőtt Nantes-ba utaztak.

- Ocsmány dolgot művel, abbé úr, hallja-e!

- Eh, nagyságod kiállhatatlan. Törődjék a saját családi ügyeivel, s hagyja rám az államügyeket.

- Családi ügyeimmel!?

- Remélem, elismeri nagyságod, hogy családi ügyeit a legmesszebbmenő készséggel intézem, mert ha nem, hitemre, túl sokat kíván. Figyelmembe ajánlotta Gaston de Chanlay urat, s én nagyságod kívánságára kéjlakot csináltam a Bastille-ból, a lovag használatára. Pazarabbnál pazarabb lakomákkal, kellemetes misékkel s egy elbűvölő parancsnokkal szolgáltam neki, eltűrtem, hogy lyukakat fúrjon az ön padlójába, és tönkretegye a falakat, pedig a helyreállításuk egy vagyonba kerül majd. Mióta a lovag bekerült, ki-ki vígan éli világát. Dumesnil lovag naphosszat a kandallókürtőn ül és cseveg, de Launay kisasszony naphosszat az ablakban tanyázik és horgászgat, Pompadour márki pezsgőt iszik. Még Laval úrnak is megvan a maga szórakozása: naponta három, falrengető beöntés. De nem szólok semmit, ezek, ugyebár, nagyságod családi ügyei. Hanem ami odalent, Bretagne-ban történik, ahhoz nagyságodnak semmi köze, megtiltom, hogy beleártsa magát, hacsak nem tartogat odalent még három-négy leánygyermeket, ami persze könnyen lehetséges.

- Nagy gazember vagy, Dubois!

- Eh, nagyságod azt hiszi, mindent elintézhet azzal, hogy rám förmed: Dubois, és epitheton ornansként hozzáteszi: gazember. Legyek gazember, ha úgy tetszik, de nélkülem, e gazember nélkül, már rég megölték volna nagyságodat!

- Hát aztán!

- Hát aztán? Államférfihoz méltó kérdés! Nos, engem alighanem rögtön felakasztottak volna, ami, ugyebár, megfontolandó szempont; továbbá azóta már Maintenon asszony lenne Franciaország régenshercegnője, ami kész kutyakomédia! Hát aztán!... Hogy egy filozófus-uralkodó nem átall ilyen gyerekségeket mondani! Ó, Marcus Aurelius! Nemde, tőle származik az a képtelen tétel, nagyságos uram, hogy *„Populos esse demum felices, si reges philosophi forent aut philosophi reges”*? (Akkor lesznek végre boldogok a népek, ha a királyok bölccsé válnak vagy a bölcsek királlyá.) Íme, a példa.

Dubois beszéd közben zavartalanul írt tovább.

- Dubois - mondta a régens -, te nem ismered őt!

- Kit?

- A lovagot.

- Valóban! Sebaj, nagyságod bemutatja majd, amint vejévé fogadta.

- Nos, annak éppen holnap lesz a napja, Dubois!

Az abbé döbbenten hátrafordult, két kezével megmarkolva a karfát, s olyan tágra meresztette a szemét, amennyire szűk szemrése csak engedte:

- Ez több a soknál! Megbolondult nagyságod?

- Nem én. A lovag becsületes ember, s a becsületes ember manapság ritka kincs. De hiszen ezt te tudod a legjobban, abbé.

- Becsületes ember! Teringettét! Engedelmet, de erre csak azt mondhatom: nagyságodnak különös fogalmai vannak a becsületről.

- Különösek? No, annyi bizonyos, hogy mi ketten egészen mást értünk becsületen.

- S ugyan miféle újabb hőstettet vitt végbe az a derék, becsületes ember? Meg is mérgezte a tőrt, amellyel nagyságodat le akarta szúrni? Ez esetben valóban nem elég azt mondani rá, hogy becsületes, azt kell mondani: szent ember. Van már Szent Clément Jacques-unk, Szent Ravaillacunk, de Szent Gaston hiányzott eddig a kalendáriumunkból. Nosza, kérje nagyságod sürgősen a pápától gyilkosa szentté avattatását, a bíbornoki kalap helyett, melyet úgysem hajlandó hű minisztere részére kérni, s életében először következetesen jár majd el.

- Én mondom, Dubois: amit ez a fiatalember tett, azt kevesen csinálnák utána.

- Szerencséje. Ördög, pokol! Ha csak tíz ember akadna Franciaországban, aki utánacsinálná, sürgősen lemondanék állásomról, azt meghiheti, nagyságos uram!

- Nem arról beszélek, amit csinálni akart - mondta a régens -, hanem arról, amit csinált.

- Miért? Mit csinált? Hadd halljam. Szeretnék okulni a jó példából.

- Hát először is: nem szegte meg d’Argensonnak adott szavát.

- No, azt csakugyan nem vonom kétségbe. Szótartó fickó ő; ha én nem vagyok, megtartotta volna Pontcalec, Montlouis, Talhouet és a többi uraknak adott szavát is.

- Igen ám, de ez nehezebb volt, mint amaz. Becsületszavára fogadta, hogy senkinek sem beszél az őt sújtó ítéletről, és lám, még a kedvesének sem árulta el a titkot.

- Nagyságodnak se?

- Nekem igen, mert megmondtam neki, hogy kár tagadnia, úgyis tudok mindent. Ezek után megtiltotta, hogy kegyelmet kérjek számára a régenstől, mondván, hogy egyetlen óhaja...

- Mi?

- Az, hogy Hélène-t elvehesse, s ráhagyhassa nevét, vagyonát.

- Lám, lám! nevét és vagyonát nagyságod lányának szánná, örökségül. Vő urunk határozottan udvarias fiatalember.

- Ne feledd: ő nem is sejti, hogy Hélène a lányom.

- Vajon!

- Dubois, nem tudom, mibe márthatták a kezedet születésed napján, de azt tudom, hogy amihez hozzányúlsz, bemocskolod.

- Kivéve, ha összeesküvőkhöz nyúlok, mert a jelek szerint ez esetben hathatósan tisztogatok. Tekintse csak Cellamareékat nagyságod! Alapos kis tisztogatás volt. A patikus jól kipurgálta Franciaországot, takarosan kikúrálta a spanyol kólikából. Nos, Olivarèseinkre is az a sors vár, ami Cellamare hercegre és társaira. Egyedül Bretagne-nak van még szorulása. Egy utolsó erőteljes kúra, breton módra, és el van intézve.

- Dubois, te a bibliából is képes volnál csúfot űzni.

- Miért ne? Azzal kezdtem pályafutásomat.

A régens felállt.

- Ej, no, nagyságos uram - csillapította Dubois -, hibáztam, elfelejtettem, hogy nagyságod nem evett még ma. Halljuk a történet végét.

- Nos, megígértem, hogy közbenjárok a régensnél, aki engedélyezni fogja a házasságkötést.

- Ha ezt teszi a régens, súlyos hibát követ el.

- Nem, uram, a régens jóváteszi régi hibáját.

- Szépen vagyunk! Egyéb se hiányzott, mint hogy nagyságod felfedezze, jóvátétellel tartozik Chanlay lovagnak.

- Neki nem, a bátyjának.

- Még jobb! De hisz ez a fickó La Fontaine báránykaja. S mit vétett nagyságod a bátynak?

- Elvettem tőle azt, akit szeretett.

- Kit?

- Hélène anyját.

- No, ezt igazán rosszul tette nagyságod. Ha meghagyta volna neki, most nem lenne a nyakunkon ez az átkozott ügy.

- De itt van, és valahogy ki kell másznunk belőle...

- Ezen buzgólkodtam éppen... S mikor lesz az esküvő, nagyuram?

- Holnap.

- A Palais Royal házi kápolnájában? Nagyságod bizonyára a lovagrend egyenruhájában feszít majd, és mindkét kezét áldólag terjeszti veje fölé, eggyel több kezet, mint amennyit ő akart nagyságodra emelni. Szívszakasztó jelenet lesz.

- Nem egészen így fog lezajlani. A Bastille kápolnájában lesz a szertartás, s én láthatatlanul, egy zárt fülkéből nézem majd végig.

- Hadd kísérjem el, fenség. Látni akarom a szertartást. Azt mondják, fölöttébb megható.

- Szó sem lehet róla, zavarnál. Rusnya fizimiskád egyébként is árulónkká lehetne.

- Fenséged nemes arcéle még árulkodóbb - mondta Dubois, mélyen meghajolva. - A Bastille-ban van IV. Henriknek is, XIV. Lajosnak is arcképe.

- Nagyon hízelgő.

- Nagyságod távozik?

- Igen, iderendeltem de Launay urat.

- A Bastille parancsnokát?

- Őt.

- Menjen csak, fenség, menjen csak.

- Igaz is, lesz szerencsém ma hozzád Monceaux-ban?

- Talán.

- Van jelmezed?

- A La Jonquière-kosztüm.

- El vele! az csak az „Ámor hordója”-ba vagy a rue du Bacba jó.

- Nagyságod megfeledkezik a Bastille-ról, ahol határozottan sikert aratott. Arról nem is beszélve - tette hozzá Dubois majomvigyorával -, mekkora sikere lehet még ezután.

- No jó. Isten veled, abbé.

- Isten önnel, nagyságos uram.

A régens távozott.

Dubois magára maradt. Nyughatatlanul fészkelődött karosszékében, majd elgondolkodott, megvakarta az orra tövét, végül pedig elmosolyodott.

Jeléül, hogy nagy elhatározásra jutott.

A csengőért nyúlt, és megrázta.

Belépett az ajtónálló.

- De Launay úr, a Bastille parancsnoka a régens őfenségénél jár kihallgatáson. Lesse meg, amikor távozik, és vezesse ide - parancsolta Dubois.

Az ajtónálló meghajolt, és némán kihátrált a szobából.

Dubois újra belemerült gyászos munkájába.

Fél óra múltán nyílt az ajtó, s az ajtónálló bejelentette de Launay urat.

Dubois egy hosszú, részletes írásbeli utasítást nyújtott át neki.

- Olvassa ezt el - mondta. - Írásba foglaltam utasításaimat, hogy ne legyen ürügye félreérteni.

De Launay úr növekvő döbbenettel olvasta végig a parancsot.

- Uram - mondta végül -, miért akar tönkretenni?

- Tönkretenni? Mivel?

- Ha holnap kitudódik az ügy...

- Ki kürtölné ki? Ön?

- Nem, de őfensége...

- Őfensége el lesz ragadtatva. Érte kezeskedem.

- No, de a Bastille parancsnoka... csak nem...

- Ragaszkodik a stallumához?

- Természetesen.

- Akkor tegye, amit parancsoltam.

- Keserves dolog annak, akinek az a kötelessége, hogy őrködjék, a szemét behunyni, s a fülét bedugni.

- Kedves parancsnok úr, ugyan kukkantson már be Dumesnil úr kandallójába, vegye szemügyre Pompadour úr zárkájának a mennyezetét és Laval úr fecskendőjét.

- Mit mond, uram?... Lehetséges, hogy... Minderről sejtelmem sem volt...

- Lám, jobban tudom, mi folyik a Bastille-ban, mint ön. S hátha még egyéb ügyeket is felemlegetnék, amelyekről igenis van tudomása, akkor hüledezne csak igazán, uram.

- Mit hozhat fel ellenem, uram? - kérdezte a szegény parancsnok, döbbenten.

- Azt uram, hogy éppen ma egy hete a Bastille egyik funkcionáriusa, éspedig igen magas állású funkcionáriusa, ötvenezer frankot kapott, készpénzben, aminek fejében bebocsátott a Bastille-ba két házaló nőt...

- Uram, az illető...

- Tudom, kik voltak az illetők, tudom, mit kerestek a Bastille-ban, és tudom, mit műveltek ott. Valois kisasszony és Charolais kisasszony, ugye? S hogy mit, azaz kit kerestek a börtönben?... Meglátogatták Richelieu herceg urat. S végül: hogy mit műveltek?... éjfélig cukorkát eszegettek a Sarok-toronyban, ahová holnap vissza szándékoznak térni, olyannyira, hogy Charolais kisasszony már jelezte is a látogatást Richelieu úrnak.

De Launay elsápadt.

- Nos, mit gondol, ha ezeket az apró-cseprő ügyecskéket elmesélem a régens őfenségének, aki, mint tudja, él-hal a pletykákért, meddig maradna vajon egy bizonyos de Launay nevezetű úr a Bastille parancsnoka? Én azonban egy árva szó nem sok, annyit sem szólok őfenségének. Tudom én jól: kéz kezet mos. Nos hát, de Launay uram, én segítek önnek, segítsen ön is nekem.

- Parancsára, uram - hajolt meg de Launay.

- Eszerint megállapodtunk; mindent előkészít, úgy, ahogy kell?

- Ígérem, uram, de őfenségének, könyörgöm, egy szót se!

- Nyugodjék meg, és Isten önnel, de Launay úr.

- Isten önnel, Dubois úr.

De Launay úr sűrű hajlongások közepette kihátrált a szobából.

- Jó - dörzsölte a kezét Dubois. - Most majd elválik, nagyságos uram, melyikünk az erősebb. Holnap, ha férjhez akarja adni a lányát, csak egy dolog fog hozzá hiányozni: a vőlegény.

Gaston éppen továbbadta de Launay kisasszony levelét Dumesnilnek, amikor lépteket hallott közeledni a folyosón. Villámgyorsan hallgatásra intette Dumesnilt, dobbantott egyet, hogy Pompadourt figyelmeztesse, eloltotta mécsesét, s felső ruháját a székre dobta, mintha most kezdett volna vetkeződni.

Nyílt az ajtó, a parancsnok lépett be a zárkába. De Launay nem szokta ilyen késői órában háborgatni foglyait, Gaston egy gyors, aggódó pillantást vetett rá, úgy rémlett neki, hogy a parancsnok arca zavart. Mi több, amint de Launay úr - aki, úgy látszik, négyszemközt akart maradni a fogollyal - kivette kísérője kezéből a lámpást, s az asztalra állította, Gaston észrevette, hogy a parancsnok keze remeg.

A fegyőrök visszavonultak, de a fogoly látta, hogy ajtaja előtt két katona őrködik.

Egész testén ideges remegés futott végig a baljós előkészületek láttán.

- Lovag - mondta a parancsnok -, ön férfi a talpán, s azt mondta nekem, bánjak ekként önnel. Az imént tudtam meg, hogy tegnap ítéletet hirdettek perében.

- És most azért jött, nemde, uram, hogy jelentse: ütött kivégzésem órája - szólt Gaston eltökélten. A veszély visszaadta bátorságát, mint mindig.

- Nem, uram, csak arra akarom figyelmeztetni: közel a pillanat.

- Mikor lesz a kivégzés?

- Megmondhatom az igazat, lovag?

- Lekötelez vele, uram.

- Holnap, kora hajnalban.

- És hol?

- A Bastille előtt, a téren.

- Köszönöm, uram. Pedig volt még egy reményem.

- Éspedig?

- Hogy halálom előtt feleségül vehetem azt az ifjú hölgyet, aki ma meglátogatott.

- D'Argenson úr megígérte, hogy része lesz e kegyben?

- Nem, uram, csupán azt ígérte, hogy továbbítja kérésemet a királyhoz.

- A király talán elutasította.

- Olyan kegy ez, amelyet meg szoktak tagadni?

- Volt már rá példa, hogy megadták, uram, de ritkán.

- Keresztény vagyok, uram - mondta Gaston. - Remélem, megengedik, hogy gyónjak.

- A gyóntatópap már meg is érkezett.

- Láthatnám?

- Pár perc múlva, uram. Jelenleg, úgy hiszem, éppen az ön összeesküvőtársánál időzik.

- Társamnál? Ki a társam?

- La Jonquière kapitány.

- La Jonquière kapitány! - kiáltotta Gaston.

- Őt is halálra ítélték, akárcsak önt, s holnap kivégzik, önnel együtt.

- Ó, a szerencsétlen! - sóhajtott fel a lovag. - S én még gyanakodtam rá!

- Lovag - szólt a parancsnok -, fiatal ön, még a halálra.

- A halál nem nézi, ki hány éves. Isten azt parancsolja, sújtson le, s ő engedelmeskedik.

- De bűnös könnyelműség, nem kitérni a csapás elől, ha az ember megteheti, s oly könnyűszerrel, mint ön tehetné.

- Beszéljen világosabban, uram, nem értem önt.

- D'Argenson úr nyilván tudtára adta, hogy van még remény...

- Elég, uram. Nincs mit beismernem. Nem fogok vallani.

Kopogtak. A parancsnok ajtót nyitott. A várnagy állt kint. Néhány szót váltott de Launay úrral. A parancsnok visszatért Gastonhoz, aki sápadt, de rezzenetlen arccal állt, kezét egy szék támláján nyugtatva.

- Lovag úr, La Jonquière kapitány engedélyt kér tőlem arra, hogy önt utoljára láthassa.

- S ön az engedélyt megtagadja - vélte Gaston, gúnyos mosollyal.

- Nem, uram, ellenkezőleg, megadom. Remélem, ő józanabb önnél, s azért kéreti, hogy megbeszélje: mit valljanak.

- Ha a kapitány e célból hívat, parancsnok úr, közölje vele, hogy nem vagyok hajlandó meglátogatni.

- Ó, én ezt csak úgy mondtam, uram, tudni nem tudhatom - válaszolta gyorsan és izgatottan a parancsnok. - Meglehet, azért kéreti, hogy búcsút vegyen sorstársától.

- Ez esetben mehetünk, uram.

- Magam vezetem oda, lovag, ha nincs ellenére - szólt a parancsnok udvarias meghajlással.

- Követem, uram - felelte Gaston.

De Launay ment elöl, utána Gaston lépkedett, s őmögötte a két katona. Ugyanazon az úton, folyosókon, udvarokon haladtak végig, mint az első alkalommal, s végül megálltak a Kincstártorony tövében. De Launay úr a kapu előtt hagyta a két katonát, s maga fölsietett a lépcsőn, Gastontól követve. Menet közben találkoztak egy fegyőrrel; az bevezette mindkettőjüket La Jonquière kapitányhoz. A kapitány ugyanazt a rongyos ruhát viselte, mint előző alkalommal, s megint csak az ágyán hevert, ugyanolyan pózban. Az ajtónyílás zajára hátranézett, de mert de Launay úr haladt elöl, nem vette észre a mögötte haladó Gastont, s így nyomban visszafordult a fal felé.

- Azt hittem, uram, itt találom a Bastille lelkészét - mondta de Launay úr.

- Csakugyan itt járt, de én elküldtem, uram.

- Miért, ha szabad kérdeznem?

- Mert ki nem állhatom a jezsuitákat. A patvarba! Azt hiszi, uram, pap nélkül nem lehet derekasan meghalni?

- Nem az hal meg derekasan, uram, aki bátran hal meg, hanem az, aki keresztény halált hal.

- Uram, ha prédikációkra vágynék, itt tarthattam volna a lelkészt, elvégre az is ért úgy hozzá, mint ön. Én Gaston de Chanlay urat kérettem.

- Elhoztam őt, uram. Elvből nem tagadom meg soha azok kívánságát, akiknek nincs többé mit remélniök.

- Á, ön is itt van, lovag? Isten hozta - szólt La Jonquière, és megfordult.

- Kapitány, fájdalommal tapasztalom, hogy elutasítja a vallás vigaszát - mondta Gaston.

- Ön is ezzel jön? Nohát ezennel kijelentem: ha bármelyikük még egy szót mer erről szólni, azon nyomban áttérek a hugenotta vallásra.

- Bocsásson meg, kapitány, de úgy hittem, kötelességem azt tanácsolni önnek, amit hasonló helyzetben cselekedni készülök.

- Öntől nem is veszem rossz néven, lovag. Ha majd kineveznek miniszterré, első dolgom lesz a vallásszabadságot proklamálni. Remélem, megérti, de Launay úr - folytatta a kapitány, orra tövét vakargatva -, hogy akik olyan hosszú közös utazás elébe néznek, mint a lovag meg én, azok nem bánják, ha utoljára még tanúk kizárásával beszélgethetnek el egymással.

- Megértem, uram, s máris távozom. Lovag, ön egy órát tölthet a kapitány zárkájában. Az óra leteltével önért jövünk.

- Köszönöm, uram - biccentett Gaston.

A parancsnok távozott. Gaston hallotta, hogy odakint parancsokat osztogat, nyilván az őrség megerősítése céljából. A lovag egyedül maradt La Jonquière-rel.

- Mi újság? - kérdezte a kapitány.

- Hogy mi? - felelte Gaston. Igaza volt, kapitány; értesülései helytállóknak bizonyultak.

- Hát igen - bólintott La Jonquière. - Úgy jártam éppen, mint az az ember, aki Jeruzsálem körül keringett, azt kiáltozva: „Jaj nekünk!” Hat nap, hat éjjel futott körbe-körbe jajveszékelve, mígnem a hetedik napon a falakról egy követ hajítottak rá, s ő a kőtől találva holtan terült el.

- Igen, tudom, hogy önt is halálra ítélték, s holnap együtt végeznek ki bennünket.

- Aminek nem örül túlságosan, ugye?

- Nem bizony. Nagy okom van ragaszkodni az életemhez.

- Kinek nincs?

- De nekem alaposabb okom van rá, mint másnak.

- Nos, ez esetben egyetlen teendője lehet.

- Vallani? Soha!

- Dehogy vallani. Megszökni, velem együtt.

- Mit beszél? Megszökni? Azt mondta: megszökni?

- Azt bizony. Én meglépek.

- Kapitány, holnap hajnalban kivégeznek!

- Ezért szándékozom még az éjjel meglépni.

- Meg akar szökni? Csakugyan?

- De még mennyire!

- És hogyan? Merre?

- Nyissa ki az ablakot.

- Megtörtént.

- Rázza meg a középső rostélyrudat.

- Nagy Isten!

- Szilárdan ül a helyén?

- Nem, sőt, kijött.

- Végre! Isten az atyám, eleget bajlódtam vele!

- Nem álmodom? Igaz ez?

- Emlékszik, lovag, a múltkor megkérdezte, nem fúrok-faragok-e én is, mint a többiek?

- Emlékszem. De ön azt felelte...

- Hogy erről majd máskor beszélünk... Íme, a válasz, s vallja meg: nem rossz válasz.

- Kiváló! De hogy ereszkedünk le?

- Segítsen csak!

- Mit tegyek?

- Túrjuk fel a szalmazsákomat.

- Kötélhágcsó?

- Az bizony.

- Honnan szerezte?

- Ideérkezésem napján küldték be nekem, a ráspollyal együtt, pacsirtapástétomba sütve.

- Kapitány, ön nagy ember!

- Tudom. Mellesleg: jó ember is vagyok, elvégre megszökhettem volna magam is.

- S lám, nem feledkezett meg rólam!

- Azzal az ürüggyel hívattam, hogy meg akarom beszélni önnel: tegyünk töredelmes vallomást. Tudtam: ha sikerül fellovalnom őket, majd csak elkövetnek valami ostobaságot.

- Siessünk, kapitány, siessünk!

- Csigavér! Ellenkezőleg: csináljuk csak szép lassan, megfontoltan a dolgunkat. Egy óra haladékot kaptunk; a parancsnok alig öt perce távozott.

- Erről jut eszembe: hát az őrök?

- Eh, sötét van!

- És a vizesárok?

- Befagyott.

- A külső fal?

- Ezen ráérünk akkor törni a fejünket, ha odáig eljutottunk.

- Idekössem a hágcsót?

- Várjon! Magam akarom ellenőrizni, jól odakötötte-e. Ragaszkodom a hátgerincemhez, akármilyen satnya, és nem szívesen törném ki a nyakamat, afeletti igyekezetemben, hogy a nyakazást elkerüljem.

- Ön a század legnagyobb kapitánya, kedves La Jonquière-em.

- Ugyan! Különb dolgokat is végbevittem már életemben - felelte La Jonquière; miközben egy utolsó bogot kötött a kötélhágcsóra.

- Elkészült? - kérdezte Gaston.

- El.

- Óhajtja, hogy én ereszkedjem le elsőnek?

- Ahogy parancsolja.

- Szíves-örömest vállalom.

- Tessék, fogjon hozzá.

- Magasan van az ablak?

- Tizenöt-tizenhat, de legfeljebb tizennyolc lábnyira.

- Semmiség!

- Önnek, lovag, mert ön fiatal, de nekem nem gyerekjáték. Kérem, legyen elővigyázatos.

- Ne féljen.

Gaston ereszkedett le csakugyan elsőnek, lassan, óvatosan, majd La Jonquière következett, aki titokban a markába nevetett, de nagyokat káromkodott, ahányszor a kezét felhorzsolta, vagy a szél hevesebbet lökött a kötélhágcsón.

- Szép kis munka, Richelieu és Mazarin utódjának! - dünnyögte Dubois. - Igaz, nem vagyok még bíboros, ez szolgáljon mentségemül.

Gaston elérte a vizesárkot, jobban mondva az árok jegét. Egy pillanat múltán mellé huppant La Jonquière is. Az őrszem félig megfagyva a faköpönyegben didergett, nem láthatta őket.

- No, most jöjjön utánam - szólt La Jonquière.

Gaston engedelmeskedett. Az árok túloldalán egy létra várta a szökevényeket.

- Ni, segítőtársai is vannak? - kérdezte Gaston.

- Hogy a csudába ne! Csak nem képzelte, hogy a pacsirtapástétom az égből hullt alá?

- S még mondja valaki, hogy a Bastille-ból nem lehet megszökni! - tört ki Gastonból az öröm.

- Fiatal barátom - állt meg La Jonquière hirtelen a harmadik létrafokon, ahová felkapaszkodott -, higgye meg, nem tanácsos nélkülem ide visszakerülnie. Úgy lehet, másodszor nem úszná meg olyan szerencsésen, mint most.

Szorgalmasan másztak tovább, míg fel nem értek e bástyafal tetejére. Odafönt egy őrszem járt fel-alá, de ahelyett hogy a szökevények útját állta volna, felsegítette La Jonquière-t a tetőre. Ezek után hármasban nekiálltak a létrát felvonni, s a másik oldalon leereszteni, némán és szaporán, olyan emberek módjára, akik tudják: minden másodperc számít!

A leereszkedés ugyanolyan szerencsésen végbement, mint a felkapaszkodás, La Jonquière és Gaston hamarosan ott állt - a második árok jegén.

- Most tüntessük el a létrát, hogy ne hozzuk bajba azt a szegény ördögöt, aki segített nekünk - mondta La Jonquière.

- Hát már szabadok vagyunk? - kérdezte Gaston.

- Nagyjában és egészében.

Az örömhír megkettőzte Gaston erejét, könnyedén vállára emelte a létrát, és odább vitte.

- Ördög, pokol! lovag, Herkules kismiska volt önhöz képest, ahogy látom.

- Csekélység! - legyintett Gaston. - E pillanatban akár a Bastille-t is felemelném!

Némán megindultak egymás mellett, s vagy harminc lépés után beértek a faubourg Saint-Antoine egyik kis mellékutcájába. Bár még csak fél tíz lehetett, lélek sem járt az utcán; viharos északi szél fújt.

- Kedves lovag, legyen szíves a következő sarokig elkísérni - mondta La Jonquière.

- Ó, követem önt, kapitány, akár a pokolba is!

- Az istenért, ne tegye! nagyobb biztonság okából jobb, ha ketten kétfelé menekülünk.

- Hogy kerül ide ez a hintó? - kérdezte Gaston.

- Rám vár.

- Hogyan? Ez az ön hintaja?

- Az enyém.

- Ördögadta! Kedves kapitány, ön négylovas hintón jár, akár egy gróf?

- Háromlovas hintón, lovag, mert az egyik lovat önnek szántam.

- Csakugyan megengedi?

- Hogy a manóba ne! s ez még nem minden!

- Tessék?

- Nincs pénze, ugye?

- Megmotoztak, és ami pénzt nálam találtak, azt elkobozták.

- Fogja ezt az erszényt, ötven Lajos-arany van benne.

- De kapitány...

- Ugyan, ugyan! Nyugodtan elveheti: spanyol pénz!

Gaston zsebre vágta az erszényt. A kocsis közben kifogott egy lovat, és odavezette a lovaghoz.

- És most: merre? Hová? - kérdezte Dubois.

- Bretagne-ba indulok, a barátaimhoz.

- Elment az esze, barátocskám! Társait azóta elítélték, s két-három nap múlva ki is végzik.

- Igaz - mondta Gaston.

- Flandriába menjen - tanácsolta La Jonquière -, Flandriába. Az jó hely. Tizenhét-tizennyolc óra alatt túljut a határon.

- Rendben van - felelte Gaston komoran. - Már tudom, hova kell mennem.

- Akkor hát: szerencsés utat - szólt Dubois, s beszállt a kocsiba - Úgy fúj ez a bitang szél, hogy elhordaná az ökrök szarvát is!

- Jó utat - mondta Gaston.

Búcsúzóul kezet ráztak, s ki-ki ment a maga útján.

HARMINCHARMADIK FEJEZET

amelyből kiviláglik, hogy nem tanácsos másokat önmagunk után megítélni, különösen akkor nem, ha az embert Dubois-nak hívják

A régens szokása szerint Hélène-nel töltötte az estét. Négy-öt napja mindig ezt tette, s legboldogabb órái voltak azok, melyeket a fiatal lánnyal töltött. De Hélène-t lelke mélyéig megrázta iménti találkozása Gastonnal, s mióta a Bastille-ből hazatért, halálos bánat nehezedett kedélyére.

- Nyugodjék meg, Hélène - mondta a régens -, holnap meglesz az esküvő.

- Hol van még a holnapi nap! - felelte Hélène.

- Higgyen a szavamnak, Hélène, soha nem csaptam még be, ugye? Ígérem, a holnapi nap örömünnep lesz önnek is, kedvesének is.

Hélène felsóhajtott.

Ebben a pillanatban, belépett egy inas, és súgva jelentett valamit a régensnek.

- Mi van? - Hélène riadtan kapta fel a fejét.

- Semmi baj, gyermekem - felelte a herceg. - A titkárom akar velem beszélni, sürgős ügyben.

- Kimenjek?

- Igen, legyen kedves egy pillanatra magunkra hagyni bennünket.

Hélène átment saját szobájába.

Egyidejűleg nyílt a szalon ajtaja, s Dubois rontott be, kifulladva.

- Honnan jössz már megint? - kérdezte a herceg. - És miért ez a maskara?

- Honnan, honnan? Hát a Bastille-ból - felelte Dubois.

- Mi hír foglyunkról?

- Mi lenne?

- Minden előkészület megtörtént a holnapi esküvőre?

- Igen, nagyságos uram, annak rendje-módja szerint. Csak az időpontot nem tűztük ki, nagyságod erre nézve elmulasztott rendelkezni.

- Hát tűzzük ki holnap reggel nyolcra.

- Holnap reggel nyolcra... - ismételte Dubois a régens szavait, magában számolgatva.

- Igen. Mit számolsz?

- Azt számolgatom, hol lesz ő holnap nyolc órakor.

- Ő? Ki?

- A fogoly.

- Hogyan? A fogoly?

- Igen, a fogoly. Holnap reggel nyolckor körülbelül negyven mérföldre lesz Párizstól.

- Negyven mérföldre Párizstól?

- Feltéve, hogy ugyanolyan iramban halad, ahogy távozni láttam.

- Miket fecsegsz te?

- Azt mondom, nagyságos uram, hogy a házassághoz nem hiányzik más... csak a vőlegény.

- Gaston!

- Megszökött a Bastille-ból, egy félórával ezelőtt.

- Hazudsz, abbé, a Bastille-ból nem lehet megszökni.

- Már megbocsásson, nagyságos uram, de akit halálra ítélnek, megszökik az akárhonnan.

- Megszökött, holott tudta, hogy holnap feleségül veheti azt, akit szeret!

- Vegye tekintetbe, nagyságos uram, hogy az élet kívánatos dolog, s mindenki ragaszkodik a magáéhoz, továbbá, hogy az ön vejének csinos feje van, s ő szeretné a csinos fejét megtartani. Emberi dolog, nem?

- És hol van most?

- Hol? Holnap estére tán pontosabban meg tudom mondani, jelenleg csak annyit mondhatok, hogy immár messze jár. Kezeskedni csak arról kezeskedhetem, hogy nem jön vissza.

A régens mélyen elgondolkodott.

- Nagyságod jóhiszeműsége mindig újra elképeszt - folytatta Dubois. - Az emberismeret teljes hiányára vall, feltételezni, hogy egy halálraítélt ott marad a börtönben, ha alkalom nyílik a szökésre.

- Ó, Chanlay, Chanlay! - sóhajtott a régens.

- Hát istenem, a lovag, a hős csak azt tette, amit a helyében a legutolsó csirkefogó is tett volna. S hitemre, igaza volt.

- És a lányom, Dubois?

- Mi van a lányával, nagyságos uram?

- Belehal - mondta a régens.

- Ugyan már! Ha megtudja, kit szeretett, egyszeriben kiábrándul a lovagból, s nagyságod hozzáadja egy német vagy olasz hercegecskéhez... teszem, a modenai herceghez, akit Valois kisasszony kikosarazott.

- Dubois, és én meg akartam kegyelmezni neki!

- Megkegyelmezett ő magamagának, gondolván, hogy ez biztosabb, s megvallom: a helyében magam sem cselekedtem volna másként.

- Ej, te nem vagy nemesember, és nem tettél ünnepélyes fogadalmat.

- Ebben téved nagyságod. Igenis megfogadtam, hogy meggátolom fenségedet a sorozatos őrültségek elkövetésében, s lám, meg is tettem.

- Hát jó, szót se többé az ügyről, s főleg Hélène előtt ne említsd. Az én dolgom, hogy a történteket tudomására hozzam.

- S az enyém, hogy nagyságod vejét elcsípjem.

- Azt már nem! Ha megszökött, hadd fusson.

Mialatt a régens ezt mondta, különös zaj támadt a szomszéd teremben. Kisvártatva belihegett az ajtónálló, és bejelentette - Gaston de Chanlay lovagot.

A bejelentés nagyon elütő hatást tett a régensre és miniszterére. Dubois holtra sápadt, arcát ádáz harag torzította el. A régens felugrott örömében, s arca, épp ellenkezőleg, kipirult. S míg ezen az arcon, amelyet a bizalom fénye sugárzott be, a legtisztább derű tükröződött, Dubois ravasz, szellemes képén fojtott, veszett düh.

- Vezesse be - mondta a herceg.

- Legalább azt várja meg nagyságod, hogy eltűnjek.

- Persze, persze, igazad van, felismerne.

Dubois eloldalgott, tompa morgást hallatva, mint a lakmározásban vagy párzásában megzavart hiéna. A szomszéd szobába érve inkább lerogyott, semmint leült egy karosszékbe. A karosszék egy asztal mellett állt, az asztalon két égő gyertya, s rajta papír, tenta, toll. Az írószerek láttán Dubois elvigyorodott, és felderült; kegyetlen ötlete támadt.

Csöngetett. Jött az inas.

- Hozza be hintómból az irattartót.

Az inas térült-fordult, hozta az iratokat. Dubois lázas sietséggel előkotort néhány papirost, komor gyönyörűséggel munkához látott, majd berakta a teleírt papírokat az irattartóba, megparancsolta, hogy a hintó álljon elő, s utasította a kocsist, hogy hajtson a Palais Royalba.

Ezalatt a régens parancsára megnyílt a szalon ajtaja a lovag előtt. Gaston besietett, egyenesen a herceghez, aki tárt karokkal fogadta.

- Hogyan? Ön itt? - a herceg igyekezett tőle telhetően meglepetést színlelni.

- Igen, excellenciás uram - felelte Gaston. - Az ég csodát művelt a derék La Jonquière kapitány közbejöttével. A kapitány előkészítette szökésünket, zárkájába kéretett, azzal az ürüggyel, hogy vallomástételünket szándékozunk megbeszélni, s amikor magunkra maradtunk, beavatott tervébe. Szerencsésen meg is szöktünk, mind a ketten.

- S ahelyett hogy lóhalálában elmenekült volna a határon túlra, ahelyett hogy biztonságba helyezte volna magát, ön idejött, uram, a fejét kockáztatni!

- Uram - mondta Gaston pirulva -, megvallom, a legelső pillanatban úgy éreztem: nincs a világon szebb és nagyobb dolog a szabadságnál. Az első korty szabad levegő a fejembe szállt, megrészegített; de egyhamar kijózanodtam.

- Eszébe jutott valaki, ugye?

- Valakik, excellenciás uram.

- Hélène, akit a magány martalékául dobott volna. És ki még?

- És a társaim, akiket a hóhérbárd martalékául dobtam volna.

- S ön ekkor úgy döntött...

- Hogy ügyük az én ügyem is, mindaddig, míg tervünket diadalra nem vittük!

- Tervünket?

- Tervünket. Hát nem éppúgy az ön terve is, mint a mienk?

- Hallgasson rá, uram - mondta a régens. - Úgy vélem: az ember nem vállalkozhat többre, mint ami emberi erejéből telik. Vannak dolgok, amelyektől mintha Isten is óva intene, vannak jelek, amelyeket mintha ő küldene figyelmeztetésül, hogy mondjunk le tervünkről. S én hiszem, hogy szentségtörés lenne Isten jeleit semmibe venni, óvó szavát meg nem hallani. Tervünk kudarcra ítéltetett, uram, ne is gondoljunk rá többet.

Gaston komor arccal nemet intett.

- Ellenkezőleg, excellenciás uram, ellenkezőleg, gondoljunk rá inkább, mint valaha.

- Szavamra, ön megveszekedett, uram! - szólt a régens mosolyogva. - Mi jut eszébe, hogy mindenáron ki akar tartani egy olyan vállalkozás mellett, amely nemcsak megnehezedett, de jóformán értelmét és célját vesztette?

- Az a gondolat nem hagy nyugodni, excellenciás uram - felelte Gaston -, hogy barátaimat letartóztatták, elítélték, halálra szánták! D'Argenson úr megmondta nekem: barátaimra a vérpad vár. Nem mentheti meg őket más, mint a régens halála. Rájuk gondolok, barátaimra, akik azt mondhatnák rám, ha elmenekülnék Franciaországból, hogy életemet az ő életük árán váltottam meg, hogy a Bastille kapui árulásom fejében nyíltak meg előttem.

- Ön tehát mindent feláldoz becsületének? Hélène-t is?

- Excellenciás uram, ha barátaim élnek még, meg kell őket mentenem.

- És ha meghaltak? - kérdezte a régens.

- Ha meghaltak, az más... - felelte Gaston -, akkor meg kell őket bosszulnom.

- De uram, az ördögbe is! úgy vélem, ez több annál, amit közönségesen bátorságnak, önfeláldozásnak neveznek. Úgy vélem, máris untig elég kockázatot vállalt, elég megpróbáltatást állt ki saját személyében. Szakértőnek számítok becsületügyekben, hihet nekem: ön tisztán áll az egész világ előtt, kedves Brutusom!

- De nem önmagam előtt, nagyságos uram.

- Egyszóval kitart elhatározása mellett?

- Elhatározásom szilárdabb, mint valaha. A régensnek meg kell halnia, és - tette hozzá fenyegetően - meg is fog halni.

- Nem óhajt ennek előtte Chaverny kisasszonnyal találkozni? - kérdezte a régens elgyötörtén.

- Hogyne akarnék. De addig nem megyek innen el, míg nagyságod szavát nem adta, hogy segítségemre lesz. Gondolja meg, excellenciás uram: nincs veszíteni való időnk. Társaimat elítélték, s most kivégzésükre várnak, mint én is vártam. Nagyságos uram jelentse ki, most, rögtön, mielőtt Hélène-t felkeresném, hogy nem hagy cserben! Engedje meg, hogy új szövetségre lépjünk mi ketten. Gyarló ember vagyok, szerelmes következésképp gyenge, meg kell küzdenem Hélène könnyeivel és saját gyengeségemmel. Excellenciás uram, addig nem találkozhatom Hélène-nel, míg nem bírom ígéretét, hogy a régens színe elé juttat.

- S ha megtagadom a segítséget?

- Ez esetben Hélène nem lát többé. Meghaltam az ő számára. Minek áltatnám őt hiú reményekkel? Csak azért, hogy kétszer veszítsen el? Elég keserves lesz egyszer is elsiratnia.

- Elhatározásán tehát az én elutasításom sem változtat?

- Elhatározásomon nem, legfeljebb az esélyeimet rontja.

- Mit szándékozik ez esetben tenni?

- Meglesem a régenst, jártában-keltében, s ahol utolérem, ledöföm.

- Gondolja meg még egyszer, utoljára - szólt a régens.

- A becsületemre kérem nagyságodat: segítsen, s a becsületemre fogadom: ha elutasít, saját erőmből is elboldogulok.

- Rendben van, uram, kopogtasson be Hélène-hez. Kijövet megkapja válaszomat.

- Hol?

- Itt, ebben a szobában.

- A kívánt választ?

- Azt.

Gaston benyitott Hélène-hez. A lány egy feszület előtt térdepelt. Arra kérte istent, vezérelje vissza hozzá kedvesét. Az ajtónyílás neszére megfordult.

Isten csodát tett - gondolta. Felsikoltott, karját a lovag felé tárta, de felállni nem bírt; ereje cserbenhagyta.

- Istenem, istenem! - rebegte. - Ez ő? Vagy a lelke?

- Én vagyok, Hélène, én! - kiáltotta Gaston. Odafutott Hélène-hez, s megragadta kitárt kezét.

- Te vagy... de hogyan... ma reggel még rab... s estére szabad...

- Megszöktem, Hélène.

- És rám gondoltál? Hozzám siettél? Nem akartál nélkülem menekülni?... Ó, ez vagy te, ebből rád ismerek, Gaston! Nos itt vagyok, barátom, mehetünk, máris mehetünk, vígy magaddal, bárhová, a tied vagyok... követlek...

- Hélène - mondta Gaston -, a te mátkád nem akárki. Ha nem lennék más és több, mint a legtöbb ember, nem is szerettél volna meg.

- Nem, bizonyára nem.

- Nos, Hélène, a kiválasztottakra nagyobb feladatok s nagyobb megpróbáltatások várnak, mint másra. Mielőtt átengedhetném magam a te szerelmednek, végre kell hajtanom a feladatot, mely Párizsba hozott. A végzet kockázatos sorsra szánt mindkettőnket... így van ez, Hélène, ha tetszik, ha nem. Életünk-halálunk függ egy eseménytől, s ez az esemény még ma éjjel végbemegy.

- Mit mond, Gaston? - kiáltott fel fájdalmasan Hélène.

- Hallgasson meg, Hélène - felelte Gaston. - Ha mostantól számítva négy órán belül, kora hajnalig nem kap hírt felőlem, ne várjon többé. Higgye azt, hogy e találkozásunk álom volt csupán. S ha engedélyt kaphat rá, látogasson meg ismét a Bastille-ban.

Hélène elsápadt, karja erőtlenül lehanyatlott. Gaston kézen fogta, s visszavezette őt imazsámolyához. Hélène letérdepelt, Gaston fölébe hajolt, s testvéri csókkal illetve homlokát, azt mondta:

- Imádkozzék értem, Hélène, imádkozzék. Nemcsak énértem imádkozik, de Bretagne, de Franciaország üdvéért is!

És szinte futva távozott.

- Jaj nekem, jaj! - suttogta Hélène. - Mentsd meg őt, istenem! Mit bánom én a világot! Csak őt mentsd meg!

Gastont egy lakáj várta a szalonban. A herceg távozott - jelentette, de hagyott a lovag részére írásos üzenetet.

A levél így hangzott:

„Ma este jelmezbál van Monceaux-ban, a régens is ott lesz. Szokása egy óra tájban visszavonulni az aranyteremből nyíló télikertbe, kedvenc tartózkodási helyére. Ide más nemigen lép be, mert ismerik és tisztelik a régens szokását. A régens jelmeze: fekete bársonydominó, bal karján arannyal hímzett méh. Ha kilétét el akarja leplezni, az aranyméhet a bő köpenyujj redőjével takarja el. A levélhez mellékelt belépő nagyköveti rangú vendégeknek szól, ezzel nemcsak a bálterembe bocsátják be, hanem az említett télikertbe is. Azt gondolják majd, bizalmas megbeszélést kíván a régenssel folytatni. Használja fel az ügy érdekében. Hintóm a kapu előtt várja, s benne saját dominóm, a kocsis rendelkezésére áll."

Gaston homlokát kiverte a hideg verejték, mialatt a levelet végigolvasta, mely megnyitott előtte minden ajtót, s mely úgyszólván karnyújtásnyi közelbe hozta azt, akit meg kell ölnie. Szédült, annyira, hogy meg kellett kapaszkodnia egy szék támlájában. Majd, mint aki hirtelen elhatározásra jutott, kirontott a szalonból, lefutott a lépcsőn, felugrott a hintóba, s odakiáltotta a kocsisnak:

- Hajts Monceaux-ba!

Alig tette ki a lábát Gaston a szalonból, amikor megnyílt a falban egy rejtekajtó, s a herceg jelent meg keretében. Lassú léptekkel átvágott a szalonon, s benyitott az átellenes ajtón Hélène szobájába. Hélène felkiáltott örömében, amint a herceget megpillantotta.

- Boldog, Hélène? - kérdezte a régens mélabús mosollyal.

- Hát nagyságod művelte e csodát! - mondta túláradó hálával Hélène.

- Látja, gyermekem, úgy történt minden, ahogy megjövendöltem. Higgyen nekem és reméljen.

- Nagyságod tán Isten angyala, s azért szállt alá a földre, hogy apám legyen elveszett apám helyett!

A régens elmosolyodott:

- Angyal ugyan nem vagyok, kedves Hélène-em, de gyarló ember létemre csakugyan örömest vállalnám, hogy apja legyek, gyengéd és szerető apja.

A herceg ajkához emelte Hélène kezét, hogy búcsúcsókot nyomjon rá, de Hélène a homlokát kínálta oda.

- Látom, nagyon szereti Gastont - szólt a herceg.

- Isten áldása legyen nagyságodon!

- Remélem, e jókívánság szerencsét hoz nekem!

A herceg köszönt és távozott, ajkán derűs mosollyal. Odalent kocsiba szállt.

- Előbb a Palais Royalba hajts - szólt a kocsisnak -, de úgy igyekezz, hogy negyedóra múlva Monceaux-ban legyünk!

A kocsis vágtára ösztökélte lovait. Abban a pillanatban, amikor a régens hintaja nagy robajjal begördült a Palais Royal árkádjai alá, egy lovasfutár száguldott ki a palota kapuján. Dubois szobája ablakából leste a lovas indulását, s most megnyugodva becsukta az ablakot.

HARMINCNEGYEDIK FEJEZET
Monceaux

Gaston ezalatt Monceaux felé robogott.

A kocsiban csakugyan egy dominó és egy álarc várta, a herceg ígéretéhez híven. Lila selyem-dominó és fekete bársonyálarc. Gaston arcára illesztette a maszkot, belebújt a köpenybe s csak ekkor döbbent rá, hogy nincs nála fegyver.

Az imént, a Bastille-ból jövet, egyenesen a rue du Bacba sietett; régi szállására, az „Ámor hordója”-ba amúgy sem mert volna visszatérni, joggal tarthatott tőle, hogy felismerik és letartóztatják. Hasonló meggondolásokból nem akart egy késművest álmából felverni, nehogy gyanút keltsen a tőrvásárlással.

Eh, csak érjek Monceaux-ba, ott bizonyára kerül majd fegyver - gondolta.

De minél közelebb jutott céljához, annál keservesebben érezte - nem a fegyver, hanem a bátorság hiányát. Iszonyú küzdelem dúlt a lelkében. Emberiessége csatára kelt önérzetével, s ő kétségbeesetten idézte fel újra meg újra bebörtönzött, elítélt, kegyetlen és megbélyegző halálra szánt barátai képét, hogy erőnek erejével elhallgattassa kételyeit, kitartson eredeti elhatározása mellett, s ne forduljon vissza. S amikor a hintó végül begördült a monceaux-i kastély udvarára, és megállt a fényesen kivilágított épület előtt, Gaston érezte, hogy bár csontig hat a hideg, bár hó lepi a tavasszal vidáman pompázó s illatozó, ám most a télben bánatosan kornyadozó orgonabokrok ágait, homlokát kiveri a maszk alatt a verejték. Önkéntelenül felsóhajtott:

- Máris!

De nem volt mit tenni: a hintó megállt, kinyitották az ajtaját, ki kellett szállni. A cselédhad felismerte a herceg kocsisát s titkos kirándulásain használt hintaját; mind ahányan voltak, a kocsi köré sereglettek, s fegyelmezett csendben várták az úr parancsait.

Gaston mindebből semmit sem vett észre. Lelépkedett, aránylag szilárdan, a kocsi hágcsóján, bár múló szédülés fogta el, és felmutatta meghívóját.

De a lakájok tisztelettudóan utat nyitottak előtte, mintegy jelezve, hogy a meghívó felmutatása fölösleges formalitás.

Akkoriban nemcsak a nők viseltek álarcot efféle összejöveteleken, de a férfiak is, sőt, mai szokásainkkal ellentétben inkább a nőkkel esett meg, hogy födetlen arccal jelentek meg a jelmezbálon, semmint a férfiakkal. E kor lányai nemcsak fesztelenül beszéltek, de jól is. Nem volt szükségük álarcra, hogy jelentéktelenségüket eltakarják: a XVIII. században minden nő szellemes társalgó volt. És arra sem kellett az álarc, hogy a rang hiányát elleplezze; a XVIII. században könnyen emelkedett magasra, aki szép volt. Bizonyság rá Chateauroux hercegnő vagy Dubarry grófnő esete.

Gaston egy lelket sem ismert, de ösztöne megsúgta, hogy a kor társadalmának színe-virága gyűlt itt egybe. A férfivendégek egytől egyig olyan fényes neveket viseltek, mint: Noailles, Branca, Broglie, Saint-Simon, Nocé, Canilhac, Biron. A hölgykoszorú tán vegyesebb volt származására nézve, de eleganciára, szellemességre a legkevésbé sem maradt el a férfiak mögött. A francia arisztokrácia szinte hiánytalanul tömörült a királyi család legderekabb és legnépszerűbb tagja köré, leszámítva egy-két Sceaux-ban vagy Saint-Cyrben, Maine hercegné vagy Maintenon asszony mellett duzzogó, nagynevű képviselőjét. Mintha az előző, nagy

század támadt volna fel itt Monceaux-ban; a kép teljességéhez nem hiányzott más, mint XIV. Lajos fattyai és egy király.

Mert senki a világon nem értett úgy estélyek rendezéséhez, mint a régens - ezt ellenségei is kénytelenek voltak elismerni. Jó ízléssel párosult pompa, a termeket balzsamos illattal betöltő virágözön, a tükrök megsokszorozta, pazar kivilágítás s a fényes vendégsereg - hercegek, nagykövetek, tündökletesen szép, elbűvölően vidám asszonyok - mindez nem téveszthette el hatását a vidéki nemesúrfira, aki idáig csak a bitorlót látta Orléans-i Fülöpben, s most tapasztalnia kellett, hogy nagy hatalmú, szellemes, vidám, szeretetreméltó, szeretett és főleg: népszerű, nemzeti uralkodó.

Gaston érezte, hogy a pompa, jó illat a fejébe száll, és megrészegíti. Tüzes tőrként járták át a maszkok mögül elő-előcsillanó pillantások. Tekintete a tömeget pásztázta, hogy meglássa azt, akit leszúrni készült, ám ahányszor egy fekete dominót megpillantott, a szívverése is elállt rémületében. Keresztül, törtetett a hullámzó sokaságon, ide-oda csapódva, mint egy vitorláját s evezőit vesztett csónak, melyet vadul kavargó, komor s vidám gondolatok fergetege hány-vet ég és pokol közt.

Ha nem fedte volna arcát maszk, ha nem takarta volna el jótékonyan a rá szegződő tekintetek elől el-eltorzuló vonásait, két lépést se tehetett volna úgy, hogy fel ne kiáltson valaki, ujjal rámutatva:

- Ez az ember gyilkos!

Mert csakugyan volt valami aljas és szégyenletes abban, hogy vendégként lopakodjék be a herceghez ő, aki azért jött, hogy az ünnepi kivilágítást ravatali fénnyé változtassa, hogy vérrel szennyezze be e káprázatos szőnyegeket, s vak riadalmat támasszon e vígan zsongó báli gyülekezetben; s ezt Gaston jobban tudta, mint akárki, úgyhogy e gondolatra végleg cserbenhagyta bátorsága, s önkéntelenül megindult visszafelé, az ajtó irányában.

- Kint ölöm meg, nem itt - mondta magában.

De máris eszébe ötlött a herceg utasítása, s a meghívó, mely megnyitja előtte az utat a néptelen télikertbe, és felnyögött:

- Lám, tehát a herceg tudta, hogy visszariadok a sokaságtól, sejtette, hogy gyáva vagyok!

Az ajtó, amely felé elindult, egy tágas folyosófélére nyílt. Itt sorakoztak a tálalóasztalok, a vendégek idejöttek enni-inni.

Gaston odalépett egy tálalóasztalhoz. Nem mintha éhes vagy szomjas lett volna, de, mint említettük, nem volt nála fegyver.

Kiválasztott egy hosszú, hegyes kést, s miután gyors oldalpillantással meggyőződött róla, hogy senki nem figyeli, a kést gyászos mosollyal dominója alá rejtette.

- Kés - mormolta -, kés! Hajszálra, mint Ravaillac. Igaz, hiszen a régens IV. Henrik unokája.

Még végig sem gondolta, amikor megindult felé egy álarcos, kék bársonydominót viselő férfi. Az illetőt ketten követték: egy nő és egy férfi, ugyancsak álarcban. A kék dominós maszk észrevette, hogy követik, odafordult az álarcos párhoz, s valamit mondott parancsoló hangon a férfinak, aki tiszteletteljesen igent bólintott. A kék dominó erre visszatért Chanlay-hoz.

- Habozni látszik! - mondta.

Gaston összerezzent a jól ismert hangra, majd félrevonta, s széttárta mellén a dominót, s odamutatta a hercegnek a fényben megvillanó kést.

- Látom, hogy a kés csillog, de azt is látom, hogy a kést tartó kéz remeg.

- Mi tagadás, excellenciás uram, remegtem, haboztam, már-már visszafordultam - felelte Gaston -, de ön idejében megérkezett, istennek hála.

- Úgy! S mivé lett híres bátorsága? - kérdezte a herceg, csúfondárosan.

- Nem szállt inamba, excellenciás uram!

- Hát hol tartogatja?

- Nagyságos uram, hisz itt vagyok, a hercegnél!

- De nem a télikertben!

- Nem mutatná meg a herceget, excellenciás uram, hogy megszokjam látását, s a gyűlölet tettre sarkalljon? Nem tudom, hol keressem őt ebben a tömegben.

- Az imént súrolta.

Gaston megborzongott.

- Olyan közel volt hozzám? - kérdezte.

- Olyan közel, mint most én - felelte a herceg, nagy nyomatékkal.

- Máris indulok a télikertbe, nagyságos uram.

- Rajta!

- Mindjárt, egy perc múlva, excellenciás uram! Bátorságot gyűjtök.

- Jó. A télikertet ott találja a keresztfolyosó végén. Látja? az ajtaja most zárva van.

- Azt mondta, ugye, excellenciás uram, hogy ha a meghívót felmutatom, az inasok bebocsátanak a télikertbe?

- Igen, de még célszerűbb lenne, ha maga nyitna be. Az inasoknak esetleg eszükbe juthat önt az ajtó előtt megvárni. Ha ön már most ilyen izgatott, a merénylet előtt, utána még sokkal izgatottabb lesz; de meg az is megeshet, hogy a régens védekezni próbál, hogy segítségért kiált, mielőtt elesne. Az inasok berontanának, letartóztatnák, s ön végleg búcsút mondhatna az életének. Gondoljon Hélène-re, aki szívrepesve várja vissza!

Szó el nem mondhatja, toll le nem írhatja, mi játszódott le Gaston lelkében, mialatt a herceget hallgatta. A herceg figyelmét nem kerülte el a fiatalember egyetlen arcrándulása, szívének egyetlen dobbanása sem.

- Mit tegyek? - kérdezte Gaston elfúló hangon. - Mit tanácsol nagyságod?

- Odamegy a télikert ajtajához - a bal oldali folyosó végéből nyílik, látja?

- Látom.

- Nos, a kulcslyuk alatt egy cizellált gombot talál, azt nyomja meg, s az ajtó magától kinyílik, hacsak nem zárták belülről kulcsra. De ez nem valószínű, a régens nem sejt semmit; jómagam hússzor is jártam már így a télikertben, bizalmas kihallgatáson. Ha mégsem találná ott, várja be. Könnyen felismeri majd fekete dominójáról s az arany méhről.

- Igen, igen, tudom, excellenciás uram - felelte Gaston gépiesen, azt sem tudva, mit mond.

- Ma este aligha fog jeleskedni - mondta a herceg.

- Értse meg, nagyságos uram: közel a pillanat, mely elszakít egész elmúlt életemtől, s belevet a kétes jövőbe, ahol talán a gyalázat les rám, s minden bizonnyal a bűnvád.

- Bűnvád? - kérdezte a herceg. - Aki hite szerint igazságot tesz, aki azt cselekszi, amit a lelkiismerete diktál, az nem érezhet bűnvádat. Megingott volna hite ügye igazságában?

- Nem, nagyságos uram. De könnyű annak, aki tervez, s nehéz annak, aki végez: ön csupán az agy, a kéz én vagyok. Higgye meg, uram - tette hozzá Gaston tompán, fojtott kétségbeeséssel -, iszonyú dolog embert ölni, s úgy ölni, hogy a mit sem sejtő áldozat rámosolyog gyilkosára. Lám, azt hittem: bátor vagyok és erős - de nyílván így jár minden összeesküvő, aki arra vállalkozik, amire én vállalkoztam. Az ember kimondja a végzetes esküszót, első fellángolásában, lelkesültségében, az önérzet vagy a gyűlölet sugallatára: a kitűzött időpont még messze van, egy örökkévalóság választja el áldozatától. Aztán, amint az eskü elhangzott, lelohad a láz, alábbhagy a lelkesedés, elillan a mámor, kihűl a gyűlölet. S a látóhatár peremén feltűnik az, aki felé mennünk kell, s aki minden nappal közelebb jut hozzánk. S mi megremegünk: ekkor értjük meg, mire vállalkoztunk. Ám az idő feltartóztathatatlan, könyörtelenül múlik, rémülten látjuk, hogy az áldozat minden órában lép egyet felénk, míg végül eljön a végső pillanat, s ott állunk, szemtől szembe egymással. Ó, akkor a legbátrabbak is remegnek, higgye meg, uram, mert a gyilkosság minden körülmények között gyilkosság marad. S az ember rádöbben, hogy nem azt cselekszi immár, amit a lelkiismerete diktál, hanem azt, amire esküje kényszeríti. Emelt fővel indult, mondván: „Kiválasztott vagyok!” és görnyedten ér útja végére, mondván: „Kárhozott vagyok!”

- Még visszaléphet, uram - mondta mohón a herceg.

- Nem, nem, nagyságod tudja, hogy a végzet kényszerít végigjárni utamat. Amit vállaltam, végbeviszem, akármilyen iszonyú is. Szívem remeghet, de a kezem nem. Pedig én mondom önnek: ha nem volnának a barátaim, akik e tőrdöféstől várják menekvésüket, ha nem volna Hélène, akit halálommal örökös gyászba vagy tán a halálba taszítanék, örömest lépnék máris a vérpadra, mert a vérpad és minden tartozéka, akár gyalázata is, megváltás lenne számomra, nem büntetés.

- Jól van - mondta a herceg. - Látom már, hogy irtózata ellenére cselekedni fog.

- Ne kételkedjék benne, nagyságos uram. Inkább imádkozzon értem: félóra múlva minden elvégeztetett.

A herceg arca önkéntelenül megrándult, sietve igent bólintott, majd a tömeg közé vegyült.

Gaston egy nyitott erkélyajtó előtt találta magát. Kilépett az erkélyre, s egy darabig fel-alá sétált, hogy a hideg lehűtse az ereiben lüktető lázat, visszaszorítsa az agyát elborító vérhullámot, mely megvakította. Hiába, az a belső tűz csak nem akart csillapulni. Visszatért a folyosóra, és megindult a télikert irányába. Néhány lépés után megtorpant, visszafordult, majd újra nekidurálta magát, az ajtóhoz lépett, kezét a cizellált gombra helyezte; hanem ekkor ügy rémlett neki, hogy az a néhány vendég, aki tőle nem messze egy csoportban álldogált, mind őt nézi. Sarkon fordult, és meg sem állt az erkélyig. A szomszédos templom órája éppen akkor ütötte el az egy órát.

- Itt az idő - mondta halkan Gaston. - Nem halogathatom tovább. Istenem, atyám! teneked ajánlom lelkemet. Isten veled, Hélène, isten veled.

Lassú, de szilárd léptekkel áthatolt a tömegen. Egyenesen a télikertnek tartott, megnyomta a gombot, s az ajtó nesztelenül feltárult. Gaston megszédült: úgy érezte, hirtelen egy másik világba került. A zene távoli, bűvös hangzattá alakult, a drága parfümök mesterséges jó szaga helyett andalító virágillat lengte körül, száz meg száz gyertya vakító fénye helyett kellemes

félhomály, a lombok közé rejtett alabástrom lámpások szelíd sugárzása. S a buján tenyésző, trópusi növények indái közt felködlött a télikert üvegfalán túl elterülő táj képe: komor, csupasz fák, és ameddig a szem ellát, hó, mely úgy borította be a földet, mint a szemfödél.

Minden más volt itt, még a hőmérséklet is. Gaston azon vette észre magát, hogy a hideg futkározik ereiben. Azt hitte, a szédítően magas mennyezet miatt, mely alatt virágba borult narancsfák pompáztak bársonykelyhű magnóliák, rózsás jávorfák és dárdalevelű aloék társaságában, míg a padozatba ágyazott medencékben széles levelű vízinövények szunnyadoztak a kristálytiszta vízben, mely mélyfeketének látszott mindenütt, ahol nem rezgett egy-egy ezüstös fénysugár.

Gaston néhány lépés után önkéntelenül megállt. Megdöbbentő volt az ellentét a szalonok arany pompája s e növényerdő üde zöldje között. E bűvös, ámbár mesterséges paradicsomban még képtelenebbnek tetszett a gyilkosság gondolata, mint odakünt. Lába alá süppedő homok terült, a legpuhább szőnyegnél is puhább fövény, lépteit szökőkutak egyhangú, panaszos éneke kísérte, a legmagasabb fák csúcsáig lövellő s onnan aláhulló víz folytonos csobogása.

Gaston egy fasorszerű utat követett, mely szeszélyesen kanyargott a sűrűben, mint az angol kertek ösvényei. Homályosan látott, mintha szemére hályog borult volna - talán, mert nem akart látni. Félve fürkészte a facsoportokat, nem bukkan-e valahol elő egy emberalak. Olykor riadtan visszafordult, a bejárat irányába, ha a háta mögött halk nesszel letört egy levél, s kerengve földre szállt: máris látni vélte a méltóságteljes, fekete alakot, akivel e lidérces álomban végzetszerűen találkoznia kell. De nem jött senki, és Gaston ment tovább.

Egyszerre megpillantotta a kísérteties, fekete árnyat: mohaágyon ült, háttal az érkezőnek, egy nagy levelű szivarfa alatt. A fa törzsét buján virágzó rhododendron tövek fogták közre, mögöttük ezer meg ezer rózsa nyílt, kábító illatot árasztva.

Gaston szíve nagyot dobbant, minden vére a fejébe tolult, arca égett, halántéka zúgott, ajkai remegtek, keze nyirkos lett, önkéntelenül támaszt keresett, de hiába. A fekete dominó nem mozdult.

Gaston akaratlanul hátrahőkölt, keze elernyedt a késmarkolaton, úgyhogy az leesett volna, ha nem szorítja bal könyökével a testéhez. Kétségbeesett nekiszánással próbált erőt venni önmagán; konokul ellenszegülő lábát, melyet mintha lebéklyóztak volna, menni parancsolta, dermedt ujjai ismét ráfonódtak a kés markolatára, s megindult a régens felé, alig fojthatva el feltörő nyöszörgését.

E pillanatban megmoccant a régens; bal karján nem is felragyogott, de szinte fellángolt az arany méh. Gaston úgy érezte, mintha eleven tűzbe, mintha egyenesen a napgolyóba bámulna.

A fekete dominó lassan hátrafordult. Gaston dermedten nézte, iszonyú sejtelem szorította el a szívét, fogai összekoccantak, szája szögletét kiverte a hab. Hirtelen hangosan feljajdult. A dominó felállt. Arcát nem fedte maszk. S ez az arc - Olivarès herceg arca volt.

Gaston halálsápadtan, némán állt előtte, mint akit villám sújtott. A régens! Mert kétség sem férhetett immár hozzá: a régens és a herceg egy személy. A régens nyugodt volt és méltóságteljes, mint mindig. Szeme a kést markoló kézre szegződött, s a kés a földre hullt. Ekkor Gastonra emelte tekintetét, szelíd, mélabús mosollyal, s Gaston úgy zuhant térdre előtte, mint a kidöntött fa.

Mindeddig egy szó nem hangzott el. Csupán a lovag mellkasából feltörő, tompa nyögés hallatszott, s egy közeli szökőkút egyhangú csobogása.

HARMINCÖTÖDIK FEJEZET

A régens megbocsát

- Keljen fel, uram - szólt a régens.

- Nem, excellenciás uram, nem! - kiáltotta Gaston, homlokát a földhöz verdesve. - Itt akarok meghalni, a lábai előtt.

- Meghalni? Gaston, hiszen láthatja: megbocsátottam.

- Esdve kérem nagyságodat: büntessen meg. Mélységesen meg kell vetnie ahhoz, hogy megbocsásson!

- Hát nem találta ki? - kérdezte a régens.

- Mit?

- Hogy miért bocsátok meg.

Gaston egyetlen szempillantás alatt átfutott gondolatban egész életén. Felidézte magányos, szomorú ifjúságát, bátyja kétségbeesett halálát, szerelmét, a hosszú, hosszú nappalokat Hélène nélkül, a kurta, kurta éjjeleket a kolostorablak alatt, az utazást fel Párizsba, a herceg jóságát Hélène iránt, nem remélt kegyelmét, de sehol nem talált fogódzóra, magyarázatra.

- Hélène-nek köszönje - mondta a herceg, látva, hogy a lovag nem leli a történtek nyitját -, Hélène-nek, ő mentette meg az életét.

- Hélène-nek?

- Nem büntethetem meg a lányom jegyesét.

- Hélène nagyságod lánya! S én meg akartam ölni nagyságodat!

- Igen. Emlékezzék csak rá, mit mondott az imént: kiválasztottként kezdjük, gyilkosként végezzük. S olykor nem is egyszerű gyilkos, de apagyilkosként, hiszen félig-meddig máris apja vagyok, lovag - mondta a herceg, kezét nyújtva Gastonnak.

- Irgalom, nagyságos uram!

- Ön nemes lélek, Gaston.

- S fenséged nagylelkű uralkodó! Testestül-lelkestül az öné vagyok, életemet és véremet Hélène egyetlen könnyéért, fenséged egyetlen kívánságáért!

- Köszönöm, Gaston. Hűségéért boldogsággal fizetek majd - felelte a herceg mosolyogva.

- Fenséged által leszek boldog! Ó, ez Isten büntetése. Ő akarta, hogy a rosszat, amelyet fenséged ellen forraltam, fenséged ezer annyi jóval viszonozza.

A régens elmosolyodott Gaston túláradó, gyerekes öröme láttán. Egyszerre megnyílt a télikert ajtaja, s egy zöld dominó lépett be rajta. Lassan közelgett a beszélgetőkhöz. Gaston, mintha megsejtette volna, hogy boldogságának ez a maszk vet véget, hátratántorodott. A herceg leolvasta Gaston arcáról, hogy valami történt, s hátranézett.

- La Jonquière kapitány! - kiáltotta Gaston.

- Dubois! - mormolta a herceg, és összevonta szemöldökét.

- Nagyságos uram - Gaston tenyerébe rejtette rémülettől sápadt arcát -, nagyságos uram, végem! Nem engem kell megmentenie! Ó, hogy is feledkezhettem így meg a becsületemről, hogy feledkezhettem meg barátaim üdvéről!

- Barátairól, uram? - a régens hangja ridegen csengett. - Azt hittem, nem vállal többé közösséget ezekkel az emberekkel.

- Nagyságod mondta az imént, hogy nemes lélek vagyok. Nos, higgye meg: Pontcalec. Montlouis, Talhouet és Couëdic százszorta nemesebb nálam.

- Nemes lelkek! - ismételte megvetően a herceg.

- Azok, nagyságos uram, szavamra!

- S tudod-e, te szegény fiú, aki vak eszközük voltál, a kar, mely az ő akaratuknak engedelmeskedett, tudod-e, mit akartak ezek a nemes lelkek? Nem kevesebbet, mint hazájukat eladni egy idegen hatalomnak, mint törölni Franciaországot a független országok sorából. Nemesúr létükre példát kellett volna adniok másoknak bátorságból, hűségből, s ők ehelyett gyávaságra, árulásra csábították honfitársaikat. Nem válaszol, lovag? Lesüti a szemét? Ha netán a kését keresné, ott van, a lába előtt, vegye szaporán fel, míg nem késő!

- Nagyságos uram - Gaston a kezét tördelte -, nagyságos uram, megtagadom a gyilkosság gondolatát is, megtagadom, elátkozom, térden állva kérek érte bocsánatot fenségedtől. De ha a barátaimnak nem kegyelmezhet nagyságod, kérem, engedje meg, hogy bűntársaimmal együtt haljak. Ha én életben maradok, s ők meghalnak, velük pusztul a becsületem is. Gondolja meg, nagyságod, annak a névnek a becsülete, amelyet nagyságod lánya visel majd.

A régens lehorgasztotta a fejét.

- Lehetetlen - mondta. - Nem kegyelmezhetek meg nekik, uram, elárulták Franciaországot, meg kell halniok.

- Úgy én is velük halok - szólt Gaston. - Én is elárultam Franciaországot, csak úgy, mint ők, s mi több, meg akartam ölni fenségedet.

A régens Dubois-ra pillantott. Dubois elmosolyodott. Gaston észrevette cinkos összenézésüket, s ebből megértette, hogy az ő La Jonquière kapitánya éppúgy nem La Jonquière kapitány, ahogy Olivarès herceg sem volt Olivarès herceg.

- Nem, uram, ön nem fog meghalni - mondta Dubois Gastonnak -, csak éppen meg fogja tanulni, hogy vannak bűnök, amelyeket megbocsátani a régensnek hatalmában áll ugyan, de jogában nem.

- Nekem megbocsátott! - kiáltotta Gaston.

- De ön Hélène leendő férje - szólt a herceg.

- Téved, nagyságos uram, nem vagyok és soha nem is leszek az. S mert róla lemondani nagyobb áldozat, hogysem túlélhetném, igenis meg fogok halni.

- Ugyan! - vont vállat Dubois. - Manapság nem szokás belehalni a szerelmi bánatba. D'Urfé úr és Scudéri kisasszony korában megjárta az ilyesmi, de ma?

- Lehet, hogy igaza van, uram, ám egy jól irányzott döfés ma is éppúgy végez az emberrel, mint régen.

Gaston lehajolt, s felemelte a kést. Arcáról lerítt, hogy mindenre elszánta magát.

Dubois nem mozdult, a régens Gastonhoz lépett.

- Dobja el azt a fegyvert, uram! - parancsolt rá.

Gaston mellének fordította a kés hegyét.

- Dobja el, ha mondom! - rivallt rá a herceg.

- Kegyelmet barátaimnak! Kegyelmet!

A régens Dubois-ra sandított, Dubois szokott, csúfondáros mosolyával figyelte a jelenetet.

- Rendben van! - mondta a régens. - Élni fognak.

- Ó, uram! - Gaston megragadta a régens kezét, s erővel meg akarta csókolni. - Fenséged mindenható és könyörületes, mint Isten.

- Fenséged jóvátehetetlen hibát készül elkövetni - mondta Dubois hidegen.

- Hogyan! - döbbent meg Gaston. - De hát kicsoda ön, uram?

- Dubois abbé vagyok, szolgálatjára - felelte könnyed meghajlással az ál La Jonquière.

- Fenség, könyörgöm, ne hallgasson másra, csak tulajdon szívére! - esdekelt Gaston.

- Nagyságos uram, ne írjon alá semmit! - mondta Dubois.

- Igenis adja írásba nagyságod! - kiáltotta Gaston. - Megígérte, hogy megkegyelmez barátaimnak, s tudom jól: nagyságod szava szent.

- Dubois, megteszem - szólt a herceg.

- Fenséged szándéka megmásíthatatlan?

- Szavamat adtam rá, Dubois.

- Cselekedjék fenséged belátása szerint.

- Most rögtön megkegyelmez nekik fenséged, ugye? - kiáltotta Gaston. - Magam sem tudom, miért, de rettegek értük. Kegyelmezzen meg nekik, fenség, most mindjárt, könyörögve kérem!

- Ej, uram, mit számít öt perc ide vagy oda, ha őfensége egyszer a szavát adta - szólt ingerülten Dubois.

A régens merőn nézte miniszterét. Rosszat sejtett.

- Igaza van, lovag, ne halogassuk... - mondta. - Abbé, papírt ide, de sietve, fiatal barátunk türelmetlen...

Dubois biccentett, egyetértése jeléül, az ajtóhoz sietett, beszólított egy inast, elhozatta irattartóját, s átnyújtott a régensnek egy üres papírlapot. A régens ott helyben megírta és szignálta kegyelmi rendeletét.

- Egy futárt, gyorsan - mondta aztán.

- Futárt? Nem kell ide futár, fenség! - tiltakozott Gaston.

- Hogyhogy?

- Engedje meg, fenséged, hogy magam vigyem Nantes-ba a parancsot, gyorsabban a leggyorsabb futárnál. Minden egyes perc, amellyel megrövidíthetem szerencsétlen barátaim rettegését, egy évszázaddal ér fel.

Dubois összevonta a szemöldökét.

- Csakugyan - bólintott a régens -, menjen, lovag, menjen máris.

És halkan hozzátette:

- Úgy vigyázzon erre a papirosra útközben, mint a szeme fényére.

- Ej, nagyuram, vélné az ember, hogy nagyságodnak sürgősebb, mint Chanlay lovagnak. De ne feledje: ha a lovag szó nélkül elnyargal, egy bizonyos személy itt Párizsban még holtnak találja hinni.

Gaston megdöbbent. Eszébe jutott Hélène, aki szívszorongva várja a sorsdöntő eseményt, amelyről ő beszélt neki. Hélène, aki az ő visszatértét lesi, s aki soha meg nem bocsátana neki, ha szó nélkül távozna. Egy pillanat alatt határozott, kezet csókolt a régensnek, átvette az életmentő parancsot, elköszönt Dubois-tól és indult. Már az ajtóban volt, amikor a régens utánaszólt:

- Hélène-nek egy szót se a titokról, uram! Ne fosszon meg attól a gyönyörűségtől, hogy az én számból tudja meg: én vagyok az édesapja. Ez az egyetlen viszontszolgálat, amelyre igényt tartok.

- Fenséged óhaja parancs számomra - felelte Gaston, könnyekig meghatva.

És egy újabb meghajlás után kirohant a télikertből.

- Erre tartson, lovag - mondta Dubois. - Olyan dúlt a külseje, hogy a végén még merénylőnek nézik és letartóztatják. Vágjon át ezen a kis ligeten, a túlsó végén egy fasorra talál majd, az a bejárathoz vezet.

- Köszönöm! Hiszen tudja, abbé úr, hogy a legcsekélyebb késés...

- Végzetes lehet, bizony. Ezért is mondtam, hogy ezt az utat válassza, a leghosszabbat - tette hozzá magában. - Jó utat.

Gaston távozott. Dubois szemmel kísérte, míg el nem tűnt, aztán visszatért a régenshez.

- Mi baja nagyságodnak? - kérdezte. - Gondterheltnek látszik.

- Csakugyan az vagyok, Dubois - felelte a régens.

- S ugyan miért?

- Túl jámboran tűrted, hogy jót cselekedjem. Ez nyugtalanít.

Dubois elmosolyodott.

- Dubois! - kiáltott a régens. - Te már megint rosszat forralsz.

- Dehogy forralok, nagyságos uram. Rég kifőztem én már mindent.

- Halljuk, miben sántikálsz?

- Én jól ismerem fenségedet.

- Hát aztán?

- Tudtam, mi fog történni.

- No és?

- Tudtam, hogy fenséged nem nyugszik, míg meg nem kegyelmez megölő ellenségeinek.

- A lényeget halljam.

- Nohát, én is útnak indítottam egy futárt.

- Te?

- Én bizony. Vagy már ehhez sincs jogom?

- Istenemre, van! Miféle parancsot visz a te futárod?

- Parancsot a rögtöni ítéletvégrehajtásra.

- És mikor indult?

Dubois elővonta zsebóráját:

- Majd két órája.

- Te nyomorult!

- Ej, nagyságos uram, kár gyaláznia. Ki-ki törődjék a maga dolgával. Nagyságod mentse meg Chanlay urat, kedves vejét, ha úgy óhajtja, én majd megmentem nagyságodat.

- Sebaj, ahogy én Chanlay-t ismerem, megelőzi ő a te futárodat.

- Nem előzi meg, nagyságos uram.

- Két óra, mi az egy bátor lovasnak, aki csak úgy nyeli a mérföldeket? Egykettőre behozza a hátrányt.

- Ha futáromnak csak két óra előnye lenne, Chanlay úr talán megelőzné, de háromórás előnnyel indult.

- Miért?

- Mert derék fiatalemberünk szerelmes, s ha azt mondom: beletelik egy órácska, míg elbúcsúzik nagyságod lányától, nem mondtam sokat.

- Te kígyó!... Már értem, miért figyelmeztetted a lovagot Hélène-re.

- A lovag veszedelmesen fellelkesült, uram, képes lett volna megfeledkezni szerelméről. Fenséged tudja, régi elvem: sose engedjünk szívünk első sugallatának, nehogy jóra csábítson.

- Gyalázatos elv!

- Fenség, vagy diplomata az ember, vagy se.

- Ha így állunk, figyelmeztetem a lovagot - szólt a régens, és a kijárat felé indult.

- Megálljunk, nagyuram - szólt Dubois, mindenre elszántan, miközben egy jó előre elkészített írást vett elő irattartójából. - Ha fenséged csakugyan ezt teszi, kegyeskedjék előbb elfogadni és láttamozni lemondásomat. Nem vagyok én semmi jónak elrontója, de már Horatius megmondta: *Est modus in rebus*. Márpedig Horatius nagy ember volt, s mi több, igazi világfi. Lássa be, nagyságos uram: mára elég a politikából. Térjen nyugodtan vissza a bálterembe. Holnap estére minden rendbe jön. Franciaország megszabadul négy legádázabb ellenségétől, nagyságod szert tesz egy kellemetes vőre, akit, papi szavamra, összehasonlíthatatlanul többre becsülök, mint Riom urat.

Több szó nem esett. Mindketten visszatértek a bálozók közé, Dubois nagy vidáman és diadalmasan, a régens leverten és elgondolkodva, mert tudván tudta: miniszterének van igaza.

HARMINCHATODIK FEJEZET

Az utolsó találkozás

Gaston felszabadultan, örömtől mámorosan lépte át a télikert küszöbét. Mióta az összeesküvéshez csatlakozott, iszonyú nyomás nehezedett lelkére; megkönnyebbülést csak Hélène szerelme hozott olykor, s még az is milyen ritkán! S most egyszerre úgy eltűnt a nyomasztó érzés, mintha egy sziklát hengerítettek volna le a melléről.

Eddig bosszúról álmodozott, véres és iszonyú álmok látogatták, most átadhatta magát a szerelemről, dicsőségről szőtt ábrándoknak. Hélène nemcsak gyönyörű teremtés, nemcsak odaadó kedves, de királyi vérből származó hercegnő, afféle földi istenség, akinek kegyeiért versengve ontanák vérüket a gyarló emberek, ha gyarló asszony módján nem adná azt oda ingyen és önként.

Gaston érezte, hogy akarva-akaratlan, sőt, akarata ellenére valahol a szíve mélyén ébredezni kezd becsvágya - pedig azt hitte, e szívet csordultig betölti a szerelem. Micsoda ragyogó jövőnek néz elébe! A Lauzunök, Richelieu-k is megirigyelhetnék! Nincs többé XIV. Lajos, aki hasonló helyzetben ráparancsolt Lauzunre, hogy szakítson kedvesével, ha nem akar száműzetésbe menni; egy gyengédségre vágyó, lánya szeretetére áhítozó tiszta és nemes jó barát lépett a bősz atya helyébe, aki a köznemesi kérőt elűzte volna. Lehet-e más törekvése a jövőben lánynak és vőnek, mint hogy versengve keressék e nagy fejedelem és irgalmas szívű győző kedvét, s igyekezzenek kegyére méltónak mutatkozni?

Ennyi öröm szinte sok is egy embernek - gondolta Gaston. Barátai megmenekültek, saját jövője a lehető legkecsegtetőbb, a régens lánya! Addig nógatta ösztökélte a kocsist s a lovakat, míg elérte, hogy röpke tizenöt perc alatt megérkeztek a rue du Bacba.

Amint a ház kapuja feltárult, halk örömkiáltás hangzott fel. Hélène az ablakból leste Gaston jöttét, rögtön felismerte a hintót, s most boldogan futott kedvese elé.

- Megmenekültünk! - kiáltotta Gaston már messziről. - A barátaim, én, te, mindannyian megmenekültünk!

Hélène elsápadt:

- Nagy ég! Megölted?

- Nem, istennek hála, nem! Ő, Hélène! Micsoda ember a régens! ó, be' nemes szív, be' nagy lélek! Szeresd őt nagyon, Hélène. Ugye, szeretni fogod?

- De magyarázd meg végre, Gaston, mi történt?

- Gyere, Hélène, gyere, beszéljük meg a kettőnk dolgát. Időm kimért, de a herceg majd mindent elmond.

- Mindenekelőtt egyre felelj, Gaston: mi vár rád?

- A legeslegnagyobb boldogság: a férjed leszek, Hélène, gazdag, megbecsült ember! Az öröm szinte elveszi eszemet.

- Velem maradsz végre?

- Nem, Hélène, mennem kell.

- Istenem!

- De visszajövök!

- Megint válnunk kell!

- Három napra, legfeljebb három napra. Megyek, hogy odalent áldva áldják majd a te nevedet, áldják oltalmazód, barátunk nevét.

- Hová mész?

- Nantes-ba.

- Nantes-ba?

- Igen. Lásd, itt a kegyelmi rendelet Pontcalec, Montlouis, Talhouet és du Couëdic számára. Halálra ítélték őket, hallod? És nekem köszönhetik majd az életüket. Ó, ne tartóztass, Hélène, emlékezz, milyen keserves kínokat álltál ki az imént, amíg rám vártál.

- Ugyanilyen kínokat fogok kiállni, míg visszavárlak.

- Nem, Hélène, nem, kedvesem, mert elmúlt felőlünk minden veszély, nincs miért félned, tudhatod: visszajövök.

- Hát ez már soha nem lesz másképp, Gaston? Mindig csak pillanatokra láthatlak? Pedig rám férne már egy kis boldogság, meghiheted!

- Boldog leszel, ne félj!

- Oly nehéz a szívem.

- Ó, ha majd megtudsz mindent...

- Mondd el, Gaston, most rögtön. Minek várnánk?

- Hélène, boldogságomnak ez az egy híja van: hogy nem hullhatok lábad elé, s nem mondhatom el... De megfogadtam, hogy nem teszem... Sőt, mi több: megesküdtem rá!

- Ó, ezek a te örökös titkaid!

- Ez legalább boldogító titok.

- Jaj, Gaston... félek, reszketek!

- De nézz hát rám, Hélène, nézz a szemembe, s aztán mondd, ha mered, hogy rettegsz.

- Nem mehetnék veled, Gaston?

- Hélène!

- Kérve kérlek, utazzunk együtt.

- Lehetetlen.

- Miért?

- Először, mert húsz óra alatt Nantes-ba kell érnem.

- Veled tartok, ha belehalok is!

- Másodszor, mert nem rendelkezel többé szabadon önmagaddal. Van már oltalmazód, s te engedelmességgel és gyermeki tisztelettel tartozol neki.

- A hercegnek?

- Igen, a hercegnek. Ó, ha tudnád, mit tett értem... értünk...

- Hagyunk neki pár sort, s ő meg fog bocsátani.

- Nem, nem, azt mondaná, hogy rút hálátlansággal fizettünk jóságáért, és igaza lenne. Nem, Hélène! Mialatt én mentőangyalként Bretagne-ban termek, te itt maradsz, s mindent előkészítesz esküvőnkre. Én hamarosan visszatérek, s akkor majd hitvesemnek nevezhetlek, s térden állva köszönhetem meg, hogy boldoggá teszel, hogy kegyeidre méltatsz...

- Hát elhagysz, Gaston! - jajdult fel Hélène, szívet tépő fájdalommal.

- Ne így, ne ezt mondd, Hélène! Nem válhatunk így el! Inkább örülj, nevess rám, s mondd azt, tiszta, hűséges kezedet búcsúra nyújtva: „Eredj, Gaston, tedd a kötelességed!”

- Barátom, talán csakugyan ezt kellene mondanom - szólt Hélène -, de nem vagyok elég erős hozzá. Bocsáss meg!

- Hélène, Hélène, ez nem szép tőled, látod, milyen boldog vagyok.

- Hiába próbálok úrrá lenni rettegésemen, Gaston! Ne feledd, életem felét magaddal viszed!

Gaston összerezzent: az óra hármat ütött.

- Isten veled mondta. - Hélène, isten veled!

- Isten veled! - sóhajtotta Hélène.

Gaston még egyszer, utoljára megszorította kedvese kezét, csókot nyomott a homlokára, kifutott a szobából, leiramodott a lépcsőn, az udvarba, ahol panaszosan nyerítettek a hajnali, metszően hideg szélben didergő lovak.

De alighogy leért, meghallotta, hogy Hélène szívet tépően zokog odafönt.

Sarkon fordult, és visszafutott. Hélène ugyanott állt, az ajtóban, ahol elbúcsúztak. Gaston a karjaiba kapta kedvesét, s Hélène félig aléltan omlott keblére.

- Istenem, istenem! hát elhagysz, Gaston! - zokogta. - Hallgass rám, hidd meg: soha nem látjuk többé egymást!

Gaston szíve elszorult.

- Szegény barátnőm! Szegény kis bolondom!

- Igen, bolond vagyok, megőrjít a kétségbeesés - felelte Hélène. És könnyeivel fürösztötte Gaston arcát.

Majd mint aki hirtelen leszámolt mindennel, egy forró, eszeveszett csókot nyomott kedvese ajkára, s aztán szelíden eltolta magától:

- Eredj, Gaston, menj utadra; én immár készen állok a halálra.

Gaston magához rántotta, csókolta, ölelte Hélène-t, ahol érte. Egyszerre felet ütött az óra.

- Újabb félóra veszteség! - mormolta Gaston. - Ezt is be kell hoznom!

- Isten veled, Gaston, isten veled. Igazad van, menned kell, már rég el kellett volna indulnod.

- Isten veled! És a mielőbbi viszontlátásra.

- Isten veled, Gaston.

Hélène némán visszatért szobájába, mint a hazajáró lélek sírjába.

Gaston a legközelebbi postaállomásra hajtatott, ahol a legjobb lovat kérte és kapta meg. Egy pillanat alatt felnyergelt, a ló hátára pattant, és kivágtatott Párizsból, ugyanazon a kapun, amelyen néhány napja a fővárosba érkezett.

HARMINCHETEDIK FEJEZET

Nantes

A Dubois által kiküldött különbíróság permanenciában működött. Megbízói teljhatalommal ruházták fel, ami, mint tudjuk, bizonyos esetekben nagyon is körülhatárolt hatalmat jelent. Székhelyét a várban ütötte fel, ahol tekintélyes katonai erőt vontak össze őrizetére; a katonák örökös riadókészültségben éltek, a békétlenek támadását várva.

A négy nemesúr letartóztatása napján Nantes mintegy megbénult rémületében, de utóbb feleszmélt, s megmozdult az érdekükben. Bretagne lélegzet-visszafojtva várta, kitör-e vajon a felkelés, hanem a felkelés csak nem akart kitörni. Pedig rohamosan közeledett a per kezdete. Annak a napnak előestéjén, amelyre az első nyilvános tárgyalást kitűzték, Pontcalec fontos megbeszélésre hívta össze barátait a börtönben.

- Lássuk csak - mondta Pontcalec -, tettünk-e, mondtunk-e a nyilvánosság előtt megfontolatlanul olyat, amiért vád érhet?

- Nem! - hangzott az egyöntetű válasz.

- Elárulta-e valamelyikünk az összeesküvés tervét másnak: feleségének, fivérének, barátjának? Ön, Montlouis?

- Nem, nemesi becsületszavamra.

- S ön, Talhouet?

- Nem.

- Du Couëdic?

- Nem.

- Ez esetben nem lehet ellenünk bizonyíték, se terhelő vallomás. Senki nem leshette ki titkainkat, nincsenek rosszakaróink.

- De elítélni elítélhetnek - jegyezte meg Montlouis.

- Milyen jogcímen? - kérdezte Pontcalec.

- Titkos értesülésekre hivatkozva - felelte mosolyogva Talhouet.

- Olyannyira titkos értesülésekre - tette hozzá du Couëdic -, hogy eleddig említés se történt róluk.

- A bíróság csúfosan fel fog sülni - jelentette ki Pontcalec. - Olyan csúfosan, hogy egy csillagtalan éjszakán ők maguk szöktetnek majd el bennünket, nehogy kénytelenek legyenek fényes nappal szabadon ereszteni.

- Nem hiszem - rázta a fejét Montlouis. Négyük közül ő volt kezdettől a legborúlátóbb, talán mert neki volt a legtöbb veszteni valója: ifjú felesége s két gyermeke, akik imádták apjukat. - Nem hiszem. Én ismerem Dubois-t, Angliában találkoztam és beszélgettem vele. Olyan, mint a menyét, ha megszomjazik, a pofáját nyalogatja. Dubois szomjazik, uraim, s mi a keze között vagyunk, vérünkkel fogja szomját csillapítani.

- De ha nem csalódom, van még Bretagne-nak parlamentje!

- Van, és szépen végig fogja majd nézni, amint a fejünket veszik - felelte Montlouis.

Pontcalec - az egyetlen, aki mindig derűs volt a négy nemesúr közül -, Pontcalec közbelépett:

- Nyugalom, uraim, nyugalom - mondta. - Ha Dubois szomjazik, az az ő baja, legfeljebb megvesz, és punktum, de a mi vérünkből ezúttal egy csepp nem sok, annyit sem lát, erről kezeskedem.

A bíróságnak csakugyan nem volt kezdetben könnyű a dolga: se bizonyíték, se beismerés, se terhelő vallomás! Bretagne a szemük közé nevetett, s ha nem nevetett, még rosszabbat művelt: fenyegetődzött.

A bíróság elnöke futárt menesztett Párizsba, hogy beszámoljon az ügy állásáról, és újabb utasításokat kérjen.

- Ítéljék el őket szándékaik alapján - felelte Dubois. - Nem tettek semmit, mert nem volt rá módjuk, de amit tenni akartak, az annál súlyosabb, s ilyen természetű ügyekben a szándék felér a tettel.

A bíróság magáévá tette e félelmes érvet, halomra döntve a tartomány reményeit. A másnapi tárgyalás hangneme riasztó volt; a vádlottak ki nem fogytak a gúnyos megjegyzésekből, valósággal pellengérre állították bíráikat. De egy jól felvértezett bíróságról leperegnek a gúny és a felháborodás nyílvesszői - márpedig Dubois alaposan megválogatta embereit, s ő értette a mesterségét.

A foglyokat visszavezették börtönükbe. Pontcalec diadalmaskodott, kijelentette: nagy eredmény, hogy olyan jól odamondogattak a bíróságnak, amiben különben ő járt az élen.

- Ez mit sem változtat azon, hogy rosszul áll a szénánk - mondta Montlouis. - Bretagne nem kelt fel.

- Arra vár, hogy elítéljenek - felelte Talhouet.

- Ha arra vár, régen rossz.

- Kizárt eset, hogy elítéljenek - mondta Pontcalec. - Bűnösök vagyunk, ezt egymás közt nyugodtan megvallhatjuk, de bizonyíték nincs ellenünk. Ki merne bennünket elítélni? ez a bíróság?

- Nem a bíróság, Dubois.

- Megmondom, mihez lenne a legnagyobb kedvem - szólt du Couëdic.

- Mihez?

- A következő tárgyalási napon elkiáltani magam: „Hej, bretonok, ide hozzám!” Sok ismerős arcot látok mindig a teremben. Vagy kiszabadítanának, vagy lekaszabolnának, de akár így, akár úgy: a végére jutnánk. A halál is jobb, mint ez a várakozás.

- Minek kockáztatnók, hogy egy fogdmeg megsebesítsen? - vont vállat Pontcalec.

- Mert az a seb, amelyet egy fogdmeg kardja üt, begyógyulhat, de az, amelyet a hóhér pallosa, soha - vágta rá du Cotiédic.

- Jól beszél, du Couëdic - kiáltotta Montlouis. - Csatlakozom a véleményéhez.

- Ugyan, nyugodjék már meg, Montlouis - szólt Pontcalec. - Önnek éppúgy nem lesz dolga a hóhérral, ahogy nekem sem.

- Eh, már megint a jóslat - legyintett Montlouis. - Tudja meg, Pontcalec: nem bízom benne.

- Rosszul teszi.

Montlouis és du Couëdic kétkedően rázta a fejét. Talhouet helyeslőleg bólogatott.

- Ez olyan biztos, mint a kétszer kettő, barátaim - folytatta Pontcalec. - Száműzetésre ítélnek majd bennünket, kénytelenek leszünk hajóra szállni, s én útközben belefúlok a tengerbe. Rám bizonyosan ez a sors vár; az önöké alakulhat másképp is. Kérvényezzék, hogy ne azon a hajón szállítsák el önöket, amelyen engem. És van más esélyük is: megeshet például, hogy egy hullám lesodor a fedélzetről, vagy hogy megcsúszik a lábam, s a lépcsőről belezuhanok a tengerbe. Egyszóval: a tenger által halok meg. Ebben megingathatatlanul hiszek. Ez számomra maga a bizonyosság, úgyannyira, hogy ha holnap halálra ítélnének, s kivezetnének a vesztőhelyre, én ugyanolyan nyugodtan állnék a vérpad lépcsőjén, mint itt, önök közt, feltéve, hogy a vérpad szárazföldön áll.

Ez a magabiztos hang nem tévesztette el hatását a másik háromra. Aki remélni akar, hajlamos a babonára; a remény babonás hit. A vádlottak végül már csak nevettek a lázas sietségen, mellyel a bíróság a pert lebonyolítani igyekezett. Nem is sejtették, hogy Dubois küldöncöt küldönc után meneszt Nantes-ba a procedúra befejezését sürgetve. S egy szép napon a törvényszék befejezettnek nyilvánította a vizsgálatot. Ezt a bejelentést a vádlottak viharos derültséggel fogadták, gúnyuk soha nem volt még oly maró, szellemük oly szikrázó, mint aznap.

A bíróság visszavonult ítélethozatalra.

A titkos tanácskozás viharosan folyt le, mint ezt a történelem azóta kiderítette. A bíróság egyes, aggályosabb lelkű vagy kevésbé becsvágyó tagjai felháborodottan utasították el annak a gondolatát is, hogy puszta gyanú alapján elítéljenek embereket, akik ellen egyetlen terhelő adat nem merült fel, Dubois közléseitől eltekintve, amelyek hitelében alapos okuk volt kételkedni. De hiába érveltek, bizonykodtak, a többség Dubois engedelmes eszközének bizonyult, s a vita hovatovább úgy elfajult, hogy a tekintetes bíróság tagjai hajba kaptak, gyalázták egymást, kis híján ölre mentek. Tizenegy órán át tanácskozott a bíróság, s végül a többség döntött. Az ítélethirdetés előtti napon a város legtekintélyesebb polgáraiból, breton tisztekből, bírákból álló küldöttség kereste fel a miniszteriális bizottságot hivatalában. A bizottság szóvivője kifejtette, hogy a bretonok nem lázadtak fel sem *de facto*, sem *de iure*, mivel az az óhajuk, hogy szívesebben látnák a spanyol királyt a trónon, mint az orléans-i herceget, alkotmányos kívánság, lévén a spanyol király XIV. Lajosnak egyenes ági utódja - unokája -, míg a régensherceg csupán oldalági rokon; s végezetül, hogy a tartományi gyűlés igenis inkább vindikálhatja magának azt a jogot, hogy beleszólása legyen a régens személyének kijelölésébe, mint egy közönséges parlament. A miniszteriális bizottság, alkalmas érvek szűkében, nagy bölcsen hallgatott, s a küldöttség jó reményekkel távozott. Másnap mégis elítélték a vádlottakat, nem a nantes-i vizsgálat eredménye, hanem a Párizsból kapott utasítások alapján. Az összeesküvés négy, letartóztatott vezetőjén kívül tizenhat nemesurat ítéltek el in contumaciam. Az ítélet kimondta, hogy

> „a vádlottak felségsértés és hazaárulás szándékában bűnösnek találtatván, fejük vétessék, a jelenlevőknek de facto, a távollévőknek in effigie. Kastélyuk kőfalai s őrtornyai földig lerontassanak, szálfaerdeik s fasoraik kilenc láb magasságig letaroltassanak."

Egy órával az ítélet meghozatala után utasították a jegyzőt, hogy az ítéletet hirdesse ki a delikvensek előtt.

Mint már említettük, az ítélethozatalt egy rendkívül viharos tárgyalás előzte meg, amelynek során a hallgatóság ismételten és hangosan kimutatta rokonszenvét a vádlottak iránt. Barátaink a vitában porrá zúzták a bíróság minden vádját, úgyhogy a lehető legderűlátóbban néztek a folytatás elébe. A közös zárkában vacsoráztak éppen, s a nap eseményeit vitatták, amikor

egyszerre csak felpattant az ajtó, s feltűnt keretében a jegyző szigorú, sápadt alakja. E baljós jelenésre hirtelen elapadt a vidám terefere, s a foglyok szíve nagyot dobbant.

A jegyző lassú léptekkel, méltóságteljesen közeledett. A porkoláb kint őrködött a nyitott ajtónál, a sötét folyosón muskéták csövei villogtak.

- Mit óhajt, uram, s mit jelentsen ez a gyászos ceremónia? - kérdezte Pontcalec.

- Uraim, azért jöttem, hogy a törvényszék ítéletét kihirdessem. Térdepeljenek le!

- De uram, csak a halálos ítéletet szokás térden állva meghallgatni - mondta Montlouis.

- Térdeljenek le, uraim - ismételte meg előbbi szavait a jegyző.

- Térdeljen, aki bűnös és aki nemtelen - szegte fel a fejét du Couëdic. - Mi nemesemberek vagyunk és ártatlanok, állva fogjuk végighallgatni az ítéletet.

- Ahogy parancsolják, uraim, de kérem, vegyék le fejfedőiket, a király nevében beszélek.

Egyedül Talhouet-n volt föveg, sietve leemelte. Hajadonfőtt, szorosan egymás mellett állva, sápadtan, de megvető mosollyal hallgatták végig az ítélet felolvasását, egyetlen sóhaj, hang, mozdulat nélkül. Majd amikor a jegyző végzett a felolvasással:

- Miért mondta a bíróság, hogy ha elárulom Spanyolország terveit, nem lesz bántódásom? - kérdezte Pontcalec. - Spanyolország ellenséges ország, őszintén elmondtam, amit terveiről tudhatok - és íme, elítéltek. De miért? Hát a bíróság gyávák gyülekezete? nem átallt csapdát állítani a vádlottaknak?

A jegyző nem felelt.

- Párizsban senkinek nem esett bántódása, a régens megkímélte Cellamare-t és cinkosait, egyetlen csepp vért nem ontottak ki, holott ők el akarták rabolni a régenst, s talán meg is ölték volna. Bűnük legalább olyan súlyos volt, ha nem súlyosabb, mint a mienk, hiszen a felhozott vádak egyike sem bizonyult ránk. Bennünket szemeltek ki arra, hogy a főváros helyett lakoljunk? - háborgott Montlouis.

A jegyző nem felelt.

- Értsd meg, Montlouis - szólt du Couëdic -, odafönt hagyományos, családi gyűlölet él Bretagne ellen, a régens így adta e gyűlölet tanújelét, meg akarván mutatni, hogy ő is a családhoz tartozik. Nem a mi személyünket vették célba, hanem a tartományt, mely háromszáz éve harcol eredménytelenül jogai és privilégiumai tiszteletben tartatásáért. Itt és most Bretagne bűnösségét mondták ki, hogy egyszer s mindenkorra térdre kényszerítsék.

A jegyző hallgatott, mint a sír.

- Ej, fejezzük már be! - szólt Talhouet. - Halálra ítéltek, és punktum. Fellebbezhetünk az ítélet ellen?

- Nem, uraim, fellebbezésnek nincs helye - felelte a jegyző.

- Akkor távozhat, uram - mondta du Couëdic.

A jegyző meghajolt és távozott. Nyomában elvonultak a katonák is, s a börtön nehéz vasajtaja döndülve csapódott rá a négy nemesúrra.

- Szépen vagyunk! - mondta Montlouis.

- Ej, elítéltek, hát elítéltek - vélte Pontcalec. - Nem állítottam én egy szóval se, hogy ez nem eshet meg velünk, csak azt mondtam, hogy kivégzés nem lesz.

- Egyetértek Pontcaleckel - bólintott Talhouet. - Az egész cécónak csupán az a célja, hogy ráijesszenek a tartományra, és próbára tegyék türelmét.

- Egyébként sem végezhetnek ki, míg a régens jóvá nem hagyta az ítéletet - mondta du Couëdic. - Mármost, hacsak nem küldik fel az aktát külön gyorsfutárral, két nap, míg feljut, egy nap, míg a régens aláírja, kettő, míg visszaérkezik, az összesen annyi mint öt, vagyis még öt teljes napunk van, s azalatt sok minden történhet. Ha híre fut az ítéletnek, felkel a tartomány.

Montlouis kétkedően rázta a fejét.

- És ott van Gaston is - szólt közbe Pontcalec -, uraim, ne feledkezzenek meg Gastonról.

- Félek, uraim, hogy Gastont is letartóztatták - mondta Montlouis. - Ismerem őt, ha szabad lenne, már hallatott volna magáról.

- De azt csak nem tagadod, te vészmadár, hogy jó néhány nap haladékunk van? - kérdezte Talhouet.

- Ki tudja!

- No, és végül: a tenger, az ördögbe is, a tenger! - csapott az asztalra Pontcalec. - Ne feledjék, uraim, hogy a tenger által kell elpusztulnom.

- Folytassuk ott, uraim, ahol abbahagytuk, üljünk asztalhoz - mondta du Couëdic. - Igyunk meg még egy pohár bort egymás egészségére.

- Nincs több borunk - állapította meg Montlouis. - Ez rossz ómen, uraim.

- Ugyan már, a pincében van bor elég - legyintett Pontcalec.

És beszólította a porkolábot. Az rögtön meg is jelent a hívásra, s hogy a négy barátot terített asztal mellett találta, döbbenten bámult rájuk.

- Nos, mi újság, Christophe mester? - kérdezte Pontcalec.

Christophe mester Guerből származott, és módfelett tisztelte Pontcalecet, akinek a nagybátyja, Crysogon volt néhai földesura.

- Hisz tudják, uraim - felelte.

- Hát ha más nincs, hozz még bort.

- Szegény jó urak! A borhoz menekülnek - dünnyögte a porkoláb kifelé menet.

Egyedül Montlouis hallotta meg Christophe mester megjegyzését. Bánatosan elmosolyodott. Pár pillanat múltán a társaság arra lett figyelmes, hogy valaki futva közeledik a zárkához. Kisvártatva felpattant az ajtó, és Christophe mester jelent meg a küszöbön, üres kézzel.

- Nini, hát a bor hol marad? - kérdezte Pontcalec.

- Jó hírt hoztam! - kiáltotta Christophe, mintha nem is hallotta volna a kérdést. - Jó hírt, urak.

- Mi történt? - kérdezte Montlouis megremegve. - A régens halott?

- Zendülés Bretagne-ban? - tette hozzá du Couëdic.

- Nem, uraim, Isten ments, hogy merném én ezt jó hírnek nevezni!

- Mi van hát? - kérdezte Pontcalec.

- Châteauneuf úr visszarendelte a katonákat! Százötven katona állt fegyverben a Piac téren, ami általános riadalmat keltett, de az imént parancsot kaptak az elvonulásra, s már el is indultak a kaszárnya irányába.

- Kezdem remélni, hogy mégsem ma este lesz a kivégzés - mondta Montlouis.

E pillanatban hatot harangoztak.

- A hír csakugyan jó, de ez nem ok arra, hogy szomjazzunk - vélte Pontcalec. - Lódulj azért a borért, barátocskám!

Christophe térült-fordult, s pár perc múlva ott állt a teli üveg az asztalon. A négy barát körülülte az asztalt, s teletöltötték poharaikat.

- Gaston egészségére! - emelte föl a magáét Pontcalec, s cinkos pillantást váltott barátaival. Azok már értették, kinek - minek szól ez a pohárköszöntő.

Mind fenékig ürítették poharukat, Montlouis-t kivéve, akinek a keze félúton megállt a levegőben.

- Mi az? - kérdezte Pontcalec.

- Hallga! A dobok! - kiáltotta Montlouis, abba az irányba mutatva, amerről dobpergés hallatszott.

- Hát aztán - vonta meg a vállát Talhouet. - Nem hallottad, mit mondott Christophe? Most vonulnak haza a katonák.

- De nem, éppen hogy nem! A katonák kivonulnak, ez nem takarodó, hanem riadó!

- Riadó!? Mi az ördögöt jelenthet ez? - kérdezte Talhouet.

- Semmi jót! - ingatta búsan a fejét Montlouis.

- Christophe! - fordult Pontcalec a porkoláb felé.

- Igenis, uraságod parancsára, mindjárt kiderítem, mi történt - mondta az. - Azonnal jövök.

Azzal kirohant a szobából, de arra azért volt gondja, hogy az ajtót kulcsra zárja. A négy barát némán, szorongva várakozott. Tíz perc múltán nyílt az ajtó, s bebukott a porkoláb, falfehéren a rémülettől.

- Futár érkezett a várba - jelentette. - Párizsból jött, sürgős parancsot hozott, s mihelyt azt átadta, mindenütt megkettőzték az őrséget, és riadót verettek a kaszárnyákban.

- Ó, jaj! ez nekünk szól - mondta Montlouis.

- Jönnek! Idejönnek! - nyögte a porkoláb, minden ízében reszketve. Jobban megrémült, mint foglyai.

S csakugyan; puskaagyak koccantak a folyosó kövéhez, s odakintről izgatott szóváltás hallatszott.

Megint nyílt az ajtó, s ismét a jegyző lépett be.

- Uraim, mennyi időt kérnek arra, hogy evilági ügyeiket rendbe tegyék, mielőtt büntetésüket elszenvednék?

A jelenlévők ereiben megfagyott a vér.

- Én annyi időt kérek, amennyi idő alatt az ítélet feljut Párizsba, s onnan visszaérkezik a régens jóváhagyásával - mondta Montlouis.

- Én csak annyi haladékot kérek, hogy a bíróságnak legyen ideje megbánni igaztalan ítéletét - szólt Talhouet.

- Én azt óhajtanám, hogy a miniszternek legyen ideje büntetésünket egyheti elzárásra változtatni, amire könnyelműségünkkel rá is szolgáltunk.

Pontcalec hallgatott.

- Hát ön mit kíván, uram? - fordult hozzá a jegyző szertartásosan.

- Én? semmit - felelte Pontcalec rendületlen nyugalommal.

- Hallják tehát, uraim, a bíróság válaszát: „Két órát kapnak evilági és lelki ügyeik elrendezésére. Most fél hét van, két és fél óra múlva a place du Bouffay-n kell lenniök, ahol az ítélet végrehajtatik."

Síri csend támadt szavai nyomán, a legbátrabb is úgy érezte, hogy égnek mered a haja rémületében. A jegyző távozott. A halálraítéltek némán összenéztek, és kezet szorítottak egymással. Két órájuk volt még. Két óra olykor egy örökkévalósággal ér fel, máskor úgy röpül el, mint egyetlen pillanat. Megjöttek a papok, majd a katonák s végül a hóhérok. Barátaink helyzete egyre kétségbeejtőbbé vált. Egyedül Pontcalec őrizte meg hidegvérét, nem mintha a másik három gyávább lett volna nála, de őket cserbenhagyta már minden remény. Mégis megnyugtatólag hatott rájuk Pontcalec rendíthetetlen nyugalma, aki nemcsak a gyóntatópap, de a hóhérok megjelenését is szemrebbenés nélkül fogadta. A hóhérok máris rátették a kezüket áldozataikra.

Megkezdődött az az iszonyú szertartás, amit az elítélt toalettjének hívnak. A négy elítéltre fekete köpenyt adtak, ugyanolyat, amilyen a papok reverendája, akik a vérpadig kísérik majd őket, lelki vigaszt nyújtva, hogy a nép ne tudja megkülönböztetni az áldozatokat kísérőiktől; mert még mindig fenyegetett a zendülés veszélye.

Következett volna az utolsó, félelmes felvonás: az elítéltek kezének megkötözése. Tegyék vagy ne tegyék, erről folyt a vita. Pontcalec azt mondta a hóhérnak az ő fenségesen derült, bizakodó mosolyával:

- Isten nevében, hadd maradjon szabadon a kezünk, s mi ígérjük: fegyelmezettek leszünk.

- Ez nem az én dolgom - felelte az a bakó, aki Pontcalec körül sürgölődött. - A rendelkezések minden elítéltre egyformán vonatkoznak, hacsak külön parancsot nem kapunk az ellenkezőjére.

- És ki adhat rá parancsot? - kérdezte Pontcalec nevetve. - A király?

A bakó meghökkenve bámult Pontcalecre: hasonló hidegvérrel soha nem találkozott még pályája során.

- Nem, márki úr, nem a király, a főnökünk - felelte.

- Hol az a főnök?

- Ott van ni, az, aki Christophe mesterrel beszélget.

- Hívja ide - mondta Pontcalec.

- Hé, Lamer* mester - kiáltotta a bakó -, jöjjön csak ide! Ez az úr beszélni kíván kenddel.

Ha a mennykő csapott volna le hirtelen a négy elítélt közé, az sem rémíthette volna meg jobban őket, mint ez a név.

---

* La mer: a tenger, franciául

- Hogy mondta? - hördült fel Pontcalec félelmében remegve. - Hogy mondta? Mi a neve?

- Lamer, uram, ő a mi főnökünk.

Pontcalec sápadtan, a félelemtől megdermedve hanyatlott egy székre. Riadt társaira tekintett; szemében elmondhatatlan iszonyat tükröződött. A kívülállók értetlenül nézték az imént oly magabiztos férfi hirtelen összeomlását.

- Lám, lám - mondta Montlouis Pontcalecnek, szelíd szemrehányással.

- Uraim, önöknek volt igazuk - felelte Pontcalec. - De nekem is igazam volt abban, hogy hittem a jóslatnak; ez is beteljesül rajtam, éppúgy, mint a másik kettő. Hanem most már én is megadom magam, s beismerem: elvesztünk.

A négy nemesúr összeölelkezett, s Istennek ajánlotta lelkét.

- Mi a parancs? - kérdezte a bakó.

- Felesleges megkötözni az urak kezét, ha készek a becsületszavukat adni, mind a négyen katonák és nemesek.

HARMINCNYOLCADIK FEJEZET

A tragédia

Gaston eközben a Nantes felé vezető országúton száguldott, messze maga mögött hagyva a hajtókat, akik akkoriban csakúgy, mint ma, nem gyorsabb vágtára ösztökélték, hanem fékezni igyekeztek a lovat. E visszahúzó erő ellenére Gaston óránként három mérföldes sebességgel haladt, s rég maga mögött hagyta Sèvres-t, Versailles-t.

Pirkadatkor ért Rambouillet-ba, ahol a postamester és a kocsisok éppen egy ló körül szorgoskodtak. Az imént vágtak rajta eret. Szegény pára az utca közepén feküdt, s alig pihegett.

Gastonnak kisebb gondja is nagyobb volt most, mint ez a ló, ez a postamester, ezek a postakocsik. De amint éppen nyeregbe pattant, meghallotta, hogy az egyik kocsis azt mondja a másiknak:

- No, ha ilyen iramban halad tovább, halálra hajszol még jó néhány lovat Nantes-ig.

Gaston már indulóban volt, de hirtelen iszonyú gyanú vágott belé. Megállt, és magához intette a postamestert.

Az oda is jött.

- Kinek volt ilyen sürgős az útja? Ki hajszolta így meg ezt a szegény állatot? - kérdezte Gaston.

- A miniszter futára - hangzott a felelet.

- A miniszter futára! - kiáltotta Gaston. - Párizsból jött?

- Párizsból.

- Mennyi ideje?

- Vagy két órája.

Gaston melléből tompa, nyögésszerű jajkiáltás szakadt fel. Ismerte Dubois-t... Dubois-t, aki La Jonquière-nek álcázva úgy becsapta. Eszébe jutott a miniszter iménti jóindulata, és elrémült tőle. Miért küldte vajon le lóhalálában Nantes-ba azt a futárt, két órával az ő indulása előtt?

Ó, túlságosan boldog voltam! - gondolta Gaston. - Hélène-nek volt igaza, joggal sejtett ő rosszat. De utolérem a futárt, és megtudom, miféle parancsot visz, ha belehalok is.

És elvágtatott, sebesen, mint a kilőtt nyíl.

A sok töprengéssel, kérdezősködéssel azonban újabb tíz percet vesztett, úgyhogy a következő postaállomáson még mindig két óra hátrányban volt a futárhoz képest. Annak a lova ezúttal megúszta ép bőrrel, Gastoné ellenben alig állt a lábán. A postamester tiltakozni is akart, de Gaston odavetett neki három aranyat, és máris nyargalt tovább.

A következő postaállomásig néhány percet behozott késéséből, de mi volt az a néhány perc! A futár irama nem lanyhult, Gaston fokozta valamelyes a magáét, de sokra nem ment vele. A futár ijesztő sietsége láttán nőtt barátunk aggodalma, s megerősödött balsejtelme.

És mégis! - erősködött magában. - Ha meg nem is előzhetem, okvetlen utolérem.

Még sebesebb vágtára ösztökélte a lovat, úgyhogy az vért és tajtékot túrt, mire a következő állomásra beértek, ha ugyan nem rogyott holtan össze alatta. S Gastonnak mindig azt kellett hallania, hogy a futár jóval előtte jár, s nem sokkal kisebb iramban, mint ő. De állomásról állomásra sikerült néhány percet nyernie; egyedül ez a tudat tartotta benne a lelket.

A hajtók, akiket messze maga mögött hagyott, akarva-akaratlan szánták a sápadt arcú, komor tekintetű, szép fiatalembert, aki pihenő nélkül, étlen-szomjan vágtatott, tetőtől talpig verejtékben fürödve a kemény hideg ellenére, s aki csak azért nyitotta ajkát szóra, hogy azt kiáltsa:

- Lovat! Lovat! Gyorsan egy lovat!

S Gaston valóban egyre jobban kimerült, szinte már csak a lélek ereje tartotta nyeregben. Feje szédült, a halántéka majd szétpattant, a gyors vágtától s a veszélyérzetétől félig elbódult, és a szó szoros értelmében vért izzadt.

Ancenis-ben ivott egy pohár vizet, hogy kínzó szomját enyhítse, kiszáradt gégéjét felüdítse. Tizenhat óra óta most állt meg először egy pillanatra.

És annak az átkozott futárnak még mindig másfél óra az előnye! Gaston mögött nyolcvan mérföld volt már, s mindössze negyven-ötven percet sikerült versenytársa előnyéből behoznia.

Rohamosan sötétedett. Gaston erőlködve kémlelte a távolt vérbe borult szemével. Minden pillanatban úgy tetszett, lát valamit a sötétben. Mintegy félálomban harangzúgást vélt hallani, ágyúdörgést, dobpergést. Agyában siratóénekek zúgtak, baljós zörejek keltek, nem is e földön járt immár, de repült a levegőben, s csupán a láz óvta a lezuhanástól.

De ment rendületlenül tovább. Este nyolc óra tájban feltűnt a látóhatáron Nantes: nagy, fekete folt, imitt-amott elszórt fénypontok, mint távoli csillagok.

Gaston lélegzete elakadt; azt hitte, a nyakkendője fojtogatja, leoldotta és elhajította.

Kalpagját réges-rég elhagyta, s most úgy festett fekete lován, fekete köpenyében, hajadonfőtt, mint holmi pokolbéli mulatságra tartó kísértetlovas.

Nantes kapujánál összerogyott alatta a ló, de Gaston nem ingott meg a kengyelben; hirtelen nagyot rántott a kantárszáron, mélyen belevágta sarkantyúját az állat véknyába, úgyhogy sikerült talpra állítania.

Sötét éjszaka volt, a várfalakon sehol egy lélek, még az őrszemeket sem lehetett látni a vakhomályban. A város kihaltnak látszott.

Sehol egy hang, egy ember. Azt mondottuk, Nantes kihalt városnak látszott? Rosszul mondtuk: Nantes halott városnak látszott.

Egy őrszem odakiáltott valamit Gastonnak, amint a kapun belovagolt, de ő nem hallotta.

Vágtatott tovább.

A rue de Château-n megint összerogyott alatta a ló, s ezúttal nem kelt fel többé.

Bánta is azt már Gaston! Célnál volt.

Futva folytatta útját. Alig vonszolta eltörődött tagjait, mégsem érzett fáradtságot. Kezében lobogtatta az összegyűrt kegyelmi parancsot.

Csak egyen csodálkozott: hogy e máskor oly forgalmas városnegyedben egy lélekkel nem találkozik.

Aztán, ahogy beljebb ért, valami tompa morajlást vélt hallani, s amint egy hosszú utcát keresztezett, mely a place du Bouffay-ra nyílt, látta, hogy a moraj a térről jön.

A téren fáklyák lobogtak, hatalmas tömeg hullámzott, de Gaston ment tovább a maga útján, ő a várba tartott.

Végre-valahára itt volt a vár, Gastonra ásított hatalmas kapuja. A felvonóhídon posztoló őrszem fel akarta tartóztatni, de Gaston heves mozdulattal ellökte őt útjából, s a papírt lobogtatva berontott a kapusfülkébe.

Az itt tartózkodók leverten tárgyaltak valamiről, sőt, egyikük éppen egy könnyet törölt ki a szeméből.

Gaston mindent megértett.

- Parancs az ítélet felfüggesztésére! - kiáltotta. - Parancs az...

Szava elakadt, de amazok már meghallották, sőt mi több, megértették Gaston minden szónál többet mondó, kétségbeesett mozdulatát:

- Erre fusson! Erre! - kiáltozták, az irányt mutatva. - Talán még idejében érkezik.

S ők maguk is szertefutottak. Gaston ment, amerre küldték. Egy folyosón rohant végig, majd üres termek hosszú során, a nagy fogadótermen, egy újabb folyosón. Nagy messziről, egy rács közein újra szeme elé tűnt az a hatalmas sokaság, amelyet látott már ma este egyszer. Végre kiért az épület átellenes oldalán, s a bástyasétányon találta magát. Alatta a vártér, annak a közepén egy vérpad, azon emberek. Körös-körül a tömeg. Gaston kiáltana, de nem hallják, integet a zsebkendőjével, de nem látják. Valaki fellép a vérpadra, Gaston nagyot kiált, és ugrik. Leveti magát a bástyafalról, egy őrszem útját állja, Gaston leteríti az őrt, s lefut a lépcsőn, amely a térre vezet. A lépcső alján szekérbarikád, Gaston lehajol, és átbújik egy szekér kerekei közt. A barikád túloldalán Saint-Simon gárdistái állnak sorfalat. Gaston ereje végső megfeszítésével áttör közöttük, s már ott van, a kordonon belül. A katonák utat engednek a halálsápadt, ziháló férfinak, aki egy papirost lobogtat. Hirtelen villámsújtottan megáll. Talhouet - igen, megismerte, Talhouet! - letérdel a vérpadon.

- Megállni! Megállni! - ordítja Gaston, a kétségbeesés erejével.

De máris lecsap, mint a villám, a hóhér pallosa, egy tompa, súlyos csattanás, s a tömegen az iszonyat remegése fut át. Gaston kiáltása belevész abba az eget rengető üvöltésbe, amely húszezer ember torkából tör fel. Elkésett. Talhouet halott. Mire ismét a vérpad irányába néz, barátja fejét pillantja meg a hóhér kezében; most mutatja fel a tömegnek. S Gaston, amilyen nemes lélek, rögtön megérti, hogy ha egy közülük meghalt, mindnyájuknak meg kell halniok. Egyikük sem fogadhatja el a megkésett - egy fejjel megkésett - kegyelmet. Körülnéz; most lép a vérpadra du Couëdic. Du Couëdic vállán fekete köpeny, feje födetlen, nyaka csupasz. Gaston a fejéhez kap: hiszen rajta is fekete köpeny van, az ő feje is fedetlen, az ő nyaka is csupasz. Görcsösen, kétségbeesetten felnevet. Tudja már, mit kell tennie. Tisztán látja, ahogy egy zord tájat látna a lecsapó villám fényénél. A tett iszonyú, de magasztos. Du Couëdic ráhajol a tőkére, de előtte felkiált:

- Íme, ez a bére a hű katonáknak! Így tartjátok meg a szavatokat, gyáva bretonok!

Két pribék térdre kényszeríti. A hóhér pallosa megperdül, és másodszor is lesújt, du Couëdic teste odazuhan Talhuet teteme mellé. A hóhér lehajol du Couëdic fejéért, felmutatja a népnek, majd odahelyezi a vérpad egyik sarkára. Talhouet levágott fejével szemközt.

- Ki következik? - kérdezi Lamer mester.

- Mindegy! A fő, hogy Pontcalec úr maradjon utolsónak, így szól az ítélet.

- Úgy hát rajtam a sor - szólt Montlouis.

És felsiet a vérpadra. De odafent egyszerre gyökeret ver a lába, égnek mered a haja: feleségét, gyermekeit pillantja meg, a szemközti ház ablakában.

- Montlouis! Montlouis! - sikoltja az asszony, mint akinek a szíve hasad meg. - Montlouis! Nézz ide, itt vagyunk!

Mintegy vezényszóra minden tekintet az ablakra szegeződik.

Katonák, polgárok, papok, hóhérok, mind azt az ablakot nézik. Gaston él az alkalommal, s e pillanatnyi szünetet - a diadalmas halál ajándékát - felhasználva a vérpadhoz rohan, megragadja a lépcső korlátját, és fellép a legalsó fokra.

- Nőm! gyermekeim! - kiáltja Montlouis, a kezét tördelve, kétségbeesésében. - Ó, menjetek innen, könyörüljetek rajtam!

- Montlouis! Montlouis, add apai áldásodat gyermekeidre - kiáltja Montlouis felesége, a kisebbik fiút felmutatva. - Talán megbosszulják egykor kiontott véredet!

- Isten veletek, gyermekeim, megáldalak! - kiáltja Montlouis, s kezét áldóan terjeszti ki az ablak irányába.

E gyászos búcsú szavai messzire szállnak az éjszakában, s iszonyú visszhangot vernek a nézők szívében.

- Elég legyen! - mondja Lamer mester az elítéltnek. - Fejezzük be.

És segédeihez fordulva hozzáteszi:

- Siessünk, mert ha nem, a nép közbeszól!

- Ne aggódjék! ha a nép meg is mentene, őket úgysem élhetem túl - szólt Montlouis, a két levágott fejre mutatva.

Gaston meghallotta Montlouis válaszát.

- Ó, tehát jól ítéltem meg barátaimat! - kiáltja. - Montlouis, te vértanú, imádkozzál érettem!

Montlouis hátrafordult. Úgy rémlett neki, mintha egy ismerős hang szólította volna. De abban a pillanatban megragadták a hóhérok, s egy-két másodperc múlva egy újabb, eget verő jaj-kiáltás tudatta Gastonnal, hogy Montlouis-t elérte két barátja sorsa. Tehát ő következik! Gaston nekiiramodott, egy szempillantás alatt a létra tetején termett, s immár ő állt ott a magasban, a gyalázatos emelvény tetején, onnan tekintve alá a tömegre. A védpad három szegletéről Talhouet, du Couëdic és Montlouis feje nézett vele farkasszemet. A néptömegen furcsa izgalom vett erőt. Montlouis kivégzése s az azt megelőző búcsújelenet megrendítette a sokaságot. Ahogy e nyugtalanul hullámzó, zúgolódó, átkozódó tömegre alátekintett, úgy tetszett Gastonnak, mintha tengert látna, hatalmas tengert, amelynek minden hulláma egy-egy ember. De hátha felismernek? - jutott eszébe. Tudta, ha csak egy ember, egyetlenegy elkiáltja a nevét, nem válthatja valóra szándékát. Erre a gondolatra hirtelen térdre hullt, megragadta a tőkét, és önként ráhajtotta a fejét.

- Isten veled, szegény barátnőm! - suttogta. - Isten veled, én drága, szerelmetes Hélène-em! Nászi csókunkért az életemmel fizetek, de nem a becsületemmel! Ó, jaj! drágán fizetjük meg azt a negyedórát, amelyet karjaidban tölthettem; öt fej hull le miatta. Hélène! Isten veled, Isten veled!

Feje fölött megvillant a hóhér pallosa.

- S ti, barátaim, bocsássatok meg nekem! - fohászkodott Gaston.

A pallos lecsapott, s Gaston feje levált a testéről; egyik ide hullt, a másik oda. Lamer fogta a főt, és felmutatta a népnek. A sokaság felhördült: a fej nem Pontcalec feje volt. A hóhért megtévesztette a moraj: az utolsó, üresen maradt szegletre rakta Gaston fejét, testét belökte a

kordéba, ahol már három tetem várta, rátámaszkodott hosszú pallosára, s fennszóval kihirdette:

- Igazság tétetett!

- Hát én? - kiáltott odalentről egy hang. - Hát én? Rólam megfeledkeznek?

És Pontcalec felrohant a vérpadra.

Lamer mester hátratántorodott, mint aki kísértetet lát.

- Mit akar itt? - kérdezte. - Ki ön és mit akar?

- Én vagyok Pontcalec, rajta, kezdjük, felkészültem.

A hóhér, egész testében reszketve, végigjártatta tekintetét a vérpad négy szegletén.

- De hisz megvan - nyögte -, ott van mind a négy fej!

- Pontcalec báró vagyok, hallod-e! engem kell utolsónak kivégezned. Nosza, itt vagyok!

Lamer mester jobban elsápadt, mint a márki.

- Számolja meg maga - mondta, s pallosával odamutatott a vérpad négy szegletére.

- Négy fej! - kiáltotta Pontcalec. - Az lehetetlen!

De ugyanabban a pillanatban felismerte a négy fej egyikében Gastont. A lovag nemes metszésű, sápadt arca mintha holtában rámosolygott volna. Pontcalec hátratántorodott iszonyatában.

- Ölj már meg, de gyorsan! - jajdult fel, s szinte zihált türelmetlen várakozásában. - Hányszor szenvedjem még el a halál kínjait?

Ezalatt a biztosok egyike feljött a vérpadra, a főhóhér hívására. Egy pillantást vetett az elítéltre, majd a hóhérhoz fordult:

- Mester, ez az úr csakugyan Pontcalec márki. Tegye a kötelességét.

- De láthatja uraságod, ott a négy fej! - kiáltotta a hóhér.

- Sebaj, legfeljebb öt lesz! Jóból nem árt meg a sok.

S máris megindult, le a lépcsőn. Útközben intett a dobosoknak: verjenek riadót. Lamer mester tántorgott fent a vérpadon, odalent a sokaság zúgása egyre erősödött s egyre fenyegetőbbé vált. Ez több volt, mint amit elviselhetett. Egy szó futott végig a téren, szájról szájra, hirtelen kialudtak a fáklyák, és meglódult a tömeg, elsöpréssel fenyegetve a katonákat, akik fejveszetten fegyverért kiáltoztak. Nőttön nőtt a tumultus, a zsivaj, egyre több hang süvöltötte:

- Halál a bírákra! Halál a hóhérokra!

Ekkor megmozdultak a vár ágyúi s a népre szegezték kartácsra töltött csövüket.

- Mit tegyek? - kérdezte Lamer.

- Fejezze le! - utasította ugyanaz a bíró.

Pontcalec térdre hullt. A hóhérsegédek lenyomták a fejét a tőkére. A papok iszonyodva menekültek, a katonák reszkettek, Lamer elfordította a fejét, hogy ne legyen kénytelen áldozatát látni, és vakon lesújtott.

Pár perc múltán kiürült a tér, sötéten ásítottak a bezárt ablakok. Némán őrködtek a lebontott vérpad körül a tüzérek, lövészek, s némán bámulták a kövezeten vöröslő vértócsákat.

A holttesteket beszállították a szerzetesekhez, s azok döbbenten konstatálták, hogy csakugyan öt holttetem van négy helyett, mint Lamer mester mondotta. Az egyik holttest gyűrött papirost szorongatott jobb kezében.

A másik négy halott kegyelmi rendeletét!

Így derült fény a rejtélyre, Gaston önfeláldozására. Bár nem avatott be senkit titkába, kitalálták, mi történt vele, s miért.

A szerzetesek gyászmisét akartak celebrálni, de a bíróság elnöke, Châteauneuf, úgy rendelkezett, újabb zavargásoktól tartva, hogy csak csendesmisét mondhatnak, mindenféle pompa mellőzésével.

Hamvazószerdán helyezték örök nyugalomra az öt áldozat testét. A népet közelébe se engedték a kápolnának, ahol megcsonkított s mint mondják, mészmarta tetemük nyugszik.

Így ért véget a nantes-i tragédia.

HARMINCKILENCEDIK FEJEZET

Epilógus

Két héttel az imént elbeszélt tragikus események után egy zöld batár hajtott ki Párizs város kapuján, s tért rá a Nantes felé vezető országúira. Ugyanaz a batár, amelyet történetünk kezdetén ugyanide megérkezni láttunk.

A batárban egy sápadt, nagybeteg fiatal nő ült, egy Ágoston-rendi apáca mellett. Ahányszor az apáca társnőjére pillantott, nagyot sóhajtott, s egy könnyet törült ki a szeme sarkából.

Rambouillet határában egy lovas leste a batár érkeztét.

A lovas állig beburkolódzott bő köpenyébe, úgyhogy csak a szeme villant elő kalpagja alól.

Egy másik férfi társaságában volt, aki ugyanolyan bő köpenyeget viselt, mint ő.

Amint a batár elvonult előttük, a magasabb férfi nagyot sóhajtott. Szeméből két könnycsepp gördült alá.

- Isten veled! - mormolta. - Isten veled, életem öröme, boldogságom! Isten veled, Hélène! Isten veled, szívem gyermeke!

- Nagyságos uram - mondta társa -, nagy uralkodó csak az lehet, aki képes önérdekét feláldozni, másoknak csak az parancsolhat, aki képes önmagának parancsolni. Tartson ki nagyságod, legyen erős, s az utókor azt mondja majd: Orléans-i Fülöp nagy fejedelem volt.

- Soha nem bocsátom meg önnek, uram, amit tett - mondta a régens, fojtott, zokogásszerű sóhajjal. - Megölte a boldogságomat.

- No tessék! Hát érdemes híven szolgálni a királyokat? - vont vállat a bánatos férfi kísérője. - *Noli fidere principibus terrae nec filiis eorum* (Ne higgy e föld fejedelmeinek, sem az ő fiaiknak).

A két férfi addig nézett a batár után, míg el nem tűnt a látóhatár szélén. Akkor sarkon fordultak, s visszatértek Párizsba.

Egy héttel később befutott a batár a clissoni apácakolostorba. Az egész kolostor ott sürgött-forgott beteg utasa körül. Szegény, szegény virág, letörte a világ forgószele!

- Hát hazajött, gyermekem, hogy ismét körünkben éljen! - mondta a főnökasszony.

- Ó, anyám, nem élni, meghalni jöttem haza - felelte Hélène.

- Gondoljon Krisztus Urunkra, gyermekem - szólt a jóságos apátnő.

- Ó, igen, Krisztus Urunkra, aki meghalt az Ember bűneinek miatta, ugye?

A főnökasszony némán átölelte Hélène-t, nem faggatta tovább. Sok szenvedést látott ő már e földön, és megszokta, hogy a szenvedőt szánja, de ne kérdezze: ki vagy mi miatt szenved.

Hélène visszakapta régi kis celláját. Alig egy hónapja távozott innen. Minden úgy volt, ahogy ő hagyta, ugyanazon a helyen. Az ablakhoz lépett: a tó szürkén és békésen szunnyadozott, csak jegét mosta el időközben az eső, s a jéggel együtt a havat is, amely még őrizte Gaston lába nyomát, amikor Hélène Párizsba indult.

Eljött a kikelet, erdő-mező virult, csak Hélène hervadozott.

A kis tó körül kizöldültek a fák, felszínén ismét ott pompáztak a vízililiomok széles levelei, a nád magasra emelte fejét, s a madárhad ismét visszaköltözött nádi fészkére.

Még a rács is meg-megnyílt olykor, utat engedve a kertésznek. Hélène túlélte a nyarat; egy szeptemberi napon halt meg.

Halála reggelén a főnökasszony levelet kapott Párizsból, külön futárral.

Egyenesen a haldoklóhoz sietett a levéllel, amelyben mindössze ennyi állt:

„Anyám, kérje meg a régens lányát, hogy bocsásson meg apjának."

Hélène elsápadt e név hallatán. De mert a főnökasszony könyörögve kérte, így válaszolt:

- Igen, anyám, megbocsátok. De csak azért, mert odafönt végre fellelem azt, akit ő megölt.

Délután négy órakor lehelte ki lelkét.

Utolsó kívánsága az volt, hogy a kis tó partján temessék el, ott, ahol Gaston a csónakot eloldozta, ha látogatására jött.

Végakarata teljesült.

Vége